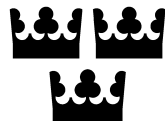

Utbildning och universitetsforskning

16

Förslag till statsbudget för 1999

Utbildning och universitetsforskning

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Lagförslag	11
2.1	Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)	11
2.2	Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)	13
	Författningskommentarer.....	14
	Rättsdatablad.....	15
3	Inledning.....	17
3.1	Omfattning	17
3.2	Resultatbedömning.....	19
3.3	Forsknings- och utbildningssamarbete inom EU	23
3.4	Utgiftsutvecklingen.....	24
4	Barnomsorg, skola och vuxenutbildning.....	26
4.1	Omfattning	26
4.2	Utgiftsutveckling.....	26
4.3	Resultatbedömning.....	27
4.4	Förändringar	35
4.5	Prioriteringar.....	35
4.5.1	Tiopunktsprogram för kvalitet och likvärdighet i skolan	35
4.5.2	Förskolan	40
4.5.3	Storstadssatsningen	42
4.5.4	Vuxenutbildning i utveckling	43
4.6	Övriga frågor.....	45
4.7	Revisionens iakttagelser	47
4.8	Anslag.....	47
	A1 Statens skolverk.....	47
	A2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg	50
	A3 Forskning inom skolväsendet	51
	A4 Program för IT i skolan	52
	A5 Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna.....	53
	A6 Statens institut för handikappfrågor i skolan	53
	A7 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp.....	54
	A8 Specialskolor och resurscenter	55

	A9	Särskilda insatser på skolområdet	56
	A10	Sameskolstyrelsen	57
	A11	Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola	58
	A12	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	59
	A13	Statens skolor för vuxna	60
	A14	Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning	62
	A15	Särskilda utbildningsinsatser för vuxna	63
	A16	Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling	65
5		Universitet och högskolor	69
	5.1	Högre utbildning och forskning	69
	5.1.1	En högskola för 2000-talet	69
	5.1.2	Allmänt om högre utbildning och forskning	71
	5.1.2.1	Universitet och högskolor	71
	5.1.2.2	Anslagsutveckling	73
	5.1.2.3	Större förändringar och prioriteringar för år 1999	73
	5.1.2.4	Resultatbedömning och slutsatser	74
	5.2	Kvalitet	78
	5.2.1	Inledning	78
	5.2.2	Jämställdhet	79
	5.2.3	Studentinflytande	81
	5.2.4	Bibliotek	81
	5.2.5	Högskoleverkets roll	82
	5.3	Grundläggande högskoleutbildning	83
	5.3.1	Fortsatt utbyggnad av den högre utbildningen	83
	5.3.2	Naturvetenskapliga och tekniska utbildningar	86
	5.3.3	Vård- och omsorgsutbildningar	89
	5.3.4	Lärarytbildningar	90
	5.3.5	Konstnärliga utbildningar	93
	5.4	Särskilda frågor inom högskolan	96
	5.4.1	IT och distansutbildning	96
	5.4.2	Högskolans roll för kompetensutveckling	98
	5.4.3	Högskolestudenter med utländsk bakgrund	99
	5.4.4	Studenter med funktionshinder i högskolan	100
	5.4.5	Utbildning i mänskliga rättigheter	101
	5.4.6	Studenters personskadeskydd	101
	5.5	Internationellt samarbete	101
	5.6	Forskning och forskarutbildning	104
	5.6.1	Den fortsatta utbyggnaden av forskningen	104
	5.6.2	Nya universitet	104
	5.6.3	Vetenskapsområden	105
	5.6.4	Principer för anslagstilldelning	106
	5.6.5	Resurser	107
	5.7	Anslagsfrågor	109
	5.7.1	Anslagsordning och vetenskapsområden	109
	5.7.2	Justering av per capita-ersättningar	112
	5.7.3	Lokaler	112
	5.7.4	Sveriges lantbruksuniversitet	114
	5.8	Anslag	115

B1	Uppsala universitet: Grundutbildning.....	115
B2	Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning	116
B3	Lunds universitet: Grundutbildning	117
B4	Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning.....	118
B5	Göteborgs universitet: Grundutbildning.....	119
B6	Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning	120
B7	Stockholms universitet: Grundutbildning.....	121
B8	Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning	122
B9	Umeå universitet: Grundutbildning	123
B10	Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	124
B11	Linköpings universitet: Grundutbildning.....	125
B12	Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning	126
B13	Karolinska institutet: Grundutbildning.....	127
B14	Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning	127
B15	Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	128
B16	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning	129
B17	Luleå tekniska universitet: Grundutbildning	130
B18	Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning	131
B19	Karlstads universitet: Grundutbildning.....	132
B20	Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning.....	133
B21	Växjö universitet: Grundutbildning.....	133
B22	Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning	134
B23	Örebro universitet: Grundutbildning.....	135
B24	Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning.....	136
B25	Mitthögskolan: Grundutbildning.....	136
B26	Mitthögskolan: Forskning.....	137
B27	Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Grundutbildning	138
B28	Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Forskning och forskarutbildning.....	139
B29	Malmö högskola: Grundutbildning	139
B30	Malmö högskola: Forskning.....	140
B31	Danshögskolan: Grundutbildning	140
B32	Dramatiska institutet: Grundutbildning.....	141
B33	Högskolan i Borås: Grundutbildning	141
B34	Högskolan Dalarna: Grundutbildning.....	142
B35	Högskolan på Gotland: Grundutbildning	143
B36	Högskolan i Gävle: Grundutbildning	144
B37	Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	145
B38	Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	146
B39	Högskolan Kristianstad: Grundutbildning.....	147
B40	Högskolan i Skövde: Grundutbildning	148
B41	Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning	149
B42	Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	150
B43	Konstfack: Grundutbildning	151
B44	Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	151
B45	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	152
B46	Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	153
B47	Mälardalens högskola: Grundutbildning	154
B48	Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning	155
B49	Södertörns högskola: Grundutbildning.....	155
B50	Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	156

	B51	Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m.....	157
	B52	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.....	161
	B53	Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor.....	162
	B54	Sunet	163
	B55	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	165
6		Högskolemyndigheter	167
	C1	Högskoleverket.....	167
	C2	Verket för högskoleservice.....	168
	C3	Centrala studiestödsnämnden.....	168
7		Nationella och internationella forskningsresurser	171
	7.1	Omfattning.....	171
	7.2	Utgiftsutvecklingen	176
	7.3	Resultatinformation	176
	7.4	Bemyndiganden	183
	7.5	Anslag	185
	D1	Forskningsrådsnämnden: Forskning och forsknings- information	185
	D2	Forskningsrådsnämnden: Förvaltning	185
	D3	Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	186
	D4	Humanistisk-samhällsveten- skapliga forskningsrådet: Förvaltning	187
	D5	Medicinska forskningsrådet: Forskning.....	187
	D6	Medicinska forskningsrådet: Förvaltning	188
	D7	Naturvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	188
	D8	Naturvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning.....	189
	D9	Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	189
	D10	Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning	190
	D11	Rymdforskning	190
	D12	Kungl. biblioteket	191
	D13	Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek	192
	D14	Institutet för rymdfysik.....	192
	D15	Polarforskningssekretariatet	193
	D16	Rådet för forsknings- och utvecklingsarbete mellan Sverige och EU.....	193
	D17	Särskilda utgifter för forskningsändamål	194
	D18	Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning.....	195
8		Gemensamma ändamål.....	197
	8.1	Omfattning.....	197
	8.2	Utgiftsutvecklingen	197
	8.3	Resultatbedömning	197
	8.4	Anslag	197
	E1	Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	197
	E2	Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.	198

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100),
2. antar regeringens förslag till lag om ändring, högskolelagen (1992:1434),
3. godkänner vad regeringen förordar om naturvetenskapliga och tekniska utbildningar (avsnitt 5.3.2),
4. godkänner vad regeringen förordar om lärarutbildningar (avsnitt 5.3.4),
5. godkänner vad regeringen förordar om konstnärliga utbildningar (avsnitt 5.3.5),
6. godkänner vad regeringen förordar om studenter med funktionshinder i högskolan (avsnitt 5.4.4),
7. godkänner vad regeringen förordar om satsningar på forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor (avsnitt 5.6.5),
8. godkänner de belopp för ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer som regeringen förordar för de olika utbildningsområdena för budgetåret 1999 (avsnitt 5.7.2),
9. medger att högst 530 000 000 kronor förs till anslaget B55 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning* från reservationer och anslagssparande enligt vad regeringen anför (avsnitt 5.8, anslag B55),
10. bemyndigar regeringen att under år 1999 låta staten ta på sig ekonomiska förpliktelser i samband med stöd till forskning som finansieras under verksamhetsområdet Nationella och internationella forskningsresurser som innebär åtaganden i enlighet med vad som regeringen förordar under avsnittet 7.4.
11. för budgetåret 1999 anvisar anslagen under utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	
A1 Statens skolverk	ramanslag	270 481
A2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg	ramanslag	297 736
A3 Forskning inom skolväsendet	ramanslag	8 040
A4 Program för IT i skolan	ramanslag	340 000
A5 Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna	ramanslag	110 000
A6 Statens institut för handikappfrågor i skolan	ramanslag	119 351
A7 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp	ramanslag	21 361
A8 Specialskolor och resurscenter	ramanslag	432 580

A9	Särskilda insatser på skolområdet	ramanslag	271 351
A10	Sameskolstyrelsen	ramanslag	34 408
A11	Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola	ramanslag	122 531
A12	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	ramanslag	72 346
A13	Statens skolor för vuxna	ramanslag	39 343
A14	Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning	ramanslag	142 483
A15	Särskilda utbildningsinsatser för vuxna	ramanslag	4 508 566
A16	Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling	ramanslag	11 915
B1	Uppsala universitet: Grundutbildning	ramanslag	767 778
B2	Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	971 152
B3	Lunds universitet: Grundutbildning	ramanslag	1 021 779
B4	Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	977 719
B5	Göteborgs universitet: Grundutbildning	ramanslag	934 914
B6	Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	795 590
B7	Stockholms universitet: Grundutbildning	ramanslag	664 487
B8	Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	787 066
B9	Umeå universitet: Grundutbildning	ramanslag	696 244
B10	Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	551 157
B11	Linköpings universitet: Grundutbildning	ramanslag	673 278
B12	Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	359 011
B13	Karolinska institutet: Grundutbildning	ramanslag	284 051
B14	Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	612 081
B15	Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	ramanslag	692 578
B16	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	524 621
B17	Luleå tekniska universitet: Grundutbildning	ramanslag	365 143
B18	Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	182 953
B19	Karlstads universitet: Grundutbildning	ramanslag	287 585
B20	Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	52 913
B21	Växjö universitet: Grundutbildning	ramanslag	239 841
B22	Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	53 025
B23	Örebro universitet: Grundutbildning	ramanslag	292 056
B24	Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	53 136
B25	Mitthögskolan: Grundutbildning	ramanslag	408 299
B26	Mitthögskolan: Forskning	ramanslag	52 628
B27	Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Grundutbildning	ramanslag	136 079
B28	Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	21 381
B29	Malmö högskola: Grundutbildning	ramanslag	374 126
B30	Malmö högskola: Forskning	ramanslag	50 915
B31	Danshögskolan: Grundutbildning	ramanslag	22 730
B32	Dramatiska institutet: Grundutbildning	ramanslag	54 675
B33	Högskolan i Borås: Grundutbildning	ramanslag	167 702
B34	Högskolan Dalarna: Grundutbildning	ramanslag	201 985
B35	Högskolan på Gotland: Grundutbildning	ramanslag	57 697
B36	Högskolan i Gävle: Grundutbildning	ramanslag	197 973
B37	Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	ramanslag	137 379
B38	Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	ramanslag	218 695
B39	Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	ramanslag	155 421

B40	Högskolan i Skövde: Grundutbildning	ramanslag	138 131
B41	Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning	ramanslag	115 526
B42	Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning	ramanslag	34 884
B43	Konstfack: Grundutbildning	ramanslag	98 599
B44	Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	ramanslag	46 461
B45	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	ramanslag	87 506
B46	Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	ramanslag	284 727
B47	Mälardalens högskola: Grundutbildning	ramanslag	295 865
B48	Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning	ramanslag	13 728
B49	Södertörns högskola: Grundutbildning	ramanslag	148 737
B50	Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	ramanslag	22 332
B51	Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m.	ramanslag	1 488 850
B52	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	ramanslag	336 612
B53	Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor	ramanslag	198 838
B54	Sunet	ramanslag	34 995
B55	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	ramanslag	1 056 161
C1	Högskoleverket	ramanslag	129 113
C2	Verket för högskoleservice	ramanslag	10 177
C3	Centrala studiestödsnämnden	ramanslag	313 566
D1	Forskningsrådsnämnden: Forskning och forskningsinformation	ramanslag	90 585
D2	Forskningsrådsnämnden: Förvaltning	ramanslag	22 200
D3	Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	ramanslag	206 546
D4	Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning	ramanslag	10 777
D5	Medicinska forskningsrådet: Forskning	ramanslag	336 658
D6	Medicinska forskningsrådet: Förvaltning	ramanslag	10 336
D7	Naturvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	ramanslag	722 029
D8	Naturvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning	ramanslag	20 656
D9	Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	ramanslag	241 402
D10	Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning	ramanslag	8 415
D11	Rymdforskning	ramanslag	121 446
D12	Kungl. biblioteket	ramanslag	196 145
D13	Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek	ramanslag	8 360
D14	Institutet för rymdfysik	ramanslag	38 056
D15	Polarforskningssektariatet	ramanslag	22 670
D16	Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete mellan Sverige och EU	ramanslag	11 556
D17	Särskilda utgifter för forskningsändamål	ramanslag	86 516
D18	Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning	ramanslag	64 130
E1	Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	ramanslag	37 162
E2	Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.	ramanslag	19 959
Summa			29 030 747

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 3 a, 7 och 8 §§ skollagen (1985:1100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap. 3 a §

Vissa bestämmelser om utbildningens omfattning i grundskolan (timplan) framgår av bilaga 3. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får

1. meddela de närmare föreskrifter angående tillämpning av timplanen som behövs,

2. göra begränsade avvikelser från timplanen, om det finns särskilda skäl.

Vissa bestämmelser om utbildningens omfattning i grundskolan (timplan) framgår av bilaga 3. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får

1. meddela de närmare föreskrifter angående tillämpning av timplanen som behövs,

2. *för särskilda utbildningar meddela föreskrifter om avvikelser från timplanen, och*

3. *i övrigt* göra begränsade avvikelser från timplanen, om det finns särskilda skäl.

7 §

Hemkommunen är skyldig att sörja för att det för eleverna i grundskolan anordnas kostnadsfri skolskjuts, om sådan behövs med hänsyn till färdvägens

---

¹ Lagen omtryckt 1997:1212.

längd, trafikförhållandena, funktionshinder hos en elev eller någon annan särskild omständighet.

När en elev till följd av skolgången måste bo utanför det egna hemmet, skall hemkommunen svara för att eleven utan extra kostnader får tillfredsställande förhållanden.

Hemkommunens skyldighet enligt första och andra styckena omfattar inte

1. sådana elever som väljer att gå i en annan grundskola än den som kommunen annars skulle ha placerat dem i om något önskemål om en viss skola inte framställts, eller

2. sådana elever som avses i 8 och 8 a §§.

För sådana elever som avses i 8 § skall den mottagande kommunen under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen sörja för kostnadsfri skolskjuts inom den kommunen. Kostnaden härför ingår i de utbildningskostnader som avses i 8 §.

För sådana elever som avses i 8 § första stycket skall den mottagande kommunen under samma förutsättningar som gäller för elever som är hemmahörande i kommunen sörja för kostnadsfri skolskjuts inom den kommunen. Kostnaden härför ingår i de utbildningskostnader som avses i 8 §.

8 §

En kommun skall i sin grundskola även ta emot en elev för vars grundskoleutbildning kommunen inte är skyldig att sörja, om eleven med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. En kommun som på grund av sådan skyldighet tar emot en elev har rätt till ersättning för sina kostnader för elevens utbildning från elevens hemkommun.

Innan kommunen fattar beslut om att för visst läsår ta emot en sådan elev skall den inhämta yttrande från elevens hemkommun, om sådant yttrande inte bedöms som onödigt.

Den rätt en kommun har enligt första stycket att få ersättning för sina kostnader skall kommunen också ha i fråga om elever i sådana särskilda utbildningar som regeringen bestämmer. Vid fastställande av kostnaderna skall hänsyn tas till utgående statsbidrag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1999.

2.2 Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 § högskolelagen (1992:1434) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §

För forskarutbildning finns de vetenskapsområden som riksdagen bestämmer. Dessa vetenskapsområden finns vid universiteten. På ansökan av en högskola som inte är universitet, kan *Högskoleverket* besluta att ett eller flera av vetenskapsområdena skall finnas vid den högskolan. Ett sådant beslut får meddelas, om grundutbildning och forskning vid högskolan har en sådan kvalitet och omfattning inom vetenskapsområdet att forskarutbildning kan bedrivas på en hög vetenskaplig nivå.

För forskarutbildning finns de vetenskapsområden som riksdagen bestämmer. Dessa vetenskapsområden finns vid universiteten. På ansökan av en högskola som inte är universitet, kan *regeringen* besluta att ett eller flera av vetenskapsområdena skall finnas vid den högskolan. Ett sådant beslut får meddelas, om grundutbildning och forskning vid högskolan har en sådan kvalitet och omfattning inom vetenskapsområdet att forskarutbildning kan bedrivas på en hög vetenskaplig nivå.

Denna lag träder i kraft den 1 april 1999.

Författningskommentarer

Förslaget till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

4 kap. 3 a §

Den nya lydelsen av punkt 2 innebär att regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, ges ett bemyndigande att för särskilda utbildningar meddela föreskrifter om avvikelser från timplanen. Innebörden av bemyndigandet är bl.a. att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer skall kunna göra de avvikelser från timplanen som behövs för att den försöksverksamhet med förberedande dansundervisning i grundskolan som beskrivits i avsnitt 4.6.1 skall kunna permanentas.

7 §

Ändringen i *tredje stycket* innebär att de elever som kommer att gå i sådana särskilda utbildningar som regeringen bestämmer i enlighet med det nya tredje stycket i 8 § inte skall omfattas av bestämmelserna om skolskjuts i 7 § tredje stycket.

8 §

Tredje stycket är nytt. Regeringen ges ett bemyndigande att bestämma att i fråga om vissa utbildningar skall den mottagande kommunen ha rätt till ersättning för sina kostnader för elevens utbildning från elevens hemkommun. Dock skall vid fastställande av kostnaderna hänsyn tas till det statsbidrag som eventuellt utgår till utbildningen.

Förslaget till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

2 kap. 5 §

Ändringen innebär att en ansökan av en högskola om att ett eller flera vetenskapsområden skall finnas vid högskolan skall prövas av regeringen i stället för av Högskoleverket. Av 7 kap. 2 § regeringsformen följer att regeringen vid sin beredning av sådana ärenden har att hämta in upplysningar och yttranden från berörda myndigheter. Det införs inte någon övergångsbestämmelse med avseende på de ärenden som med stöd av äldre regler är under handläggning vid Högskoleverket. Av allmänna principer följer att Högskoleverket skall lämna över till regeringen samtliga ansökningar som kommit in till verket före den 1 april 1999 och inte avgjorts av verket. Närmare kommentarer om paragrafens innebörd i övrigt finns i propositionen Högskolans ledning, lärare och organisation (prop. 1996/97:141 s. 59 f.).

Rättsdatablad

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
--------------------	--	---

Lag om ändring i skollagen (1985:1100)	4 kap. 3 a och 8 §§
--	---------------------

3 Inledning

3.1 Omfattning

Utgiftsområdet avser barnomsorg och skola, vuxenutbildning, kvalificerad yrkesutbildning, högskoleutbildning och forskning samt centrala myndigheter inom Utbildningsdepartementets område.

Utgiftsutvecklingen

Milljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997 ²	Anslag 1998 ¹	Utgifts- prognos 1998 ²	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
-----------------------------	-----------------------------	--	---------------------------	----------------------------	----------------------------

25 122	27 111	27 666	29 031	30 405	31 869
--------	--------	--------	---------------	--------	--------

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

² Inklusive äldreanslag.

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Full behovstäckning har i stort sett uppnåtts i *barnomsorgen*. Fortfarande står dock många barn med arbetslösa föräldrar utanför barnomsorgen även om antalet kommuner där barn till arbetslösa får behålla sin plats i barnomsorgen har ökat något under år 1998. Antalet barn i förskoleåldern minskar till följd av de sjunkande födelse-talen fr.o.m. år 1993 samtidigt som antalet barn ökar i grundskoleåldrarna. Vid slutet av år 1997 var 72 procent av alla barn i 1-5 års ålder inskrivna i någon form av förskoleverksamhet. Praktiskt taget samtliga 6-åringar var inskrivna i förskola eller skola.

Andelen anställda med högskoleutbildning i förskola och fritidshem har ökat och utgör cirka 60 procent av personalen.

Grundskolans resultat är goda även internationellt sett. Det finns dock problem i matematik och i vissa naturorienterade ämnen och för elever i behov av särskilt stöd även om resultaten i matematik har förbättrats väsentligt sedan 1980-talet.

När slutbetyg från årskurs 9 i grundskolan gavs första gången våren 1998 i det nya betygssystemet var enligt en urvalsundersökning antalet elever som saknar betyg i engelska och svenska lägre än i de tidigare terminsbetygen.

Av de elever som lämnade grundskolan vårterminen 1997 gick 98 procent i *gymnasieskolan* hösten 1997. Det är samma andel som under de tre närmast föregående åren. Statistik visar på genomgående goda resultat i gymnasieskolan. Enligt en världsomspännande undersökning år 1995 har Sverige en internationell tätposition vad gäller kunskaper både i naturvetenskap och matematik. Det finns dock en oroväckande hög andel elever på vissa program, framför allt fordons-, bygg- och industriprogrammet, med icke godkänt betyg i vissa kärnämneskurser. År 1997 hade 81 procent av landets 20-åringar fullbordat en gymnasieutbildning. Övergången till högskolan inom tre år efter avslutad gymnasieskola har ökat från 35 till 37 procent. Enligt en undersökning av Statens skolverk har eleverna en övervägande positiv inställning till skolan. Kostnaderna per elev har ökat något.

Den kommunala vuxenutbildningen har till följd av den särskilda vuxenutbildnings-satsningen, kunskapslyftet, ökat mycket kraftigt i volym och även förnyats till innehåll och arbetsformer. Enligt Statens skolverk uppgick hösten 1997 det totala antalet personer i gymnasial vuxenutbildning till drygt 200 000. Omräknat till årsstudie-

platser motsvarar detta 115 000, varav merparten i kunskapslyftet. Därutöver fanns cirka 50 000 personer i grundläggande vuxenutbildning och 9 000 i påbyggnadsutbildningar.

Kommunerna har till följd av kunskapslyftet ökat andelen yrkesinriktade utbildningar. Andelen orienteringskurser har dock varit mindre än vad kommunerna planerat. Största andelen av genomförda utbildningar inom kunskapslyftet finns inom områdena språk, matematik och naturvetenskap samt samhällsvetenskap, information och data. Av deltagarna var i genomsnitt 67 procent kvinnor. Andelen deltagare över 30 år var cirka 50 procent och 18 procent var födda utomlands. Omkring 23 procent hade en tidigare utbildning motsvarande högst grundskola.

Kommuner och landsting svarar för 87 procent av genomförandet av all verksamhet inom gymnasial vuxenutbildning, folkbildningen för 4 procent och övriga anordnare för 9 procent.

I en utvärdering som genomförts av Göteborgs universitet på uppdrag av Kunskapslyftskommittén framgår att 80 procent av deltagarna är tillfredsställda med sina studier och att 87 procent var mycket motiverade att delta i utbildningen.

Försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning (KY) har utvecklats och antalet platser har utökats. Från och med våren 1999 kommer verksamheten att omfatta 12 000 platser och vid fördelningen av platser skall bristyrkesområden prioriteras. Utbildningarna är till en tredjedel arbetsplatsförlagda och återfinns inom 14 olika branschområden. Tillverkningsområdet är störst med cirka 50 utbildningar och därefter IT med 46 utbildningar. Av de studerande är 47 procent kvinnor och 12 procent är födda utomlands. Enligt uppgifter från Kommittén för kvalificerad yrkesutbildning har drygt 700 personer avslutat utbildningen t.o.m. våren 1998. Bland dessa har cirka 75 procent, enligt vad som var känt vid utbildningstidens utgång, löfte om anställning.

Intresset för den *grundläggande högskoleutbildningen* är fortsatt stort. Antalet sökande till högre utbildning fortsätter att öka, både vad avser antalet sökande totalt och antalet nya sökande, dvs. sökande som tidigare inte varit registrerade på någon högskola. Antalet registrerade studenter ökade till drygt 300 000 läsåret 1996/97. Ökningen av antalet registrerade studenter var procentuellt sett särskilt stor för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Inom båda dessa områden ökade andelen kvinnor. Sammantalet har högskolorna fullgjort

sina utbildningsuppdrag för 1997 och enligt prognoser även för 1998.

Ett kvalitetsutvecklingsarbete bedrivs inom hela högskoleområdet och följs upp kontinuerligt av Högskoleverket.

Antalet nyantagna till *forskarutbildningen* har ökat de senaste åren liksom antalet aktiva i forskarutbildningen och antalet forskarexamina. Läsåret 1996/97 antogs 3 400 nya forskarstuderande mot 3 300 läsåret 1995/96. Andelen kvinnor i forskarutbildningen ökar också. Av de nyantagna 1996/97 var 44 procent kvinnor, en ökning med flera procentenheter i förhållande till året innan. Läsåret 1996/97 avlades 1 720 doktorsexamina mot 1 600 året innan och antalet licentiatexamina ökade från 820 till 840. Andelen kvinnliga professorer fortsätter också att öka och var 10 procent år 1997. Riksdagen beslutade år 1997 om mål för forskningspolitiken. Nästa forskningspolitiska proposition kommer att framläggas år 2000.

Den totala kostnaden för den högre utbildningen i Sverige uppgick till drygt 30 miljarder kronor år 1997, inklusive forskningen och centrala myndigheter, men exklusive studiestöd

Större genomförda förändringar

Den 1 augusti 1998 infördes en läroplan för förskolan (Lpfö 98). Vidare har läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) anpassats till att också omfatta förskoleklassen och fritidshemmet.

Kommuner och landsting har tillförts 4 miljarder kronor i ökade allmänna statsbidrag år 1997 och ytterligare 8 miljarder kronor år 1998 för att möjliggöra satsningar på skola, vård och omsorg. Enligt en uppföljning av SCB år 1998 avser kommuner och landsting att använda största delen av de ökade bidragen inom dessa områden.

Utvecklingen av vuxenutbildningen har fortsatt genom en utökning av antalet platser inom kunskapslyftet och en successiv reformering har inletts. Även den kvalificerade yrkesutbildningen har utökats.

Anslagen till forskning vid de mindre och medelstora högskolorna har förstärkts. Regeringen har beslutat att tilldela högskolorna i Karlstad, Örebro och Växjö benämningen universitet fr.o.m. 1 januari 1999.

Malmö högskola och Högskolan på Gotland inrättades den 1 juli 1998.

Mål för utgiftsområdet i sammanfattning²

Ge barn stöd och stimulans för utveckling och lärande, underlätta för föräldrar att förena förvärvsarbete och studier med vård och ansvar för barn.

Ge alla barn och ungdomar oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden lika tillgång till likvärdig utbildning av hög kvalitet.

Ge vuxna möjlighet att få ny kunskap och att komplettera tidigare utbildning i takt med samhällets och arbetslivets krav samt individens behov och önskemål.

Erbjuda utbildning av hög och likvärdig kvalitet vid universitet och högskolor i alla delar av landet och därmed bidra till en regionalt balanserad utveckling.

Forskningen skall främja kritiskt tänkande och vetenskapliga förhållningssätt samt bidra med ny väsentlig kunskap till förmån för hälsa, kultur, välfärd, miljö, ekonomisk utveckling, samsättning och omställning mot en hållbar utveckling.

Prioriteringar för 1999

Regeringen fortsätter prioriteringen av arbetet med att stärka utbildningens kvalitet och att säkra likvärdigheten i skolan. Ett tiopunktsprogram med detta syfte skall genomföras. Ett program för IT i skolan genomförs till en kostnad av 1490 miljoner kronor under perioden 1999 till 2001.

Regeringen prioriterar utvecklingen av läraryrket. Utbildningsdepartementet har tillsammans med representanter för lärarna, skolläda och arbetsgivarna utarbetat en avsiktsförklaring och inlett ett gemensamt arbete.

Regeringen prioriterar förskolans pedagogiska roll samt, att när det parlamentariska läget så medger, införa en maxtaxa för barnomsorgen så att avgifterna sänks.

Vidare avsätts 220 miljoner kronor per helår för förstärkning av utbildningen för barn och ungdomar samt vuxna i storstadsregionerna med start den 1 juli 1999.

Den särskilda vuxenutbildningsatsningen byggs ut med ytterligare 10 000 platser från den 1 juli 1999. Inom ramen för den utökningen görs en fortsatt satsning på försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning (KY). Försöksverksamheten utökas till 12 000 platser från 1 januari 1999 och förlängs t.o.m. år 2001. För att stödja förnyelsen av vuxenutbildningen görs en särskild satsning på vuxenpedagogisk utveckling.

Högskolan skall fortsatt byggas ut. År 1999 tillförs 16 000 nya permanenta platser och år 2000 tillförs 20 000 platser. Utbyggnadens tyngdpunkt skall ligga inom de tekniska och naturvetenskapliga utbildningarna. Utbyggnaden inom distansutbildningsområdet fortsätter. Satsningen på forskning vid mindre och medelstora högskolor fortsätter. Universitetsdatanätet Sunet skall förstärkas.

3.2 Resultatbedömning

De insatser som görs inom Utbildningsdepartementets område ger grundläggande förutsättningar för medborgarnas utveckling och påverkar hela samhällets förändring långt in i framtiden. De resultat som har uppnåtts under budgetåret 1997 sammanhänger med åtgärder som har vidtagits tidigare under den gångna regeringsperioden eller dessförinnan. Nyligen beslutade åtgärder ger effekter många år framöver.

Verksamheterna inom utbildning och forskning finansieras i hög grad av medel från kommuner och landsting samt från offentliga, enskilda eller internationella företag och organisationer. Generella statsbidrag utgår till kommuner och landsting. En del anslagsmedel tillförs via andra departement, framför allt gäller detta medel till högskolornas forskning. Måluppfyllelsen inom utgiftsområdet är beroende av ett stort antal aktörer i samhället. Det råder en utbredd samsämmighet om att det är viktigt för landet att satsa på dessa områden.

För att vårt land framgent skall vara en av världens bästa kunskapsnationer krävs att utbildningssystemets alla delar fortsätter att utvecklas. Den samlade utbildningspolitiken är ett av regeringens viktigaste reformområden och insatserna innebär sammantaget att Sverige nu genomför en av de största utbildningsatsningarna någonsin. Tolvmånadersperioden 1995/96 utgjorde ansla-

² Målen finns bl.a. angivna i skollagen (1985:1100) samt i högskolelagen (1992:1434) och i propositionen Forskning och samhälle (prop. 1996/97:5, bet. 1996/97:UbU3, rskr 1996/97:99).

gen inom utgiftsområde 16 cirka 3,6 procent av de totala anslagen i statsbudgeten. I statsbudgeten för 1998 ökade denna andel till 3,9 procent.

Enligt regeringens långsiktiga riktlinjer skall ytterligare förstärkningar ske under de kommande åren. I 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) föreslog regeringen en ökning av de generella bidragen till kommuner och landsting för att bidra till höjd kvalitet i skola, vård och omsorg. Från år 2000 kommer detta att betyda en varaktig nivåhöjning med 20 miljarder kronor årligen jämfört med 1995/96, varav en del tillfaller skolan. Under perioden 1997-2000 förstärks även resurserna till högskolorna med 68 000 nya permanenta utbildningsplatser. Samtidigt byggs vuxenutbildningen och den kvalificerade yrkesutbildningen ut ytterligare.

Regeringen har även föreslagit tillskott av medel för genomförande av ett tiopunktsprogram för kvalitet och likvärdighet inklusive ett särskilt program för IT i skolan.

Grunden till ett livslångt lärande läggs redan i **förskolan**. Den sociala och kulturella miljö samt den pedagogiska stimulans som barn möter under barndomsåren påverkar deras förutsättningar på ett avgörande sätt. Därför har regeringen arbetat för att förskolan skall bli en del av utbildningssystemet. En läroplan för förskolan (Lpfö 98) har införts. En samlad läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet har utarbetats och lagstiftning, styrdokument och regler för tillsyn har ändrats för att åstadkomma denna samordning. Genom den integrering som nu genomförs kan kvalitet och likvärdighet främjas på ett bättre sätt i både förskoleklassen, skolbarnsomsorgen och skolan.

Kvalitet och likvärdighet, som är två viktiga ledord för regeringens utbildningspolitik, blev hotade värden under början av 1990-talet. Mellan år 1990 och 1997 ökade antalet inskrivna barn med drygt 30 procent. Personaltätheten har minskat och barngrupperna har blivit större. Regeringen bedömer att resursförstärkning till kommunerna, som regering och riksdag beslutat om, i kombination med kraftigt mindre födelseantal innebär goda utvecklingsmöjligheter för förskoleverksamheten.

Den totala kostnaden per elev i **grundskolan** minskade i fasta priser med ungefär 10 procent mellan år 1991 till år 1996. Undervisningskostnaderna minskade medan kostnaderna för bl.a. lokaler ökade. Mellan 1996 och 1997 fortsatte det totala elevantalet att öka. Samtidigt ökade

skolans kostnader per elev för läromedel, utrustning och bibliotek medan lokalkostnaden per elev minskade.

Elever med läs- och skrivsvårigheter, dolda handikapp eller andra skolsvårigheter har drabbats speciellt av de senaste årens nedskärningar. Beslutet om att öka det statliga stödet till kommunerna ger nu förbättrade möjligheter att genomföra särskilda insatser för dessa elever.

Även lärarnas situation i grundskolan har försvårats på grund av nedskärningarna under början av 1990-talet. Ett uttryck för detta är att antalet elever per lärare i grundskolan ökat successivt.

Ett kvalitetsproblem i skolan är att andelen lärare i grundskolan, som varken har högskoleutbildning i praktisk pedagogik eller tillsvidareanställning, har ökat något. I vissa kommuner i landet och för en del ämnesinriktningar saknas för närvarande tillräckligt många utbildade lärare, särskilt lärare inom vissa språk, praktiska och estetiska ämnen samt matematik och naturvetenskap. Huvudskälet till dessa brister är att de examensmål som ingått i respektive högskolas utbildningsuppdrag sedan 1993/94 inte har uppnåtts fullt ut. Skulle examensmålen inte heller uppnås under de kommande åren, hotar detta att leda till en fortsatt ökning av andelen obehöriga lärare framför allt i vissa kommuner och inom vissa ämnesinriktningar. Rekryteringsbehovet till läraryrket påverkas under de närmaste åren av stora pensionsavgångar. Utbildningsdepartementet, Svenska Kommunförbundet, Lärarförbundet, Lärarnas riksförbund och Skolledarna har den 31 augusti 1998 enats om att samverka för att stimulera utvecklingen inom och rekryteringen till läraryrket.

Kostnadsutvecklingen inom **gymnasieskolan** har inte följt grundskolans. I fasta priser minskade gymnasieskolans totala kostnader något mellan år 1996 och 1997. Undervisningskostnaden har den tydligaste minskningen, medan kostnaderna för läromedel, utrustning och skolbibliotek ökat markant. Kostnaden per elev var i stort sett oförändrad mellan år 1996 och 1997.

Efterfrågan på nyexaminerade lärare för gymnasieskolan har blivit högre i samband med att kunskapslyftet startade år 1997. En ökad efterfrågan förväntas dessutom inom de närmaste åren på grund av att ungdomskullarna som lämnar grundskolan växer. Högskolornas examensmål har anpassats till dessa förändringar, men målen är högre än vad högskolorna har haft möjlighet att hinna klara inom ramen för de reguljära

lärarutbildningsprogrammen. För att undvika brist på gymnasielärare krävs därför att högskolorna intensifierar sin rekrytering under de närmaste åren exempelvis av redan ämnesutbildade till praktisk pedagogisk utbildning.

I början av 1980-talet var grundskoleelevernas kunskaper i matematik och naturvetenskap sämre än i många andra länder. Därefter har resultaten förbättrats. Samtidigt uppvisar de svenska grundskoleeleverna ofta ett jämnare resultat mellan olika skolor och mellan flickor och pojkar än vad som är vanligt i andra länder. År 1998 redovisade Statens skolverk en internationell studie om kunskaper i matematik och naturvetenskap bland gymnasieskolornas avgångsklasser i 21 länder. De svenska ungdomarna uppnådde bland de bästa resultaten av samtliga länder. De genomsnittliga testpoängen varierade emellertid ganska mycket mellan olika elevgrupper, bl.a. mellan pojkar och flickor. Regeringen eftersträvar både jämn och hög kunskapsstandard. Därför är dessa studier uppmuntrande, men det är viktigt att resultatnivån förbättras ytterligare inom grundskolan och för flera elevgrupper inom gymnasieskolan.

Vuxenutbildningen har ökat kraftigt under 1990-talet, både i antal studerande och i resurser. Utbyggnaden av vuxenutbildningen svarar mot ett utbrett behov i samhället. Vuxenutbildningen motverkar utbildningsskillnader mellan olika generationer i samhället, mellan kvinnor och män, olika nationaliteter och mellan grupper med olika utbildningsbakgrund. Vuxenutbildningen har dessutom de senaste åren fått en allt viktigare funktion också för att ge vuxna möjligheter att förnya och komplettera sina kunskaper i takt med de snabba förändringar som sker i arbetsliv och samhälle. Hösten 1997 inleddes regeringens satsning på ett nationellt kunskapslyft för vuxna, vilket innebar att antalet studerande i kommunal vuxenutbildning läsåret 1997/98 uppgick till cirka 230 000. År 1990 var antalet studerande cirka 125 000. Efter kunskapslyftets första läsår har kommunerna nått de mål i form av studerandevolym som riksdagen angett. Vuxenutbildningen byggs nu ut ytterligare. Folkbildningen redovisas separat i utgiftsområde 17.

Högskoleutbildningen har fortsatt att expandera över hela landet under den gångna regeringssperioden. Antalet sökande har ökat i ännu snabbare takt, vilket betyder att intresset för högskoleutbildning är mycket stort. Troligen förblir efterfrågan betydligt större än tillgången på högskoleplatser även under det närmaste året.

Arbetsmarknadens efterfrågan på högskoleutbildade förväntas fortsätta att öka under överskådlig tid framöver. Behovet är enligt de samstämmiga bedömningar som gjorts av SCB, AMS, SACO, NUTEK m.fl. betydligt större än vad dimensioneringen år 1997 medgav. Resursfördelningen mellan landets högskolor sker så att de mindre och medelstora högskolorna prioriteras. Under perioden 1997 – 2000 beräknas antalet helårsstudenter öka med nästan 30 procent.

Den sociala snedrekryteringen till högskolan är fortfarande stor. En effekt av flera samverkande faktorer under de närmaste åren kan emellertid betyda att det nu kan ske en viss förändring. Alla gymnasieprogram ger numera grundläggande högskolebehörighet, ungdomskullarna minskar kraftigt fram till ett par år efter sekelskiftet och intresset för högskolestudier bland elever från studieovana hem tenderar att öka bland gymnasieelever enligt SCB:s undersökningar. Samtidigt expanderar högskolan kraftigt, särskilt vid de mindre och medelstora högskolorna, som sedan tidigare har en något lägre grad av social snedrekrytering.

Regeringen anser att studenterna skall ha ett stort inflytande över såväl den akademiska som den sociala miljön. Utbildningsministern tillsatte i december 1997 en arbetsgrupp, som inkommit med analys och förslag till åtgärder. Betänkandet remissbehandlas.

Som en följd av förslag i 1997 års budgetproposition har mål för antalet examinerade inom **forskarutbildningen** införts för varje universitet och högskola som har rätt att utfärda doktorsexamen. Härigenom anges statsmakternas prioriteringar mellan vetenskapsområden och förväntningar beträffande forskarutbildningens volym, såväl totalt som per vetenskapsområde. Examensmål ger även lärosätena incitament till en effektivisering av forskarutbildningen. Under förutsättningen att examensmålen kommer att uppnås beräknas behovet av forskarutbildade lärare att kunna tillgodoses och arbetsmarknaden kommer att få ett betydande tillskott av framför allt forskarutbildade inom medicin, naturvetenskap och teknik.

Jämställdhet är en förutsättning för kvalitet i högskolans undervisning och forskning. Regeringen har vidtagit en rad åtgärder och avsatt avsevärda resurser för att komma till rätta med den bristande jämställdheten inom den högre utbildningen och forskningen.

Universitetsforskningens mål är enligt riksdagsbeslut år 1997 bl.a. att bidra med väsentliga

fakta, ekonomisk utveckling som främjar sysselsättning och välfärd, att främja en hög allmän utbildningsnivå, kritiskt tänkande och ett vetenskapligt förhållningssätt i samhället samt att bidra till internationellt samarbete, fred och till lösningar av globala problem. Det forskningspolitiska arbetet följer vissa riktlinjer som avser bl.a. vetenskaplig kvalitet, forskningens nytta och relevans, samverkan mellan högskola och omgivande samhälle, forskningsetiska frågor, jämställdhet samt betydelsen av egna forskningsresurser till alla högskolor. Det är sedan i huvudsak forskarsamhället självt som fördelar forskningsresurserna. Regeringen har tillsatt en parlamentarisk utredning, *Forskning 2000*, vars uppgift är att genomföra en bred analys av det svenska forskningssystemet. Ett betänkande lämnas till regeringen hösten 1998 och kommer att remissbehandlas.

Vid de mindre och medelstora högskolorna ökade forskningen under 1980-talet till ungefär 10 procent av samtliga förbrukade medel. År 1994 utgjorde denna andel fortfarande bara cirka 10 procent. Därefter har regeringen beslutat om fasta forskningsresurser till alla högskolor och vi kan nu räkna med en ökning till drygt 15 procent under de närmaste åren.

Internationella jämförelser, bl.a. inom OECD och EU, visar att Sverige i vissa avseenden är en ledande utbildningsnation. I januari 1998 hade 27 procent av Sveriges befolkning i åldern 25-64 år en högskoleutbildning. Detta innebär att Sverige, tillsammans med framför allt USA, Kanada och Norge, har en hög andel högskoleutbildade jämfört med andra OECD-länder. Den pågående högskoleexpansionen i vårt land bidrar sannolikt till att denna andel ökar relativt snabbt. År 2005 beräknas närmare en tredjedel av befolkningen mellan 25-64 år ha fullföljt någon form av högskoleutbildning.

Flera andra av Europas länder räknar också med en fortsatt expansion av högskoleområdet, men för närvarande är det ett fåtal länder som har en lika klart uttalad och aktiv politik för att öka antalet högskolestuderande som Sverige.

Utbildningsskillnaderna mellan olika åldersgrupper är mindre i Sverige än i övriga OECD-länder. Detta är en effekt av tidigare satsning över hela landet på fortbildning och vidareutbildning inom högskoleområdet, som startade redan i slutet av 1960-talet, lång folkbildningstradition och omfattande studieförbundsverksamhet, kommunal och annan vuxenutbildning på både grund- och gymnasieskolenivå,

samt personalutbildning för yrkesverksamma, vilken enligt OECD omfattar en större andel av arbetskraften än i övriga länder.

Sverige har kommit långt i fråga om livslångt lärande och har en kunnig befolkning. Internationella studier som presenterades av OECD under år 1997 visade att både hög- och lågutbildade uppnådde bättre resultat när det gäller läsförståelse, texttolkning och praktisk matematik än motsvarande grupper i alla övriga länder som ingick i undersökningen.

Inom de närmaste 4-5 åren beräknas andelen med längre akademisk utbildning bli ganska likartad i de olika åldersgrupperna i befolkningen. Personer födda på 1940-talet blir då inte längre de mest välutbildade utan denna roll övertas av personer födda på 1970-talet. Om vi tar hänsyn till andelen som genomfört kortare högskoleutbildningar, dvs. inkluderar effekter av fortbildning och vidareutbildning på högskolenivå, kan vi konstatera att Sverige är på väg mot en internationellt sett unik kunskapsutjämning mellan generationerna.

Det ökade antalet äldre studerande i högskolan har bidragit till att utrymmet för ungdomar ej har kunnat öka i takt med intresset. Många ungdomar har svårt att komma in och trots att antalet utbildningsplatser har ökat kraftigt under 1990-talet har Sverige fortfarande en lägre övergångsfrekvens från gymnasieskolan i åldrarna 19-20 år än i många andra länder.

Under de närmaste åren förbättras förutsättningarna för direktövergång efter gymnasieskolan, som konsekvens av att högskolan får betydligt fler utbildningsplatser och att ungdomskullarna i åldrarna 19-24 år fortsätter att minska fram till år 2002 samt att den förlängning av studietiderna i högskolan som har pågått sedan slutet av 1980-talet kan vara på väg att stabiliseras. Om arbetsmarknaden fortsätter att förbättras ökar förmodligen också antalet studerande som avslutar sin högskoleutbildning för att påbörja ett arbete. Detta lösgör i så fall ytterligare utbildningsplatser för nybörjare.

I början av 1990-talet gick omkring en tredjedel av ungdomarna vidare till högskolan inom tre år efter gymnasieskolan. Fram till år 2005 beräknas denna övergångsfrekvens kunna öka till ungefär varannan gymnasieelev. Denna utveckling är den troliga sammanvägda effekten av att andelen per årskull som fått behörighet till högskolestudier ökat via 1994 års gymnasiereform samt att högskolan expanderar.

Under förutsättning att genomströmningen i högskoleutbildningarna inte ändras kommer under samma period andelen som slutfört någon form av högskoleutbildning t.o.m. 25 års ålder att öka från cirka 25 procent till omkring 40 procent, varav ungefär hälften kommer att ha genomfört en minst treårig utbildning. Den ökade andelen studenter som väljer en längre utbildning innebär att fler studenter skaffar sig fördjupade kunskaper, men kan samtidigt medföra en risk för sämre genomströmning. Det är en angelägen uppgift under de närmaste åren för högskolor att försöka förbättra genomströmningen.

Den offentliga sektorn och den privata tjänstesektorn, banker och försäkringsbolag m.m., har en internationellt sett mycket hög andel högskoleutbildade. Inom svensk industri är emellertid denna andel ganska låg jämfört med många andra större industriländer, såsom USA, Tyskland, Japan m.fl. De ansträngningar som vidtagits sedan början av 1990-talet för att höja ungdomars intresse för naturvetenskapliga och tekniska utbildningar, vilka är särskilt efterfrågade av industrin, samt resursförstärkningar och högt ställda mål för antalet examinerade inom dessa områden kommer att betyda en successiv förstärkning av denna kompetens på arbetsmarknaden under de närmaste åren.

Sveriges framtid ligger i en kvalificerad arbetskraft med god utbildning. Satsning på kompetensutveckling och utbildning är därför en viktig åtgärd för att både stimulera tillväxten och rusta individen för allt högre kompetenskrav på arbetsmarknaden.

Uppskattningsvis deltog i genomsnitt under våren 1998 ungefär 250 000 (15 procent) av hela åldersgruppen 20-34 år i högskoleutbildning, cirka 1 250 000 (70 procent) var förvärvsarbetande, ungefär 200 000 deltog i annan utbildning eller hade annan sysselsättning utanför arbetsmarknaden och drygt 100 000 var arbetslösa. Utbildningsåtgärderna är framtidssyftande. Utbildningens funktion vid kampen mot arbetslöshet är att göra individen bättre rustad på arbetsmarknaden både på kort och lång sikt. Regeringens högskolesatsningar, utbyggnaden av en kvalificerad yrkesutbildning, satsningar inom IT-området, kunskapslyftet m.m. ger otvivelaktigt både kortsiktiga och långsiktiga positiva effekter för arbetskraften.

Andelen kvinnor som förvärvsarbetar, både bland högskoleutbildade och bland kvinnor med lägre utbildning, är högre i Sverige än i nästan alla andra länder.

Jämfört med genomsnittet för OECD-länderna har Sverige sedan länge haft en hög andel kvinnor registrerade på längre högskoleutbildningar inom t.ex. humaniora, medicin, naturvetenskapliga ämnen, juridik och ekonomi. Det sker emellertid en successiv inbrytning av kvinnor på längre utbildningar inom flertalet utbildningsområden och inom tekniska områden, vilket bör leda till att kvinnorna får en allt starkare position på arbetsmarknaden.

Under tioårsperioden 1987/88 till 1996/97 ökade andelen kvinnor bland nybörjarna på civilingenjörsutbildningarna från 19 till 27 procent och på högskoleingenjörsutbildningarna från 17 till 24 procent. År 1996/97 utgjorde kvinnorna omkring 30 procent av samtliga studerande på högskolans ADB- och datavetenskapliga kurser, men fortfarande bara cirka 20 procent inom de mer renodlat datatekniska kurserna. Omfattande insatser har gjorts från regeringens sida under en följd av år för att öka kvinnornas intresse för naturvetenskapliga och tekniska utbildningar. För att en fortsatt positiv utveckling skall garanteras, särskilt när det gäller teknikområdet, krävs att dessa insatser fortsätter.

Sverige investerar internationellt sett mer offentliga medel på utbildning och forskning än flertalet andra OECD-länder och kommer även i fortsättningen att vara ett av de länder som satsar mest på detta. För utbildning inom skola och högskola har regeringen redan beslutat om resursförstärkningar. Genom ökade insatser från bl.a. forskningsstiftelserna kan även resurserna till högskolornas forskning förväntas växa något.

3.3 Forsknings- och utbildningssamarbete inom EU

Forsknings- och utbildningssamarbetet inom EU står inför en förnyelse såtillvida att det fjärde ramprogrammet för forskning och utveckling upphör fr.o.m. år 1998 och att de två utbildningsprogrammen Sokrates och Leonardo da Vinci avslutas 1999. Förberedelser för de nya programmen inom EU pågår och Sverige är aktivt i arbetet både på forsknings- och utbildningssidan.

Sverige kom med i EU:s forsknings- och utvecklingssamarbete fullt ut i och med EU:s fjärde ramprogram. Sverige deltog dock inte i förberedelserna. Det svenska deltagandet i det fjärde ramprogrammet har successivt ökat och bidragen

från ramprogrammet till Sverige är nu större än Sveriges andel av budgeten. Budgetmässigt ligger tyngdpunkten i det svenska deltagande inom områdena IT, bioteknik, jordbruk och fiske. Förberedelserna för det femte ramprogrammet, som startar år 1999, är i sitt slutskede och behandlas vidare i avsnittet Nationella och internationella forskningsresurser.

EU-kommissionen presenterade i maj 1998 förslag till nya program, fr.o.m. år 2000: Sokrates II, för skola och högre utbildning och Leonardo II, för yrkesutbildning och kompetensutveckling. Sverige har aktivt deltagit i de nu pågående programmen sedan år 1995. Det svenska deltagandet har varit särskilt framgångsrikt i delprogrammen Erasmus (högskola) och Comenius (skola) i Sokratesprogrammet.

Regeringen eftersträvar en hög grad av överensstämmelse och samordning mellan alla gemenskapsåtgärder med avseende på utbildning och kompetensutveckling samt de övergripande prioriteringarna för unionens arbete. Genom att utgöra ett effektivt komplement till medlemsländernas egna insatser kan utbildningssamarbetet spela en viktig roll i en europeisk strategi för tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning.

Utbildningsprogrammets roll i denna strategi skall vara att bidra till att öka utbildningens kvalitet och europeiska dimension genom stöd till rörlighet och utbyten mellan medlemsländerna. Villkor för att programmen skall fylla sin uppgift är att de

1) fullt ut baseras på principen om livslångt lärande. De skall därmed omfatta alla målgrupper och former för utbildning och kompetensutveckling och underlätta en integrering av allmän och yrkesinriktad utbildning,

2) i högre grad samordnas med strukturfonderna avseende kompetensutveckling,

3) främjar innovation genom att stödja samarbete och kunskapsspridning på basis av nationella och lokala prioriteringar och initiativ; verksamhetsbeslut skall därmed fattas på lägsta möjliga nivå,

4) är användarvänliga och därmed flexibla och enkla att administrera. De skall följaktligen kunna utnyttjas likvärdigt av alla, oberoende av nationella förutsättningar, och programbestämmelserna vara lättförståeliga och enhetligt utformade.

EU-samarbetet behandlas utförligare under respektive verksamhetsområde.

3.4 Utgiftsutvecklingen

Tabell 3.1 Utgiftsutvecklingen

<i>Miljoner kronor</i>	Utfall 1997 ²	Anslag 1998 ¹	Utgifts- prognos 1998 ²	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
Barnomsorg, skola och vuxenutbildning	4 400	5 182	5 340	6 802	7 397	7 928
Universitet och högskolor	17 934	19 199	19 383	19 500	20 146	21 073
Högskolemyndigheter	445	451	474	453	461	469
Nationella och internationella forskningsresurser	2 303	2 220	2 396	2 219	2 340	2 337
Gemensamma ändamål	40	59	74	57	61	62
Totalt för utgiftsområde 16	25 122	27 111	27 666	29 031	30 405	31 869

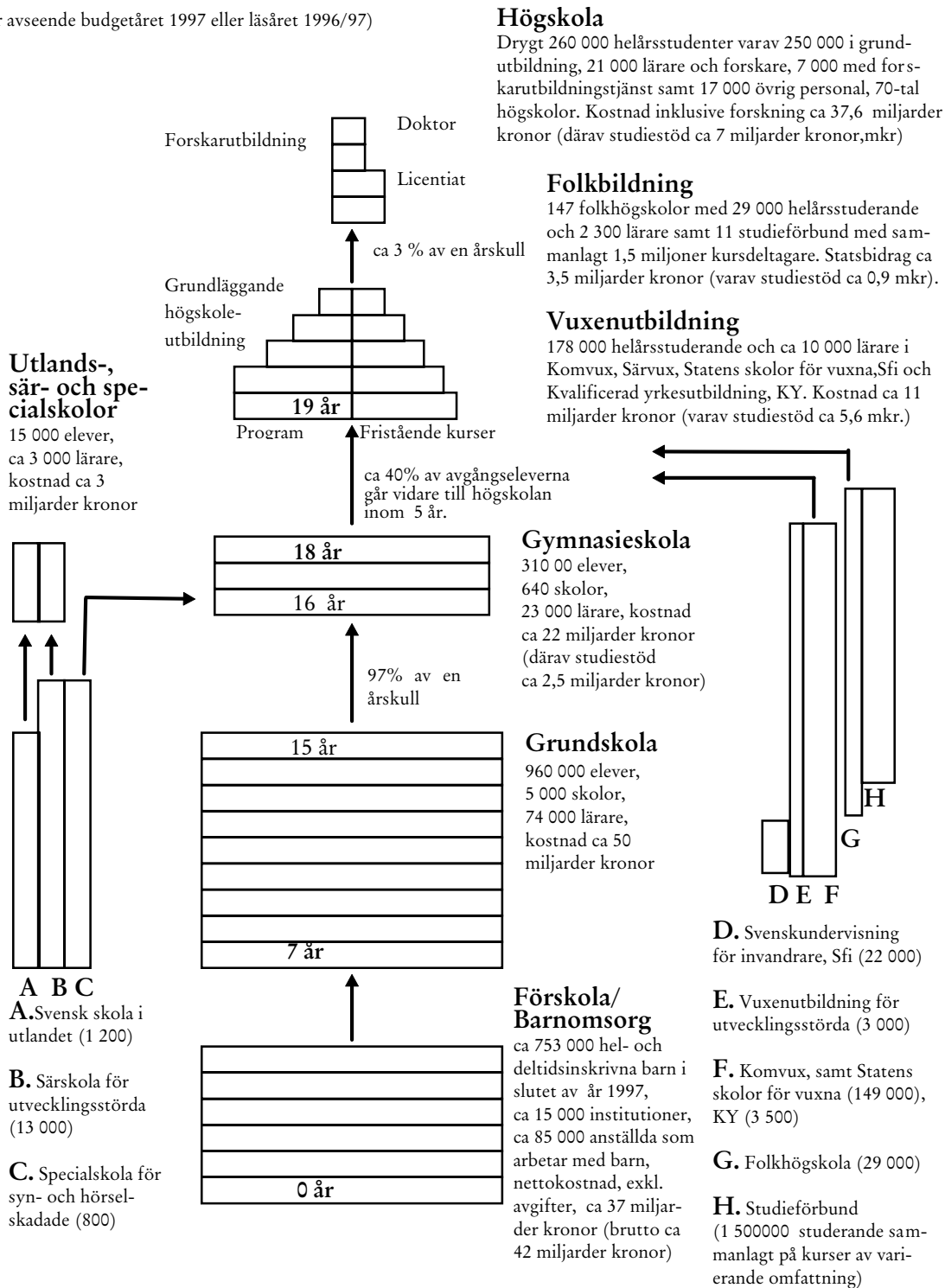
¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

² Inklusive äldreanslag.

SVERIGES UTBILDNINGSVÄSENDE

(Uppgifter avseende budgetåret 1997 eller läsåret 1996/97)

Personal- och studerandantal avser helårsekvivalenter (årsstudieplatser m.m.) om inte annat anges.

Total driftskostnad för stat, kommuner och landsting är ca 165 miljarder kronor.

Kommunernas kostnader för skolväsende och barnomsorg täcks till en del genom ett generellt statsbidrag via utgiftsområde 25.

Utbildningar som inte finns med i uppställningen bl.a.: Polishögskola, försvarsmaktens utbildningar, arbetsmarknads- och personalutbildning (uppskattningsvis ca 200 000 helårsstuderande)

Folkbildningen redovisas inom utgiftsområde 17.

4 Barnomsorg, skola och vuxenutbildning

4.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar anslag till skolmyndigheter, utveckling och forskning inom skolområdet, särskilda stödinsatser för elever med handikapp, de statliga skolorna (sameskolorna, specialskolorna och statens skolor för vuxna) samt svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling. Vidare finns anslag för viss verksamhet inom det kommunala skolväsendet, driften av kompletterande skolor m.m. samt till svensk undervisning i utlandet. Vidare ingår i området den särskilda vuxenutbildningssatsningen kunskapslyftet och försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning.

Det är kommunerna, och i vissa fall landstingen, som har verksamhetsansvaret för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg (barnomsorg), förskoleklass, grundskola, gymnasieskola, särskola, kommunal vuxenutbildning, särvox och svenskundervisning för invandrare. Det generella statsbidraget från staten till kommunerna bidrar till en del av kostnaderna för verksamheten. Resterande kostnader täcks till övervägande del av kommunalskattemedel. Kostnaderna för nämnda verksamheter utgör nära hälften av de totala nettokostnaderna i kommunerna, dvs. 122 miljarder kronor. Statsbidraget redovisas inom utgiftsområde 25. Allmänna bidrag till kommunerna.

4.2 Utgiftsutveckling

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
4 322	5 182	5 257	6 802	7 397	7 928

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Förskoleverksamheten omfattade vid slutet av 1997 72 % av alla barn i åldern 1–5 år. Praktiskt taget samtliga 6-åringar var inskrivna i förskola eller skola.

Grundskolans resultat är goda även internationellt sett.

Nästan samtliga elever (98 %) som lämnade grundskolan vårterminen 1997 gick direkt vidare till gymnasieskolan.

Av eleverna med slutbetyg från gymnasieskolan våren 1997 uppnådde ca 83 % grundläggande behörighet till högskolan. Av dessa började 17 % högskolan på hösten.

Den kommunala vuxenutbildningen, inbegripet kunskapslyftet, har ökat kraftigt och omfattade totalt 233 670 personer vid slutet av år 1997 enligt Skolverkets rapport Dnr 97:1646. Genom kunskapslyftet bedrivs kommunal vuxenutbildning i landets samtliga kommuner.

Förändringar

Den 1 januari 1998 överfördes ansvaret för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen från Socialstyrelsen till Statens skolverk. Den 1 januari 1998 infördes förskoleklassen, en frivillig skolform för sexåringar. Regeringen har utfärdat läroplan för förskolan (Lpfö 98). Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) har anpassats till att även omfatta förskoleklassen och fritidshemmet. Läroplanerna tillämpas fr.o.m. den 1 augusti 1998.

Arbetet med att utveckla gymnasieskolan fortsätter enligt regeringens förslag i propositionen Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet (prop. 1997/98:169).

Vuxenutbildningen utökades med ytterligare platser inom kunskapslyftet och en omfattande reformering har påbörjats. Den kvalificerade yrkesutbildningen utökades enligt tidigare riksdagsbeslut.

Prioriteringar

Regeringen prioriterar:

- ett intensifierat arbete med att förbättra och säkra utbildningens kvalitet i alla skolformer och på alla nivåer bl.a. genom att en nationell inspektionsnämnd inrättas och att de nationella utbildningsinspektörernas uppdrag och resurser utökas och förstärks. Särskilda ansträngningar måste göras för att minska andelen elever med ofullständiga betyg från den grundläggande utbildningen,
- arbetet med att utveckla läraryrket. Utbildningsdepartementet har tillsammans med Svenska Kommunförbundet samt lärarnas och skolläraernas fackliga organisationer utarbetat en avsiktsförklaring för att stimulera läraryrkets utveckling och rekrytering. Konkreta förslag till åtgärder skall utarbetas till den 15 december 1998,
- ett nationellt program för IT i skolan, eftersom kunskaper om IT utgör en nödvändig framtida baskunskap och öppnar nya möjligheter att utveckla undervisningen,
- förskolans pedagogiska roll samt att när det parlamentariska läget så medger införa en maxtaxa för barnomsorg så att barnomsorgsavgifterna sänks,

- att kommuner i storstadsregionerna skall kunna erbjuda förskola för barn i utsatta bostadsområden. Dessutom föreslås, främst i dessa kommuner, särskilda utbildningsinsatser för lågutbildade och arbetslösa vuxna invandrare och sfi-studerande,
  - arbetet med att reformera och förnya vuxenutbildningen är ett viktigt led i kunskapslyftet. Ökad tyngd kommer att läggas på utvecklingen av innehåll, pedagogik och arbetsformer. Utveckling av distansutbildningen och arbetet med att nå nya grupper kommer att ges särskild uppmärksamhet. Regeringen avser att i utvecklingsplanen för 1999 presentera inriktningen av den fortsatta reformeringen av vuxenutbildningen.
-

4.3 Resultatbedömning

Förbättrade förutsättningar

I *Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning – kvalitet och likvärdighet* (skr. 1996/97:112) redogjorde regeringen för sin grundläggande syn på utbildningsväsendet och angav prioriteringar för den kommande tvåårsperioden. Arbetet med att utveckla utbildningens kvalitet och likvärdighet prioriterades. Regeringen konstaterade att det decentraliserade mål- och resultatstyrda skolväsendet kräver en stark central myndighet, som aktivt följer upp och hävdar utbildningens likvärdighet. Detta i kombination med att skolverket tillfördes de nya ansvarsområdena förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg ändrade förutsättningarna för verkets arbete. Arbetet med att utvärdera och säkra utbildningens kvalitet skulle bli en nyckelfråga, varvid uppföljningen av skolväsendets resurser, förutsättningar och kvalitativa resultat behövde utvecklas och effektiviseras.

Regeringens politik har följt den nationella utvecklingsplanen och i 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) presenterades ett tiopunktsprogram för kvalitet och likvärdighet i skolan. Regeringen har för avsikt att under våren 1999 lämna en ny nationell utvecklingsplan som omfattar förskola, skola och vuxenutbildning.

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Målet för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg (barnomsorg) är att genom pedagogisk gruppverksamhet stimulera barns utveckling och lärande samt bidra till goda uppväxtvillkor. Barn i behov av särskilt stöd skall ges den omsorg de behöver. Verksamheten skall utformas i samarbete med föräldrarna och underlätta för dem att förena förvärvsarbete och föräldraskap.

Ca 85 % av de förvärvsarbetande och studerande föräldrarnas barn har plats inom barnomsorgen, vilket motsvarar efterfrågan.

Förskola efterfrågas i högre utsträckning än familjedaghem. Enligt Socialstyrelsens rapport *Med eller utan barnomsorg*, från 1997, framgår att ca 50 % av barnen till arbetslösa föräldrar finns inom barnomsorgen. Plats efterfrågas dock för ytterligare ca 20 % av dessa barn. Möjligheterna att få plats när föräldern fått ett arbete, eller när en föräldraledighet är slut, är goda.

Vid slutet av år 1997 var 72 % av samtliga barn i åldern 1–5 år inskrivna i någon form av förskoleverksamhet, vilket motsvarar en ökning med 2 % jämfört med året innan. Den totala ökningen av inskrivna barn var dock måttlig – knappt 6 000 barn – vilket sammanhänger med att antalet barn i förskoleåldern blivit färre efter den s.k. babyboomen i början av 1990-talet. Sedan 1996 har antalet inskrivna barn i familjedaghem minskat med 14 000 till ca 96 000 barn. Antalet barn i förskola var 363 000. Av barnen i åldrarna 7–9 år var 58 % inskrivna i fritidshem eller familjedaghem.

Barnomsorgen har under 1990-talet varit utsatt för ett stort förändringstryck. Resurserna har minskat samtidigt som antalet inskrivna barn ökat. Resurserna för barn med funktionshinder har dock inte minskat. Preliminära siffror från Statens skolverk visar att den totala kostnaden för år 1997 per inskrivet barn i den kommunala barnomsorgen inklusive 6-åringar minskade med ca 7 % i fasta priser jämfört med år 1996, vilket i första hand beror på lägre lokalkostnader. Personalkostnaden per inskrivet barn bedöms däremot ha ökat med knappt 2 %. Antalet barn per årsarbetare ökade trots detta något, från 5,5 till 5,7 vid daghemmen och från 11,5 till 12,4 vid fritidshemmen. Den var oförändrad i familjedaghemmen. Sammansättningen av barn i olika åldersgrupper, verksamheter och olika vistelsetider påverkar kostnadsförändringarna mellan åren.

Så gott som samtliga kommuner uppfyller nu kraven på behovstäckning vilket innebär att de

kan erbjuda plats i barnomsorgen inom 3–4 månader för barn till föräldrar som arbetar eller studerar. Kommunernas regelsystem när det gäller erbjudande av barnomsorgsplatser för barn till arbetslösa har dock skärpts successivt fram till år 1997. Reglerna för år 1998 innebär att barnen mister sin plats i 115 kommuner, dvs. i 40 % av kommunerna, vid en förälders arbetslöshet.

I samtliga verksamhetsformer har gruppstorlekarna ökat och personaltätheten minskat under 1990-talet. Samtidigt har utbildningsnivån bland de anställda successivt höjts. År 1997 hade 59 % av personalen i förskolor och fritidshem förskolläro- eller fritidspedagogutbildning. Endast 2 % saknade formell utbildning för arbete med barn. År 1990 uppgick dessa andelar till 50 respektive 7,5 %.

Den 1 augusti 1998 infördes en läroplan för förskolan (Lpfö 98). Läroplanen innebär att de pedagogiska kraven på verksamheten ytterligare tydliggjorts, vilket i sin tur kräver en väl utbildad och kompetent personal.

Regeringens avsikt med att införa en läroplan för förskolan är att tydliggöra förskolans pedagogiska roll för barns utveckling och lärande samt göra förskolan till en del av utbildningssystemet. Därmed blir också frågan om de barn som inte får del av verksamheten viktig. Regeringen ser det som mycket angeläget att barn till arbetslösa föräldrar inte utestängs från förskolan. Regeringens bedömning är att alla barn på sikt bör erbjudas förskola från tidig ålder. Som ett första steg i att införa en förskola för alla barn prioriterar regeringen att särskilda medel avsätts för att barn i storstädernas utsatta bostadsområden skall få del av förskolan.

Förskoleklassen

I stort sett samtliga 6-åringar var år 1997 inskrivna i förskoleverksamhet eller skolbarnsomsorg.

Den sexårsverksamhet som bedrivits inom ramen för förskolan är sedan den 1 januari 1998 en egen frivillig skolform. Utbildningen i förskoleklassen skall stimulera varje barns utveckling och lärande. Den skall ligga till grund för fortsatt skolgång. Läroplanen (Lpo 94) har anpassats för att, fr.o.m. den 1 augusti 1998, även omfatta förskoleklassen och fritidshemmet.

Under läsåret 1997/98 bedrevs verksamheten för sexåringar i eller i nära anslutning till skolans lokaler samt i grupper som är integrerade med skolundervisningen i 200 kommuner.

Skolverket har genomfört en fördjupad studie av integration mellan förskoleklass, fritidshem och skola. Av studien, som genomförts i tolv kommuner, framgår att lokalintegreringen är genomförd i stor utsträckning, men att graden av verksamhetsmässig integrering varierar. Många som intervjuats i rapporten *Integration mellan barnomsorg och skola*, maj 1998, framhåller att personalresurserna används mer kostnadseffektivt. Att samarbetet ger en ökad helhetssyn och pedagogiska fördelar framhålls också. I de tolv kommunerna anser man, på olika nivåer, att det vore önskvärt att öka integrationen och samarbetet ytterligare.

Skolan

Målet för skolan är att alla barn och ungdomar oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden skall ha lika tillgång till likvärdig utbildning av hög kvalitet. Alla barn skall ges förutsättningar att nå målen i skollagen, läroplanerna och kursplanerna.

Grundskolan

Av de elever som lämnade grundskolan våren 1997 har 94 % ett fullständigt slutbetyg. Det är ett i princip oförändrat resultat jämfört med året innan.

Av de resultat som redovisats i Skolverkets uppföljning av betygen enligt det nya betygssystemet, i ett slumpmässigt urval av 50 skolor från höstterminen 1996 till slutbetygen vårterminen 1998, framgår att slutbetygen från årskurs 9 generellt är högre än tidigare terminsbetyg och att antalet elever som saknar betyg i engelska och svenska har sjunkit. Andelen elever som inte uppnått målen för betyget Godkänd har minskat och är i engelska 5 %, i matematik 6 % och i svenska 4 %. När det gäller engelska och svenska är det en säkerställd minskning jämfört med tidigare terminer. Flickorna har i huvudsak högre betyg än pojkarna både i slutbetyget och på de nationella proven.

Grundskolan kommer att möta ett ökat elevtryck de närmaste åren med anledning av att de aktuella åldersgrupperna ökar. Mellan 1996 och 1997 ökade elevantalet med 2,2 % till ca 950 000. Preliminära uppgifter från Skolverket visar att den totala kostnaden för grundskolan ökade med 2,2 % till 49,6 miljarder kronor mellan åren 1996 och 1997, mätt i fasta priser med grundskolindex.

Kostnadsökningen bedöms vara så stor att kostnaden per elev, trots det ökade elevantalet, är oförändrad sedan föregående år. Även undervisningskostnaden per elev bedöms vara oförändrad, vilket bryter de senare årens nedåtgående trend. Lokalkostnaden per elev som under flera år har ökat, minskade för 1997. Kostnadsminskningen per elev är sannolikt, enligt Skolverkets bedömning, till stor del ett resultat av att det nu ryms fler elever i skolans befintliga lokaler.

SCB har på uppdrag av regeringen genomfört en enkätundersökning sommaren 1998 för att följa upp hur kommuner och landsting planerar att använda det ökade statsbidraget 1998 med ytterligare 4 miljarder kronor, som riksdagen beslutat om i enlighet med regeringens förslag i 1998 års ekonomiska vårproposition. I samma enkät har också frågan ställts hur kommuner och landsting bedömer att verksamheten påverkas av det tidigare aviserade tillskottet med 4 miljarder kronor för 1999.

Enligt de svar som inkommit från ca 90 % av kommunerna kommer den absolut största delen av bidragen att användas inom de av regeringen prioriterade områdena – skolan, vården och omsorgen. Under 1998 minskar besparingarna inom grundskolan i ca 60 % av kommunerna, inom gymnasieskolan i drygt 30 % och inom barnomsorgen i ca 40 % av kommunerna. I 30 % av kommunerna ökar verksamheten 1998 inom grundskolan. Motsvarande uppgifter för gymnasieskolan och barnomsorgen är 13 respektive 14 %. Svaren avseende 1999 visar ungefär samma resultat för skolan och barnomsorgen som för 1998.

Enligt den världsomspännande undersökningen TIMSS (Third International Mathematics and Science Study) redovisade de svenska 13-åriga eleverna 1997 ett bra resultat i matematik jämfört med de övriga 20 deltagande länderna. Även i engelska uppvisar de svenska eleverna goda resultat. Vidare kan noteras att det i Sverige i stort sett inte är några skillnader mellan flickor och pojkar vad gäller prestation i ämnet matematik. Däremot finns det könsskillnader i fysik och kemi till pojkarnas fördel. I en undersökning, med anknytning till EU-samarbete, jämförs kunskaper i engelska hos 15-åringar i Frankrike, Spanien och Sverige. Svenska elever presterar betydligt bättre på alla skriftliga provuppgifter som ingått i studien. Elever som i Sverige bedömts ha svaga kunskaper i engelska är "normalelever" i båda de andra länderna.

Av Skolverkets skolbildsundersökning från 1997 framgår att elever och lärare i huvudsak trivs i skolan och att de allra flesta elever, lärare och föräldrar tycker att skolan är en trygg miljö.

Gymnasieskolan

Av de elever som lämnat grundskolan gick 98 % direkt vidare till studier i gymnasieskolan. Andelen elever som kom in på sitt förstahandsval vad gäller nationella och specialutformade program har de tre senaste läsåren varit ca 85 %. Av de elever som påbörjade gymnasieskolan på nationella program eller 2–3-åriga linjer läsåret 1993/94 fullföljde 80 % sin utbildning inom 4 år. Detta är en nedgång i förhållande till dem som börjat läsåret 1992/93, då 86 % fullföljt utbildningen inom fyra år, vilket bl.a. beror på att de tvååriga linjerna i princip försvunnit från gymnasieskolan. Regeringens bedömning är att gymnasieskolans resultat kommer att förbättras på sikt, när de kvalitetsförstärkande insatserna inom grundskolan liksom kraven på godkända betyg i matematik, svenska och engelska slår igenom.

Av tabellen på nästa sida framgår att en stor andel av eleverna, drygt 40 %, studerar på det naturvetenskapliga eller det samhällsvetenskapliga programmet. Av tabellen framgår också att intresset för det naturvetenskapliga programmet ökar – andelen elever på detta program ökade med ca 3 % mellan läsåren 1996/97 och 1997/98. Andelen flickor på det naturvetenskapliga programmet läsåret 1997/98 uppgick till närmare 41 %, vilket är en liten ökning jämfört med läsåret innan. Det är dock fortsatt angeläget att öka antalet elever som studerar naturvetenskap och teknik i skolan och går vidare till fortsatta studier i dessa ämnen. Av tabellen framgår också att andelen elever på specialutformade program ökade, medan andelen elever på omvårdnadsprogrammet respektive industriprogrammet fortsätter att sjunka.

När det gäller resultaten i gymnasieelevers kunskaper visar TIMSS-undersökningen att Sverige kom mycket högt respektive högst i matematik respektive naturvetenskap. Pojkarnas resultat var signifikant bättre än flickornas i praktiskt taget samtliga länder. De svenska flickorna hade dock högre resultat än pojkarna i den internationella gruppen.

Andelen elever som studerar på ett individuellt program har varit relativt konstant under de senaste åren, ca 5 % av det totala antalet elever inom gymnasieskolan. Elever som lämnat ett na-

tionellt program utgjorde förra läsåret ca 40 % av det totala antalet elever på det individuella programmet. Majoriteten av eleverna på det individuella programmet lämnar programmet efter ett år. Övergången till nationella program är högre för de elever som kommer till det individuella programmet direkt från grundskolan än för dem som kommer från gymnasieskolan nationella program. Mot bakgrund av de nya behörighetsreglerna för antagning till gymnasieskolan gör regeringen bedömningen att denna siffra kommer att sjunka. För att öka elevernas förutsättningar att gå över till ett nationellt program har regeringen i propositionen *Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet* (prop. 1997/98:169) föreslagit att programinriktade sökbara studievägar skall erbjudas eleverna inom ramen för det individuella programmet. Detta bör enligt regeringens bedömning öka övergången till nationella program.

Antalet och andelen elever i årskurs 1 på gymnasieskolans program läsåren 1996/97 och 1997/98

Program	Läsåret 1996/97 Antalet elever, ÅK 1 15 okt.	%	Läsåret 1997/98 Antal elever, ÅK 1 15 okt.	%
Samhälls- vetenskap	26 419	21,9	26 432	22,5
Naturve- tenskap	22 182	18,4	22 244	19,0
Barn- och fritid	7 456	6,2	6 105	5,2
Handels- och adm.	6 204	5,1	5 727	4,9
Estetiskt	5 541	4,6	5 586	4,8
Hotell och rest.	5 239	4,3	5 382	4,6
El	4 970	4,1	4 998	4,3
Omvårdn.	4 321	3,6	3 686	3,1
Fordon	4 632	3,8	4 487	3,8
Medie	3 705	3,1	3 615	3,1
Industri	3 224	2,7	2 495	2,1
Bygg	2 691	2,2	2 188	1,9
Naturbruk	2 536	2,1	2 654	2,3
Hantverk	1 502	1,2	1 491	1,3
Energi	916	0,8	956	0,8
Livsmedel	859	0,7	798	0,7
Specialut- formade	4 396	3,6	5 015	4,3
Indivi- duella	13 781	11,4	13 406	11,4
Samtliga program	120 474	100	117 265	100

Källa: Skolverkets rapport nr 130, Skolan i siffror 1997:Del2 och Skolverkets rapport 148, Skolan i siffror 1998:Del1.

Kostnaden per elev i gymnasieskolan bedöms, enligt preliminära uppgifter från Skolverket, i stort sett vara oförändrad år 1997 jämfört med 1996, vilket även gäller undervisningskostnaden per elev. En utförligare redovisning av hur såväl barnomsorgen som skolan och vuxenutbildningen utvecklats i förhållande till de nationella målen lämnades våren 1998 i regeringens skrivelse *Utvecklingen inom den kommunala sektorn* (skr. 1997/98:155).

Av 73 600 elever med slutbetyg från nationellt eller specialutformat program från gymnasieskolan vårterminen 1997 uppnådde 60 700 elever grundläggande behörighet till högre utbildning, motsvarande 83 %. Relativt sett var eleverna som

blev behöriga flest på naturvetenskapsprogrammet och medieprogrammet (91 respektive 88 %), medan minst andel behöriga fanns på fordons- och industriprogrammet (66 respektive 65 %). På samtliga program utom fordons- och energi-programmen har flickorna blivit behöriga till universitet och högskola i högre grad än pojkarna.

Av eleverna med slutbetyg från gymnasieskolan vårterminen 1997 studerade ca en fjärdedel hösten 1997; närmare två tredjedelar av dem i högskolan och resten i komvux. Bland elever utan slutbetyg men som under sommaren eller i början av hösten kompletterat sina betyg, studerade också en fjärdedel, lika många i gymnasieskolan som i komvux hösten 1997. Av de elever som uppnådde grundläggande behörighet började 17 % högskolan på hösten. Andelen är oförändrad vid jämförelse med direktövergången för elever med avgångsbetyg från våren 1996.

Särskolan

Elevantalet i den obligatoriska särskolan har sedan läsåret 1992/93 ökat med ca 30 %, medan elevantalet i gymnasiesärskolan under samma tid ökat med nära 20 %. I en rapport från Skolverket 1996/97, anges en av orsakerna till ökningen vara att lätt utvecklingsstörda elever i och med de nya styrdokumenterna inte har möjlighet att nå grundskolans mål. Hösten 1997 hade föräldrar till 430 elever valt att, med stöd av den försöksverksamhet med utökat föräldrainflytande som pågår t.o.m. läsåret 1999/2000, låta sina barn gå i grundskola istället för i särskola.

Skolverket bedömer, i en rapport som lämnats i januari 1998, att det ändrade huvudmannskapet för särskola och särsvux till största delen är positivt. Särskolan accepteras i högre grad som alternativ skolform, samverkan mellan olika skolformer ökar, undervisningsformer och arbetssätt blir flexibla. Många elever har dessutom fått närmare till skolan. En negativ konsekvens av huvudmannskapsförändringen som framhålls är dock att många rektorer som fått ansvar för särskolan saknar tidigare erfarenhet och kompetens inom området. Skolverket anser att den obligatoriska särskolans uppdelning i grund-särskola och träningskola i dagsläget bör kvarstå. Verket menar att de nya huvudmännen behöver ytterligare tid för att lära känna verksamheten och de särskilda behov elever med utvecklingsstörning har, innan någon förändring kan vara aktuell.

Uppföljning och utvärdering av kvaliteten i särskolan, med utvecklingen av det inre arbetet och måluppfyllelsen i fokus, har brister och bör få en mer framskjuten plats såväl lokalt som nationellt.

Vuxenutbildningen

Målen för den kommunala vuxenutbildningen, som inbegriper grundläggande vuxenutbildning, gymnasial vuxenutbildning, påbyggnadsutbildningar och den särskilda satsningen kunskapslyftet, är att ge vuxna möjligheter att få ny kunskap och komplettera tidigare utbildning i takt med samhällets utveckling och arbetslivets krav. Det är den enskilde individens behov och önskemål som skall vara styrande för verksamheten. Kunskapslyftet är också en viktig del i regeringens arbete med att minska arbetslösheten och skall genom att höja utbildningsnivån ge landet som helhet en bättre konkurrenssituation. Kunskapslyftet skall dessutom bidra till kommunal och regional utveckling och tillväxt samt medverka till att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden. Ett annat viktigt mål med kunskapslyftet är att utveckla och förnya vuxenutbildningen inför framtiden till både innehåll och arbetsformer.

Den kommunala vuxenutbildningen och kunskapslyftet

Den kommunala vuxenutbildningen, inbegripet kunskapslyftet, har ökat kraftigt i volym och även förnyats till innehåll och arbetsformer. Enligt Skolverkets uppföljningar för hösten 1997 uppgick det totala antalet personer i den kommunala vuxenutbildningen till 233 670 personer. Kommunernas rapportering till delegationen för kunskapslyftet visar att antalet studerande inom kunskapslyftet fortsatt att öka under 1998. Första halvåret 1998 genomfördes totalt 141 700 årsstudieplatser inom den gymnasiala vuxenutbildningen, varav 105 000 platser genomfördes inom ramen för kunskapslyftet. Utbildningar med yrkesinriktning har ökat till 39 %. Andelen kurser i allmänna ämnen uppgick till 57 % och orienteringskurser till 4 %. Detta innebär att kommunerna kraftigt har ökat andelen yrkesinriktade utbildningar, medan andelen orienteringskurser blev mindre än planerat.

Största andelen av genomförda utbildningar finns inom områdena språk och språkvetenskap, matematik och naturvetenskap följt av samhälls-

vetenskap, information och data. Av deltagarna hösten 1997 var i genomsnitt 67 % kvinnor. Könsfördelningen varierar mellan storstäder och övriga kommuner, där andelen män är fler i stadsområden, medan industrikommuner har färre män i utbildning. Åldersfördelningen varierar också mellan olika kommungrupper. Ca 50 % av deltagarna är över 30 år. Storstäderna har fler deltagare under 30 år. Fördelningen mellan könen i olika utbildningar visar att de traditionella könsvalen inte brutits i någon större omfattning. Ytterligare åtgärder för att bryta de traditionella valen behövs och utgör ett viktigt led i det fortsatta utvecklingsarbetet. Särskilda insatser krävs för att totalt öka rekryteringen av män.

Deltagarnas utbildningsbakgrund varierar från folkskola till eftergymnasial utbildning. I gymnasial vuxenutbildning har 65 % av deltagarna tvåårig gymnasieutbildning eller lägre. Andelen deltagare i gymnasial vuxenutbildning som är födda utomlands är 18 %. I orienteringskurser är andelen 25 % och i folkhögskolekurser 12 %.

Kommuner och landsting svarade för 87 % av genomförandet av all verksamhet inom gymnasial vuxenutbildning, folkbildningen för 4 % och övriga anordnare för 9 %. Skolverket har i en första tillsynsrapport avseende Linköpings kommun konstaterat att kommunen på många sätt har lyckats bygga upp en struktur som ger goda förutsättningar att styra, utveckla och kontrollera verksamheten. Kommunen har stabila rutiner för upphandling och har utarbetat rutiner för kontakter mellan kommunen och externa utbildningsanordnare. Skolverket finner däremot att intagningsförfarandet i vissa delar uppvisar brister. Regeringen har anledning att se över intagningsförfarandet för att säkerställa att den enskildes rättigheter inte åsidosätts.

Den fristående utvärdering som genomförts av Göteborgs universitet på uppdrag av Kunskapslyftskommittén och som redovisats i juli 1998 visar att 80 % av deltagarna är tillfredsställda med sina studier och att 87 % var motiverade att delta i utbildningen. Vad gäller de kvantitativa målen för kunskapslyftet kan konstateras att kommunerna lyckats väl med att nå uppsatta volymkrav.

Särvux

Särvux hade enligt Skolverkets uppföljningar för hösten 1997 totalt 3 997 studerande. Från läsåret 1992/93 till läsåret 1997/98 har antalet studerande i särvux ökat med drygt 1 300 personer. Denna ökning kan troligen förklaras av att särvux

blivit mer känt i och med övergången till kommunalt huvudmannaskap och att den på många håll integrerats i den kommunala vuxenutbildningen. Av de studerande läsåret 1997/98 läste 48 % på grundsärskolenivå, 37 % på träningskolenivå och 15 % på gymnasiesärskolenivå. De studerandes medelålder har under åren varit relativt konstant och ligger runt 36 år.

Svenska för invandrare

Antalet studerande i svenskundervisning för invandrare (sfi) kulminerade läsåret 1994/95, då bl.a. ett stort antal flyktingar från det forna Jugoslavien blivit kommunplacerade. Detta läsår deltog 61 017 studerande i sfi. Därefter har antalet studerande minskat med 33 %. Läsåret 1996/97 var antalet studerande 41 134. Av de studerande som var nybörjare 1994/95 hade läsåret 1996/97 44 % uppnått sfi-nivån. 10 % hade avslutat utbildningen utan att nå sfi-nivån och 35 % avbrutit utbildningen på grund av att de t.ex. fått arbete, blivit sjuka, flyttat eller gått över till annan utbildning. 11 % var fortfarande i sfi-studier. De studerandes medelålder var 34 år.

Internationellt samarbete

Sverige deltar på skolområdet i internationellt samarbete bl.a. inom EU, OECD, Europarådet, UNESCO samt Nordiska ministerrådet.

EU:s samarbetsprogram Sokrates omfattar all allmän utbildning från förskolan till högskolan och syftar till att främja livslångt lärande genom att höja utbildningskvaliteten och att utveckla den europeiska dimensionen inom utbildningen. En viktig del är att främja kontakter mellan elever och lärare i olika länder. Under år 1997 deltog 468 svenska skolor i europeiska nätverk inom skolprogrammet Comenius och språkprogrammet Lingua, vilket är en kraftig ökning i förhållande till föregående år. Inemot 300 lärare och skolledare har under samma år fått EU-stöd till besök och fortbildning i andra EU-länder. Detta är en minskning i förhållande till föregående år.

Leonardo da Vinci-programmet syftar till att utveckla yrkesutbildningen inom medlemsländerna genom satsning på kvalitet och nytänkande. Under år 1997 fick ca 340 svenska elever och unga yrkesarbetande möjlighet att praktisera i ett annat EU-land. 69 utbildare deltog i utbyten med andra länder. Svenska utbildningsanordnare samordnade 10 projekt som gällde grundläggande

yrkesutbildning. Detta är en ökning av antalet praktik/utbytesprogram men en minskning av antalet pilotprojekt i förhållande till föregående år.

Sokrates- och Leonardoprogrammen genomförs 1995–1999. En fortsättning med nya program sker med början 1 januari 2000. Utbildningsprogrammen inom ramen för EU-samarbetet administreras av Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling med undantag av Erasmus. De delar av Sokratesprogrammet som berör högskolesektorn svarar Högskoleverket för. Regeringen har givit Statskontoret i uppdrag att utvärdera Programkontorets verksamhet för att senare kunna ta ställning till hur de nya EU-programmen skall administreras och organiseras. Programkontoret har utvecklat erfarenhet av programadministration och har därför ett viktigt uppdrag i förberedelsearbetet för den kommande programperioden, dels genom uppföljning och dokumentation av de tidigare programmen dels i form av administrativa förberedelser för övergångsperioden då de nya programmen skall introduceras.

Sverige deltar aktivt i OECD:s arbete på utbildningsområdet, bl.a. med att utveckla indikatorer inom utbildningsområdet (det. s.k. INES-projektet). Årligen presenteras en rapport, Education at a Glance, med de mest aktuella indikatorerna. I den senaste rapporten, som visar kostnaderna från 1994, redovisas bl.a. att Sverige satsade 4,5 % av bruttonationalprodukten på utbildning inom grundskola och gymnasieskola. Inget land satsade lika mycket som Sverige. Genomsnittet för OECD-länderna låg på 3,7 %.

Sverige deltar också i OECD-projekten Transition from Initial Education to Working Life, som studerar problem och åtgärder kring övergången från skola till arbetsliv samt Early Childhood Education and Care (ECEC), som syftar till att studera utveckling och problemområden när det gäller förskola och barnomsorg.

Under år 1998 är Sverige ordförande i Nordiska ministerrådet. Inom ramen för de prioriteringar Sverige gjort av arbetet under ordförandeskapet anordnar Sverige en ordförandeskapskonferens med vuxenutbildning och arbetslivets behov av kompetensutveckling som tema.

Det europeiska skoldatanätet (EUN), som tillkommit genom ett svenskt initiativ i EU, inrigdes den 8 september 1998. EUN är ett nätverk av nationella och andra skoldatanätverk.

Det bygger på tre pelare: att underlätta samarbete mellan skolor i Europa; att erbjuda ett utbud av pedagogiskt innehåll eller undervisningstjänster samt möjligheter till lärarutveckling. EUN är ett internetbaserat nät (www.eun.org) av information och tjänster, som gratis ställs till förfogande för skolor, lärare, elever och allmänhet. Nätverket omfattar för närvarande EU:s 15 medlemsstater samt Island, Norge och Schweiz. Staterna inom Central- och Östeuropa kommer inom kort att beredas tillträde. Även Japan, USA och Kanada har visat intresse för att samarbeta med det europeiska skoldatanätet.

Det internationella intresset för vuxenutbildningsfrågor har ökat markant och en rad konferenser har anordnats inom UNESCO, OECD, EU samt i Nordiska ministerrådet med vuxenutbildning som tema. Sverige har deltagit i och presenterat svensk vuxenutbildning och kunskapslyftet inom samtliga dessa organisationer. Sverige deltar i The International Adult Literacy Survey som genomförs av OECD i samarbete med Statistics Canada och som analyserar och jämför vuxnas färdigheter i åldersgruppen 16–65 år. Tolv OECD-länder har deltagit i studien som skall utvidgas och omfatta ytterligare ett antal länder. Resultaten visar att Sverige har den bästa kunskapsnivån i den vuxna befolkningen av samtliga deltagande länder. Dessutom deltar Sverige sedan 1996 i OECD-projektet "Alternative Approaches to Financing Lifelong Learning". Projektet syftar till att betona vikten av livslångt lärande ur såväl ekonomisk som social aspekt för ett lands utveckling samt visa ländernas olika sätt att finansiera det livslånga lärandet.

Jämställdhet

Jämställdhetsarbetet skall bedrivas kontinuerligt och jämställdhetsperspektivet genomsyra skolans undervisning och verksamhet i övrigt. Arbetet med skolans värdegrund har hög prioritet. Statens skolverk har fått i uppdrag att göra en kartläggning av hur uppföljning och utvärdering av skolans värdegrund sker i såväl offentliga som fristående skolor. Ett område som därvid särskilt skall beaktas är skolans arbete med jämställdhet. Uppdraget kommer inom kort att redovisas till regeringen.

I läroplanen för förskolan betonas att jämställdhetsperspektivet måste finnas med redan i förskolans arbete. Förskolan skall motverka traditionella könsmönster och könsroller. Flickor

och pojkar skall i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intresse utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller.

I regeringens tiopunktsprogram, som redovisades i 1998 års ekonomiska vårproposition, betonas behovet av fortsatta insatser för naturvetenskap och teknik, bl.a. särskilda insatser för att stärka flickornas intresse för naturvetenskap.

Regeringens IT-program för skolan är också ett led i arbetet att skapa en skola för dagens samhälle och morgondagens, och ge både flickor och pojkar goda möjligheter att använda och lära sig IT. Programmet uppmärksammar särskilt flickornas behov av en undervisning som gör att IT upplevs som ett meningsfullt verktyg och hjälpmedel och inte motiveras av teknikens egenvärde.

Regeringen har i propositionen *Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet* (prop. 1997/98:169) föreslagit att ett nytt nationellt program – teknikprogrammet – införs i gymnasieskolan fr.o.m. hösten år 2000. Ett teknikprogram med varierande inriktningar mot t.ex. data, miljö, medicinsk teknik eller bioteknik, bör ge nya förutsättningar att öka intresset hos flickor för det naturvetenskapliga och tekniska området.

När det gäller sökandefrekvensen till gymnasieskolan kan noteras att andelen flickor är högst på omvårdnads- och hantverksprogrammen och lägst på el-, energi-, fordons- och byggprogrammen. Även om andelen flickor och pojkar varit förhållandevis konstant under treårsperioden 1995 till 1997 kan det noteras att andelen flickor i årskurs 1 ökade mest på det naturvetenskapliga, naturbruks-, bygg- och elprogrammen samtidigt som andelen flickor minskade mest på energi-, medie- och specialutformat program. Handels- och administrationsprogrammet är det program med jämnast fördelning mellan flickor och pojkar. Andelen flickor på individuellt program åk 1 har varit i princip oförändrat under samma period och uppgår till ca 46 %.

Den traditionella fördelningen av män – kvinnor bland lärare och skolledare (rektorer och biträdande skolledare) i skolan fortsätter och förstärks, dvs. antalet kvinnor fortsätter att vara den stora gruppen och ökar i antal. I grundskolan och gymnasieskolan har mellan läsåren 1993/94 och 1997/98 antalet manliga lärare minskat med sammanlagt 3 500 medan antalet kvinnliga lärare ökat med 800. Inom komvux har antalet lärare ökat. Detta gäller både manliga och kvinnliga lärare. När det gäller skolledare minskar antalet män i både grundskolan och gymnasieskolan.

Inom vuxenutbildningen och kunskapslyftet är ett viktigt mål att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden. Fördelningen mellan kvinnor och män inom gymnasial vuxenutbildning under hösten 1997 var 67 % kvinnor och 33 % män. Andelen män på grundläggande vuxenutbildning var något högre, 35 %. Männerna söker sig till utbildningar inom ämnesgruppen teknik (61 %). Inom ämnesgruppen medicin, hälso- och sjukvård utgör kvinnorna 90 %. Kommunerna har under våren 1998 intensifierat arbetet med att nå fler män i kunskapslyftet och att förändra de könsbundna valen. Andelen yrkesutbildningar inom nya områden ökar nu i kommunal vuxenutbildning, vilket bör underlätta rekrytering av män. I många kommuner görs särskilda satsningar för att motivera män att studera bl.a. genom uppsökande verksamhet. Regeringen avser att under 1999 ytterligare satsa på utvecklingsprojekt som kan bidra till att bryta det könsbundna valet av studieinriktning.

Vad gäller den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) var 1997 andelen män 53 % av det totala antalet studerande och kvinnor ca 47 %, vilket är en ökning av andelen kvinnor med ca 8 % jämfört med föregående år. Könsfördelningen mellan olika utbildningsområden följer dock även för KY-utbildningen de traditionella könsmönstren, vilket innebär att kvinnor dominerar mest inom utbildningar som Vård, Turism/Restaurang och Ekonomi/Försäkring/Handel. Män dominerar mest i utbildningar som Sjöfart och Jord/Skog/Trädgård.

Inom sårutbildningen var läsåret 1997/98 andelen kvinnor 48 %.

Andelen kvinnor i svenskundervisning för in- och utvandrare (sfi) har varit relativt oförändrad under den senaste treårsperioden. Hösten 1997 var 61 % av de studerande kvinnor och 39 % män.

4.4 Förändringar

Riksdagen har fattat beslut med anledning av regeringens propositioner om läroplan för förskolan (prop. 1997/98:93, bet. 1997/98:UbU:16, rskr 1997/98:270) samt om läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet m.m. (prop. 1997/98:94, bet. 1997/98:UbU:18, rskr 1997/98:272). Regeringen har därefter utfärdat läroplan för förskolan (Lpfö 98) samt anpassat läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) till att även omfatta

förskoleklassen och fritidshemmet. Dessa läroplaner tillämpas fr.o.m. den 1 augusti 1998.

Regeringen har i maj 1998 överlämnat propositionen *Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet* (prop. 1997/98:169). En gymnasieexamen föreslås för att befästa och förstärka kvaliteten i utbildningen. De nationella kursproven bör bli obligatoriska i kärnämneskurserna i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i den högsta karaktärsämneskursen i engelska och matematik på respektive program. En ny gemensam struktur föreslås för nationella och specialutformade program. Alla nationella och specialutformade program föreslås omfatta 2 500 gymnasiepoäng. Uppdelningen av program på grenar föreslås bli ersatt av inriktningar. Ett nytt nationellt teknikprogram föreslås bli infört hösten år 2000. Samtidigt införs en ny lärlingsutbildning som alternativ studieväg inom program med yrkesämnen. Nya och utökade samarbetsformer med arbetslivet bör utvecklas. Regeringen föreslår att den ges ett bemyndigande att meddela närmare föreskrifter om lärlingsutbildningen. Skollagen ändras för att tydligt visa på möjligheten att inrikta undervisningen på ett individuellt program mot ett nationellt eller specialutformat program. Regeringen anser att obligatoriska utvecklingssamtal bör införas i gymnasieskolan.

Vuxenutbildningen utökas med ytterligare platser inom kunskapslyftet och i den kvalificerade yrkesutbildningen.

4.5 Prioriteringar

4.5.1 Tiopunktsprogram för kvalitet och likvärdighet i skolan

Satsningen på att höja kvaliteten och trygga likvärdigheten i skolan fortsätter. Våren 1997 presenterade regeringen den nationella utvecklingsplanen (skr. 1996/97:112). I denna prioriterade regeringen arbetet med att utveckla utbildningens kvalitet och likvärdighet.

I 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) presenterade regeringen ett program med tio punkter i syfte att stärka skolans kvalitet och trygga en nationellt likvärdig skola. Programmet innehåller bl.a. skarpare instrument för den statliga granskningen och nationella krav på den kommunala uppföljningen av skolan. Regeringen har föreslagit att 110 miljoner kronor

årligen avsätts under perioden 1999–2001 för att genomföra programmet. De resurser som föreslås för olika insatser i detta avsnitt finansieras inom ramen för dessa medel. Medlen fördelas mellan anslagen A1 Statens skolverk och A2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg.

Som ett led i kvalitetsutvecklingsarbetet deltar Sverige sedan 1997 i EU-projektet, *Evaluating Quality in School Education*, kring utvärdering av kvalitet i skolutbildningen. Projektet genomförs inom ramen för Sokratesprogrammet och syftar till att uppmuntra utbyte av information, analys och exempel på god praxis. Ett liknande samarbete pågår också inom Nordiska ministerrådet.

De nationella målen skall nås

Kvaliteten i skolan är ett mått på hur de nationella målen i skollag, läroplaner och kursplaner uppfylls. Skolans uppgift är att se till att alla elever når de grundläggande kunskaper som är ett måste i dagens samhälle. Varje ung människa behöver i dag en gymnasieutbildning som grund för sitt framtida liv och lärande. Därför måste arbetet intensifieras med att förbättra och säkra utbildningens kvalitet i alla skolformer och på alla nivåer. Eleverna har en rätt att få möjligheter att nå den kunskapsnivå som anges i skolans mål att uppnå och mål att sträva mot. Brister som uppstår i den grundläggande utbildningen är både svåra och kostsamma att reparera senare i livet. Därför måste också särskilda ansträngningar göras för att minska andelen elever med ofullständiga betyg från den grundläggande utbildningen.

Skolverket har i februari 1998 redovisat ett regeringsuppdrag att utarbeta resultatmått med årlig jämförbarhet mellan gymnasieskolan, komvux och statens skolor för vuxna. I regleringsbrevet för budgetåret 1998 har Skolverket fått i uppdrag att utarbeta jämförande resultatmått också för fristående gymnasieskolor.

Vidare har Skolverket i regleringsbrevet för budgetåret 1998 fått i uppdrag att göra en kartläggning av hur uppföljning och utvärdering av skolans värdegrund sker. Enligt uppdraget skall verket därvid utveckla instrument och kvalitetsmått för sådan utvärdering på lokal, kommunal och nationell nivå. Områden som särskilt skall beaktas är skolans arbete med demokrati, jämställdhet samt kulturell mångfald och rasism. Uppdraget skall redovisas den 14 oktober 1998.

I 1998 års ekonomiska vårproposition aviserade regeringen att arbetet med uppföljning av

verksamhet i kommuner och landsting kommer att intensifieras. Regeringen har den 28 maj 1998 tillsatt en arbetsgrupp inom Inrikesdepartementet med uppgift att dels utifrån befintlig statistik förbättra underlaget för statens samlade uppföljning av verksamhet och ekonomi i kommuner och landsting, dels lämna förslag till åtgärder för att på längre sikt åstadkomma en väl fungerande uppföljning av måluppfyllelse och resursanvändning. Arbetet skall avslutas senast den 31 mars 2001.

Grunden för en kvalitetshöjning i skolan måste läggas i det lokala utvecklingsarbetet. Varje skola måste vara öppen för ständig utveckling, så att intentionerna i skolreformerna kan förverkligas. Skolverket skall därvid aktivt främja och säkra uppfyllelsen av de nationella målen. Verket skall utveckla, kontrollera och stödja kvalitets-säkringsarbetet inom skolväsendet. Enligt förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet skall varje kommun och skola årligen upprätta skriftliga kvalitetsredovisningar som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av skolplanen respektive arbetsplanen. Skolverket arbetar för närvarande med att ta fram allmänna råd för kommuners och skolors kvalitetsredovisningar, som skall gälla fr.o.m. år 1999.

Skolans ambition måste vara att genom stöd och stimulans ge varje elev möjlighet att nå målen. Eftersom olika individer har olika förutsättningar måste undervisningen anpassas efter individens behov och förutsättningar. Alla barn och ungdomar måste ges en likvärdig utbildning av hög kvalitet.

Regeringen har tidigare föreslagit utökningar av det generella statsbidraget till kommuner och landsting för att bidra till en höjd kvalitet i skola, vård och omsorg. Regeringen har framhållit att det är särskilt viktigt att kommunerna inom skolverksamheten prioriterar insatser för elever i behov av särskilt stöd. I regleringsbrevet för budgetåret 1998 har Skolverket fått i uppdrag att följa hur de ökade resurserna påverkar skolans utveckling och kvalitet.

Skolverkets inspektionsnämnd inrättas

Som ett led i kvalitetssäkringsarbetet har på nationell nivå Skolverkets kontrollerande uppgifter kompletterats med nationella kvalitetsgranskningar genom statliga utbildningsinspektörer knutna till myndigheten. Den nationella kvali-

tetsgranskningen av skolan har startat under hösten 1998 med ca 30 utbildningsinspektörer. Regeringen har givit tre uppdrag för år 1998: rektor som styrfunktion i en decentraliserad skolorganisation, elever i behov av särskilt stöd samt läs- och skrivprocessen som ett led i undervisningen. Regeringen har för avsikt att ytterligare utveckla kvalitetssäkringsarbetet genom att inrätta och till Skolverket knyta en nationell inspektionsnämnd. Genom att nu inrätta Skolverkets inspektionsnämnd sker en väsentlig utbyggnad av den nationella kvalitetsgranskningen, som får en nära koppling till verkets reguljära tillsyn. Inspektionsnämnden blir ett komplement till verkets reguljära verksamhet och kommer att bidra till att viktiga synergieffekter uppnås för den totala verksamheten.

Nämnden skall granska skolan på direkt uppdrag av regeringen. Inrättande av nämnden innebär att de nationella utbildningsinspektörernas uppdrag och resurser utökas och förstärks. Inspektörerna skall lämna offentliga rapporter över sin granskning av enskilda skolor och kommuner.

Enligt regeringens bedömning bör inspektionsnämnden inrättas fr.o.m. den 1 juli 1999 efter närmare utformning av nämndens konstruktion och uppgifter samt ändring av Skolverkets nuvarande instruktion.

Regeringen gav Skolverket i uppdrag i regleringsbrevet för budgetåret 1998 att bedöma ändamålsenligheten i det nuvarande åtgärdssystemet, bl.a. möjligheten att vidta sanktioner, i sådana fall kommuner och andra huvudmän inte lever upp till sina skyldigheter och sitt ansvar. Skolverket redovisade uppdraget i augusti 1998. Skolverket anser att den viktigaste vägen för verket att fullgöra sitt uppdrag – att verka för att de statliga målen förverkligas – även i fortsättningen skall vara att genom information påverka huvudmännen för skolan och andra som av staten givits ett särskilt ansvar samt att verka för ett ändamålsenligt regelsystem. Skolverket förordar därutöver att sanktionsmöjligheter införs. Skolverket bedömer att den mest ändamålsenliga sanktionsformen, i de fall som här är aktuella, är vitesföreläggande.

Lärarkyrket utvecklas

Lärarkyrket är ett av samhällets viktigaste yrken. Intresset för undervisning och lärande måste stimuleras. För att skolan skall kunna rekrytera

och behålla lärare måste skolan framstå som en attraktiv arbetsplats med utvecklingsmöjligheter. Skolreformerna, skolutvecklingsavtalet, ett närmande mellan skolan och högskolan genom regionala utvecklingscentra och ett ökat samarbete med arbetslivet ger möjlighet till yrkesmässig utveckling för lärare. Karriärtjänster för lärare, lärarens möjlighet att forskarutbilda sig, lektorer i skolan, kompetensutveckling, handledning och mentorskap är några områden där det är viktigt att bra former skapas för lärares yrkesmässiga utveckling.

Utbildningsdepartementet har i augusti 1998 tagit initiativ till att diskutera dessa frågor med representanter för lärarna och skollidarna, arbetsgivarna, Skolverket och ett antal högskolor. Detta möte har resulterat i en avsiktsförklaring mellan Utbildningsdepartementet, Svenska Kommunförbundet, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Skollidarna om åtgärder för att stimulera lärarkyrkets utveckling och rekrytering. En arbetsgrupp med representanter för bl.a. parterna kommer att utarbeta konkreta förslag till handlingsvägar för de olika delarna i avsiktsförklaringen; kompetensutveckling och karriärmöjligheter i skolan, antagning och rekrytering till lärarutbildning, samarbete skola – högskola – forskning samt skolan som en attraktiv arbetsplats. Arbetsgruppens arbete skall vara avslutat senast den 15 december 1998.

En ny nationell skollidarutbildning

Skollidaren utgör i dag en nyckelperson i skolans utveckling. Genom de senaste årens decentralisering har ansvaret vidgats. I en mål- och resultatstyrd skola har rektor en viktig uppgift med ansvar för utveckling, måluppfyllelse och resultat. Skollidaruppgiften kräver en bredare kompetens än tidigare och därmed en specifik utbildning som omfattar det utökade ansvar som ingår i den nya rektorsrollen. Med anledning av förändringarna i det allmänna skolväsendet och rektors vidgade ansvarsområde föreligger behov av en skollidarutbildning som är mer omfattande än den statliga rektorsutbildning som Statens skolverk för närvarande ansvarar för. Regeringen har därför uppdragit åt lärarutbildningskommittén (LUK 97) att lämna förslag till utbildning av skollidare för det offentliga skolväsendet (dir. 1998:47). Kommittén skall lämna sina förslag senast den 3 maj 1999.

En nationell provbank byggs upp

Skolverket kommer att få ett nytt uppdrag att utveckla och bygga upp en provbank för kunskapsbedömning i flera ämnen och kurser både för grundskolan och gymnasieskolan för att stärka möjligheterna att kvalitetssäkra såväl betyg som resultatredovisning. Provbanken skall också vara ett stöd för lärares arbete med att värdera det egna arbetet och elevernas resultat. I gymnasiepropositionen aviserar regeringen sin avsikt att göra de nationella kursproven obligatoriska i kärnämneskurserna i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i den högsta karaktärsämneskursen i engelska och matematik på respektive program.

Skolan öppnas mot arbetslivet

Av kvalitetsskäl är det nödvändigt att den gymnasiala utbildningen går i takt med arbetslivets utveckling. Gymnasieskolan måste utvecklas i takt med arbetslivet och dess förändringar. Ett nära samarbete med arbetslivet är en förutsättning för att gymnasieskolan skall kunna ge en aktuell undervisning av tillräckligt hög kvalitet och därmed öka ungdomars anställningsbarhet. Det är därför väsentligt att en del av inläringen sker på en arbetsplats och att arbetslivet kan vara med och påverka utbildningens innehåll. Samarbetsformerna mellan skolan och arbetslivet måste fortsätta att utvecklas och fördjupas, t.ex. genom programråd, där arbetslivets och skolans representanter möts för diskussion om utbildningens innehåll och kvalitet liksom elevernas möjlighet att få arbetsplatsförlagd utbildning. För att stimulera och utveckla samarbetet tillsätts en särskild grupp med representanter för arbetsmarknadens parter.

Exempel på en ny samarbetsform är den försöksverksamhet med en ny modern lärlingsutbildning som pågår på flera skolor. Erfarenheterna från den pågående försöksverksamheten skall vägas in i den slutliga utformningen av en ny modern lärlingsutbildning, som föreslagits bli en permanent studieväg fr.o.m. hösten år 2000.

För undervisningen i yrkesämnena innebär utvecklade samarbetsformer bl.a. att kompetensutvecklingen av lärare måste ta sin utgångspunkt i den snabba utveckling som sker i arbetslivet. Särskilt nödvändigt är det att yrkeslärarna får möjlighet till kompetensutveckling. Därför beräknas sammanlagt ca 50 miljoner kronor åren 1999 och

2000 för kompetensutveckling av lärare i yrkesämnena.

Förbättrade kunskaper i naturvetenskap, teknik och miljö

Sverige skall, som anförts i skrivelsen Ekologisk hållbarhet (skr. 1997/98:13), vara en pådrivande kraft och ett föregångsland för en ekologisk hållbar utveckling. Hållbar utveckling innebär att tre dimensioner, nämligen den sociala, den ekonomiska och den ekologiska dimensionen, måste fås att samverka. Dessa dimensioner är inbördes beroende och ömsesidigt förstärkande delar av en hållbar utveckling.

Den tekniska och naturvetenskapliga utvecklingen, bl.a. utvecklingen inom IT-området, präglar vår tillvaro allt mer. Människor behöver goda kunskaper inom dessa områden för att bättre kunna förstå sin omgivning och få förutsättningar att påverka utvecklingen i ett demokratiskt samhälle. Alla människor behöver ha en god allmänbildning inom naturvetenskap och teknik. Detta bör grundläggas i skolan.

Regeringen har under lång tid poängterat betydelsen av naturvetenskap och teknik för samhället och gjort stora satsningar för att stimulera intresset för studier i dessa ämnen i både ungdomsskolan och högskolan. Intresset har också ökat hos studerande på alla nivåer i utbildningssystemet.

Skolverket och Högskoleverket bedriver sedan 1993 ett femårigt projekt, benämnt NOT-projektet, för att stimulera intresset för naturvetenskap och teknik. Detta projekt håller på att avslutas.

Regeringen framhåller i den ekonomiska vårpropositionen för 1998 att undervisningen i naturvetenskap, teknik och miljö behöver fortsatta stimulansåtgärder. Intresset för den naturvetenskapligt tekniska gymnasieutbildningen skall främjas och särskilda insatser göras för att stärka flickornas intresse för naturvetenskap. Regeringen avser att genom ett nytt och bredare NOT-projekt fortsätta att utveckla detta område. Regeringen planerar vidare en omfattande satsning på kompetensutveckling av pedagogisk personal i naturvetenskap, teknik och miljö. I årets miljöproposition (prop. 1997/98:145) har regeringen understrukit utbildningens och kompetensutvecklingens betydelse i strävan mot målet att lösa de stora miljöfrågorna inom en generation. Vik-

tiga områden är härvid ökade kunskaper i naturvetenskap och teknik.

Även ett nytt NOT-projekt skall ha till syfte att öka intresset för framtida arbets- och yrkesliv inom det naturvetenskapliga och tekniska området. Ett brett arbete med *attitydförändringar* och kunskapsspridning bör vara en huvuduppgift. Ett sådant arbete bör omfatta olika intressegrupper i både skola och det omgivande samhället, bl.a. samverka med forskarsamhället – skolan – arbetslivet. Ett samarbete bör komma till stånd med t.ex. representanter för näringsliv och kunskapsakademier.

Det är viktigt att ta tillvara barns intresse och naturliga nyfikenhet redan i förskolan när det gäller naturvetenskap och teknik och se till att det förs vidare in i grundskolan, bibehålls och utvecklas genom skolans olika stadier. Många gånger förstärks detta intresse genom ungdomars engagemang för miljöfrågor. En viktig målgrupp i ett nytt NOT-projekt bör således vara elever i de lägre åldrarna. Begreppsbildning och barns lärande, t.ex. hur barn lär naturvetenskap, bör fokuseras. *Metodfrågor* i undervisningen bör ägnas stor uppmärksamhet i ett nytt NOT-projekt. Projektet bör stimulera till innovativt tänkande när det gäller undervisningen i naturvetenskap och teknik i skolan. Det är viktigt att tillgodogöra sig den samlade både nationella och internationella kunskap som finns på området.

För studier i naturvetenskap och teknik i främst gymnasieskolan är *matematiken* en kärnfråga. För många av de ungdomar som väljer bort ämnesområdet naturvetenskap och teknik har matematiken en avgörande betydelse. Därför bör även matematiken ägnas uppmärksamhet i ett nytt NOT-projekt.

De nationella resurscentra i fysik, kemi, teknik och det föreslagna centrumet i matematik, samt befintliga teknik- och naturvetenskapscentra bör ses som betydelsefulla resurser i arbetet med ett nytt NOT-projekt.

Ett nytt NOT-projekt föreslås ha samma långsiktighet som det nuvarande, dvs. bedrivs under en femårsperiod. Regeringen avser att ge Statens skolverk och Högskoleverket i uppdrag att bedriva ett nytt NOT-projekt med den inriktning som givits ovan.

Lärares kunskaper i naturvetenskap och teknik är en nyckelfaktor för att påverka och stimulera elevernas intresse för naturvetenskap och teknik. Lärarna måste genom lärarutbildningen få de grundläggande kunskaperna och fortlöpande hålla sina kunskaper aktuella samt utveckla me-

todiken och pedagogiken så att undervisningen möter elevernas behov och förväntningar. Regeringen kommer att ta initiativ till ett kompetensutvecklingsprogram upp till 20 poäng i naturvetenskap, teknik och miljö för lärare. Avsikten är att ett stort antal lärare i både förskolan, grundskolan och gymnasieskolan skall omfattas av denna utbildningssatsning. För ändamålet beräknas sammanlagt ca 75 miljoner kronor under åren 1999 till 2001.

En gymnasieexamen införs

I propositionen *Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet* (prop. 1997/98:169) föreslås, för att befästa och förstärka kvaliteten i gymnasieskolans utbildningar, att en nationellt reglerad gymnasieexamen införs för de elever som påbörjar sin utbildning på ett nationellt eller specialutformat program läsåret 2000/2001. Krav för examensbevis skall vara fullständig studiegång, dels med grundläggande behörighet för högskolestudier, dels med minst betyget Godkänd i ämnena svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i de viktigaste karaktärsämnena på det studerade programmet. Under det sista gymnasieåret skall elever med godkänt resultat göra ett större självständigt examensarbete inom ett kunskapsområde som ligger i linje med målet för det program eleven studerar. Skolverket kommer att få i uppdrag att bl.a. utarbeta förslag till nationella mål för examensarbetet samt ett utbildningsmaterial för utbildning av handledare och medbedömare.

Kulturen har en viktig roll

Kulturen är en viktig del av utvecklingen i skolan. Den är en potentiell utvecklingskraft för skolan.

Regeringskansliet har, i en arbetsgrupp under ledning av statssekreteraren för Kulturdepartementet, sedan 1995 arbetat med kultur i skolan. Särskilda resurser för kultur i skolan har under de senaste åren avsatts inom Kulturdepartementet. Arbetsgruppens slutrapport presenterades i september 1998. Det fortsatta arbetet med kultur i skolan bör följa arbetsgruppens slutsatser.

Inom ramen för tiopunktsprogrammets 110 miljoner kronor avser regeringen att fr.o.m. 1999 avsätta medel till insatser för att främja kulturen i skolan under de kommande tre åren. Medlen

skall finnas till regeringens disposition, inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde, och användas för att stödja och stimulera skolutveckling med särskild inriktning på kultur i skolan. Utbildningsdepartementet avser att, i samarbete med Kulturdepartementet, tillsätta en särskild arbetsgrupp för området kultur i skolan.

I skolans uppdrag ingår att eleverna får utveckla sin förmåga till kreativt skapande och få ett ökat intresse för att ta del av samhällets kulturutbud. Skolan är en viktig kulturmiljö och kulturen är således en viktig del av skolans kvalitet. På lokal nivå har förskolan och skolan det fulla ansvaret för utvecklingen av kultur i skolan. De intellektuella såväl som praktiska, sinnliga och etiska aspekterna skall uppmärksammas i verksamheterna. Förskola och skola skall t.ex. ge barn och elever möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Den utveckling av samarbete mellan förskola, skola och fritidshem som pågår kan bidra till att integrera kulturen i verksamheterna och på så sätt leda till en kvalitetshöjning i skolans verksamhet.

Under den kommande treårsperioden har regeringen för avsikt att avsätta medel till Sveriges musik- och kulturskoleråds (SMOK) verksamhet. Ett annat område som regeringen särskilt kommer att uppmärksamma är film och andra bildmediers roll i kulturen. Det kan t.ex. gälla verksamhet med skolbio och barns och ungdomars eget filmskapande.

Kultur innebär också t.ex. arkitektur, formgivning och design. De är en del av vårt kulturella arv och intresset för dessa områden måste väckas tidigt i livet. Detta har också framhållits i det handlingsprogram för arkitektur och form som regeringen antagit.

Lärandets verktyg – nationellt program för IT i skolan

Informationsteknik har blivit en del av människors vardag såväl inom arbetslivet som samhället i övrigt. Skolan är en del i denna förändring som påverkar utvecklingen av undervisningen i skolan. Bland annat förändras arbetssättet i riktning mot mer elevaktivitet. Kunskapssynen förändras så att eleverna i högre grad tillägnar sig förmågan att lära nytt och använda kunskap som ett verktyg. Regeringen anser att det mot denna bakgrund finns starka skäl att öka användningen av IT i skolan. En ökad satsning på IT är en för-

beredelse för kommande vuxenliv, men också en viktig rättvisefråga. Barn i olika samhällsgrupper har mycket olika tillgång till informationsteknik, varför skolan har en väsentlig kompensatorisk uppgift.

Regeringen har i 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) beräknat 1 490 miljoner kronor under tre år för en satsning på informationsteknik i skolan. Satsningens innehåll beskrivs i regeringens skrivelse *Lärandets verktyg – nationellt program för IT i skolan* (skr. 1997/98:176) och består av flera delar: en satsning på kompetensutveckling av och en dator som arbetsverktyg för lärare, en utveckling av IT-stöd till elever med funktionshinder, e-post till samtliga elever och lärare, Internet till skolor, utveckling av det svenska och det europeiska skoldatanätet m.m. Det nationella programmet för IT i skolan avses omfatta förskoleklassen, den obligatoriska skolan samt gymnasieskolan.

För att bl.a. förbereda, planera och genomföra det nationella programmet för IT i skolan har regeringen för perioden t.o.m. år 2001 tillsatt en särskild delegation.

Medel för verksamheten beräknas under det nya anslaget A4 Program för IT i skolan.

4.5.2 Förskolan

Förskolans uppdrag är att ge barn goda uppväxtvillkor och lägga grunden för ett livslångt lärande. Genom en pedagogisk gruppverksamhet som omfattar omsorg, lek och lärande kan barns utveckling stimuleras. I samarbete med föräldrarna skall förskolan verka för att varje barn får möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar. Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg möjliggör också för föräldrar att kombinera föräldraskap och förvärvsarbete och främjar därigenom en hög tillväxt.

Den 1 augusti i år fick förskolan sin första läroplan. Denna fokusering på det pedagogiska innehållet i förskolan innebär att förskolan får sin rättmätiga plats i utbildningssystemet som den första viktiga grundstenen. Läroplanen innebär också att förskolans pedagogiska roll stärks och dess betydelse för barns utveckling och lärande uppvärderas. Läroplanen anger vilka krav staten ställer på förskolan och tydliggör vilka krav barn och föräldrar har rätt att ställa på verksamheten.

Avgifter

Kommunerna har rätt att ta ut skäligen avgifter för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg (2 a kap. 10 § skollagen 1985:1100). För barn i behov av särskilt stöd i förskolan och för sexåringar i förskoleklassen skall verksamheten vara avgiftsfri upp till 525 timmar om året. Därutöver får skäliga avgifter tas ut.

Skillnaderna i barnomsorgsavgifter mellan kommunerna är mycket stora.

Socialstyrelsen redovisar i rapporten Råd med barnomsorg? (1997:5) en kartläggning av avgiftsnivåerna i förskolor och fritidshem. Kartläggningen visar att det finns avgiftsskillnader på mer än 50 000 kronor per år.

Socialstyrelsen har beräknat den summa som familjerna har kvar efter det att skatt, hyra, mat, barnomsorgsavgifter och annat nödvändigt har betalats. Resultatet pekar även här på stora skillnader mellan kommunerna. För en vanlig tvåbarnsfamilj där den ene föräldern arbetar deltid kan skillnaden i konsumtionsutrymme sedan allt är betalt uppgå till 30 000 kronor per år. En ensamstående heltidsarbetande tvåbarnsförälder med bruttoinkomst på 13 200 kronor i månaden har en konsumtionsnivå under socialbidragsnormen i över 90 % av kommunerna sedan barnomsorgsavgiften är betald. Av de ensamstående typfamiljerna i Socialstyrelsens studie är det endast den höglönlade som får pengarna att räcka. I vissa kommuner är marginalerna mycket små även för denna familj.

Inkomstrelaterade och tidsrelaterade barnomsorgsavgifter innebär att marginaleffekterna kan bli stora när familjens arbetsinkomster och/eller arbetstider ökar. En genomgående tendens är att ensamstående föräldrar får behålla en mindre andel av inkomstökningen än sammanboende föräldrar. Det är en följd av att avgifterna ökar och bostadsbidraget trappas av. I vissa fall kan marginaleffekterna bli över 90 %.

Barnomsorg vid arbetslöshet

Enligt skollagen skall kommunen tillhandahålla förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för alla barn i åldern 1–12 år i den omfattning som behövs med hänsyn taget till föräldrarnas förvärvsarbete, studier eller barnens egna behov.

Kommunernas regelsystem för barnomsorg vid arbetslöshet skiljer sig kraftigt. I drygt hälften av landets kommuner får förskolebarn behålla sin plats om någon av föräldrarna blir arbetslös. I 40 % av kommunerna mister däremot ett förskolebarn sin plats när en förälder blir ar-

betslös. För barn till arbetslösa som inte har någon barnomsorgsplats erbjuder endast 28 % av kommunerna plats. (Ur Skolverkets rapport 1998, Utan oskäligt dröjsmål?)

Behovet av barnomsorgsplatser är i det närmaste täckt för de förvärvsarbetande och studerandes barn. Omkring 85 % av dessa har plats och för övriga efterfrågar föräldrarna inte heller någon plats. Omkring hälften av de arbetslösas barn har barnomsorgsplats. Plats efterfrågas dock för ca 70 % av barnen till arbetslösa föräldrar. (Ur Socialstyrelsens rapport 1997, Med eller utan barnomsorg.)

De allra flesta barn i förskoleåldern som står utanför barnomsorgen är hemma med en föräldradig förälder. I den näst största gruppen finns barn vars föräldrar är arbetslösa. Därefter kommer i antal de barn som har förvärvsarbetande föräldrar som inte utnyttjar barnomsorg. Den minsta gruppen barn har en hemarbetande förälder som varken är föräldradig, förvärvsarbetande/studerande eller arbetslös. (Ur Barnomsorgsundersökningen hösten 1996.)

Regeringens bedömning

I den proposition som låg till grund för införandet av en läroplan för förskolan (prop. 1997/98:93) togs bl.a. frågan om avgifterna inom barnomsorgen upp. Regeringen ansåg att det fanns anledning att uppmärksamma avgifterna inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen mot bakgrund av den utveckling som de senaste åren inneburit. Av särskilt intresse var att analysera avgifternas betydelse för utnyttjandet av förskolan samt hur avgifternas koppling till barnens närvarotider påverkar den pedagogiska verksamheten. Barnomsorgsavgifterna har också andra viktiga aspekter – familjeekonomiska, fördelningspolitiska, arbetsmarknadsmässiga och samhällsekonomiska.

En annan fråga som togs upp i samma proposition rörde förskola för barn till arbetslösa föräldrar. Regeringen såg med oro på att barn till arbetslösa utestängs från förskolan och såg också allvarligt på att vissa grupper av barn, för vilka förskolan skulle kunna vara ett stort stöd, riskerar att inte alls få del av den. Det kan gälla barn med invandrarbakgrund och barn i socialt utsatta områden med hög arbetslöshet, vilket innebär en risk för ökad segregering. Regeringen framförde i propositionen att förskolan borde kunna erbjudas alla barn, men att det för att bibehålla en god

kvalitet krävdes ökade resurser att införa en allmän förskola.

Allt eftersom barnomsorgen byggts ut till att omfatta en större andel av alla barn, har frågan om barnen som av olika skäl står utanför barnomsorgen fått ökande betydelse. Faktorer som kommunernas regelsystem vid arbetslöshet eller höga barnomsorgsavgifter kan vara orsaker till att barnen i vissa delar av storstadsområdena har tillgång till förskolan i betydligt mindre utsträckning än i landet i övrigt. Förskolan har betydelse för alla barns utveckling och lärande, men störst betydelse har den för barn som på olika sätt är utsatta. Därför är det viktigt att dessa barn får del av förskolan. Det gäller också för barn vars föräldrar är arbetslösa. För dessa barns behov av trygghet och kontinuitet spelar barnomsorgen en viktig roll, liksom för föräldrarnas möjligheter att söka ett nytt arbete. Regeringen anser att det är orimligt att arbetslöshet i familjen i nära hälften av landets kommuner innebär att barnet mister platsen i barnomsorgen.

Det är föräldrarna som har det yttersta ansvaret för sina barn och som väljer hur de vill att barnen skall ha sin omsorg ordnad. Det är samhällets uppgift att erbjuda barnomsorg av hög kvalitet som är till för alla barn. Därför är det viktigt att avgifterna inte hindrar några barn från att delta i förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.

Barnomsorgen gör det möjligt för föräldrar att förena förvärvsarbete och studier med föräldraskap och är därför ett viktig förutsättning för jämställdheten. Föräldraförsäkringens införande år 1974 samt utbyggnaden av barnomsorgen blev två viktiga grundförutsättningar för en stor och långvarig ökning av kvinnors förvärvsarbete. Den kvinnliga förvärvsgraden ökade under hela 1970- och 80-talet och var som högst år 1990, då 86 % av alla kvinnor med barn under sju år förvärvsarbetade. Samtidigt ökade barnafödandet dramatiskt. År 1990 föddes det största antalet barn i Sverige sedan 1940-talet – 124 000 barn.

Under senare år har barnafödandet minskat kraftigt samtidigt som arbetslösheten ökat. Analyser har gjorts som visar på samband mellan låg sysselsättning, låg inkomst och låg nativitet. Det är osäkert vilka faktorer som påverkar barnafödandet i dag. Klart är dock att barnfamiljerna är den grupp som mest fått kännas vid den försämrade samhällsekonomin under senare år. Regeringen anser att det, sedan nivåerna återställts i barnbidraget, föräldraförsäkringens och sjukförsäkringens, krävs ytterligare åtgärder för att för-

bättra barnfamiljernas ekonomiska utrymme. Under mandatperioden eftersträvar regeringen att, när det parlamentariska läget så medger, införa en maxtaxa för barnomsorgen så att barnomsorgsavgifterna sänks.

4.5.3 Storstadssatsningen

Enligt regeringens bedömning i propositionen *Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet* (prop. 1997/98:165) bör medel bl.a. fördelas till särskilda insatser inom utbildningsområdet för barn och ungdom samt vuxna.

Regeringen föreslår att för ändamålet sammanlagt 220 miljoner kronor per helår anvisas under en treårsperiod med början den 1 juli 1999 under ett nytt ramanslag benämnt A5 Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna.

Förskola i socialt utsatta stadsdelar

Regeringen föreslår att 150 miljoner kronor per helår under en treårsperiod med början den 1 juli 1999 skall fördelas till ett antal kommuner för att underlätta för dessa att erbjuda förskola från tre års ålder till barn i storstädernas utsatta bostadsområden. Syftet är att förbättra barns integrationsmöjligheter i samhället.

Den sociala miljön och den pedagogiska stimulans som barn möter under barndomsåren påverkar deras förutsättningar för utveckling och lärande. Flera studier visar att barn som tidigt gått i förskola klarar sig bättre i skolan än andra barn. Förskolans pedagogiska roll har ytterligare förstärkts genom den läroplan för förskolan som gäller fr.o.m. den 1 augusti 1998. Betydligt färre barn får del av den reguljära barnomsorgen i storstädernas utsatta områden, jämfört med landet i övrigt. För att barn i dessa områden skall få tillgång till förskolans pedagogiska verksamhet och stöd i sin språkutveckling bör förskola erbjudas minst tre timmar om dagen till barn från tre års ålder. Språket har en framskjuten plats i förskolan. Språket lägger grunden för gemenskap mellan människor och ökar möjligheterna till delaktighet och inflytande och därför har också kunskaper i det svenska språket stor betydelse för barns möjligheter att kommunicera och delta i gemenskap med andra. I förskolorna i de utsatta områdena bör därför stor vikt läggas vid en medveten satsning på det svenska språket. Förskolan skall också bidra till att barn med annat moders-

mål än svenska får möjlighet att bibehålla och utveckla sitt modersmål.

Språkutveckling i skolan

Regeringen föreslår att 50 miljoner kronor per helår anvisas under en treårsperiod med början den 1 juli 1999 för särskilda insatser för språkutveckling i skolan i utsatta storstadsområden.

Att i tal och skrift kunna använda det svenska språket är en förutsättning för att aktivt kunna delta i samhällslivet. Det är därför en viktig uppgift för skolan att skapa goda möjligheter för språkutveckling även hos elever med ett annat modersmål än svenska. Skolans undervisning måste ge eleverna goda möjligheter att använda språket i olika situationer under hela skoldagen och skoltiden. Språkutveckling, kunskapsutveckling och identitetsutveckling går hand i hand.

I invandratäta områden med få elever med svenska som modersmål skapas en språkmiljö i och utanför skolan som försvårar språkinläringen och ger för få tillfällen att använda det svenska språket. Bidraget skall stimulera skolor i invandratäta områden att hitta nya vägar att bidra till elevernas språkutveckling.

Utbildningsinsatser för vuxna

Regeringen har beslutat att rikta särskilda utbildningsinsatser för lågutbildade och arbetslösa vuxna samt för invandrare och sfi-studerande främst i storstadsregionerna. 20 miljoner kronor per helår föreslås under en treårsperiod med början den 1 juli 1999 för att ge möjlighet till praktik kombinerad med svenskundervisning för vuxna invandrare. Syftet är att invandrare som har en yrkesutbildning från sitt hemland skall få möjlighet att praktisera inom sitt yrkesområde i kombination med svenskundervisning.

Praktiken ger invandrare möjlighet att använda det svenska språket i ett yrkesmässigt sammanhang och samtidigt erfarenhet att utöva yrket i en svensk miljö.

För att öka andelen invandrare i vuxenutbildningen och i kunskapslyftet avser regeringen att tillsätta en arbetsgrupp med representanter från berörda storstadskommuner. Arbetsgruppen skall ges i uppdrag att bl.a. utarbeta förslag till motivationsskapande insatser och i samarbete med kommuner bedriva samarbetsprojekt och stimulera erfarenhetsutbyte.

Det nationella centrumet för sfi och svenska som andraspråk vid Lärarhögskolan i Stockholm kommer att få i uppdrag att i samverkan med Svenska Kommunförbundet utveckla IT-baserade läromedel för svenska som andraspråk och sfi. 1,5 miljoner kronor för detta avsätts för år 1999. Det är av stor vikt att läromedel för invandrarundervisningen utvecklas och att man tar tillvara de framsteg som görs inom multimediaområdet. En utveckling av IT-baserade läromedel förbättrar de studerandes studieresultat och gör dem mer förtroga med datoranvändning.

4.5.4 Vuxenutbildning i utveckling

Den successiva reformeringen av den samlade vuxenutbildningen har påbörjats och omfattar genom kunskapslyftet samtliga kommuner i landet. Kunskapslyftet har mötts av ett mycket stort intresse både hos målgrupperna för satsningen, dvs. vuxna som helt eller delvis saknar treårig gymnasieutbildning, och i kommunerna. Tillströmningen av sökande är mycket stor, vilket både kommunrapporterna och ansökningarna om studiestöd visar.

Ett stort antal kommuner har under det första verksamhetsåret mer än väl uppnått de volymmål som satts upp och bedömer en fortsatt stor tillströmning under hösten 1998 och för år 1999. Kommunernas ansökningar om statligt stöd för kunskapslyftet under 1999 tyder på att ambitionerna i kommunerna är fortsatt höga.

Regeringen har också givit Skolverket i uppdrag att i samråd med Arbetsmarknadsstyrelsen, Centrala studiestödsnämnden och Statistiska centralbyrån ansvara för uppföljning och insamling av data från kommunerna rörande kunskapslyftet. Rapporteringen skall ske halvårsvis och redovisas senast den 15 december respektive 15 maj.

I samband med 1997 års ekonomiska vårproposition (prop. 1996/97:150, bet. 1996/97:FiU20, rskr.1996/97:284) beslutade riksdagen om en utökning av satsningen med ytterligare 10 000 platser för 1997, 1998 och 1999.

Antalet årsstudieplatser för hösten 1998 uppgår till 105 500 vad avser bidrag till kommunerna.

I vårpropositionen 1998 anmälde regeringen sin avsikt att stimulera kommunerna att genomföra utbildning inom kunskapslyftet under sommaren 1998. Kommunernas redovisningar

visar att sommarkurserna 1998 motsvarar 9 200 heltidsplatser under 10 veckor.

Regeringen beräknar i budgeten för år 1999, i enlighet med riksdagens beslut, medel för en fortsatt utbyggnad av kunskapslyftet för år 1999.

Kunskapslyftet kommer under 1999 att omfatta totalt 128 550 platser, varav 10 000 platser inom folkbildningen och 12 000 platser inom den kvalificerade yrkesutbildningen.

Av platserna till kommunerna för kunskapslyftet avser 5 000 platser grundläggande vuxenutbildning och återstoden gymnasial vuxenutbildning. Grundläggande vuxenutbildning är en kommunal skyldighet. Regeringen bedömer dock att i likhet med vad som gällt för 1997 och 1998 det angeläget att tillfälligt underlätta för de kommuner där kunskapslyftet lett till kraftigt ökad efterfrågan också på grundläggande vuxenutbildning och där behoven är störst.

Reformeringen av vuxenutbildningen

Ett viktigt mål med kunskapslyftet är att satsningen skall leda till en reformerad vuxenutbildning, för att denna i framtiden skall kunna svara mot de krav som ställs på utbildning för vuxna i ett kunskapssamhälle. För att detta skall ske krävs att en ökad tyngd läggs på utvecklingen av utbildningens innehåll, pedagogik, organisation och arbetsformer. Kommunerna har genom kunskapslyftet rekryterat stora grupper vuxna till studier delvis med annan bakgrund än vad deltagare i komvux traditionellt haft. Detta har ställt stora krav på flexibilitet och nytänkande i kommunerna. Samverkan mellan olika utbildningsanordnare och med arbetsmarknadens parter har utvecklats. Kommunerna har också ansvar för uppföljning och utvärdering av verksamheten och kommer att behöva utveckla detta ytterligare. Regeringen vill stödja förnyelsen av vuxenutbildningen genom en satsning på vuxenpedagogisk utveckling. Lärarna måste finna former för att ta till vara och vidareutveckla den kunskap och kompetens som de vuxenstudierande redan har. Kreativitet, kritisk analys och självständigt kunskapssökande måste stimuleras och det i sin tur kräver en pedagogisk/metodisk förnyelse. Regeringen har därför avsatt totalt 10 miljoner kronor för år 1998 och 1999 för särskilt riktade insatser för att stärka lärare inom den samlade vuxenutbildningen i att utveckla metodik och pedagogik anpassade för vuxnas lärande.

Skolverket överlämnar den 15 oktober 1998 en handlingsplan för vuxenutbildningen som en grund för den fortsatta reformeringen.

Kunskapslyftskommittén har fått i uppdrag att ansvara för nationella fristående utvärderingar av kunskapslyftet. Kunskapslyftet som modell och metod har på uppdrag av Kunskapslyftskommittén utvärderats av Statskontoret. Enligt utvärderingen har genomförandet av kunskapslyftet med en särskild delegation i regeringskansliet varit kostnadseffektivt och givit snabba effekter. Dialogen mellan staten och kommunerna har varit intensiv och omfattande. Utvärdering som syftar till att kartlägga de studerandes upplevelse av kunskapslyftet har på uppdrag av Kunskapslyftskommittén genomförts av Göteborgs universitet. Utvärderingen visar att 80 % av deltagarna är mycket eller ganska tillfredsställda med sina studier.

Kunskapslyftskommittén skall följa utvecklingsarbetet i kommunerna och lämna delrapporter våren 1998 och 1999 så att regeringen successivt skall kunna vidta åtgärder som bidrar till att påskynda förnyelsen av vuxenutbildningen. Kommitténs förslag om den framtida vuxenutbildningen skall inlämnas till regeringen senast den 1 mars år 2000. I samband med 1998 års delrapport (SOU 1998:51) inbjöd regeringen kommuner, organisationer och myndigheter att komma med synpunkter och förslag på betänkandet och på den fortsatta reformeringen av vuxenutbildningen. Kunskapslyftskommittén har i tilläggsdirektiv (dir 1997:104) fått i uppdrag att se över funktionshinder deltagares situation inom alla former av vuxenutbildning. Uppdraget skall redovisas i april 1999. Regeringen avser att i utvecklingsplanen våren 1999 återkomma med inriktningen av den framtida vuxenutbildningen.

Kvalificerad yrkesutbildning

Som ett led i regeringens breda satsning på utbildning pågår sedan den 1 juli 1996 försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning på eftergymnasial nivå (KY). Försöksverksamheten leds av kommittén för kvalificerad yrkesutbildning. Kommittén skall vidare svara för uppföljning av verksamheten samt ansvara för att en från kommittén oberoende utvärdering kommer till stånd. Kommittén skall lämna en slutrapport senast i december 1999.

Målet med verksamheten är att pröva nya eftergymnasiala utbildningar med nya pedagogiska

former och nya anordnare. Utbildningen skall förena en praktisk inriktning med fördjupning av de teoretiska kunskaperna. Under en tredjedel av utbildningstiden genomförs utbildningen som lärande i arbete. Intresset för att anordna KY-utbildningar har varit mycket stort. Utbildningarnas nära koppling till arbetslivet och den flexibla organisationsformen gör dessutom att de snabbt kan svara mot arbetsmarknadens efterfrågan. I enlighet med vad som angavs i 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) anslås medel för en ökning av antalet platser från 8 800 hösten 1998 till 12 000 platser fr.o.m. våren 1999. Försöksverksamheten har, som också angavs i vårpropositionen, förlängts t.o.m. år 2001. Regeringens utgångspunkt är att försöksverksamheten efter år 2001 skall övergå i reguljär verksamhet. Regeringen avser att återkomma till riksdagen i denna fråga senast under våren år 2000.

Kompletterande skolor

Den av regeringen tillkallade utredaren med uppdrag att se över det statliga stödet till kompletterande skolor (dir.1997:42) överlämnade den 2 februari 1998 sitt betänkande Fristående utbildningar med statlig tillsyn inom olika områden (SOU 1998:11). I betänkandet föreslås bl.a. att det statliga stödet till dessa skolor fortsättningsvis skall administreras av Skolverket. Betänkandet har varit föremål för remissbehandling under våren 1998. Regeringen har för avsikt att återkomma med förslag med anledning av betänkandet under 1999.

Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att i samråd med Högskoleverket och Luftfartsverket se över principerna för det statliga åtagandet vad gäller flygutbildningarna. Utredningen skall bl.a. ge svar på vilka utbildningar som skall vara högskolans ansvar och vilka som kan bedrivas inom det offentliga skolväsendet respektive som kompletterande skola. Uppdraget skall redovisas senast den 15 februari 1999.

Distansutbildning för vuxna

Distansutbildning och IT har fått en allt större betydelse för utveckling av flexibla former för lärande inom hela utbildningsväsendet inte minst inom folkbildning och vuxenutbildning. Statens skolor för vuxna (SSV) har en strategisk roll för

att utveckla distansundervisningen och skall medverka till att bredda kommunernas användning av distansutbildning i syfte att öka utbildningsutbudet och skapa tillgänglighet. En särskild kommitté, Distansutbildningskommittén (DUKOM), har haft regeringens uppdrag att lämna förslag som kan främja en ökad användning av distansmetoder i utbildningen. DUKOM presenterade i juni månad sitt slutbetänkande Flexibel utbildning på distans (SOU 1998:64). Regeringen avser att under år 1999 återkomma till riksdagen om SSV:s framtida utformning och dess roll i utvecklingen av distansutbildningen.

4.6 Övriga frågor

Försöksverksamhet med förberedande dansundervisning i grundskolan

Bakgrund

Försöksverksamhet med förberedande dansundervisning i grundskolan bedrivs sedan år 1981. Verksamheten pågår i Stockholm, Göteborg och Malmö. Den förberedande dansundervisningen sker samordnad med vanlig grundskoleundervisning efter en jämkad timplan. Bestämmelser om försöksverksamheten finns i förordningen (SKOLFS 1991:15) om försöksverksamhet med förberedande dansundervisning i grundskolan. På gymnasienivå finns en utbildning till yrkesdansare, som är förlagd till Stockholm.

Skolverket har på uppdrag av regeringen utvärderat försöksverksamheten.

Utvärderingen visar bl.a. att avstegen från grundskolans ordinarie timplan är så stora att danseleverna inte får betyg i vissa ämnen. Antalet ämnen där eleverna saknar betyg varierar mellan två och fyra beroende på var utbildningen anordnas. I samtliga tre skolor saknar eleverna betyg i idrott och hälsa och i övrigt kan betyg saknas i bild, slöjd och teknik.

För urval bland behöriga sökande till gymnasieskolan gäller fr.o.m. den 1 januari 1998 att meritvärdet utgörs av summan av betygsvärdena för de 16 bästa betygen i elevens slutbetyg. För danseleverna innebär de nya urvalsreglerna att de vid intagningen till gymnasieskolan hösten 1998 inte kunnat konkurrera med sina betyg. I stället har de varit hänvisade till intagning via den fria kvoten, vilket anses missgynna danseleverna. Av utvärderingen framgår att nästan hälften av ele-

verna söker andra utbildningar än yrkesdansarutbildningen.

Den reglering som enligt Skolverket tydligast avviker från den obligatoriska skolans allmänna föreskrifter gäller möjligheten att avråda elever från fortsatt dansundervisning. Enligt Skolverket, som är positivt till en permanentning av försöksverksamheten, bör principen för avrådan förtydligas i syfte att stärka elevers och målsmäns rättsliga ställning.

Permanentning av verksamheten

Regeringens förslag: Försöksverksamheten med förberedande dansundervisning övergår i permanent verksamhet. En kommun som anordnar sådan undervisning skall ha rätt att få ersättning för sina kostnader för elevens utbildning från elevens hemkommun. Regeringen ges vidare ett bemyndigande att meddela föreskrifter om avvikelser från grundskolans timplan.

Skälen för regeringens förslag: Enligt regeringens bedömning är den förberedande dansundervisningen viktig och utgör ett väsentligt inslag i de förutsättningar som bör finnas för att vidmakthålla och utveckla svensk danskonst på en kvalitativt hög nivå. Att behålla nuvarande kvaliteten i svensk danskonst är ett kulturpolitiskt intresse. Regeringen vill också framhålla att den förberedande dansundervisningen i grundskolan och utbildningen av kvalificerade yrkesdansare i gymnasieskolan utgör hela rekryteringsbasen för Sveriges nationella balettensembler. Det är därför angeläget att försöksverksamheten kan övergå till en permanent verksamhet. Erfarenheterna av försöksverksamheten visar dock att i vissa avseenden bör bestämmelserna för den förberedande dansundervisningen ses över.

Regeringen har för avsikt att meddela föreskrifter om att förberedande dansundervisning skall få anordnas som permanent verksamhet i grundskolan i Stockholm, Göteborg och Malmö i årskurserna 4–9. Det bör få ankomma på Skolverket att fastställa timplan och kursplaner för undervisningen.

Utvärderingen visar att den stora jämkning av grundskolans timplan som danseleverna haft i försöksverksamheten behövs för att upprätthålla utbildningens kvalitet. Det innebär att danseleverna även fortsättningsvis inte kommer att

kunna få betyg i vissa ämnen. Regeringen anser att danseleverna bör ges samma möjligheter som andra elever att få tillträde till gymnasieskolan. Regeringen avser därför att införa en bestämmelse av den innebörden att också elever som deltagit i förberedande dansundervisning i grundskolan skall kunna tas in på betygsurval. Vidare anser regeringen att betyg alltid skall sättas i idrott och hälsa.

När det gäller frågan om att avråda en elev från att delta i fortsatt dansundervisning vill regeringen i samband med en permanentning av verksamheten ta bort den möjligheten för skolorna. Regeringen anser att huvudregeln måste vara att en elev, som efter omfattande inträdesprov bedöms kunna klara undervisningen, måste ha rätt att gå kvar under återstoden av grundskoletiden.

En permanentning av verksamheten kräver enligt regeringens mening vissa ändringar i skollagen (1985:1100). Det gäller dels frågan om avvikelser från timplanen, dels frågan om interkommunal ersättning. Enligt 4 kap. 3 a § skollagen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer göra begränsade avvikelser från timplanen, om det finns särskilda skäl. Med hänsyn till att det behövs relativt stora avvikelser från timplanen i den förberedande dansundervisningen bör regeringen ges ett bemyndigande att för särskilda utbildningar meddela föreskrifter om sådana avvikelser.

När det gäller frågan om interkommunal ersättning kan det konstateras att en kommun i vissa fall har rätt till ersättning om den i sin grundskola tar emot en elev från en annan kommun. Bestämmelser om detta finns i 4 kap. 8 och 8 a §§ skollagen. Enligt regeringens mening bör en kommun som tar emot en elev till förberedande dansundervisning ha rätt till samma ersättning från elevens hemkommun som enligt 4 kap. 8 § gäller i fråga om elever som med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i den kommunens grundskola. Dock skall vid fastställande av kostnaderna hänsyn tas till utgående statsbidrag till dessa utbildningar. Bestämmelsen bör tas in i 4 kap. 8 § skollagen.

I likhet med vad som gällt under försöksverksamheten bör de kommuner som anordnar dansundervisning inte vara skyldiga att sörja för kostnadsfri skolskjuts för eleverna. Eftersom den nya regeln om interkommunal ersättning föreslås bli intagen i 4 kap. 8 § bör hänvisningen dit i 4 kap. 7 § sista stycket ändras.

Bestämmelserna bör träda i kraft den 1 juli 1999.

För år 1998 har regeringen för dansundervisning på grundskolenivå och för utbildning för yrkesdansare under anslaget Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola beräknat totalt 10,7 miljoner kronor. Det bör ankomma på regeringen att under nämnda anslag besluta om medel för den fortsatta verksamheten.

4.7 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) granskar varje år myndigheternas årsredovisningar och delårsrapporter. Inom verksamhetsområdet har endast Sameskolstyrelsen erhållit invändning i revisionsberättelsen avseende årsredovisningen för räkenskapsåret 1997. Anledningen härtill är att Sameskolstyrelsen avgivit sin årsredovisning för sent samt att samtliga ledamöter inte undertecknat densamma. RRV har även lämnat revisionsrapport beträffande Sameskolstyrelsen.

Dessutom har RRV lämnat revisionsrapport beträffande några ytterligare myndigheter. Regeringen har den 17 september 1998 beslutat om åtgärder med anledning av RRV:s iakttagelser.

Regeringens bedömning och vidtagna åtgärder avseende Sameskolstyrelsen, Statens skola för vuxna i Härnösand och Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling framgår under respektive anslag.

4.8 Anslag

A1 Statens skolverk

Anslagsutvecklingen				
Tusental kronor				
1997	Utfall	251 747	Anslags-sparande	63 190
1998	Anslag	236 995	Utgifts-prognos	275 000
1999	Förslag	270 481		
2000	Beräknat	287 519 ¹		
2001	Beräknat	292 263 ¹		

¹ Motsvarar 282 482 tkr i 1999 års prisnivå.

Statens skolverk är statlig sektorsföreträdare på skolområdet. Målet för Skolverket är att genom uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkringsarbete, särskilda utvecklingsinsatser, tillsyn samt nyttjande av forskningsresultat aktivt verka för att de mål och riktlinjer förverkligas för förskola, skola och vuxenutbildning, som riksdagen och regeringen har fastställt. Den 1 januari 1998 övertog Skolverket myndighetsansvaret för det som i dag är förskolan, förskoleklassen och skolbarnsomsorgen. Som en följd av regeringens beslut om den nationella utvecklingsplanen (skr. 1996/97:112) har Skolverkets roll och ansvar för att säkra kvalitet och likvärdighet i undervisningen utvecklats och förtydligats.

En jämförelse mellan budget och utfall budgetåret 1997 visar ett överskott på 63 190 000 kr. Skolverket har minskat sitt överskott med närmare 10 miljoner kronor jämfört med föregående år. Överskottet beror på att Skolverket successivt byggt upp sin organisation, omorganiserat fältorganisationen och i samband med dessa organisationsförändringar under ett antal år haft ett flertal vakanta tjänster. Skolverket har fått kraftigt vidgat ansvarsområde genom att myndighetsansvaret för förskolan och skolbarnsomsorgen tillförts verket och genom uppdrag från regeringen angående nationella kvalitetsgranskningar. Ansvar för att administrera och följa kunskapslyftet överfördes vidare till Skolverket den 1 juli 1998. Med anledning av de ökande åtagandena och de uppdrag regeringen lämnat i regleringsbrevet för 1998 gör Skolverket den bedömningen att överskottet kommer att förbrukas under åren 1998 och 1999.

Skolverket har i budgetunderlaget för 1999 hemställt om ett tillskott år 2000 på 25 miljoner kronor för att kunna bibehålla en oförändrad verksamhetsnivå trots rationaliseringar och för-

enklingar i verksamheten och som en följd av breddat verksamhetsområde, ökade arbetsuppgifter samt förväntat högre lokalkostnader.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Skolverkets organisation består av en central del i Stockholm och en fältorganisation som täcker landet. Skolverket hade 236 fast anställda den 31 december 1997, varav 109 arbetade inom fältorganisationen. Antal årsarbetskrafter har varit väsentligt högre genom projektanställningar i främst fältorganisationen och projektet Skola i utveckling.

Under året har Skolverkets verksamhet intensifierats för att påskynda den lokala utvecklingen mot ett mål- och resultatstyrt system. Arbetet med att säkra undervisningens kvalitet och likvärdighet står i fokus.

Målet för uppföljningsprogrammet är att tillgodose statsmakernas behov av kunskap om skolans villkor, kostnader och resultat. Statistikprodukterna sprids till politiskt och administrativt ansvariga för skolverksamheten i kommunerna och har gjorts tillgängliga på Internet och skoldatanätet. Produkterna är efterfrågade och uppskattade. Jämförelsetal och andra uppgifter från rapporterna används bl.a. i budgetberedningen i kommunen och vid utarbetande av skolplaner. Studier visar t.ex. att 90 % av alla skolledare läser rapporterna Jämförelsetal.

Målet för utvärderingsprogrammet är att främja skolans utveckling mot de nationella målen genom att förse stat och skolhuvudmän med kunskap om skolans kvalitet och utveckling samt genom att skapa och tillgängliggöra utvärderingsbaserat underlag för en saklig debatt om skolan lokalt och nationellt. Skolverket har utvärderat hur skolhuvudmännen tar ansvar för att genomföra reformeringen, vilka resultat som nås och vilka konsekvenser reformeringen kan få för elever med studiesvårigheter. Bland annat har fem gymnasieprogram utvärderats med avseende på hur väl utformning och elevresultat överensstämmer med intentioner och mål. En ökad uppmärksamhet hos skolhuvudmännen kan konstateras som en följd av Skolverkets arbete med att hos kommunerna öka kunskapen om hur kommunal styrning av skolan går till. Resultat från utvärderingen av gymnasieskolan används i arbetet med översyn av kursplaner.

Skolverket bedriver ett omfattande utvecklingsarbete som redovisas i årsredovisningen. Ett antal kursplaner har reviderats och en databas med kursplaner har introducerats. Ett stort antal rektorsseminarier har hållits kring bl.a. skolreformernas genomförande. Skolverket ger stöd till skolutveckling och har under året fortsatt den omfattande satsningen på lokal skolutveckling inom sju prioriterade områden som inleddes 1996. Utvärdering av reformstödjande skrifter visar att 90 % av rektorerna anser att de är bra och fyller en viktig funktion. Lärarna känner sig dock generellt mindre berörda. Utvärdering av Skolverkets reformstödjande seminarier visar att 63 % av de tillfrågade rektorerna och lärarna anser att seminarierna hade givit idéer till arbetet på den egna skolan och ett ökat intresse för reformarbetet. Riksrevisionsverket (RRV) har i sin rapport Lokal skolutveckling – statens roll och ansvar (Riksrevisionsverket 1998:26) granskat hur de statliga ambitionerna att åstadkomma en utveckling i den enskilda skolan kommit att realiseras. RRV anser därvid bl.a. att Skolverket bör ompröva sina strategier i syfte att stödja det lokala utvecklingsarbetet i skolan. RRV:s rapport baserar sig på fallstudier och enkäter i nio kommuner och kommunförbund i sex regioner samt intervjuer med företrädare för Svenska Kommunförbundet, Skolverket och lärarhögskolor.

Skolverket har i enlighet med regleringsbrevet ökat sin tillsynsverksamhet. Den genomförda tillsynen och uppföljningen av tillsynsbesluten visar att kommunerna generellt tar Skolverkets kritik på stort allvar. Tillsynsbesluten uppmärksammas i massmedia och får på så sätt även en förebyggande effekt. Antalet anmälningar till Skolverket låg på ungefär samma nivå 1997 som året innan. Handläggningstiden för tillsynsbesluten är i dag cirka sju månader. Regeringen anser det angeläget att handläggningstiden i tillsynsärenden kortas, vilket också är Skolverkets målsättning.

Målet för forskningsprogrammet har under året varit att fördela medel till forskning inom skol- och utbildningsområdet, stödja etablering av nätverk av forskare samt stödja publicering och främja nyttjande av forskningsresultat. Skolverket har enligt uppdrag i regleringsbrevet redovisat sin strategi för att nå ut till skolväsendets personal med relevanta forskningsresultat. Ett särskilt policyprogram har tagits fram: Kunskapsnyttjande och forskningsanvändning – Strategier för Skolverkets roll i kunskapsöverföringen mellan forskningen och skolan.

Skolverket deltar också i internationellt samarbete, t.ex. inom OECD, EU, UNESCO och Nordiska ministerrådet.

Resultatbedömning

Skolverket ger i årsredovisningen en utförlig redovisning av sitt arbete under de olika programmen för att uppnå verksamhetsmålen. Skolverket har genom sitt arbete inom de olika programmen aktivt bidragit till en mycket god kunskap om det svenska skolväsendets utveckling, resultat m.m. Skolverket redovisar ett antal nyckeltal för Skolverkets verksamhet, vilket är positivt. Det är dock önskvärt att Skolverket försöker utveckla och kommentera nyckeltalen.

Regeringen förutsätter att Skolverket ökar och utvecklar sin analys av inhämtade uppgifter, värderar och kommenterar skolans och vuxenutbildningens måluppfyllelse för att ge en samlad bild av skolväsendet. Resultat av stöd till skolutveckling och resultat av forskningsverksamhet kan ofta avläsas först på sikt. Det är dock viktigt att så långt möjligt återföra resultat till skolhuvudmännen och till regeringen.

Skolverket bör vidare sträva efter att ge en helhetsanalys av prestationernas effekter kopplat till resursfördelningen mellan verksamhetsprogrammen. Skolverket bör kommentera vilken strategi som legat till grund för resursfördelningen mellan programmen i syfte att optimera effekten av Skolverkets insatser för måluppfyllelsen i skolan.

Slutsatser

Regeringen aviserade genom Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning – kvalitet och likvärdighet (skr. 1996/97:112) en förändrad och tyngre roll för Skolverket som sektorsföreträdare för skolområdet. Särskilda utbildningsinspektörer för kvalitetsgranskningar har tillsatts. Proposition om Läroplan för förskola (prop. 1997/98:93) och proposition om Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet (prop. 1997/98:169) har lämnats till riksdagen. Arbetet med att utveckla skolan fortsätter i enlighet med regeringens tiopunktsprogram för kvalitet och likvärdighet i skolan. Riktlinjerna i handlingsplanen för vuxenutbildningen skall tillsammans med det särskilda uppdraget regeringen givit Skolverket, med anledning av att verket övertagit ansvaret

för kunskapslyftet, ligga till grund för Skolverkets fortsatta arbete med kunskapslyftet.

Arbetet att utvärdera och säkra utbildningens kvalitet och likvärdighet är en nyckelfråga och kommer att stärkas ytterligare genom inrättande av Skolverkets inspektionsnämnd.

De mål som fastlagts för Skolverket bör gälla även under 1999, dock med de förändringar som blir en följd av instruktionsändringar och inspektionsnämnden. Skolverkets arbete skall ske med den inriktning som presenterades i den nationella utvecklingsplanen och som sedan har följts upp i främst tiopunktsprogrammet och i uppdraget till Skolverket rörande kunskapslyftet. Skolverket skall inom sitt ansvarsområde aktivt främja och säkra uppfyllelsen av de nationella målen. Därvid skall särskilt verksamhetens kvalitet och likvärdighet hävdas. Skolverket bör fortsatt intensifiera sitt arbete att stödja kommunerna i reformarbetet och stärka kommunernas förmåga att genom egen uppföljning, utvärdering och tillsyn styra sin skola och sin vuxenutbildning.

Regeringen anser att Skolverket bör få använda sitt anslagssparande för det utvidgade verksamhetsområde verket fått avseende barnomsorg och utbildningsinspektörer. För genomförande av tiopunktsprogrammet har regeringen föreslagit särskilda medel. För inspektionsnämnd och utbildningsinspektörer beräknar regeringen ytterligare 13 miljoner kronor att tillföras anslaget för Skolverket. Genom inrättande av inspektionsnämnden, i vilken de särskilda utbildningsinspektörerna kommer att ingå, ökas uppgifter och resurser för det nationella kvalitetssäkringsarbete som startat genom utbildningsinspektörerna. Ytterligare ett viktigt steg tas i kvalitetssäkringsarbetet. Nämnden beräknas starta sitt arbete den 1 juli 1999, varför endast halvårseffekt beräknats för år 1999. Vidare beräknar regeringen 10 miljoner kronor per år under perioden 1999–2001 för Skolverkets arbete med utveckling av nationella prov. Regeringen har även beräknat 6 miljoner kronor för Skolverkets övertagande av det administrativa ansvaret för kunskapslyftet. I övrigt är det regeringens bedömning att Skolverket kan fullgöra sina utvidgade uppgifter inom ramen för tilldelade medel.

Skolverket bör även för budgetåret 1999 få rätten att disponera högst 8 miljoner kronor under sitt ramanslag för att stödja forskning under ramanslaget A3 Forskning inom skolväsendet.

Beräkning av anslaget för 1999*Tusental kronor*

Anslag 1998	236 995
Pris- och löneomräkning	4 463
Justering av premier	23
Ökat resursbehov	23 000
Överföring från UO 1, anslaget C1	6 000
Förslag 1999	270 481

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts med anledning av att en korrigerings har gjorts av den justering som genomfördes av anslagen för år 1998 med anledning av att sättet att finansiera avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades (se bilaga 1, avsnitt 4).

Anslaget beräknas för år 2000 uppgå till 287 519 000 kr och för år 2001 till 292 263 000 kr.

A2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg

Anslagsutvecklingen*Tusental kronor*

1997	Utfall	206 982 ¹	Anslags-sparande	76 670 ¹
1998	Anslag	247 331 ¹	Utgifts-prognos	25 200 ¹
1999	Förslag	297 736		
2000	Beräknat	291 376 ²		
2001	Beräknat	297 423 ²		

¹ Inklusivt det för år 1998 uppförda ramanslaget A4 Genomförande av skolreformer.

² Motsvarar 285 635 tkr i 1999 års prisnivå.

Det övergripande syftet med verksamheterna under anslaget är att utveckla de nationella mål- och styrdokumenterna och att ge stöd och stimulans till skolväsendets och förskolans utveckling mot de nationella målen.

Från anslaget bekostas dels rektorsutbildning och kompetensutveckling för skolans personal, dels utvecklingsarbete (kursplaner, betygskriterier), visst produktionsstöd till läromedel och bidrag till vissa organisationer. Medlen används också till övergripande projekt inom områden såsom IT, jämställdhet och miljö.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar att tilldelade medel inte till fullo utnyttjats. Vidare fanns vid utgången av år 1997 reservatio-

ner under de från budgetåret 1995/96 uppförda reservationsanslagen A4 Stöd för utveckling av skolväsendet (38 394 000 kr) och A6 Fortbildning m.m. (40 792 000 kr). Det beror delvis på att samtliga de områden inom ramen för projektet Skola i utveckling, som Skolverket valt att stödja särskilt under en tvåårsperiod, kommit igång senare än beräknat. Även andra utvecklingsprojekt har i en del fall startat senare än beräknat. En stor del av det uppkomna överskottet beräknas att tas i anspråk under detta budgetår, bl.a. till följd av att de olika projekten kommit i gång och bedöms bli färdiga under året.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

De statliga insatserna för att stödja skolutveckling inriktas mot att

- utveckla de nationella mål- och styrdokumenterna så att de fortlöpande svarar mot krav på aktualitet och funktionalitet samt lämna förslag om förändringar i mål eller regelsystem där så bedöms nödvändigt,
- stödja reformering av skolväsendet med särskild tonvikt på områden som bedöms som kritiska i reformeringen eller där svårigheter uppstått,
- främja skolväsendets utveckling mot de nationella målen inom områden som antingen utifrån analys av undersökningsresultat är eller kan bli problemområden, eller som bör samordnas nationellt eller som särskilt lyfts fram i läroplanerna.

Skolverket beskriver i årsredovisningen det omfattande arbete verket bedriver med medel från detta anslag. Kursplaner, nationella mål- och styrdokument har reviderats och arbete pågår med en total översyn av mål- och styrdokumenterna. Skolverket ger stöd till genomförande av skolreformer, bl.a. genom seminarier från Skolverket centralt och från fältenheterna och genom skriftligt material. Ett omfattande referens- och kommentarmaterial och kunskapsöversikter utarbetas. En stor del av anslaget omfattar stöd till kompetensutveckling av skolans personal och skolutveckling. Från anslaget bekostas den statliga rektorsutbildningen, vilken varit föremål för utvärdering under 1997.

Skolverket bidrar till utvecklingen av IT-användningen genom kunskapsproduktion och erfarenhetsspridning. Genom Skoldatanätet har

Skolverket en viktig och operativ roll i utvecklingen av IT-användningen i skolorna och bidrar till att ge skolorna goda förutsättningar i deras arbete att implementera IT i undervisningen.

Skolverket bedriver ett nödvändigt och viktigt arbete med medel från detta anslag. Skolverket redovisar i årsredovisningen effekter av sina reformstödjande skrifter, fältenheternas seminarier, den statliga rektorsutbildningen och stöd till IT-utvecklingen.

Slutsatser

Skolverket skall bedriva verksamheterna under anslaget med i huvudsak samma inriktning som hittills. Ökad tyngdpunkt bör dock ges på utvecklingsinsatser som ett led i den successiva reformeringen av vuxenutbildningen till följd av kunskapslyftet. Skolverket bör försöka öka sin redovisning av prestationer och effekter av verkets arbete att ge stöd till skolutveckling och kompetensutveckling av skolväsendets personal och personal inom barnomsorgen.

Ett omfattande reformarbete pågår inom skolområdet. Reformarbetet omfattar främst integrationen skola – förskola, höjd kvalitet i grund- och gymnasieskolan samt vuxenutbildningen. En utveckling pågår också att öka samarbetet mellan barnomsorgen, skolan och vuxenutbildningen i kommunerna med högskolan inom ramen för regionala pedagogiska utvecklingscentra. Inom ramen för tilldelade medel bör Skolverket på olika sätt stödja detta förändringsarbete.

Från anslaget bör 1,5 miljoner kronor beräknas för år 1999 till Lärarhögskolan i Stockholm, som, enligt vad som redovisats i propositionen Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet (prop. 1997/98:165), kommer att få i uppdrag att i samverkan med Svenska Kommunförbundet utveckla IT-baserade läromedel för svenska som andraspråk och för sfi.

Anslaget föreslås tillföras medel för tiopunktsprogrammet avseende kostnader för kontakter med arbetslivet, satsningar på naturvetenskap, teknik och miljö, kostnader i samband med införandet av gymnasieexamen samt satsning för att främja kulturen i skolan. Sammanlagt beräknas 87 miljoner kronor år 1999 för dessa insatser.

En viss del av medlen för tiopunktsprogrammet bör stå till regeringens förfogande för senare beslut om fördelning.

Under det för år 1998 uppförda ramanslaget A4 Genomförande av skolreformer har särskilda medel anvisats under en femårsperiod för införandet av den nya gymnasieskolan. Dessa medel upphör i sin helhet vid utgången av år 1998. Regeringen förordar därför att nämnda anslag upphör och att 2 108 000 kr av kvarvarande medel för skolreformer på nämnda anslag samt medel som avser genomföranderesurs för lärlingsutbildning förs över till anslaget A2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg. Även anslagssparandet från anslaget A4 bör föras över till detta anslag.

Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 19998	163 360
Pris- och löneomräkning	3 463
Ökat resursbehov	87 000
Överföring från anslaget A 4 för 1998	43 913
Förslag 1999	297 736

För år 2000 beräknas anslaget uppgå till 291 376 000 kr och för år 2001 till 297 423 000 kr. Härvid har bl.a. vissa omDispositioner gjorts beträffande medlen för tiopunktsprogrammet mellan detta anslag och anslaget A1 Statens skolverk i förhållande till år 1999.

A3 Forskning inom skolväsendet

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	7 624	Anslags-sparande	84
1998	Anslag	7 873	Utgifts-prognos	7 900
1999	Förslag	8 040		
2000	Beräknat	8 176 ¹		
2001	Beräknat	8 340 ¹		

¹ Motsvarar 8 040 tkr i 1999 års prisnivå.

Skolverkets forskningsprogram skall på vetenskaplig grund öka kunskapen om det svenska skolväsendets förutsättningar och resultat samt nyttiggörandet av denna kunskap. Skolverkets stöd till forskning skall inriktas mot områden av särskild betydelse för skolväsendet och förskoleområdet. När det gäller stöd till forskning beträffande skolsituationen för elever med funk-

tionshinder skall det ges i samråd med Statens institut för handikappfrågor i skolan.

Från anslaget fördelas medel till forskning inom skol- och utbildningsområdet. Skolverket stöder etablering av nätverk av forskare. Vidare stöder verket publicering och främjar nyttjandet av forskningsresultat.

Skolverket hemställer om att 16 miljoner kronor anvisas för forskningsverksamhet för 1999. Detta innebär en ökning av anslaget med drygt 8 miljoner kronor. Föreslaget belopp motsvarar kostnader för pågående verksamhet och redan gjorda åtaganden samt kunskapsöversikter och information om forskningsnyttjande och användning i form av seminarier och konferenser. En uppbyggnad av verksamhet riktad mot förskola, fritidshem etc. bör enligt verket inledas.

Eftersom anslaget fr.o.m. år 1997 är ett ramanslag har reservationen som fanns på anslaget vid utgången av budgetåret 1995/96, förts upp under ett äldre anslag. Reservationen utgjorde vid utgången av år 1997 6 801 000 kr. Denna beräknas förbrukas under år 1998.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Skolverkets anslag för forskning var föremål för en kraftig besparing inför budgetåret 1997. Skolverket har efter regeringens medgivande bedrivit fortsatt forskningsverksamhet med utnyttjande av andra tillgängliga medel inom Skolverket. Den nu begärda ökningen av anslaget motiveras av osäkerheten om möjligheterna att utnyttja reserverade medel på samma sätt som varit möjligt under 1998, då ca 8,3 miljoner kronor tillskjutits från anslaget A1 Statens skolverk.

Forskning är en verksamhet som ofta förutsätter långsiktig planering och genomförande, vars resultat endast kan bedömas på lång sikt. Skolforskningen har hög aktualitet. Forskningsanknytningen till skolan har diskuterats mot bakgrund av den förändrade lärarrollen och förutsättningar för utveckling av skolans verksamhet, men även forskningens betydelse för lärarutbildningen och som en del i utvecklingen av regionala pedagogiska utvecklingscentra.

För att främja nyttjandet av forskningsresultat har Skolverket enligt uppdrag i regleringsbrevet för år 1997 utarbetat ett särskilt policyprogram för att nå ut till skolväsendets personal med relevanta forskningsresultat.

Statens skolverk skall enligt uppdrag i regleringsbrevet för 1998 redovisa en plan för inriktning av sin framtida forskningsverksamhet samt samarbete med övriga forskningsorgan. Redovisningen skall lämnas senast den 30 oktober 1998.

Slutsatser

Regeringen beräknar anslaget till Skolverkets forskningsverksamhet till 8 040 000 kr för år 1999. Regeringen är inte beredd att föreslå utökade resurser i avvaktan på Skolverkets redovisning av en plan för verkets framtida forskningsverksamhet. Skolverket får dock använda maximalt 8 miljoner kronor från ramanslaget A1 Statens skolverk för att fortsätta påbörjad forskningsverksamhet för år 1999 om verket så bedömer erforderligt.

För åren 2000 och 2001 beräknas anslaget uppgå till oförändrad nivå i förhållande till år 1999.

A4 Program för IT i skolan

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1999	Förslag	340 000
2000	Beräknat	515 850 ¹
2001	Beräknat	688 443 ²

¹ Motsvarar 500 000 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 650 000 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att de medel om totalt 1 490 miljoner kronor under tre år för en satsning på informationsteknik i skolan som regeringen har beräknat i 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150, bet. 1997/98:FiU20, rskr 1997/98:318) fördelas med 340 miljoner kronor år 1999, 500 miljoner kronor år 2000 och 650 miljoner kronor år 2001. Medlen föreslås anvisas under ett särskilt ramanslag benämnt Program för IT i skolan och skall användas i kommuner m.m. för att stimulera en IT-utveckling.

En delegation för en särskild nationell satsning på IT i skolan har tillkallats. Den skall ha till

uppgift att bl.a. genomföra och i ett inlednings-skede förbereda sådana insatser.

Kostnaderna för delegationens arbete skall belasta detta anslag.

A5 Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1999	Förslag	110 000
2000	Beräknat	226 974 ¹
2001	Beräknat	233 011 ¹

¹ Motsvarar 220 000 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

Enligt vad vi tidigare redovisat i inledningen till verksamhetsområdet (avsnitt 4.5.3) föreslås att medel anvisas under ett nytt ramanslag för förstärkning av utbildning i storstadsregionerna. Medlen skall användas för att erbjuda förskola från tre års ålder (150 miljoner kronor per helår), för språkutveckling i skolan (50 miljoner kronor per helår) samt för utbildningsinsatser för vuxna (20 miljoner kronor per helår). Medlen beräknas fr.o.m. den 1 juli 1999 t.o.m. den 30 juni 2002, vilket innebär halvårseffekt för första och sista åren. Medlen skall i huvudsak fördelas i de lokala utvecklingsavtal som skall tecknas med storstads kommunerna. Storstadsdelegationen skall bereda regeringens beslut om godkännande av utvecklingsavtal och fördelning av medel samt följa upp utvecklingsavtalen.

Vad gäller insatser i förskolan skall bidraget syfta till att öka förskolans tillgänglighet i berörda områden. Olika modeller för uppsökande verksamhet och föräldrasamarbete kan behöva utvecklas för att tillgodose barns och föräldrars olika behov. En integrering mellan svenska barn och barn med annat modersmål skall eftersträvas.

Vad gäller insatser i skolan skall bidraget syfta till att genom olika aktiviteter i och utanför skolan främja språkutvecklingen i svenska hos invandrarelever. Språkträning genom olika kulturella uttrycksformer och olika kamratsödjande insatser kan vara ett sätt att utveckla språket. Medel bör även kunna utgå till projekt som uppmuntrar till ökat föräldrainsflytande.

Bidraget till vuxna skall användas för särskilda insatser för arbetslösa invandrare och sfi-studerande, främst till anskaffning av praktikplatser.

A6 Statens institut för handikappfrågor i skolan

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	119 460	Anslags-sparande	5 779
1998	Anslag	116 623	Utgifts-prognos	117 000
1999	Förslag	119 351		
2000	Beräknat	120 160 ¹		
2001	Beräknat	121 993 ¹		

¹ Motsvarar 118 023 tkr i 1999 års prisnivå.

Statens institut för handikappfrågor i skolan (SIH) skall ge specialpedagogisk rådgivning och stöd till kommunerna och sådana fristående skolor som står under statlig tillsyn. SIH skall också utveckla, framställa och distribuera läromedel för synskadade, rörelsehindrade, hörsel-skadade/döva och utvecklingsstörda elever. SIH skall genom sina insatser verka för att minimera de svårigheter som kan uppstå för elever med funktionshinder.

En jämförelse mellan budget och utfall budgetåret 1997 visar ett överskott på 5 779 000 kr. Enligt prognosen kommer anslagssparandet delvis att tas i anspråk detta budgetår.

Regeringens överväganden

Resultatinformation/resultatbedömning

Av SIH:s årsredovisning framgår att myndigheten i huvudsak följt regeringens prioriteringar för verksamheten. Antalet barn och elever med funktionshinder är, enligt myndigheten, relativt konstant över åren. Tyngdpunkten i det specialpedagogiska stödet ligger alltså på individ- respektive närmiljönivå. Jämfört med föregående budgetår har det emellertid under år 1997 skett en viss förskjutning mot stöd på mer övergripande nivåer, något som enligt regeringens mening är positivt och som bedömts som prioriterat i de senaste årens regleringsbrev. I syfte att få en mer samlad profil gentemot kommunerna finns i

dag på några konsulentkontor en konsulent som har ett sammanhållande ansvar för respektive kommun i området. Konsulenterna har stimulerats att arbeta i lag, något som enligt myndigheten lett till ökad effektivitet inom vissa eftersatta områden. Utvecklingen mot ökad flexibilitet i användningen av konsulentresurser är för övrigt något som regeringen under flera års tid framhållit som angeläget, varför myndighetens resultat härvidlag är positivt. Under året har konsulenterna intensifierat sina insatser vad gäller att verka för att individuella åtgärdsprogram upprättas. SIH uppger att den generella bilden är att användningen av åtgärdsprogram utvecklas och att programmen uppskattas som arbetsmetod på de skolor där de fått genomslag.

Myndigheten har under budgetåret gjort en analys av i vilken utsträckning läromedelsframställningen svarar mot respektive målgrupps behov. SIH har därvid konstaterat att de gravt synskadade eleverna i allt väsentligt får de grundläggande läromedlen transkriberade till punktskrift eller som talböcker, men att det alljämt föreligger vissa brister i behovstäckningen för övriga grupper.

I egenskap av central förvaltningsmyndighet för specialskolorna har SIH under budgetåret fortsatt det arbete som påbörjades föregående år med att, i samarbete med specialskolorna och Tomtebodaskolans resurscenter, arbeta fram resultatmätt inför arbetet med årsredovisningarna. Uppdraget har redovisats till Utbildningsdepartementet under hösten 1997. Regeringen noterar att myndighetens arbete lett till förbättrade årsredovisningar från specialskolorna.

Slutsatser

Utredningen (dir. 1995:134) om funktionshindrade elever i skolan har under våren 1998 lämnat sitt slutbetänkande FUNKIS – funktionshindrade elever i skolan (SOU 1998:66). Utredningens förslag, som bl.a. rör SIH:s verksamhet, remissbehandlas för närvarande. I avvaktan på detta gör regeringen bedömningen att de mål som lagts fast för SIH bör gälla även under år 1999.

I syfte att höja kvaliteten i insatserna och öka flexibiliteten bör SIH under det kommande budgetåret fortsätta den pågående samordningen av konsulentverksamheten liksom samordningen mellan de olika läromedelsenheterna.

Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	116 623
Pris- och löneomräkning	2 380
Justering av premier	348
Förslag 1999	119 351

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts med anledning av att en korrigerings har gjorts av den justering som genomfördes av anslagen för år 1998 med anledning av att sättet att finansiera avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades (se bilaga 1, avsnitt 4).

Anslaget beräknas för år 2000 uppgå till 120 160 000 kr och för år 2001 till 121 993 000 kr.

A7 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	18 909	Anslags-sparande	1 558
1998	Anslag	20 936	Utgifts-prognos	20 500
1999	Förslag	21 361		
2000	Beräknat	21 741 ¹		
2001	Beräknat	22 093 ¹		

¹ Motsvarar 21 361 tkr i 1999 års prisnivå.

Ur anslaget bekostas dels bidrag enligt förordningen (1991:978) om statsbidrag till produktion av vissa läromedel, dels kostnader för utveckling och produktion av, samt information om läromedel för elever med funktionshinder. Från anslaget finansieras även kostnader för arvoden till externa läromedelsproducenter och annan expertis samt köpta tjänster för denna verksamhet. Vidare bekostas av anslaget olika utvecklingsinsatser enligt bedömning av Statens institut för handikappfrågor i skolan (SIH). Målet är att framställa läromedel och hjälpmedel i nödvändigt antal och av god kvalitet för att tillgodose målgruppens behov.

En jämförelse mellan budget och utfall budgetåret 1997 visar ett anslagssparande på 1 558 000 kr. Prognosen för innevarande budgetår visar ett överskott även detta budgetår. Vidare

fanns vid utgången av år 1997 en reservation från det under budgetåret 1995/96 uppförda reservationsanslaget A3 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp om 1 494 000 kr. Reservationen, som uppkommit på grund av tidigare beslutade åtaganden i form av produktionsstöd, vilka ännu inte utbetalats, beräknas tas i anspråk innevarande budgetår.

Regeringens överväganden

Resultatinformation/resultatbedömning

Inkomster från försäljning av läromedel uppgick under budgetåret till 11 212 000 kr och ligger därmed på i stort sett samma nivå som föregående budgetperiod omräknat till en tolv månadersperiod. SIH har under budgetåret gjort en studie av behovstäckningen som visar att denna kan bedömas som nöjaktig i enskilda ämnen inom vissa årskurser men att det alljämt föreligger brister totalt sett. För de gravt synskadade eleverna gäller emellertid att de i allt väsentligt får de grundläggande läromedlen transkriberade till punktskrift eller talböcker. Ny teknik ger helt nya förutsättningar för funktionshindrade att aktivt kunna ta del av information och utbildning. SIH framhåller att det nu föreligger ett trendbrott i utvecklingsarbetet genom att antalet tryckta läromedel minskar till förmån för datorbaserade läromedel och digitala läroböcker (e-textböcker). För de synskadade eleverna blir den elektroniska boken allt betydelsefullare. Under föregående budgetperiod var drygt 60 % av de anpassade läroböckerna tryckta punktskriftsböcker och resten e-textböcker. Under 1997 har detta svängt och under budgetåret var endast 35 % tryckta punktskriftsböcker och resten e-textböcker. Regeringens bedömning är att de verksamhetsmål som lagts fast i stort har uppnåtts. Det är dock angeläget att myndigheten vidareutvecklar effektivitetsmått i syfte att ge ett bättre underlag för regeringens bedömning av utvecklingen och produktionen av läromedel.

Slutsatser

Utredningen om funktionshindrade elever i skolan har, som tidigare nämnts, under våren 1998 lämnat sitt slutbetänkande FUNKIS – funktionshindrade elever i skolan (SOU 1998:66). Utredningens förslag rör bl.a. den statliga läromedelsproduktionen. Regeringen har för avsikt att avvakta remissinstansernas synpunkter. För åren 1999, 2000 och 2001 beräknas, mot denna bakgrund, nivån på anslaget vara oförändrad i förhållande till år 1998.

A8 Specialskolor och resurscenter

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	415 638	Anslags-sparande	56 662
1998	Anslag	418 943	Utgifts-prognos	422 000
1999	Förslag	432 580		
2000	Beräknat	440 386 ¹		
2001	Beräknat	447 169 ¹		

¹ Motsvarar 432 568 tkr i 1999 års prisnivå.

Utbildningen i specialskolan har som mål att ge barn och ungdomar med synskada, dövhet, hörsel- eller talskada en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan. Resurscentren skall genom utredning och träning främja den allsidiga utvecklingen hos elever i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom samt informera och kompetensutveckla föräldrar, lärare och övrig personal.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1997 visar ett anslagssparande på 56 662 000 kr. Anslagssparandet varierar kraftigt mellan skolorna och beror delvis på långsiktiga kompetensutvecklingsstrategier för lärare vid skolorna. En viss del av beloppet utgör medel som står till regeringens disposition. Även för innevarande år beräknas ett stort anslagssparande.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Specialskolornas och Tomtebodaskolans resurscenters (TRC) årsredovisningar uppvisar bättre kvalitet och större jämförbarhet än tidigare år. I viss mån föreligger alltså skiftande utformning i myndigheternas sätt att redovisa, vilket försvårar rättvisande jämförelser mellan skolorna. Detta gäller bl.a. verksamhetsgrenen undervisning där resultatredovisningen varierar mellan skolorna. Flertalet redovisar någon form av genomförda utvärderingar. Några redovisar dessutom elevnärvaro och genomsnittsbetyg för sista årskursen. För att kunna dra adekvata slutsatser om verksamheterna, bedömer regeringen att kopplingen mellan verksamhetsmål och resultatmått måste utvecklas ytterligare. Det totala antalet elever uppgick under läsåret 1997/98 till 792, vilket i stort sett är samma nivå som föregående läsår. I sammanhanget kan dock konstateras att det föreligger skillnader mellan skolorna. Hällsboskolan redovisar t.ex. en ökning med tio elever under läsåret 1997/98 jämfört med föregående läsår. Andelen lärare per 100 elever var 36,6 under läsåret 1997/98 och låg således på i stort sett samma nivå som föregående läsår då andelen lärare uppgick till 36,8 per 100 elever. Av årsredovisningarna framgår med något undantag att nyrekryteringsbehovet av lärare är fortsatt stort. Flertalet av regionsskolorna redovisar en fortsatt hög andel elever med utländsk bakgrund, som högst en tredjedel av elevunderlaget.

Slutsatser

Den tidigare nämnda utredningen om funktionshindrade elever i skolan har i sitt slutbetänkande, FUNKIS – funktionshindrade elever i skolan (SOU 1998:66), redovisat förslag rörande specialskolorna och TRC:s framtida huvudmannaskap, finansiering, målgrupp och inriktning. Regeringens avser avvakta remissinstansernas synpunkter. Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen att nuvarande mål för verksamheten tills vidare bör ligga fast. Regeringen förväntar sig också att det arbete som pågår vad gäller att vidareutveckla resultatmått fortsätter och resulterar i ytterligare förbättringar och ökad jämförbarhet i nästföljande årsredovisningar. Det totala elevantalet beräknas öka med cirka 30 elever under läsåret 1998/99. Regeringen bedömer

att kostnaderna för den beräknade elevökningen rymms inom nuvarande kostnadsram med hänsyn till det anslagssparande som finns vid specialskolorna. I sammanhanget kan nämnas att SIH under våren 1998 initierat en översyn av systemet för anslagsfördelning mellan skolorna. Enligt 7 kap. 7 § skollagen (1985:1100) skall hemkommunen betala ersättning till staten för den som är elev i specialskolan. Ersättningen skall tillföras inkomsttiteln 2811 Övriga inkomster av statens verksamhet. För budgetåret 1999 beräknas dessa inkomster till 54 miljoner kronor.

Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	418 943
Pris- och löneomräkning m.m.	8 307
Justering av premier	5 330
Förslag 1999	432 580

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts med anledning av att en korrigerings har gjorts av den justering som genomfördes av anslagen för år 1998 med anledning av att sättet att finansiera avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades (se bilaga 1, avsnitt 4).

För år 2000 beräknas mot denna bakgrund anslaget uppgå till 440 386 000 kr och för år 2001 till 447 169 000 kr.

A9 Särskilda insatser på skolområdet

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	241 430	Anslags-sparande	2 426
1998	Anslag	258 336	Utgifts-prognos	251 000
1999	Förslag	271 351		
2000	Beräknat	282 166 ¹		
2001	Beräknat	289 654 ¹		

¹ Motsvarar 273 536 tkr i 1999 års prinsnivå.

Under detta anslag beräknar regeringen medel för

- bidrag enligt förordningen (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet till kommuner för samordnade utbildningsinsatser avseende särskild undervisning på sjukhus m.m. och samordnade regionala

utbildningsinsatser för elever med funktionshinder,

- ett elevbaserat tilläggsbidrag till Göteborgs, Kristianstads, Stockholms och Umeå kommuner för speciellt anpassad gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade elever (Rh) från hela landet,
- bidrag till Örebro kommun enligt avtal mellan staten och kommunen om viss statlig ersättning avseende gymnasial utbildning i Örebro för döva och hörselskadade elever,
- särskilda statsbidrag enligt avtal mellan staten och Sörmlands respektive Västmanlands landsting samt Örebro kommun om bidrag till kostnader för viss riksrekryterande utbildning för elever med utvecklingsstörning.

Den huvudsakliga faktorn som styr utgifterna på området är antalet elever.

Regeringen räknar med ett visst anlagssparande beroende på ett något lägre elevantal än det beräknade i budgetunderlaget.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Utredningen om funktionshindrade elever i skolan (dir. 1995:134) har, som tidigare nämnts, under våren 1998 lämnat sitt slutbetänkande FUNKIS – funktionshindrade elever i skolan (SOU 1998:66). Betänkandet remissbehandlas för närvarande. Vidare har en särskild utredare – mot bakgrund av de förändringar som skett inom vården av barn och ungdomar vid längre sjukdomstid – fått i uppdrag att se över systemet med den nuvarande sjukhusundervisningen.

Elevantalet vid riksgymnasierna för svårt rörelsehindrade elever beräknas öka något även kommande år, medan det beräknas i stort sett på oförändrad nivå vid riksgymnasierna för döva och hörselskadade elever.

Slutsatser

Med hänvisning till det som anförts om en ökning av elevantalet vid riksgymnasierna för svårt rörelsehindrade elever beräknar regeringen ett fortsatt ökat medelsbehov för år 1999 med 3 277 000 kr och för år 2000 med 2 185 000 kr. För år 2001 beräknas anslaget till oförändrad nivå i förhållande till år 2000.

A10 Sameskolstyrelsen

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	35 704	Anslags-sparande	1 321
1998	Anslag	33 714	Utgifts-prognos	35 000
1999	Förslag	34 408		
2000	Beräknat	35 018 ¹		
2001	Beräknat	35 610 ¹		

¹ Motsvarar 34 408 tkr i 1999 års prisnivå.

Sameskolstyrelsen är en styrelse för sameskolorna, integrerad samisk undervisning och samisk förskole- och fritidsverksamhet. Utbildningen vid sameskolorna och den integrerade samiska undervisningen har som mål att bevara och utveckla det samiska språket och den samiska kulturen genom att ge samiska barn en utbildning med samisk inriktning. Utbildningen skall i övrigt för sameskolan motsvara utbildningen t.o.m. årskurs 6 i grundskolan och för den integrerade samiska undervisningen t.o.m. årskurs 9 i grundskolan. Sameskolstyrelsen skall som särskild uppgift utveckla, framställa och distribuera läromedel för samisk undervisning.

Sameskolstyrelsen får även efter avtal med en kommun fullgöra kommunens uppgifter inom förskole- och fritidshemsverksamheten för samiska barn.

Från detta anslag utbetalas också bidrag till Samernas folkhögskola.

En jämförelse mellan budget och utfall budgetåret 1997 visar ett anlagssparande om 1 321 000 kr. Sameskolstyrelsen beräknar att disponera anlagssparandet från föregående budgetår under 1998. Av årsredovisningen framgår att Sameskolstyrelsen utöver ramanslaget haft inkomster om 7 754 000 kr, vilket avser ersättning från hemkommunen för elevs undervisning i sameskolan. För budgetåret 1998 beräknas dessa inkomster till 8 810 000 kr.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Det finns sex sameskolor. Integrerad samisk undervisning bedrivs inom kommunal grundskola i nio kommuner. I sameskolan gick under läsåret 1997/98 161 elever, jämfört med 143 elever

1996/97. Den integrerade verksamheten omfattade 134 elever.

I Sameskolstyrelsens resultatredovisning har verksamhetsmål och prestationer endast delvis presenterats. Sameskolstyrelsen har inte redovisat i enlighet med regeringens uppsatta återrapporteringskrav och uppdrag.

Arbetet med utvärdering av främst språkundervisningen har påbörjats under 1997 och fortsätter under 1998. Dock är uppföljningen och utvärderingen av verksamheten bristfällig inom såväl sameskolan som den integrerade samiska undervisningen. Sameskolstyrelsen kommer under hösten 1998 att redovisa det arbete som ägt rum i samråd med Skolverket att ta fram kvalitetsmått som kan användas vid bedömningen av kvaliteten och likvärdigheten mellan den integrerade samiska undervisningen och undervisningen i sameskolan.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverkets (RRV) revisionsberättelse innehåller kritik mot Sameskolstyrelsens redovisning på en rad olika punkter. Styrelsen har bl.a. inkommit med årsredovisningen för sent samt inte rapporterat samtliga uppdrag och återrapporteringskrav. Regeringen bedömer att kvalitetssäkringen av styrelsens verksamhet, dvs. uppföljning och utvärdering, måste förbättras i framtiden liksom myndighetens redovisning till regeringen. Regeringen har den 9 juli 1998 gett RRV ett uppdrag om granskning av Sameskolstyrelsens verksamhet, bl.a. avseende resursanvändning och måluppfyllelse. Uppdraget skall redovisas senast den 30 oktober 1998. I avvaktan på RRV:s rapport anstår eventuella ytterligare åtgärder.

Slutsatser

Sameskolstyrelsens uppföljning och utvärdering av sin verksamhet är inte tillfredsställande utan måste förbättras. Sameskolstyrelsen bör det närmaste budgetåret fokusera kvalitetssäkringen av undervisningen och förbättra denna betydligt liksom sin redovisning till regeringen. Detta förutsätter i sin tur att uppföljning och utvärdering äger rum på skolnivå. Regeringen anser att den viktigaste uppgiften för styrelsen under budget-

året 1999 är att fullfölja det kvalitetssäkringsarbete som påbörjats under innevarande budgetår.

Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	33 714
Pris- och löneomräkning m.m.	577
Justering av premier	117
Förslag 1999	34 408

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts med anledning av att en korrigerings har gjorts av den justering som genomfördes av anslagen för år 1998 med anledning av att sättet att finansiera avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades (se bilaga 1, avsnitt 4).

Regeringen beräknar anslaget för åren 2000–2001 till oförändrad nivå i förhållande till år 1999.

A11 Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	104 998	Anslags-sparande	8 814
1998	Anslag	118 091	Utgifts-prognos	106 000
1999	Förslag	122 531		
2000	Beräknat	126 415 ¹		
2001	Beräknat	129 777 ¹		

¹ Motsvarar 122 531 tkr i 1999 års prinsnivå.

Under detta anslag beräknar regeringen medel för

- särskilt verksamhetsstöd till bl.a. vissa rikskryterande gymnasiala utbildningar och förberedande dansutbildning i Stockholm, Göteborg och Malmö,
- bidrag till kostnader för Sveriges anslutning till examensorganisationen International Baccalaureate Organisation (IBO) i Genève, särskilt statsbidrag till Göteborgs och Stockholms kommuner för IB-utbildning samt för IB-utbildning vid Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket,
- ersättning till kommun och landsting för kostnader för nordiska elever på gymnasial nivå,

- ersättning för personskada till elev i viss gymnasieutbildning,
- bidrag till riksinternatskolor enligt avtal mellan staten och respektive riksinternatskola samt statsbidrag till internationella grund- och gymnasieskolor,
- statsbidrag enligt förordningen (1996:565) om statsbidrag till kostnader för utlandssvenska elevers skolgång i Sverige.

Den huvudsakliga faktorn som styr utgifterna på området är antalet elever.

Ett visst anslagssparande beräknas främst till följd av elevutvecklingen.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Under innevarande budgetår lämnas statsbidrag till de tre riksinternatskolorna (Grännaskolan, Lundsbergs skola och Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket), sju internationella grundskolor, vilket är en ökning med en skola från föregående år (i Göteborg: internationella skolan i Göteborgsregionen, i Malmö: Bladins skola, i Stockholm: Tyska skolan, Lycée Français Saint Louis, British Primary School, The Tanto School samt International School of Stockholm), två internationella gymnasieskolor båda i Stockholm (Tyska skolan och Lycée Français Saint Louis) samt till IB-utbildning i Göteborg, Sigtuna och Stockholm. Utlandssvenska elevers intresse för studier vid någon av riksinternatskolorna håller sig på en oförändrad jämn nivå medan intresset hittills varit litet för den nyinrättade möjligheten för utlandssvenska elever till skolgång i Sverige vid andra skolor än riksinternatskolor. Skolverket har i uppdrag att följa utvecklingen och utvärdera systemet för slutrapport den 30 april 2001. Rapport beträffande elevutvecklingen lämnas årligen den 15 oktober.

Från anslaget utbetalas också bidrag till en kommun eller ett landsting för elever från annat nordiskt land enligt överenskommelsen om nordisk utbildningssamarbete på gymnasial nivå. Bidraget har för budgetåret 1997 omfattat 381 elever, fördelat med ett större antal på höstterminen 1997.

Överenskommelsen träffades utifrån den struktur för utbildning som då gällde. En rad förändringar har skett sedan dess på utbildningsområdet i respektive land. Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete (NSS) inom Nordiska

Ministerrådet har, mot bakgrund av den snabba utvecklingen och förändringarna i dagens samhälle, funnit att överenskommelsen och bestämmelser i anslutning till den bör ses över med viss regelbundenhet för att kunna vara i takt med förändringarna i tiden. En sådan översyn har startats innevarande år och beräknas vara klar sommaren 1999.

Slutsats

Mot bakgrund av vad som anförts beräknar regeringen medelsbehovet för åren 1999, 2000 och 2001 till oförändrad nivå i förhållande till 1998.

A12 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	69 604	Anslags-sparande	11 787
1998	Anslag	67 108	Utgifts-prognos	76 000
1999	Förslag	72 346		
2000	Beräknat	73 590 ¹		
2001	Beräknat	75 051 ¹		

¹ Motsvarar 72 346 tkr i 1999 års prisnivå.

Bidragbestämmelserna finns i förordningen (1994:519) om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. Bestämmelserna innebär i korthet att statsbidrag lämnas till huvudmannen för en svensk utlandsskola, distansundervisning, kompletterande svensk undervisning och undervisning vid utländsk skola (internationell skola).

Från anslaget bekostas även löneförmåner m.m. som tillkommer nationellt anställda lärare m.fl. vid Europaskolorna.

Bidrag lämnas även till Riksföreningen Sverigekontakt.

En jämförelse mellan budget och utfall budgetåret 1997 visar ett överskott på 11 787 000 kr. Riksdagen beslöt med anledning av förslag i 1998 års budgetproposition att anslaget skulle minskas med 20 miljoner kronor från år 1998 (prop. 1997/98:1 utg.omr. 16, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108). För att skolorna skulle få tid att anpassa verksamheten till ett lägre statligt bidrag infördes ändringar i statsbidragssystemet först

den 1 juli 1998. Riksdagen medgav därför att om kostnaderna inte ryms inom anslaget får högst 6 800 000 kr användas från äldreanslaget A6 Fortbildning m.m. för att täcka utgifterna. Prognosen för innevarande budgetår visar att endast en del av dessa medel behöver utnyttjas. Ett visst överskott beräknas av medlen för Europaskolorna.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Anslaget är beroende av elevutvecklingen. Antalet elever i reguljär utbildning uppgick läsåret 1997/98 till totalt 1 248. Antalet elever som deltog i distansundervisning med handledning var 93 och i kompletterande svensk undervisning 3 555. Antalet elever i svenska sektioner vid internationella skolor utgjorde 212. I samtliga fall har en ökning skett i förhållande till föregående år.

Det totala antalet svenska elever vid Europaskolorna var 277 (inkl. maternelle) läsåret 1997/98, varav vid den svenska sektionen i Bryssel 120 elever och i Luxemburg 76 elever. Antalet nationellt anställda lärare utgjorde 17.

Slutsatser

De svenska sektionerna vid Europaskolorna byggs ut successivt. Regeringen bedömer att antalet elever vid Europaskolorna kommer att öka även nästa år och beräknar därför för år 1999 en ökning av medlen med 2 669 000 kr.

Den 1 juli 1998 infördes ändringar i statsbidragssystemet, som innebar lägre ersättningsbelopp till huvudmännen för utlandsundervisningen. Regeringen kommer att via Skolverkets redovisningar följa kostnadsutvecklingen för undervisningen utomlands.

För åren 2000 och 2001 beräknas anslaget uppgå till oförändrad nivå i förhållande till år 1999.

A13 Statens skolor för vuxna

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	45 448	Anslags-sparande	2 406
1998	Anslag	38 155	Utgifts-prognos	40 600
1999	Förslag	39 343		
2000	Beräknat	40 049 ¹		
2001	Beräknat	40 687 ¹		

¹ Motsvarar 39 343 tkr i 1999 års prisnivå.

Målet för Statens skolor för vuxna (SSV) i Norrköping och Härnösand är att öka tillgängligheten av vuxenutbildning genom att erbjuda och utveckla motsvarande kommunal vuxenutbildning i form av distansutbildning. Under budgetåret 1997 redovisade SSV i Norrköping en omsättning på 38,6 miljoner kronor och 12 305 studerande. SSV i Härnösand redovisade en omsättning på 36,7 miljoner kronor och 7 623 studerande under året. Anslaget tillförs inkomster för uppdragsutbildning, avgifter för studiematerial och andra hjälpmedel samt ansökningsavgifter och provningsavgifter.

En jämförelse mellan anslag och utfall budgetåret 1997 visar att verksamheten vid skolorna totalt sett inneburit ett överskott.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Anslaget redovisas oförändrat med indexerad uppräknings och regeringen gör bedömningen att medlen kommer att förbrukas. Skolorna har också tillförts medel som en del i regeringens satsning på ett nationellt kunskapslyft genom regeringsbeslut. De medel som kommer skolorna till del inom ramen för kunskapslyftet avser utbildning av egna elever men även ett utvecklingsarbete vid skolorna som påbörjades under år 1997. Utvecklingsarbetet sker i samverkan mellan skolorna under ledning av företrädare för Utbildningsdepartementet. Regeringen bedömer att skolornas utvecklingsarbete avseende läromedel och pedagogik fortsatt bör samordnas i syfte att uppnå största möjliga effekt av verksamheten. Under år 1997 har skolorna genomfört utbildning för totalt 23 229 kursdeltagare inom den anslagsfinansierade verksamheten. Det är en ökning mot föregående år med 19%. Antalet stude-

rande vid skolorna har under år 1997 uppgått till 15 042, vilket är en ökning med 53 %. Andelen kvinnliga studerande utgjorde 60 %.

Budget för uppdragsverksamhet i Norrköping

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat Intäkter-kostnader	Kostnadstäckning %	Uppdragsgivare staten %	Uppdragsgivare övriga %
Utfall 1997	8 904	8 900	4	100	2	98
Prognos 1998	12 000	11 900	100	100	2	98
Budget 1999	12 000	11 900	100	100	2	98
Beräknat 2000	13 000	12 850	150	100	2	98
Beräknat 2001	14 000	13 800	200	100	2	98

Budget för uppdragsverksamhet i Härnösand

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat Intäkter-kostnader	Kostnadstäckning %	Uppdragsgivare staten %	Uppdragsgivare övriga %
Utfall 1997	12 628	12 937	329	97	52	48
Prognos 1998	18 500	17 945	555	103	67	33
Budget 1999	19 500	19 000	500	103	67	33
Beräknat 2000	20 000	19 250	750	104	67	33
Beräknat 2001	22 000	21 000	1 000	105	67	33

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

Regeringen konstaterar att Riksrevisionsverket (RRV) har haft synpunkter på den utblivna rapporteringen från det uppdrag som regeringen gav SSV-skolorna i regleringsbrevet för 1997. Uppdraget avsåg utveckling av gemensamma redovisningsformer för skolorna. Regeringen ser allvarligt på det inträffade och förutsätter att SSV-skolorna i framtiden fullgör de uppdrag som regeringen har lämnat. Regeringen gör bedömningen att det gemensamma utvecklingsarbetet bör färdigställas innan skolorna redovisar ett förslag på gemensam mall för disposition av årsredovisning samt förslag på uppföljning av kursdeltagare. Regeringen avvaktar därför ytterligare åtgärder tills utvecklingsarbetet färdigställs.

Slutsatser

SSV har en strategisk roll i utvecklingen av distansutbildningen. Verksamheten måste utveck-

las ytterligare så att SSV kan bli moderna distansutbildningscentrum med väl fungerande interaktivitet. Medel som kommer skolorna till del genom kunskapslyftet bör ge utrymme för metod- och materialutveckling i syfte att sprida distansutbildningsidéer till kommunerna, folkbildningen och andra utbildningsanordnare samt att skraddarsy utbildning i enlighet med kraven hos olika aktörer. Distansutbildningskommittén (U95:07), DUKOM har i sitt slutbetänkande (SOU 1998:84) föreslagit att SSV-skolorna organisatoriskt inordnas i det utvecklingscentrum för distansutbildning som föreslogs i regeringens proposition Regional tillväxt – för arbete och välfärd (prop. 1997/98:62). DUKOM föreslog vidare att skolorna skulle få vidgade uppgifter i linje med det utvecklingsarbete som nu pågår. DUKOMs betänkande som remissbehandlas under hösten och det arbete som sker inom ramen för organisationskommittén för distansutbildningsmyndighet i Härnösand (dir. 1998:03) ger regeringen anledning att återkomma under 1999 i frågan om SSVs framtida utformning och roll inom distansutbildningen.

Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	38 155
Pris och löneomräkning	766
Justering av premier	422
Förslag 1999	39 343

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts med anledning av att en korrigerings har gjorts av den justering som genomfördes av anslagen för år 1998 med anledning av att sättet att finansiera avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades (se bilaga 1, avsnitt 4).

För år 2000 beräknas utgifterna att uppgå till 40 049 000 kr och för år 2001 till 40 687 000 kr.

A14 Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	103 208	Anslags- sparande	27 128
1998	Anslag	134 236	Utgifts- prognos	110 000
1999	Förslag	142 483		
2000	Beräknat	141 650 ¹		
2001	Beräknat	144 483 ¹		

Motsvarar 139 283 tkr i 1999 års prisnivå.

Från anslaget bekostas statsbidrag till

- kompletterande skolor enligt förordningen (1996:1206) om fristående skolor,
- Katrineholms Tekniska skola enligt förordningen (SKOLFS 1991:52) om statsbidrag för riksrekryterande teknisk vuxenutbildning vid Katrineholms Tekniska skola,
- Nordiska scenografiskolan i Skellefteå,
- Konstskolan Linnea,
- Svenska hemslöjdsföreningarnas riksomfattande kursverksamhet anordnad länsvis i samverkan med de regionala hemslöjdsföreningarna,
- försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom vuxenutbildningsområdet enligt särskilda regeringsbeslut.

Anslagsparandet på 27 miljoner kronor hänförs bl.a. till att under budgetåren 1996 och 1997 fördelades inte alla budgeterade medel till

kompletterande skolor. Flera av de kompletterande skolorna utnyttjar inte hela sin ram av årselevplatser alla år. Några utbildningar genomförs inte heller varje år.

Av anslaget beräknas ca en miljon kronor för extra statsbidrag till kompletterande skolor enligt beslut av regeringen i varje särskilt fall. Dessa medel används för oförutsedda stora utgifter vid skolorna och har därför fördelats med stor orege bundenhet under de senaste budgetåren. Under budgetåret 1997 ansökte ingen skola om sådana medel. Under år 1998 har hittills tre ansökningar inkommit.

Anslagsparandet beror också på att medel för försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom vuxenutbildningsområdet till största delen ej ännu fördelats. Detta kommer dock att tas i anspråk under 1998 och 1999 bl.a. för att förstärka försöksverksamheten och utvecklingsarbetet inom vuxenutbildningsområdet.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Enligt 4 kap. förordningen (1996:1206) om fristående skolor kan skolor vars utbildningar anses särskilt värdefulla från nationell synpunkt (kompletterande skolor) ställas under statlig tillsyn och i vissa fall tilldelas statsbidrag. Under budgetåret 1998 lämnas bidrag till 38 kompletterande skolor. Skolornas verksamhet omfattar i huvudsak allmänna påbyggnadsutbildningar, hantverk, konst, dans, teater, musik, reklam marknadskommunikation och mode.

Från anslaget bör, enligt vad som redovisats i propositionen Utveckling och rättvisa - en politik för storstaden på 2000-talet (prop. 1997/98:165), 5 miljoner kronor avsättas år 1999 för utvecklingsinsatser i syfte att stimulera rekryteringen av lågutbildade vuxna i storstäderna till kunskapslyftet. Regeringen avser att tillsätta en arbetsgrupp med representanter från berörda kommuner för att driva utvecklingsarbetet. Arbetsgruppen skall ges i uppdrag att bl.a. utarbeta förslag till motivationsskapande insatser och i samarbete med kommuner bedriva samarbetsprojekt och stimulera erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling för lärare, skolledare och övrig personal inom vuxenutbildningen.

Kommunerna har genom kunskapslyftet rekryterat nya och stora grupper vuxna till studier. Det ställer stora krav på flexibilitet och nytän-

kande. Regeringen har därför i september 1998 beslutat om en särskild satsning för att stärka lärare som arbetar inom den kommunala vuxenutbildningen och inom ramen för kunskapslyftet och för att utveckla vuxenpedagogiken. Av anslagssparandet avsätts totalt 10 miljoner kronor för detta ändamål under åren 1998 och 1999.

Slutsatser

I budgetpropositionen för år 1997 anmälde regeringen att det fanns ett behov att se över vilka kompletterande skolor som skall få del av offentligt stöd. Regeringen tillkallade därför i mars 1997 en särskild utredare med uppdrag att se över det statliga stödet till kompletterande skolor (dir. 1997:42). Utredaren överlämnade den 2 februari 1998 sitt betänkande *Fristående skolor med statlig tillsyn inom olika områden* (SOU 1998:11). Betänkandet har remissbehandlats. Mot den bakgrunden föreslår regeringen att ett oförändrat belopp anvisas dessa skolor för år 1999.

Regeringen beräknar för budgetåret 1999 särskilda medel liksom för innevarande budgetår, för försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom vuxenutbildningsområdet. Resurserna skall främst användas för att påskynda den pedagogiska utvecklingen som sker inom ramen för den femåriga kunskapslyftssatsningen och som skall leda till en reformerad vuxenutbildning.

Regeringen föreslår att för år 1999 förs 3,2 miljoner kronor över till detta anslag från UO 1 anslaget C1 Regeringskansliet m.m.

Beräkning av anslaget för 1999

Tusental kronor

Anslag 1998	134 236
Pris- och löneomräkning	5 047
Överföring från UO 1, anslaget C1	3 200
Förslag 1999	142 483

Åren 2000 och 2001 beräknas anslaget till oförändrad nivå i förhållande till år 1998.

A15 Särskilda utbildningsinsatser för vuxna

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	2 696 395	Anslags-sparande	97 948
1998	Anslag	3 474 333	Utgifts-prognos	3 534 000
1999	Förslag	4 508 566		
2000	Beräknat	4 776 807		
2001	Beräknat	5 092 697		

Från anslaget bekostas statsbidrag enligt förordningen (1998:276) om statligt stöd till särskilda satsningar på utbildning av vuxna. Under anslaget beräknas också bidrag till försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning enligt förordningen (1996:372) om en försöksverksamhet med viss kvalificerad yrkesutbildning.

Målet för den särskilda vuxenutbildningsinsatsningen är att, genom utökad gymnasial vuxenutbildning som anordnas utöver den som anordnas med kommunala medel, åstadkomma ett kraftigt kunskapslyft för i första hand arbetslösa vuxna, som saknar treårig gymnasiekompetens (prop. 1995/96:222) och därigenom öka deras förutsättningar att få arbete och en fast förankring på arbetsmarknaden. Satsningen skall bidra till att reformera vuxenutbildningen så att den anpassas till de krav som individen, arbetslivet och samhället ställer.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1997 visar ett överskott på 97 948 000 kr, varav 45 000 000 kr utgörs av ett anslagssparande från budgetåret 1995/96. Överskottet beror på att de kvalificerade yrkesutbildningarna startar löpande under hela året, vilket innebär att kostnaderna fördelas över både 1997 och 1998.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Kunskapslyftet

Den femåriga satsningen på vuxenutbildning, kunskapslyftet, inleddes den 1 juli 1997 och har mötts av ett mycket stort intresse och engagemang. Tillströmningen av sökande under det första verksamhetsåret har överskridit de volymer som kommunerna beräknat. Riksdagen beslutade efter förslag i 1997 års ekonomiska vår-

proposition (prop.1996/97:150, bet. 1996/97:FiU20, rskr 1996/97:284) om ytterligare medel på tilläggsbudget för år 1997 motsvarande 10 000 platser. Regeringen har dessutom beräknat utgifter för ytterligare 10 000 utbildningsplatser per år under 1998, 1999 och 2000.

Regeringen beslutade den 15 maj 1997 om fördelning av medel till landets samtliga kommuner. Fördelningen grundades på kommunernas ansökningar med utgångspunkt i andelen arbetslösa, utbildningsnivå samt beräknade verksamhetsvolymen för 18-månadersperioden – hösten 1997 samt hela 1998.

Skolverket har fått i uppdrag att följa och halvårsvis rapportera om kunskapslyftet. I maj 1998 överlämnades delrapport nr 2 avseende verksamheten för perioden den 1 juli 1997 till den 31 december 1997. Den första rapporten överlämnades i december 1997 och beskrev läget den 15 oktober 1997 dvs. endast ett par månader efter kunskapslyftets start. Den andra rapporten visar att det under hösten 1997 har genomförts verksamhet inom gymnasial vuxenutbildning motsvarande 114 800 heltidsplatser, varav 36 900 var kommunalt finansierade i den så kallade basorganisationen. Verksamhetens totala omfattning för 18-månadersperioden redovisas i februari 1999. Kommunernas redovisningar visar att utbildningsplatserna fördelats på 57 % allmänna kurser, 39 % yrkeskurser och 4 % orienteringskurser. Kommuner och landsting svarar för 87 % av all verksamhet inom gymnasial vuxenutbildning, folkbildningen för 4 % och övriga utbildningsanordnare för 9 %. Andelen kursdeltagare som fullföljt kurser i gymnasial vuxenutbildning är 89 %.

Kommunernas rapportering till Delegationen för Kunskapslyftet visar att antalet studerande inom kunskapslyftet fortsatt att öka under 1998. Första halvåret 1998 genomfördes totalt 141 700 årsstudieplatser inom den gymnasiala vuxenutbildningen, varav 105 000 platser genomfördes inom ramen för kunskapslyftet.

Kunskapslyftet har lett till en ökad efterfrågan på grundläggande vuxenutbildning. För att underlätta för kommunerna att svara upp mot denna efterfrågan beslutade regeringen i juni 1997 att bidrag även skall kunna ges för grundläggande vuxenutbildning. Regeringen fastställde belopp per årsstudieplats samt turordning mellan kommuner för fördelning av statligt stöd till grundläggande vuxenutbildning. I 126 kommuner med hög andel lågutbildade har statsbidraget beviljats för grundläggande vuxenutbildning.

Kunskapslyftskommittén (dir. 1996:71) skall följa utformningen av den särskilda vuxenutbildningssatsningen och har också ansvar för att fristående nationella utvärderingar genomförs. Kommittén har också givits ett samordningsansvar för utvärderingen av kunskapslyftet. Regeringen har i maj 1997 lämnat ett särskilt uppdrag åt Kunskapslyftskommittén att genomföra fristående nationella utvärderingar och sammanlagt 15 miljoner kronor har avsatts för detta ändamål under femårsperioden. Den första utvärderingen av kunskapslyftet, Den riksrepresentativa enkäten 1997/98, presenterades i juli 1998 och visar att 80 % av deltagarna i kunskapslyftet är tillfredsställda med sina studier. Kommittén har också gett Statskontoret i uppdrag att utvärdera kunskapslyftsdelegationens arbete. Utvärderingen redovisades i augusti 1998 och visade att delegationens arbete genomförts effektivt och att dialogen med kommunerna varit omfattande. Kunskapslyftskommittén skall göra en årlig avrapportering, den 1 april 1998 och 1999, för att möjliggöra en successiv reformering av vuxenutbildningen. Den 1 april 1998 överlämnades betänkandet Vuxenutbildning och livslångt lärande, situationen inför och under första året med Kunskapslyftet (SOU 1998:51) till regeringen. Kommuner, myndigheter och organisationer har givits tillfälle att komma med synpunkter på förslagen i betänkandet och också att ge andra förslag på åtgärder som kan bidra till en reformering av vuxenutbildningen. Regeringen avser att under våren 1999 i utvecklingsplanen presentera riktlinjer för den fortsatta reformeringen av vuxenutbildningen. Skolverket övertog fr.o.m. den 1 juli 1998 ansvaret för att leda och följa arbetet med kunskapslyftet på uppdrag från regeringen. Skolverket skall ansvara för fördelning av statsbidraget till kommunerna för år 1999 och för den återstående tiden av femårsperioden. Därutöver skall Skolverket också inom ramen för uppdraget, bl.a. medverka till förnyelsen av vuxenutbildningen. Regeringen har även uppdragit åt Skolverket att i samråd med SCB, AMS och CSN se över och utveckla datainsamlingen från kommunerna. Uppföljningen och datainsamlingen skall rapporteras halvårsvis den 15 december respektive den 15 maj. Under åren 1998 och 1999 skall Skolverket och Kunskapslyftskommittén samordna sina respektive rapporteringar till regeringen.

Folkbildningen har utöver den upphandlade utbildningen som sker via kommunerna, tilldelats 10 000 platser till folkhögskolorna inom

kunskapslyftet, vilka fördelas av Folkbildningsrådet. Dessa medel redovisas under UO 17 anslaget L1 Bidrag till folkbildningen.

Försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning

Försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning (KY) har pågått sedan den 1 juli 1996. Under 1997 har 78 utbildningar beviljats med sammanlagt 3 582 studerande. Försöksverksamheten leds av kommittén för kvalificerad yrkesutbildning. Målet med verksamheten är att pröva nya eftergymnasiala utbildningar, nya pedagogiska former och nya anordnare. Utbildningen skall förena praktisk inriktning med fördjupade teoretiska kunskaper. Under en tredjedel av utbildningstiden genomförs utbildningen i form av lärande i arbete på en utbildningsplats. Till de ansökningstillfällen som hittills genomförts har långt fler ansökningar inkommit än vad kommittén haft resurser att fördela. Ansökningarna har innehållit förslag till utbildning som svarar mot efterfrågan i arbetslivet. Utbildningarnas nära koppling till arbetslivet och den flexibla organisationsformen gör att KY snabbt kan svara mot arbetsmarknadens efterfrågan på arbetskraft. I enlighet med vad som angavs i 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) beräknas medel för att öka antalet platser från 8 800 hösten 1998 till 12 000 fr.o.m. våren 1999. Som också angavs i vårpropositionen så har försöksverksamheten förlängts t.o.m. år 2001. Regeringens utgångspunkt är att försöksverksamheten efter år 2001 skall övergå i reguljär verksamhet. Regeringen avser återkomma till riksdagen i denna fråga senast under våren år 2000.

Kommittén för kvalificerad yrkesutbildning skall svara för uppföljning av verksamheten samt att en från kommittén oberoende utvärdering kommer till stånd. Kommittén har träffat avtal om utvärdering av försöksverksamheten och en rapport från denna skall lämnas under hösten 1999. Kommittén skall avge sitt slutbetänkande före utgången av 1999. Andelen som slutfört KY-utbildningen är fortfarande relativt låg och effekterna kan således ej uppskattas till fullo. Enligt uppgifter från kommittén har drygt 700 personer avslutat utbildningen t.o.m. våren 1998. Bland dessa har ca 75 %, av vad som var känt vid utbildningstidens utgång, löfte om anställning inom tre månader.

Slutsatser

Redovisningen av genomförda utbildningar inom ramen för kunskapslyftet visar att kommunerna mer än väl fyllt de tilldelade platserna och därutöver genomfört särskilda kurser under sommaren motsvarande ca 9 200 heltidsplatser.

Omfattande insatser har gjorts för att bredda och förnya utbildningsutbudet, öka satsningen på yrkesutbildningar samt för att utveckla samarbetet med företag och arbetsförmedlingar. Regeringen avser att under 1999 förstärka insatserna för att utveckla lärarna i vuxenutbildningen och därigenom åstadkomma en ytterligare utveckling av pedagogik och metodik i vuxenutbildningen.

Medlen vad avser bidraget till kommunerna fördelas fr.o.m. budgetåret 1999 i enlighet med de riktlinjer som regeringen givit Skolverket. För 1999 beräknas medel motsvarande 106 550 årsstudieplatser varav ca 5 000 platser avser stöd till grundläggande vuxenutbildning. Medel vad avser försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning fördelas av kommittén för kvalificerad yrkesutbildning motsvarande 12 000 årsstudieplatser.

Medel under detta anslag beräknas till 4 508 566 000 kr i enlighet med den i 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) redovisade fördelningen av platser. Under anslaget ingår också medel för administration, information och utvärdering av försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning.

För år 2000 beräknas utgifterna uppgå till 4 776 807 000 kr och för år 2001 till 5 092 697 000 kr.

A16 Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utfall	4 367	Anslags-sparande	472
1998	Anslag	9 066	Utgifts-prognos	9 700
1999	Förslag	11 915		
2000	Beräknat	8 921 ¹		
2001	Beräknat	9 089 ¹		

¹ Motsvarar 8 770 tkr i 1999 års prisnivå.

Svenska EU-Programkontoret administrerar EU:s utbildningsprogram, vissa program inom Europeiska socialfonden och andra internationella program i Sverige. Effektmålen för Programkontoret är att

- aktivt främja och stödja utvecklingsprocesser och mobilitet inom utbildning och kompetensutveckling inom ramen för Europasamarbetet,
- aktivt medverka till att svenska skolor, företag och organisationer ges bästa möjliga förutsättningar för att tillvarata de olika möjligheter som Europasamarbetet inom utbildning och kompetensutveckling erbjuder,
- verka som sambandsorganisation mellan Sverige och EU inom områdena utbildning och kompetensutveckling.

Programkontorets verksamhet spänner över flera politikområden. Inom Utbildningsdepartementets område handhar Programkontoret Leonardo da Vinci, Cedefop och Sokrates och inom Arbetsmarknadsdepartementets område gemenskapsinitiativen Adapt och Employment, Europeiska socialfondens Växtkraft Mål 4 och den s.k. artikel 6. Högskoleverket svarar för de delar av Sokratesprogrammet som berör högskolesektorn. Under år 1997 har även programmen "Ett år i Frankrike" och Nordiska ministerrådets utbytesprogram NORDPLUS-Junior lagts till Programkontorets verksamhetsområde. Dessa program möjliggör ytterligare mobilitet och praktikutbyte mellan olika länder.

Programkontoret har dessutom fått i uppdrag att förmedla interpraktikstipendier i utlandet för arbetslösa ungdomar och ansvaret för IAESTE, en internationell praktikplatsförmedling för blivande civilingenjörer och naturvetare. Programkontoret svarar också, i samarbete med Högskoleverket, för information om samarbetsprogram mellan EU och USA samt EU och Kanada.

Utöver detta anslag har Programkontoret för budgetåret 1997 fått sammanlagt 17,7 miljoner kronor från anslag under utgiftsområde 14. Arbetsmarknad och arbetsliv. 9,4 miljoner kronor är hänförligt till arbetet med europeiska socialfonden och 8,3 miljoner kronor till interpraktik. Bidrag har utbetalats med 11,5 miljoner kronor från EU. Programkontoret har vidare erhållit bidrag från andra myndigheter med totalt 50,9 miljoner kronor. Merparten utgörs av medel för administration av program inom Europeiska so-

cialfonden s.k. tekniskt stöd. Det tekniska stödet omfattar såväl socialfondsmedel som statlig medfinansiering och utbetalas av Arbetsmarknadsstyrelsen som är utbetalningsansvarig myndighet för Socialfonden i Sverige. Totalvolymen på den verksamhet Programkontoret beslutar om uppgår till ca 1,8 miljarder kronor.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Under år 1997 har Programkontorets verksamhetsområde utökats och ansökningsvolymen i utbildningsprogrammen har ökat i omfattning samtidigt som de nya program som skall träda ikraft från år 2000 är under utveckling. Detta innebär en övergångsperiod där de gamla programmen fasas ut och de nya introduceras med åtföljande krav på uppföljning, dokumentation och spridning av resultat på lokal och regional nivå.

En viktig svensk utgångspunkt i genomförandet av strukturfondsprogram inom ramen för Europasamarbetet är att arbetet skall ske med starkt regionalt och lokalt inflytande. Under de senaste åren har inom ramen för Mål 4 regionala kommittéer s.k. partnerskap inrättats där företrädare för arbetsmarknadens parter, myndigheter och näringslivet finns representerade. Därigenom har det också skapats förutsättningar för samordning och integrering av Programkontorets olika verksamheter inom t. ex. Adapt, Interpraktik, Leonardo da Vinci och Växtkraft Mål 4. Programkontoret svarar också för den verksamhet som bedrivs vid Regionalt resurscentrum för vägledning i Söderhamn. Syftet med Resurscentrum är att sprida information om olika europeiska alternativ och bredda möjligheterna att studera och arbeta i annat EU-land. Genom nätverk och utbildningsinsatser bidrar Resurscentrum till att utveckla studie- och yrkesvägledningen i medlemsländerna.

Förutsättningen för ett aktivt svenskt deltagande i programmen och utnyttjande av de möjligheter Europasamarbetet erbjuder är lättillgänglig information om de befintliga programmen. Programkontoret verkar som en sambandsorganisation dels genom att vara en informationslänk mellan Sverige och EU och dels genom att förmedla ett samlat utbud av EU-program inom utbildning och kompetensutveckling. Programkontoret har under år 1997

mött ett ökat intresse för de olika programmen. Antalet ansökningar inom de olika delarna av Sokrates har ökat markant, i vissa fall mångdubblats. Under år 1997 deltog t.ex. 430 svenska skolor i olika nätverk och ca 100 lärare och skolledare fick EU-stöd till utbyten, studiebesök och seminarier. Skolor kan också inom språkprogrammet Lingua samarbeta kring projekt som innefattar elevutbyten. Under år 1997 fick 38 skolor med ca 700 elever stöd inom Lingua. Utöver dessa verksamheter finns inom Sokrates en rad transnationella utvecklingsprojekt, där svenska partners nu deltar i vart fjärde eller femte projekt. Studiebesöksprogrammet Arion ger beslutsfattare och experter inom skolområdet möjlighet att mötas i mindre grupper över gränserna. Inom Cedefop finns också ett studiebesöksprogram för beslutsfattare inom utbildningssystemet. Under år 1997 fick 35 svenska skoladministratörer och lärare stipendier för sådana studiebesök och tre svenska skolor var i sin tur värdar för utländska studiebesök. Programkontoret noterar också en uppgång i antal ansökningar för praktik- och utbytesprogrammen. Inom yrkesutbildningsprogrammet Leonardo da Vinci deltog 800 svenskar under år 1997 i olika praktik- och utbytesverksamheter. Ett stort antal skolor och företag är också inblandade i utvecklingsprojekt inom Leonardo da Vinci.

Östersjöstatsningen

Programkontoret fick 1997 av regeringen i uppdrag att bistå vissa stater inom Östersjöområdet, särskilt de baltiska staterna, i deras förberedelser för att få delta i EU-samarbete på utbildningsområdet. Särskild uppmärksamhet skall ägnas Lettland. Verksamheten har under år 1997 koncentrerats till studiebesök till och från ansökarländerna, expertmedverkan på möten och konferenser samt projektförberedelser inför särskilt Leonardo da Vinci-programmets ansökningsomgång år 1998. Programkontoret har därigenom spridit erfarenheter av olika modeller för informationsverksamhet, organisation, planering och administrativa rutiner samt formerna för samarbete med andra myndigheter och organisationer i Sverige. Uppskattningsvis 150–160 personer har deltagit i olika former av utbytesverksamhet under året. Under år 1997 och 1998 har Programkontoret mött ett stort behov hos kandidatländerna av ytterligare åtgärder för att underlätta förberedelserna för deltagande i gemenskapsprogrammen. Regeringen avser att ge Programkontoret möjligheter till ytterligare stödåtgärder i

syfte att bistå kandidatländerna i arbetet med förberedelserna för deltagande i EU:s framtida utbildningsprogram.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) har lämnat revisionsrapport beträffande Programkontoret för såväl 1997 som föregående budgetår. Med anledning därav har Programkontoret i regleringsbrevet för innevarande budgetår fått i uppdrag att senast den 1 oktober 1998 redovisa arbetet med att utveckla de ekonomi-administrativa rutinerna. Regeringen har dessutom föreskrivit att Programkontoret i en särskild rapport senast den 1 december 1998 ska redovisa de åtgärder som vidtagits med anledning av Riksrevisionsverkets påpekanden.

Slutsatser

Programkontorets verksamhet startade den 1 juli 1995. Verksamhetsområdet har därefter tillförts ytterligare uppdrag. De utbildningsprogram, Sokrates och Leonardo Da Vinci, som Programkontoret huvudsakligen administrerar, ersätts av nya program i och med 1999 års utgång. I syfte att skapa ett underlag för framtida ställningstaganden om hur de nya EU-programmen bör administreras och organiseras har regeringen givit Statskontoret i uppdrag att analysera och utvärdera effekterna av Programkontorets verksamhet. Uppdraget skall redovisas den 15 oktober 1998. Som tidigare nämnts i inledningen till verksamhetsavsnittet fyller Programkontoret en viktig funktion i förberedelsearbetet för de nya programmen. Regeringen anser att det därför är angeläget att Programkontoret planerar sin verksamhet för att säkerställa övergången mellan nuvarande och kommande utbildningsprogram.

För budgetåret 1998 beräknades ramanslaget för Programkontoret till 9,06 miljoner kronor. Med anledning av de nya uppdrag som tillkommit och volymökningen i utbildningsprogrammen föreslås en medelsförstärkning om 2,5 miljoner kronor för år 1999, varav 0,5 miljoner kronor avser överföring från anslaget B52 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. för att täcka vissa personalkostnader.

Beräkning av anslaget för 1999*Tusental kronor*

Anslag 1998	9 066
Pris och löneomräkning	333
Justering av premier	16
Ökat resursbehov	2 500
Förslag 1999	11 915

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts med anledning av att en korrigerings justering har gjorts av den justering som genomfördes av anslagen för år 1998 med anledning av att sättet att finansera avtalsförsäkringarna på det statliga området förändrades (se bilaga 1, avsnitt 4).

Mot bakgrund av Statskontorets utvärdering och utformningen av de nya utbildningsprogrammen avser regeringen att senare ta ställning till anslagsnivån för år 2000 och 2001 och till hur verksamheten bör organiseras i framtiden. I avvaktan på Statskontorets utvärdering av verksamheten föreslås därför nivån på anslaget till 8 921 000 kr för år 2000 och 9 089 000 år 2001.

5 Universitet och högskolor

5.1 Högre utbildning och forskning

5.1.1 En högskola för 2000-talet

Högskolepolitiken är en del av en helhet, en strategi för ett demokratiskt kunskapsamhälle, där kunskap, forskning och kultur utvecklar och förnyar samhället och ger enskilda människor större frihet. Det är bredden i färdighet, kunskap och bildning som skapar en demokratisk och ekonomiskt effektiv kunskapsnation. Högre utbildning och forskning ger förutsättningar för förnyelse och är av största vikt för den internationella konkurrenskraften. Forskningen är såväl nyskapande som en förutsättning för kvaliteten i utbildningen. Sverige är och skall förbli en ledande vetenskapsnation.

Högskolan har i kunskapsamhället uppgiften att utveckla, sprida och odla ett vetenskapligt förhållningssätt. Det moderna samhället kräver förmåga hos såväl individer som institutioner att i takt med utvecklingen ständigt ompröva positioner och till synes givna föreställningar. I högskolans åtagande ingår uppgiften att följa den tradition av kritiskt tänkande som utvecklats inom respektive vetenskaplig disciplin eller läroämne.

Högskolan skall samverka med det omgivande samhället vilket bl.a. innebär att högskolan skall medverka till och stärka samhällets rationalitet. Högskolan skall inåt och utåt värna om ett humanistiskt bildningsideal där helhetssyn och allsidighet främjas. En insikt om vetenskapens begränsningar, dess förhållande till demokratiska processer och etiska värderingar måste upprätthållas.

Det demokratiska medvetandet i samhället måste stärkas. Det är en central uppgift för samhällets

organ att befästa och utvidga demokratin i alla sammanhang och på alla nivåer i samhället. Högskolan har en mycket viktig roll i detta sammanhang.

Pedagogisk förnyelse

En stor del av högskolans undervisning och examination sker fortfarande i alltför traditionella former. Även om det pågår ett omfattande utvecklingsarbete i högskolan går det pedagogiska förnyelsearbetet på många håll för långsamt. Det måste ges högre prioritet. Lärarna måste finna former för att uppmuntra kritisk analys, kreativitet och en självständig kunskapsinhämtning. Examinationsformerna måste förnyas. Det bör inom högskolan utvecklas en kultur, som sätter lärandet i högsätet, som prioriterar undervisning och som söker nya vägar och gör allvar av ambitionen att utveckla studenternas kritiska förhållningssätt. Bedömningen av högskolans kvalitet bör i större utsträckning beakta lärandet och undervisningen.

Jämställdhet

Jämställdhet är en förutsättning för kvalitet i undervisning och forskning. Genom ökad jämställdhet blir verksamheten mångsidigare och intressantare, engagerar studenterna i ökad utsträckning, ger unga kvinnor förebilder och synliggör kvinnor i såväl akademien som i samhället. Regeringen har vidtagit en rad åtgärder och avsatt avsevärda resurser för att komma till rätta med den bristande jämställdheten inom den högre utbildningen och forskningen. Resurser har anvisats för 32 professurer och 73 forskarassistenttjänster för underrepresenterat kön. Vidare har resurser motsvarande 120 doktorandtjänster,

40 postdoktorala stipendier och 10 gästprofessorer för kvinnor fördelats.

Genusforskningen har visat att kvinnors intressen förbises om inte kvinnor själva är närvarande. Forskning med genusperspektiv är på så sätt nära kopplad till jämställdheten inom såväl högskolan som samhället i stort. Regeringen har anvisat resurser för sammanlagt 18 tjänster med inriktning mot genusforskning, inrättat Nationella sekretariatet för genusforskning samt anvisat medel för ett nytt tvärvetenskapligt forskningstema vid Linköpings universitet med inriktning mot genusforskning.

Ansvar för att uppnå en jämn könsfördelning på alla nivåer inom lärarkåren ligger på universiteten och högskolorna. Regeringen har satt upp mål för andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer för samtliga universitet, för högskolorna i Karlstad, Växjö och Örebro samt för Mitthögskolan. Universitet och högskolor har vidare fått i uppdrag att själva sätta upp mål för rekryteringen till övriga kategorier anställda. Det ingår i Högskoleverkets tillsynsuppgift att följa upp och utvärdera lärosätenas arbete med att nå målen. Regeringens målsättning är att dessa åtgärder sammantaget kommer att resultera i att andelen kvinnor i professorskåren totalt sett skall uppgå till 25 % år 2008.

Ökat studentinflytande

Studenten skall stå i centrum för högskolans verksamhet och bör ha ett stort inflytande över såväl den akademiska som den sociala miljön. Studenternas engagemang i och inflytande över högskolans verksamhet är av stor betydelse för kvaliteten i utbildningen. 1993 års universitets- och högskolereform syftade bl.a. till att öka studentinflytandet. Utredningen om uppföljning av reformen konstaterar dock i slutbetänkandet Reform och förändring (SOU 1996:21) att det formella studentinflytandet har minskat. Detta är en följd av att antalet beslutande organ som regleras i högskoleförordningen i vilka studenterna är tillförsäkrade inflytande har minskat, samtidigt som antalet beredande organ – där studenterna inte alltid är med – har ökat.

Utbildningsministern tillsatte i december 1997 en arbetsgrupp med uppdrag att följa upp och utvärdera studenternas inflytande på alla nivåer i högskolan samt att föreslå åtgärder till förbättringar. En rapport lämnades i augusti 1998. Arbetsgruppen föreslår ett stort antal åtgärder som riksdag och regering, universitet och högskolor samt studenternas organisationer bör vidta för

att öka studenternas inflytande över sin utbildning och över högskolans och sina egna organisationers verksamhet. Utredningen är föremål för remissbehandling.

Fortsatt utbyggnad

I dag finns mer än 300 000 studenter vid landets universitet och högskolor. Fr.o.m. år 1999 kommer Sverige att ha tre nya universitet, Karlstads, Örebro och Växjö universitet – och inom några år troligen ett till, Mitthögskolan. Tre nya högskolor har tidigare inrättats – Södertörns högskola, Malmö högskola och Högskolan på Gotland. Beslutet att inrätta nya universitet liksom inrättandet av nya högskolor är ett led i en samlad högskolepolitik som omfattar hela landet. Politiken innebär en kraftig utbyggnad av högskolan – 68 000 nya permanenta platser till och med år 2000, med tyngdpunkt på naturvetenskap och teknik. Den gör det möjligt för yngre och äldre, som annars aldrig skulle ha fått tillfälle, att skaffa sig en högskoleutbildning. Kunskapslyftet kommer att ge nya möjligheter för fler än hundra tusen människor att skaffa sig gymnasieutbildning och därmed behörighet för högskolestudier. En stor satsning på kvalificerad yrkesutbildning skapar nya intressanta alternativ för dem som vill ha mer praktisk utbildning.

Forskning och forskarutbildning

Samtliga högskolor har tilldelats fasta och ökade forskningsresurser. Forskning och högre utbildning hör samman och det gäller hela högskolan i hela landet. En utbyggnad av forskningsresurserna vid samtliga högskolor skapar förutsättningar för att långsiktigt säkerställa kvalitet och lärarekrytering. Därmed kan högskolorna fortsätta att bygga upp en egen kompetens så att undervisningen kan bedrivas av lärare som också själva forskar. Forskarutbildningen har reformerats så att alla som antas som doktorander, också i humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen, i fortsättningen skall ges möjlighet att fullborda sin utbildning i rimlig tid och därmed antalet utexaminerade doktorer öka. En permanent förstärkning på 150 miljoner kronor tillfördes år 1998 studiefinansieringen inom forskarutbildningen vilket tillsammans med bl.a. bidrag från forskningsstiftelserna och Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond beräknas kunna ge möjlighet för ytterligare ca 1 500 personer att genomgå en forskarutbildning.

Ny inriktning och organisation

Genom en ändring av högskolelagen har ett starkt krav ställts på högskolan att i större utsträckning än tidigare samverka med det omgivande samhället. Syftet härmed är bl.a. att utbildningarna bättre skall tillgodose samhällets och arbetsmarknadens behov. Vidare skall högskolan i ökad utsträckning sprida sina forskningsresultat till omvärlden.

En ökad självständighet har beslutats för högskolorna så att de själva kan bestämma över sin organisation. Vidare har styrelserna vid universitet och högskolor fått en ordförande utifrån, vilket stärker högskolans ställning i samhället.

IT och distansutbildning

Alla kan inte resa till en högskoleort för att studera. För dem är distansutbildning en möjlighet. Redan i dag studerar var tionde högskolestudent på distans och utvecklingen pekar på att intresset för distansutbildning fortsätter att växa. Rätt utnyttjad kan den nya tekniken med sina möjligheter till interaktivt lärande och kunskapssökande innebära en omvälvning både av högskolornas undervisning och dess räckvidd. Högskolan har en nyckelroll när det gäller att stödja användningen av den nya informationstekniken i samhället. En nationell IT-satsning pågår inom högskoleområdet och biblioteksväsendet. Regeringen tillsatte våren 1995 Distansutbildningskommittén för att föreslå en strategi som långsiktigt skulle främja utvecklingen i hela landet av de möjligheter till distansutbildning som den moderna informationstekniken erbjuder. Kommittén har bedrivit försöksverksamhet med ett hundratal projekt inom distansutbildning. Regeringen har vidare föreslagit att ett nytt centrum för att stimulera distansutbildning skall inrättas i Härnösand. För ändamålet har 100 miljoner kronor beräknats. Regeringen har vidare föreslagit att minst 1 500 av de tillkommande platserna år 2000 skall avsättas till distansutbildning och decentraliserad utbildning. En organisationskommitté förbereder f.n. etableringen. Dessutom sker en utbyggnad av vetenskapliga bibliotek och nya informationssystem, bl.a. av universitetsdatanätet Sunet, som är ett höghastighetssystem för datainformation som öppnats även för folkbibliotek samt statliga och statsunderstödda museer.

Sammanfattning

Allt detta är en politik som tillsammans med kunskapslyftet förändrar Sverige, ger kraft och

innehåll åt begreppet kunskapssamhälle, skapar nya möjligheter för individer, företag och regioner.

Den svenska högskolan utvecklas till en modern och kvalitetsmedveten högskola av högsta internationella klass. Men det finns fortfarande hinder som behöver undanröjas. Trots utbyggnaden av högskolan finns det fortfarande behöriga sökande som inte kan erbjudas en plats. Den sociala snedrekryteringen till högskolan måste undanröjas. Målet är en högskola öppen för alla behöriga sökanden. Utbyggnaden av högskolan måste fortsätta.

5.1.2 Allmänt om högre utbildning och forskning**5.1.2.1 Universitet och högskolor**

År 1998 bedrivs högre utbildning samt forskning och forskarutbildning vid tio universitet och 26 högskolor för vilka staten är huvudman. Universiteten är Uppsala, Lunds, Göteborgs, Stockholms, Umeå och Linköpings universitet, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan och Luleå tekniska universitet samt Sveriges lantbruksuniversitet, som sorterar under Jordbruksdepartementet. Till högskolorna räknas de sju konstnärliga högskolorna i Stockholm samt Idrottshögskolan och Lärarhögskolan i Stockholm. Senast tillkomna som självständiga högskolor är Södertörns högskola (den 1 januari 1997) samt Högskolan på Gotland och Malmö högskola (den 1 juli 1998). Enligt regeringsbeslut sommaren 1998 får högskolorna i Karlstad, Växjö och Örebro benämningen universitet fr.o.m. år 1999. Vidare finns det åtta landstingskommunala vårdhögskolor efter det att utbildningen vid tio sådana under innevarande år genom avtal inordnats i statliga universitet eller högskolor. Till detta kommer enskilda utbildningsanordnare, bl.a. Chalmers tekniska högskola AB, Stiftelsen Högskolan i Jönköping samt Handelshögskolan i Stockholm. Ytterligare tio enskilda utbildningsanordnare har tillstånd att utfärda olika examina på grundutbildningsnivå.

De mindre och medelstora högskolorna tillkom genom högskolereformen 1977. De första tio åren efter reformen skedde inte några större volymmässiga förändringar. Det är därefter som volymmökningen har skett. Från att ha haft ca 20 % av högskolenybörjarna under den första tioårsperioden hade de mindre och medelstora

högskolorna 35 % av högskolenybörjarna läsåret 1996/97. Ökningen av antalet högskolenybörjare vid dessa högskolor var nästan 15 000 under den första 20-årsperioden medan motsvarande ökning vid universiteten endast var ca 6 000. Utvecklingen av de mindre och medelstora högskolorna mellan 1977 och 1997 har beskrivits i Högskoleverkets rapport De första 20 åren (Högskoleverket 1998:2 R).

Vårdhögskolorna visar en annorlunda utveckling än de mindre och medelstora högskolorna. Antalet nybörjare vid vårdhögskolorna har rört sig omkring 10 000 mellan 1982/83 och 1994/95. Antalet nybörjare på program inom vårdområdet har minskat under senare år från 6 500 läsåret 1993/94 till 5 800 läsåret 1996/97. Detta hänger

sammans med att förlängningen av bl.a. sjuksköterskeutbildningen 1993 i enlighet med regeringens förslag i proposition 1992/93:169 finansierades inom befintliga resurser. Den inordning av vårdhögskoleutbildningen i de statliga högskolorna som påbörjades läsåret 1995/96 kommer enligt regeringens bedömning att avslutas under 1999. Denna fråga liksom frågan om utbildningsbehovet behandlas i det följande (avsnitt 5.3.3).

I tabell 5.1 Fakta om högskolan år 1997 redovisas några grunddata om högskoleutbildningens omfattning. Av tabellen kan bland annat utläsas att andelen kvinnor har ökat genomgående inom såväl grundutbildning som forskarutbildning. Fortfarande är dock andelen kvinnor betydligt lägre på de högre nivåerna än på de lägre.

Tabell 5.1 Fakta om högskolan år 1997

	1997	FÖR- ÄND- RING	1996	ANDEL KVINNOR 1997	ANDEL KVINNOR 1996
Antal helårsstudenter totalt (exkl. uppdragsutbildning)	244 500	+4 %	235 000	56 %	55 %
• universitet (inkl. Sveriges lantbruksuniversitet)	145 000	+3 %	141 000	53 %	52 %
• högskolor	68 000	+7 %	63 500	57 %	57 %
• vårdhögskolor	15 900	+4 %	15 300	88 %	88 %
• konstnärliga högskolor	1 500	+8 %	1 400	60 %	59 %
• enskilda högskolor ¹	14 000	+4 %	13 500	35 %	34 %
Antal registrerade studenter i grundutbildning	300 000*	+5 %	286 000*	58 %	57 %
Antal högskolenybörjare	65 700*	-1 %	66 300*	57 %	56 %
Antal examina i grundutbildningen	35 325	+8 %	32 700	60 %	59 %
• magisteramina	4 700	+46 %	3 200	54 %	53 %
• kandidatamina	6 800	+10 %	6 200	56 %	54 %
Antal nyantagna till forskarutbildning	3 400*	+3 %	3 300*	44 %	40 %
Antal aktiva ² studerande i forskarutbildning (höstterminen)	16 550	+7 %	15 500	39 %	38 %
Antal doktoramina	1 720*	+8 %	1 600*	33 %	32 %
Antal licentiatamina	840*	+3 %	820*	33 %	30 %

Källa: Högskoleverkets årsrapport 1997 och NU-databasen samt SCB. Avrundade värden.

* Uppgifter under 1996 och 1997 som markerats med * avser läsåret 1995/96 respektive läsåret 1996/97. Antalet aktiva i forskarutbildningen avser höstterminen 1996 respektive höstterminen 1997.

¹ Här ingår bl.a. Chalmers tekniska högskola AB, Handelshögskolan i Stockholm, Stiftelsen Högskolan i Jönköping

² Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad om minst 10 %.

5.1.2.2 Anslagsutveckling

Anslagsutvecklingen inom verksamhetsområdet universitet och högskolor framgår av tabell 5.2.

Tabell 5.2 Anslagsutveckling

Miljoner kronor

ÅR	ANSLAG I LÖPANDE PRISER
1995/96 (18 månader)	27 762
- därav 1996	18 660 ¹
1997	18 289
1998	19 199
1999 Förslag ²	19 500
2000 Beräknat ²	20 146 ³
2001 Beräknat ²	21 074 ⁴

¹ Inklusive resurser för tillfälliga utbildningsansattningar av arbetsmarknadsskäl, motsvarande ca 500 miljoner kronor kalenderåret 1996.

² Av beräkningstekniska skäl redovisas under verksamhetsområde B en besparing som avser hela U016 och uppgår i 1999 års prisnivå till 530 miljoner kronor för år 1999 och till 1 060 miljoner kronor för vart och ett av åren 2000 och 2001.

³ Motsvarar 19 781 miljoner kronor i 1999 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 20 354 miljoner kronor i 1999 års prisnivå.

Den totala kostnaden för den högre utbildningen och forskningen vid universitet och högskolor uppgick budgetåret 1997 till 30,4 miljarder kronor, vilket är en ökning med fem procent i förhållande till 1996. Den andel av finansieringen som ligger under högskoleanslagen har minskat från 65 % till 63 %. Vid sidan av dessa anslag är bidrag från landsting för vårdutbildningen på en miljard kronor och övriga bidrag på nästan 7,5 miljarder kronor viktiga finansieringskällor. De övriga bidragen ökade kraftigt mellan åren 1996 och 1997 — från 6,2 till 7,5 miljarder kronor. Bland dessa övriga bidragsgivare ingår bland annat forskningsstiftelserna. När det gäller högskoleanslagens andel av finansieringen är skillnaden stor mellan universiteten å ena sidan och högskolorna å den andra. För universiteten låg anslagsfinansieringen på 64 % år 1997 (en minskning med ett par procentenheter i förhållande till år 1996) medan högskolornas anslagsfinansiering låg på 74 % såväl 1996 som 1997. När det gäller kostnaderna kan man notera en begränsad förskjutning mellan olika grupper av högskolor mellan åren 1996 och 1997. Sålunda har universitetens andel av de totala kostnaderna minskat från 75 % till 74 % medan högskolornas andel ökat från 14 % till 15 %. De enskilda högskolorna svarar för 7 % av kostnaderna och vårdhögskolorna för 4 %.

Tabell 5.3 Totala kostnader för högskolan

Miljoner kronor

GRUPP AV HÖGSKOLOR	1997	1996
Universitet (inkl. Sveriges lantbruksuniversitet)	22 500	21 700
Högskolor (inkl. konstnärliga)	4 500	4 000
Enskilda utbildningsanordnare (inkl. Chalmers tekniska högskola AB, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Handelshögskolan i Stockholm)	2 300	2 100
Vårdhögskolor	1 100	1 100
Totalt	30 400	29 000

Källa: Högskoleverkets årsrapport 1977. Avrundade värden.

5.1.2.3 Större förändringar och prioriteringar för år 1999

Till de viktiga förändringarna hör uppbyggnaden av forskningen vid samtliga högskolor samt fortsatta insatser för att ge fler studenter möjlighet till högre utbildning. Under vart och ett av åren 1997 och 1998 har 16 000 nya platser tillkommit. Denna expansion fullföljs nu genom att resurser tillförs för ytterligare 16 000 permanenta platser år 1999 och 20 000 permanenta platser år 2000.

Den högre utbildningen skall vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet. En nära anknytning mellan högre utbildning och forskning är en förutsättning för att utbildningen skall bli av fullgod kvalitet. I inledningen till detta avsnitt redogjordes för den volymmässigt kraftiga expansionen av den högre utbildningen vid de mindre och medelstora högskolorna under det senaste decenniet. Denna expansion har under åren 1997 och 1998 följts av en ökad men ännu otillräcklig satsning på forskning vid dessa högskolor. Regeringens beslut att inrätta Karlstads, Växjö och Örebro universitet bör ses som ett led i strävan att förstärka sambandet mellan grundläggande högre utbildning och forskning. (Se vidare avsnitt 5.6.2) Även de landstingskommunala vårdhögskoleutbildningarnas inordnande i den statliga högskolan kan ses som ett led i strävan att stärka detta samband. Anslagen för forskning vid de mindre och medelstora högskolorna har ökat från 155 miljoner kronor 1996 till 423 miljoner kronor 1998.

5.1.2.4 Resultatbedömning och slutsatser

Grundläggande högskoleutbildning

Intresset för högre utbildning ökar. Antalet nya sökande till högskoleutbildningen dvs. sökande som inte tidigare varit högskolestuderande var 123 500 inför hösten 1997. Så sent som till hösten 1994 låg antalet nya sökande under 100 000. Denna ökning har skett trots minskande ungdomskullar. Konkurrenten om platserna har ökat trots den påbörjade utbyggnaden av den grundläggande högskoleutbildningen. Av Högskoleverkets årsrapport för universitet och högskolor 1997 framgår bland annat följande.

De ungas intresse för högskolestudier ökar för varje år och gymnasieungdomarna har aldrig tidigare visat ett så stort intresse. Läsåret 1997/98 hade två tredjedelar av flickorna och hälften av pojkarna i gymnasiets avgångsklasser planer på att fortsätta studera på universitet eller högskola

inom de tre närmaste åren. Övergångsfrekvensen inom tre år från gymnasieskolan till högskolan låg på drygt 20 % för avgångskullarna i början och mitten av 1980-talet. Därefter har andelen ökat och för avgångskullen läsåret 1993/94 var övergångsfrekvensen 37 %. En jämförelse mellan 1993 och 1997 visar att andelen av befolkningen som sökt till högskolan ökat i alla åldersgrupper. För åldersgruppen upp till 20 år har denna andel ökat från 36 % till 51 %. Att döma av studieintresset bör det därför vara möjligt att nå regeringens mål att minst 50 % av dagens 20-åringar skall ha studerat vid högskolan när de fyllt 35 år.

Lsåret 1996/97 studerade drygt 300 000 personer inom högskolan, vilket är en ökning med 5 % jämfört med föregående år. Under 1980-talet låg antalet studerande under 200 000. Antalet helårsstudenter år 1997 var ca 244 000 (exklusive helårsstudenter i uppdragsutbildning).

Tabell 5.4 Antal helårsstudenter per lärosäte enligt uppdrag samt högskolornas prognos för 1998

UNIVERSITET/HÖGSKOLA EXKLUSIVE UPPDRAGSUTBILDNING	ANTAL HELÅRSSTUDENTER TOTALT				VARAV NATURVETENSKAP OCH TEKNIK			
	PROGNOS 1998	UPPDRAG 1998	UTFALL 1997	UPPDRAG 1997	PROGNOS 1998	UPPDRAG 1998	UTFALL 1997	UPPDRAG 1997
Uppsala universitet	17 570	16 600	18 862	16 510	4 710	4 710	4 820	4 510
Lunds universitet	25 460	24 050	28 459	26 120	6 510	6 350	7 224	6 880
Göteborgs universitet	20 750	19 050	22 231	19 670	3 350	3 490	3 426	3 300
Stockholms universitet	19 630	19 150	20 160	19 140	2 940	2 940	2 732	2 760
Umeå universitet	13 970	14 100	14 418	13 120	3 810	3 710	3 613	3 440
Linköpings universitet	13 230	12 350	12 980	11 170	6 070	5 960	5 846	5 420
Karolinska institutet	3 070	2 610	3 016	2 760	(214)	–	(149)	–
Kungl. Tekniska högskolan	10 450	10 100	10 101	9 490	(9 945)	–	(9 491)	–
Luleå tekniska universitet	6 700	6 600	6 534	5 900	3 370	3 330	3 267	3 120
Danshögskolan	(110)	–	(109)	–	–	–	–	–
Dramatiska institutet	(139)	–	(138)	–	–	–	–	–
Högskolan i Borås	3 100	2 940	2 738	2 130	1 200	1 100	1 121	930
Högskolan Dalarna	3 900	3 650	3 502	3 060	1 760	1 610	1 505	1 430
Högskolan i Gävle	3 650	3 360	3 202	3 010	1 350	1 540	1 299	1 340
Högskolan i Halmstad	3 110	2 900	2 508	2 270	1 020	1 020	820	780
Högskolan i Kalmar	3 700	3 770	3 576	3 190	1 730	1 750	1 580	1 540
Högskolan i Karlskrona/ Ronneby	2 620	2 150	1 997	1 600	1 470	1 150	1 094	970
Högskolan i Karlstad	6 590	6 250	6 542	5 820	1 600	1 800	1 610	1 610
Högskolan Kristianstad	3 240	3 260	2 688	2 650	960	790	630	650
Högskolan i Skövde	2 350	2 380	2 148	1 610	1 300	1 190	1 002	940
Högskolan i Trollhättan/ Uddevalla	2 230	1 830	1 776	1 690	815	720	557	560
Högskolan i Växjö	5 970	5 530	5 550	4 990	1 330	1 310	1 164	1 100
Högskolan i Örebro	6 430	6 230	6 036	5 510	1 560	1 060	1 219	850
Högskolan på Gotland	880	700	695	600	370	290	280	230
Idrottshögskolan i Stockholm	(387)	–	(363)	–	–	–	–	–
Konstfack	(589)	–	(586)	–	–	–	–	–
Kungl. Konsthögskolan	(216)	–	(213)	–	–	–	–	–
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	(557)	–	(574)	–	–	–	–	–
Lärarhögskolan i Stockholm	6 070	5 020	6 164	5 080	1 050	940	1 021	940
Malmö högskola	3 480	3 300	–	–	1 150	635	–	–
Mitthögskolan	8 140	7 730	8 027	6 700	2 900	2 700	2 903	2 340
Mälardalens högskola	5 730	5 420	4 817	4 060	2 680	2 650	2 245	2 130
Operahögskolan i Stockholm	(37)	–	(37)	–	–	–	–	–
Södertörns högskola	2 700	3 090	1 726	1 780	490	400	367	270
Teaterhögskolan i Stockholm	(70)	–	(69)	–	–	–	–	–
Sveriges lantbruksuniversitet	(3 125)	–	(2 877)	–	(2 220)	–	–	–
Chalmers tekniska högskola AB	7 310	7 380	7 102	7 000	7 020	7 050	(6 858)	–
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	4 260	3 700	3 742	3 250	1 510	1 065	917	830
Övriga enskilda utbildningsanordnare	–	–	(2 211)	–	–	–	–	–
Landstingskommunala vårdhögskolor	–	–	(15 927)	–	–	–	–	–
Summa, högskolor med uppdrag	216 300	205 200	211 300	189 900	64 000	61 300	52 300	48 900

Källor: Utfallsiffrorna är hämtade från universitetens och högskolornas årsredovisningar, prognosen från delårsrapporterna. Avrundade värden.

Anm.: Antalet helårsstudenter som redovisas gentemot uppdraget är inte högskolornas totala antal helårsstudenter. Härtill kommer helårsstudenter inom åtaganden för vilka särskilda resurser anvisats och antalet helårsstudenter inom ramen för uppdrag av annan högskola eller inom annan uppdragsutbildning.

För att få jämförbarhet har endast utfall och prognos som svarar mot ett av regeringen givet uppdrag tagits med i summeringen. Uppgifter som inte summerats har satts inom parentes.

Tabell 5.5 Examensmål

EXAMEN	MÅL 1997–1999	UTFALL 1997	UTFALL 1996/97	UTFALL 1995/96	UTFALL 1994/95	UTFALL 1993/94
Magisterexamen	14 155	4 434 (4 668)	3 582 (3 805)	2 672 (2 744)	2 063 (2 080)	840 (847)
Apotekarexamen	280	52	33	75	83	68
Civilingenjörsexamen	10 700	3 381	3 301	3 116	3 312	2 641
Grundskollärarexamen 4–9	4 440	969	1 034	904	842	640
Gymnasielärarexamen	3 720	902	855	1 056	947	1 253

Anm.: I utfallsiffrorna för magisterexamen anges inom parentes det totala antalet examina inklusive examina vid enskilda högskolor samt lärosäten för vilka mål för antalet magisterexamina inte satts upp.

Som framgår av tabell 5.4 har högskolorna sammantaget fullgjort sitt uppdrag. Enligt högskolornas prognos för utfallet 1998 kommer högskolornas sammantagna uppdrag att nås även detta år. Några högskolor ger i delårsrapporterna en prognos av utfallet som ligger något under uppdraget. Detta gäller såväl totalt som för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. 1997 var det några högskolor som inte fullt uppfyllde uppdraget vad avser helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Med hänsyn till svårigheterna att snabbt ställa om utbildningen till nya områden är det positivt att resultatet totalt ligger sju procent över det givna uppdraget för antalet helårsstudenter inom naturvetenskap och teknik.

Under respektive högskoleanslag redovisas antalet registrerade studenter per läsår samt förändringen i förhållande till föregående läsår enligt tillgänglig SCB-statistik.

Riksdagen har fastställt utbildningsmål för varje universitet och högskola för treårsperioden 1997–1999 bl.a. rörande antalet examina. Då resultatet ännu bara kan avläsas för det första året är det för tidigt att bedöma graden av måluppfyllelse. Redan nu kan dock konstateras att en kraftig ökning av examinationen krävs för att högskolorna skall nå målen för gymnasielärarexamen, grundskollärarexamen med inriktning mot årskurserna 4–9 samt apotekarexamen. För respektive högskola kommenteras målen under högskolans anslag.

Fortbildning och vidareutbildning

Regeringen har för den grundläggande högskoleutbildningen 1997 och 1998 fastställt att högskolorna i minst samma omfattning som tidigare skall erbjuda distansutbildning samt fortbildning och vidareutbildning. Distansutbildningen är

omfattande och spelar en viktig roll i fortbildningen och vidareutbildningen. Antalet registrerade studenter i distansutbildning uppgick läsåret 1996/97 till 28 400 vilket är en ökning med 1 400 i förhållande till läsåret dessförinnan. Ökningen är fem procent dvs. samma procentandel som för ökningen av det totala antalet registrerade vid universitet och högskolor. Drygt nio procent eller nästan var tionde student är distansstuderande. Utbildning på distans är vanligare bland kvinnor än bland män. Av samtliga registrerade kvinnor studerade ca 11 % på distans. Motsvarande andel för männen var 8 %. Andelen studerande på distans visar en stor variation mellan olika regioner. Störst är den i Västernorrlands och Västerbottens län där nästan var tredje student läser på distans. Lägst är den i Blekinge och Jönköpings län med noll respektive en procent av studenterna på distansutbildning.

När det gäller fortbildning och vidareutbildning allmänt går det inte att göra en samlad bedömning utifrån högskolornas årsredovisningar. Detta beror dels på att högskolorna i enlighet med uppdraget själva skall definiera innebörden av fortbildning och vidareutbildning och därför redovisat fortbildnings- och vidareutbildningsstudenterna på olika sätt, dels på att det är svårt att skilja ut denna grupp från andra studenter då de i stor utsträckning går på samma kurser. Regeringen har erfart att Högskoleverket, som bl.a. har till uppgift att följa upp utbildningen inom högskolan, har för avsikt att inom ramen för detta arbete närmare belysa olika aspekter på fortbildningen och vidareutbildningen. Regeringen ser positivt på detta arbete.

Forskarutbildning och forskning

Antalet nyantagna till forskarutbildningen har ökat kraftigt under senare år och uppgick läsåret

1996/97 till nästan 3 400 eller 25 % fler än läsåret 1993/94. Ökningen har varit särskilt markant för kvinnorna som under detta tidsintervall ökat sin andel av de nyantagna från 38 % till 44 %. En jämförelse med läsåret 1975/76 visar på en fördubbling av andelen kvinnor. Ökningen av antalet nyantagna avser framför allt forskarutbildningen inom de medicinska, tekniska och naturvetenskapliga områdena. För områdena humaniora, teologi, juridik och samhällsvetenskap sammantagna ligger nyantagningen på ungefär samma nivå läsåren 1993/94 och 1996/97.

Regeringen har angivit mål för antalet forskarexamina åren 1997–1999. I tabell 5.6 har den faktiska examinationen under läsåren 1994/95–1996/97 satts i relation till dessa mål. Vid beräkningen har doktorsexamen getts värdet 1 om den inte föregåtts av en licentiatexamen och värdet 0,5 om det föregåtts av en licentiatexamen. Licentiatexamina har getts värdet 0,5. Dessa mått visar att antalet forskarexamina ökat från ca 1 700 läsåret 1994/95 till ca 1 800 läsåret 1995/96 och ca 1 900 läsåret 1996/97. Den största ökningen återfinns inom det tekniska området men även inom det medicinska området har ökningen varit stor.

För treårsperioden 1997–1999 har regeringen fastställt målet 5 928 forskarexamina eller i genomsnitt 1 976 per år. Läsåret 1996/97 ligger högskolorna mycket nära detta mål. Inom det medicinska området har man redan nått över målet och inom de humanistisk-samhällsvetenskapliga och tekniska områdena når man nästan målet. Redan nu kan det dock konstateras att en kraftig ökning av antalet forskarexamina inom det naturvetenskapliga området krävs för att målet skall nås för treårsperioden 1997–1999. De olika högskolornas möjlighet att nå de uppställda målen kommenteras under respektive anslag. Av de examinerade i forskarutbildningen är var tredje kvinna – såväl för doktorsexamina som för licentiatexamina.

Tabell 5.6 Mål avseende antal forskarexamina

VETENSKAPSSOMRÅDE	MÅL FÖR 1997–1999	UTFALL 1996/97	UTFALL 1995/96	UTFALL 1994/95
• Humanistisk-samhällsvetenskapligt	1 154	372	370	378
• Medicinskt	1 692	582	550	523
• Naturvetenskapligt	1 172	338	345	330
• Tekniskt	1 640	514	454	382
Summa	5 928	1 909	1 817	1 719

Källa för utfall: SCB. Summan inkluderar examensmål för Sveriges lantbruksuniversitet.

Personal

En jämförelse mellan år 1997 och läsåret 1995/96 visar att antalet årsverken totalt har ökat med någon procent. Ökningen avser högskolorna och de enskilda utbildningsanordnarna medan universiteten och vårdhögskolorna minskat antalet årsverken. Trots att antalet lärare i stort sett är detsamma de båda åren har antalet disputerade lärare ökat från 8 000 till 8 360 eller med 4,5 %. Andelen lärare med doktorsexamen har därmed ökat från 48 % till 50 %. Hälften av lärarna i högskolan har således doktorsexamen. Skillnaden mellan universitetsgruppen och högskolegruppen är stor. Det är 63 % disputerade lärare i den första gruppen och 26 % i den senare gruppen. På vårdhögskolorna har endast 14 % av lärarna doktorerat.

Andelen kvinnor bland lärarna totalt har minskat något. Däremot har andelen kvinnor ökat i gruppen disputerade lärare. Den procentuella ökningen var särskilt stor för vårdhögskolorna och de konstnärliga högskolorna.

Antalet professorer ökade från 2 116 läsåret 1995/96 till 2 199 år 1997, dvs. med 4 %. Andelen kvinnliga professorer ökade också och uppgick år 1997 till 10 % mot knappt 8 % läsåret 1995/96.

Tabell 5.7 Antal årsverken vid universitet och högskolor år 1997

Jämförelsetalen inom parentes avser läsåret 1995/96. I gruppen vårdhögskolor inräknas såväl de landstingskommunala som de enskilda.

GRUPP AV HÖGSKOLOR	ANTAL ÅRSVERKEN TOTALT	HÄRAV LÄRARE	ANDEL DISPUTERADE LÄRARE	ANDEL KVINNLIGA LÄRARE	ANDEL KVINNOR AV DISPUTERADE LÄRARE
Universitet (inkl. SLU)	33 200 (33 800)	10 600 (11 000)	63 % (61 %)	28 % (29 %)	21 % (20 %)
Högskolor	6 150 (5 300)	3 350 (3 000)	26 % (23 %)	36 % (38 %)	25 % (25 %)
Enskilda utbild- ningsanordnare	2 950 (2 800)	900 (800)	62 % (62 %)	16 % (17 %)	10 % (8 %)
Konstnärliga hög- skolor	500 (500)	300 (300)	4 % (1 %)	37 % (37 %)	46 % (33 %)
Vårdhögskolor	1 900 (2 000)	1 450 (1 550)	14 % (10 %)	84 % (82 %)	72 % (65 %)
Summa 1997 (1995/96)	44 700 (44 400)	16 600 (16 650)	50 % (48 %)	34 % (35 %)	22 % (21 %)

Källa: Högskoleverkets årsrapporter för berörda år. Avrundade värden.

5.2 Kvalitet

5.2.1 Inledning

Hög kvalitet och ett aktivt kvalitetsarbete inom högre utbildning och forskning är en förutsättning för att de satsningar som görs på området skall få avsedd effekt. Lärosätena har ett stort ansvar att se till att de fortsätter att utvecklas som aktiva och lärande organisationer med regler och rutiner för att tydliggöra och möta krav på verksamheten.

Den kraftiga utbyggnaden av högskolan gör det möjligt för yngre och äldre, som annars aldrig skulle ha chansen, att skaffa sig en bra högskoleutbildning. Samtidigt görs en rad satsningar på att höja kvaliteten i utbildningen. Riksdagens godkännande av regeringens förslag i propositionen Högskolans ledning, lärare och organisation (prop. 1996/97:141, bet. 1997/98:UbU3, rskr. 1997/98:12) innebär en reform av såväl högskolans ledning och organisation som av lärarstrukturen. Lärarna är högskolans viktigaste resurs för att garantera hög kvalitet i undervisning och forskning. Reformen innebär att alla lärare med lägst doktorsexamen skall medverka i såväl undervisning som forskning. För att bereda fler lärare möjlighet att forska har satsningar gjorts på lärarnas kompetensutveckling. Med fler forskande högskolelärare kommer utbildningens kvalitet

och forskningsanknytning att öka. De mindre och medelstora högskolorna har fått egna fasta forskningsresurser fr.o.m. år 1997. Som ett led i kvalitetssträvandena har också en rad vårdhögskoleutbildningar som bedrivits i landstingskommunal regi överförts till den statliga högskolan. Överflyttningen främjar forskningsanknytningen och ger även andra samverkansfördelar.

Regeringens proposition om jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet (prop. 1994/95:164, bet. 1994/95:UbU18, rskr. 1994/95:405) stimulerade jämställdhetsarbetet. Jämställdhet är inte enbart en fråga om demokrati och rättvisa. Det handlar också om kvalitet. Jämställdhet och mångfald innebär att olika bakgrund, synsätt, erfarenheter och kompetens tas tillvara och bidrar till ökad kvalitet i verksamheten.

Studenterna har också ett ansvar för utbildningens kvalitet. Regeringen har stärkt möjligheterna till studenternas inflytande bl.a. genom att antalet ledamöter som representerar studenterna i högskolestyrelserna ökat.

En annan faktor som har stor betydelse för utbildningens kvalitet är standarden på högskolebiblioteken.

Begreppet kvalitet blir endast meningsfullt när det relateras till speciella företeelser som undervisning, examination, programuppbyggnad, ledningsstrukturer och beslutsfattande. Kvalitetsarbete är ett kontinuerligt och systematiskt förbättringsarbete. Det handlar om att ständigt

följa upp verksamheten och, på grundval av den kunskap man på det sättet får, genomföra förbättringar. En förutsättning för framgång är att alla deltar i kvalitetsarbetet. Studenter samt lärare och övriga anställda inom högskolorna har numera en fördjupad insikt om vikten av ett ständigt pågående kvalitetsarbete.

Det ankommer ytterst på varje enskild högskola att säkra och utveckla kvaliteten i sina utbildningar. Statsmakternas uppgift är att understödja och kontrollera att kvaliteten inom olika områden av utbildning och forskning upprätthålls. Högskoleverkets utvärderingar och tillsynsansvar är ett led i denna uppgift.

I Högskoleverkets rapport Hur står det till med kvaliteten i Högskolan? (Högskoleverkets rapportserie 1998:1 R) presenteras en sammanställning av resultaten från verkets bedömningar på en övergripande nivå. Det är enligt denna rapport inte möjligt att påstå något generellt om kvaliteten som gäller hela högskolesektorn. I den allmänna debatten förekommer tidvis kritik med innebörden att kvaliteten i utbildningen inom högskolan blivit sämre. Av de utvärderingar som Högskoleverket gjort med avseende på förändringar över tid finns det dock inget stöd för ett sådant påstående.

De utvärderingar som forskningsråden genomför utgör ett viktigt instrument för att garantera en hög vetenskaplig kvalitet i forskningen såväl i ett nationellt som internationellt perspektiv.

Arbetet med att förbättra kvaliteten i den högre utbildningen är en uppgift som engagerar medlemsstaterna i EU. EU:s ministerråd har nyligen utfärdat en rekommendation om ett europeiskt samarbete för kvalitetssäkring i den högre utbildningen.

Som ovan angivits rymmer kvalitet en rad olika aspekter. Regeringen vill i detta sammanhang särskilt lyfta fram jämställdhetens, studentinflytandets, högskolebibliotekens och Högskoleverkets roll.

5.2.2 Jämställdhet

Regeringen har sedan hösten 1994 arbetat aktivt för att komma till rätta med den bristande jämställdheten inom den högre utbildningen och forskningen. En rad åtgärder har vidtagits och avsevärda resurser har avsatts i detta syfte.

För att påskynda utvecklingen har resurser anvisats för 32 professurer och 73 forskarassistent-

tjänster för underrepresenterat kön. Av de 32 professurerna har 26 hittills tillsatts, alla med kvinnor. Vidare har resurser anvisats motsvarande 120 doktorandtjänster, 40 postdoktorala stipendier och 10 gästprofessurer för kvinnor.

Nära kopplad till jämställdheten inom såväl högskolan som samhället i stort är genusforskningen. Regeringen har därför anvisat resurser för att stimulera genusforskning. Medel har anvisats för sammanlagt 18 tjänster inom litteraturvetenskap, sociologi, informationsteknologi, folkhälsovetenskap, fysikundervisningens didaktik och människa/maskin med inriktning mot genusforskning (en professur, en forskarassistenttjänst och en doktorandtjänst inom varje ämnesområde). Regeringen har vidare skapat ett sekretariat för genusforskning, som getts ställning som en särskild inrättning vid Göteborgs universitet. Sekretariatet, som tagit namnet Nationella sekretariatet för genusforskning, har till uppgift att främja genusforskning och verka för att betydelsen av genusperspektiv uppmärksammas i all forskning. Detta skall ske genom utredningsarbete, opinionsbildning och informations-spridning. I sekretariatets uppgifter ingår bl.a. att överblicka genusforskningen i Sverige och att aktivt främja spridningen av dess resultat. Ytterligare en åtgärd som regeringen vidtagit för att främja genusforskningen är anvisandet av medel för uppbyggnad av ett nytt tvärvetenskapligt forskningstema vid Linköpings universitet med inriktning mot genusforskning – Tema Genus. Verksamheten är avsedd att starta under hösten 1998.

I forskningsrådets och sektorsforskningsorganens instruktioner har en bestämmelse införts att dessa myndigheter inom sina respektive verksamhetsområden särskilt skall främja jämställdhet som en del av sitt ansvar för kvaliteten inom forskningen.

Forskningsråden och vissa andra myndigheter har vidare enligt förordningen 1996:1579 bildat en samverkansgrupp för att främja och stödja tvärvetenskaplig forskning, jämställdhet och genusforskning.

Tillägg har gjorts i högskolelagen och högskoleförordningen om vikten av att högskolan främjar jämställdhet.

En bestämmelse om högskolans skyldighet att verka för att studenter inte utsätts för sexuella trakasserier har förts in i högskoleförordningen, liksom en definition av sexuella trakasserier som motsvarar den som finns i jämställdhetslagen. Vidare har en paragraf förts in i högskoleförord-

ningen om att disciplinära åtgärder kan vidtas mot en student som sexuellt trakasserar en student eller lärare.

Utvecklingen när det gäller könsfördelningen på olika nivåer inom universitet och högskolor framgår av nedanstående tabell.

Tabell 5.8 Andel kvinnor på olika nivåer i högskolan

Procent		
Nivå	1996/97	1993/94
Professorer	10	7
Lektorer	25	21
Forskarassistenter	34	26
Doktorsexamina	33	31
Nyantagna till forskarutbildningen	44	38
Examina om minst 160 poäng	47	43
Examina om minst 120 poäng	61	57

Källa: Högskoleverkets årsrapporter och SCB.

Åtterrapporering i årsredovisningar

I regleringsbrevet för år 1997 fanns krav på rapportering från universitet och högskolor om olika aspekter på jämställdhetsarbetet. För att motverka könssegregeringen på arbetsmarknaden har berörda universitet och högskolor ålagts att inom naturvetenskapliga och tekniska utbildningar verka för att öka andelen kvinnliga studenter där dessa är underrepresenterade och att inom lärar- och vårdutbildningar öka andelen manliga studenter där dessa är underrepresenterade. Vidare skall lärare erbjudas utbildning och fortbildning inom bl.a. jämställdhet. Slutligen skall lärosätenas åtgärder för en jämn könsfördelning inom olika tjänstekategorier redovisas.

Utbildningsdepartementet har granskat hur lärosätena i sina årsredovisningar uppfyllt rapporteringskraven i dessa avseenden. I många fall har rapporteringen visat sig vara bristfällig och departementet har därför begärt in kompletteringar från lärosätena.

Medel för jämställdhetsprojekt vid universitet och högskolor

Under perioden 1994–1997 fördelade regeringen totalt ca 28 miljoner kronor till universitet och högskolor som stöd till olika slags jämställdhetsprojekt efter ansökan från lärosätena. Högskoleverket har sammanställt högskolornas slutrapporter från projekten. Verket kommer att anordna en konferens för att sprida erfarenheterna av projekten och även låta utvärdera projekten.

Internationellt perspektiv

Frågan om jämställdhet i högre utbildning och forskning uppmärksammas alltmer i olika internationella sammanhang. På initiativ av EU-kommissionen hölls våren 1998 en konferens under temat Kvinnor i naturvetenskapen. Som en uppföljning av denna konferens avser Kommissionen lägga fram ett dokument med sina ståndpunkter och planer för ökad jämställdhet.

Behov av fortsatta åtgärder

Regeringens åtgärder har haft till syfte att markera jämställdhetens betydelse i den akademiska världen. För att uppnå en jämn könsfördelning på alla nivåer inom lärarkåren krävs ett långsiktigt och systematiskt arbete. Ansvar för detta åvilar universiteten och högskolorna. Riksdagen har tidigare beslutat om principer för s.k. rekryteringsmål för lärosätena i syfte att öka andelen kvinnor bland nyanställda professorer. I enlighet härmed har i regleringsbrevet för år 1998 sådana mål satts upp för perioden 1997–1999 för samtliga universitet, för högskolorna i Karlstad, Växjö och Örebro samt för Mitthögskolan. Universitet och högskolor har vidare i regleringsbrevet fått i uppdrag att själva sätta upp mål för rekryteringen till övriga tjänstekategorier. Det ingår i Högskoleverkets tillsynsuppgift att följa upp och utvärdera lärosätenas arbete med att nå målen.

Regeringen kommer att noga följa utvecklingen och räknar med att rekryteringsmålen bör kunna höjas inför efterföljande treårsperioder i takt med att andelen kvinnor ökar i rekryteringsunderlaget. Målsättningen är att andelen kvinnor i professorskåren totalt sett skall uppgå till 25 % år 2008. Genom att rekryteringsmålen formuleras för den högsta nivån bör en positiv effekt indirekt uppnås för kvinnor på alla nivåer inom forskarkarriären, liksom för studenterna. För att kunna uppnå målen måste lärosätena öka rekryteringsunderlaget och vidta åtgärder inom såväl grundutbildningen som forskarutbildningen. Med ökad jämställdhet blir undervisningen och forskningen mera mångsidig och intressant, studenter engageras i större utsträckning, unga kvinnor ges flera förebilder och kvinnor synliggörs såväl inom högskolan som i samhället i övrigt.

5.2.3 Studentinflytande

Arbetsgruppen för studentinflytande i högskolan

I samband med riksdagens behandling av propositionen Högskolans lärare, ledning och organisation (prop. 1996/97:141, bet. 1997/98:UbU3, rskr 1997/98:12) uttalade riksdagens utbildningsutskott att det är viktigt att studenternas inflytande stärks och att studenterna är delaktiga i hela verksamheten inom universitet och högskolor.

Utbildningsministern tillsatte i december 1997 en arbetsgrupp för att se över studenternas inflytande i högskolan (U1997:K). Arbetsgruppens uppdrag omfattade en översyn av den nuvarande situationen vad gäller såväl studenternas formella inflytande i beslutande och beredande organ som de enskilda studenternas inflytande på undervisningens uppläggning och genomförande. Arbetsgruppen skulle vidare analysera vilka åtgärder som kan genomföras för att förstärka studenternas inflytande. I direktiven sägs att studenterna bör ha ett stort inflytande över sin utbildning och över den akademiska och sociala miljön inom högskolan. Varje student bör ges möjlighet att ta ansvar för utbildningens innehåll och genomförande, vilket motiveras av såväl demokratiska skäl som av det faktum att syftet med universitetens och högskolornas undervisning är att stimulera studenternas läroprocess och personliga utveckling. Vidare är studenternas inflytande viktigt för utvecklingen av kvaliteten i utbildningen och studenternas intresse och kompetens bör tas till vara i förnyelsen av formerna för lärande och av högskolans organisation.

Arbetsgruppen överlämnade den 25 augusti 1998 rapporten Studentinflytande i högskolan (Ds 1998:51). Arbetsgruppen menar att studenternas inflytande bör ses som en central komponent i den högre utbildningen av flera skäl. Förutom dess värde för synen på kunskap och demokrati är det en nödvändig del i den högre utbildningens kvalitetsutveckling och förnyelsearbete. Genom inflytandeprocessen utvecklar dessutom studenterna ett kritiskt förhållningssätt, ett självständigt tänkande och förmågan att söka kunskap – färdigheter som är viktiga i arbetsliv och samhälle. Arbetsgruppen har utgått från den enskilde studentenens möjligheter att utöva inflytande såväl själv som via studenternas organisationer och konstaterar att ingen större förstärkning av studenternas inflytande inom högskolan har skett sedan tiden kring 1970. Ar-

betsgruppen har bl.a. skickat ut en enkät till samtliga universitet och högskolor och samtliga studentkårer samt låtit SCB göra en undersökning av studenternas syn på sina möjligheter till inflytande över olika aspekter av högskolans verksamhet och över sina egna organisationer. Sammantaget konstaterar arbetsgruppen att studenterna är mycket missnöjda med sina möjligheter till inflytande. Arbetsgruppen föreslår ett stort antal åtgärder som riksdag och regering, universitet och högskolor samt studenternas organisationer bör vidta för att öka studenternas inflytande över sin utbildning och över högskolans och sina egna organisationers verksamhet.

Rapporten har skickats ut på remiss till samtliga universitet och högskolor. Vidare har samtliga studentkårer och andra studentföreningar fått rapporten för synpunkter. Remisstiden är satt till den 15 januari 1999.

5.2.4 Bibliotek

Ett välutrustat bibliotek är en viktig infrastruktur för ett lärosäte. I budgetpropositionen för 1997 angav regeringen bibliotekets standard som ett kvalitetskriterium vid prövningen av en högskolas ansökan om universitetsstatus.

Förmågan att hantera information och relatera den till existerande kunskap är en viktig del av de akademiska studierna. Biblioteken är därför mer än en pedagogisk resurs och av stor betydelse. Framför allt forskningsbiblioteken är den främsta institutionen för det samlade vetandet. Bibliotekens roll utvecklas genom den tekniska revolutionen inom informationshanteringen, där den bokligt grundade bildningen och kunskapen kompletteras med uppbyggnaden och sammankopplingen av databaser. Samordning av landets bibliotek inom ramen för en nationell bibliotekspolitik blir därmed allt mer betydelsefull. En bibliotekspolitik,

- där bibliotekslagens åtagande om statens och kommuners ansvar för att genom tillgång på goda bibliotek främja och stödja intresset för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet är en viktig grund,
- där Kungl. bibliotekets (KB) ansvar för samordning, utveckling och utredningsarbete inom biblioteksområdet är en viktig utgångspunkt.

Mot ovanstående bakgrund anser regeringen det viktigt att fortlöpande bevaka forskningsbibliotekens ställning och utveckling. Ett led i detta är de uppföljningar som KB enligt sin instruktion skall göra. Utbildningsdepartementet anordnade vidare i samma syfte i februari 1998 ett möte med cheferna för de vetenskapliga biblioteken. Regeringens bedömning är att det är ett inslag i budgetdialogen som bör permanentas. Därtill bereds för närvarande frågan om regeringens kostnadsuppföljning av högskolorna av en arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet varvid olika modeller att följa hur högskolorna prioriterar sin verksamhet, t.ex. biblioteken, prövas.

Ytterligare ett led i regeringens uppföljning är bedömningar med utgångspunkt i högskolornas årsredovisningar. Fjorton högskolor redovisar biblioteksverksamhetens resultat i sina årsredovisningar för år 1997. Ytterligare fyra beskriver sin bibliotekspolicy. Av de redovisningar som finns framgår att dessa lärosäten avsätter mellan 2 % och 6 % av sin budget för biblioteken. Det innebär i genomsnitt drygt 2 000 kronor per helårsstudent. Utlåningsfrekvensen varierar mellan 15 och 40 utlån per helårsstudent. Det är således stora variationer mellan de olika högskolorna.

Vid etableringen av nya högskolor eller inrättandet av vetenskapsområden är det, enligt regeringens bedömning, nödvändigt att säkerställa den basresurs ett välutrustat bibliotek utgör. För detta ändamål anslog regeringen den 3 september 1998 två miljoner kronor vardera till Högskolan på Gotland, Malmö högskola samt Södertörns högskola för förstärkning och uppbyggnad av sina respektive bibliotek. Samtidigt gavs motsvarande belopp till Luleå tekniska universitet för universitetsbibliotekets utbyggnad med humanistisk-samhällsvetenskaplig litteratur för den nyinrättade filosofiska fakulteten.

5.2.5 Högskoleverkets roll

Utvärdering och kvalitetsarbete

En viktig uppgift för Högskoleverket är att granska och bedöma kvaliteten vid universitet och högskolor. Detta sker genom nationella utvärderingar, examensrättsprövningar, prövning av förutsättningar att utfärda examina i forskarutbildningen och granskning av kvalitetsarbete. Verkets kvalitetsbedömningar avser såväl grundutbildning som forskning och forskarutbildning samt högskolans samverkan med det omgivande samhället.

Sedan år 1995 har Högskoleverket bedömt kvalitetsarbetet vid i stort sett samtliga lärosäten. Ett övergripande omdöme efter den första bedömningsomgången var att kvalitetsarbetet – vid tidpunkten för bedömningen – vid flertalet lärosäten befann sig i ett förberedande eller inledande skede. Ett engagerat arbete förekom ofta bland lärare och studenter på institutionsnivå, men ett samlat kvalitetsarbete för lärosätet som helhet var mindre vanligt. Verkets olika bedömningar har emellertid bidragit till ett intensifierat utvecklings- och förbättringsarbete vid högskolorna. En andra omgång av granskning och bedömning av kvalitetsarbete vid universitet och högskolor skall genomföras under perioden 1998–2002.

I prop. 1997/98:1 utg. omr. 16 s. 56 och 62 lämnades redovisning för de nationella utvärderingarna Kvalitet och förändring (Högskoleverkets rapportserie 1997:8 R) och Utvärdering av läkarutbildning (Högskoleverkets rapportserie 1997:29 R).

Högskoleverket har slutfört ytterligare två nationella utvärderingar, nämligen Examinationen i högskolan (Högskoleverkets rapportserie 1997:39 R) och Magisterexamen söker identitet (Högskoleverkets rapportserie 1997:45 R). Rapporten om magisterexamen visar att införandet av magisterexamen har verkat kvalitetshöjande och kvalitetssäkrande. För framför allt högskolorna har det inneburit att fler disputerade lärare anställts och att forskningsmöjligheterna har förbättrats. I rapporten om examinationen i högskolan föreslås att examinationen görs till en central fråga i granskningarna av universitetens och högskolornas kvalitetsarbete. Högskoleverket menar att universitetens och högskolornas utbildningskvalitet kan höjas och samhällets behov av kunskapsgaranti tillgodoses om examinationens form och innehåll utvecklas. Regeringen anser att det är viktigt att högskolan arbetar på att finna nya examinationsformer. De följer alltför ofta traditionella former. Examinationen borde i större utsträckning ske som en kontinuerlig del av läroprocessen.

Högskoleverkets rapport Kvalitetsarbete – ett sätt att förbättra verksamhetens kvalitet vid universitet och högskolor? (Högskoleverkets rapportserie 1997:41 R) visar att kvalitetskulturen vid de svenska universiteten och högskolorna är på väg att utvecklas på ett sätt som befrämjar verksamheten. Högskoleverket menar att bedömningsprogrammet bidrar till denna utveckling.

Regeringen anser att det är viktigt att Högskoleverket utvecklar goda metoder för att bedöma kvaliteten. För att lärosätena skall kunna påvisa en positiv kvalitetsutveckling är det viktigt att verket anger vilka kriterier som används vid bedömningen. För att universiteten och högskolorna skall nå den högsta kvaliteten i sin verksamhet utifrån de förutsättningar som råder, måste arbete ständigt pågå med att på ett systematiskt sätt säkra och förbättra kvaliteten vid hela lärosätet.

Examensrättsprövningar

En form av bedömning av kvaliteten i högskolan rör förutsättningarna för högskolor att utfärda examina inom grundutbildningen. Examensrättsprövningarna fungerar som en pådrivande kraft i kvalitetsutvecklingen. Liksom tidigare år har prövningarna om rätt till magisterexamen i olika ämnen dominerat. Verket har också prövat lärarexamina vid flera lärosäten och inlett prövningar av nya huvudämnen i kandidat- och magisterexamen inom vårdutbildningsområdet.

Under år 1997 har Högskoleverket prövat 62 ärenden om examensrätt. Antalet ärenden var i stort sett lika stort som år 1996. Ansökningarna från enskilda utbildningsanordnare minskade dock.

Högskoleverket omprövar beviljade examensrätter efter tre till fem år. Omprövningen genomförs som en förnyad prövning där även utbildningsresultaten bedöms. En första omgång av förnyad prövning för magisterexamensrätt omfattade 40 ämnen vid fyra högskolor. Högskoleverket har också inlett en förnyad prövning av lärarexamina. Verket räknar med att förnyad prövning av examensrätter kommer att öka i omfattning.

Av planerings- och resursskäl överväger regeringen att föreslå att beslut om rätt för en statlig högskola att utfärda en yrkesexamen skall fattas av regeringen.

5.3 Grundläggande högskoleutbildning

5.3.1 Fortsatt utbyggnad av den högre utbildningen

Förväntningarna på högskolan är stora. Det råder en betydande politisk uppslutning kring utbildning som ett prioriterat område med stor

betydelse för tillväxten i landet, men åsikterna skiljer sig starkt åt om hur resurserna ska fördelas. Expansionen av högskolan har varit betydande de senaste åren. Läsåret 1989/90 fanns det 193 000 registrerade studenter i högskolan. Läsåret 1996/97 var motsvarande siffra drygt 300 000.

Intresset för högskolestudier vid universitet och högskolor är stort och har ökat de senaste åren. Statsmakterna har tidigare beslutat om att tillföra högskolan 30 000 nya permanenta platser för åren 1997 och 1999. Trots utbyggnaden var det många behöriga sökande som inte kunde erbjudas en plats i högskolan. I 1997 års vårproposition (prop. 1996/97:150, bet. 1996/97:FiU20, rskr. 1996/97:284) föreslog därför regeringen en ytterligare utbyggnad av högskolan åren 1998 och 2000 med sammanlagt 30 000 nya platser. Dessutom har riksdagen på regeringens förslag beslutat om tre nya högskolor, Södertörns högskola, Malmö högskola och Högskolan på Gotland. Vid etablerandet av Södertörns högskola beslutade statsmakterna särskilt om 3 000 platser för åren 1997–1999. Med anledning av propositionen Regional tillväxt – för arbete och välfärd (prop. 1997/98:62, bet. 1997/98:AU11, rskr. 1997/98:204 o. 205) beslutade riksdagen att en distansutbildningsmyndighet skall etableras i Härnösand samt att minst 1 500 av de tillkommande platserna år 2000 skall avsättas för distansutbildning och decentraliserad utbildning. I den storstadspolitiska propositionen (prop. 1997/98:165) föreslog regeringen att högskolan tillförs ytterligare 5 000 platser år 2000. Det innebär att högskolan sammantaget tillförs 68 000 nya permanenta platser under perioden 1997–2000.

Andelen ungdomar som går vidare till högre studier har stigit kraftigt – omkring 30 % av alla ungdomar mellan 19 och 25 år går vidare till högskolan. Den siffran måste höjas. Uppemot 50 % av en årskull skall kunna gå vidare till högskolan. Satsningen på Kunskapslyftet torde bidra till ett ökat intresse för högskolestudier. Till det ökade intresset för högskolestudier från ungdomar tillkommer det ökande behovet av kompetenshöjande insatser i samhället i övrigt. En fortsatt utbyggnad av den högre utbildningen behövs inte bara för att bereda en allt större andel av ungdomskullarna plats i högskolan. Högskolans kapacitet måste i ökad grad ställas till förfogande och kunna utnyttjas av de vuxna i arbetslivet (se även avsnitt 5.4.2).

Arbetslivet är, liksom samhället i övrigt, i ständig omvandling. Möjligheterna att förutsäga framtidens yrken är små. Inom Regeringskansliet har gjorts omvärldsanalyser för att kartlägga och bedöma samhällets och arbetsmarknadens behov av välutbildade personer. I arbetet har utöver representanter för olika departement även deltagit företrädare för Arbetsmarknadsstyrelsen, Högskoleverket, Statistiska centralbyrån och Nutek. Vad vi vet är att framtidens arbetsmarknad kommer att kräva högutbildad arbetskraft som kan möta allt mer skiftande behov. Behovet av personer med teknisk och naturvetenskaplig utbildning kommer att öka. Detta gäller särskilt inom IT och bioteknik liksom inom verkstadsindustrin och basindustrin, som kommer att kräva alltmer högkvalificerad arbetskraft. Regeringen har redan genomfört och avser att fortsätta genomföra stora satsningar inom detta område. Vid fördelningen av de 68 000 nya permanenta platserna ligger tyngdpunkten på tekniska och naturvetenskapliga utbildningar (se vidare avsnitt 5.3.2 Naturvetenskapliga och tekniska utbildningar). Den offentliga sektorn med sin relativt höga utbildningsnivå kommer även i framtiden att kräva ett stort tillskott av välutbildad arbetskraft. Efterfrågan på det slags tjänster som offentlig sektor erbjuder ökar, t.ex. inom utbildning, vård och omsorg (se vidare avsnitten 5.3.3 Vård- och omsorgsutbildningar och 5.3.4 Lärarutbildningar).

Allt fler väljer att förlägga delar av sina studier utomlands. Sveriges medlemskap i EU har givit förutsättningar för ökad rörlighet för utbildning och arbetsmarknad. Behovet av personer med goda språkkunskaper kommer att öka. Bland annat kommer behovet av tolkar att vara stort. Detta illustrerar något behovet av välutbildad arbetskraft inom en mängd sektorer samt även behovet av nya ämnesövergripande utbildningar med t.ex. blandningar av teknik, humaniora och samhällsvetenskap.

Kriterier för fördelning

Regeringen lämnade redan i budgetpropositionen för år 1997 ett förslag till fördelning av de nya platserna för hösten 1999. Regeringen har efter förhandlingar med Centerpartiet under våren 1998 presenterat ett förslag till fördelning av 20 000 platser för hösten 2000. Principen för fördelning av platserna åren 1999 och 2000 har tidigare redovisats i budgetpropositionen för år 1998. Principen för förslaget till fördelning av platserna hösten 2000 grundas på flera faktorer. I de propositioner för regional tillväxt och för storstadspolitik som riksdagen beslutade om vid förra riksmötet betonas högskolans stora betydelse för dessa områden. Viktiga faktorer är vidare studenternas efterfrågan på utbildning vid olika högskolor och näringslivets behov av välutbildade inom naturvetenskap och teknik.

Tabell 5.9 Förslag till fördelning för de nya permanenta platserna under perioden 1997–2000

UNIVERSITET/HÖGSKOLA	BESLUTAT 1997	BESLUTAT 1998	BESLUTAT 1999	FÖRSLAG 2000	SUMMA
Uppsala universitet	250	400	250	800	1 700
Lunds universitet	250	400	250	900	1 800
Göteborgs universitet	350	400	350	1 200	2 300
Stockholms universitet	250	400	250	600	1 500
Umeå universitet	500	800	500	700	2 500
Linköpings universitet	1 150	700	1 150	700	3 700
Karolinska institutet	0	100	0	50	150
Kungl. Tekniska högskolan	400	700	400	800	2 300
Luleå tekniska universitet	300	600	300	500	1 700
Karlstads universitet	700	500	700	500	2 400
Växjö universitet	800	500	800	500	2 600
Örebro universitet	900	500	1 000	500	2 900
Mitthögskolan	1 800	0	2 500	500	4 800
Högskolan i Karlskrona/Ronneby	500	500	600	500	2 100
Malmö högskola	1 500	300	1 500	900	4 200
Danshögskolan	0	2	0	0	2
Dramatiska institutet	0	5	0	5	10
Högskolan i Borås	300	700	300	700	2 000
Högskolan Dalarna	550	500	550	500	2 100
Högskolan på Gotland	250	200	450	300	1 200
Högskolan i Gävle	300	700	300	500	1 800
Högskolan i Halmstad	500	700	300	500	2 000
Högskolan i Kalmar	500	500	600	500	2 100
Högskolan Kristianstad	250	700	250	600	1 800
Högskolan i Skövde	350	700	350	500	1 900
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	400	500	600	500	2 000
Idrottshögskolan	0	10	0	0	10
Konstfack	0	14	0	0	14
Kungl. Konsthögskolan	0	3	0	0	3
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	0	14	0	0	14
Lärarhögskolan i Stockholm	0	150	0	800	950
Mälardalens högskola	1 200	1 000	100 ¹	700	2 900
Operahögskolan i Stockholm	0	1	0	0	1
Södertörns högskola	1 000	1 400	1 000	900	4 300
Teaterhögskolan i Stockholm	0	1	0	0	1
Sveriges lantbruksuniversitet	200	450	200	420	1 270
Chalmers tekniska högskola AB	250	450	250	600	1 550
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	300	500	300	500	1 600
Distansutbildning och decentraliserad utbildning (i huvudsak stödområde 1)				1 500	1 500
För senare fördelning				325	325
Totalt	16 000	16 000	16 000	20 000	68 000

¹ Engångsmedel för 1999 motsvarande 100 platser

5.3.2 Naturvetenskapliga och tekniska utbildningar

Regeringens förslag: Tyngdpunkten i utbyggnaden av de nya permanenta platserna åren 1999 och 2000 skall ligga inom de tekniska och naturvetenskapliga områdena. Göteborgs universitet anvisas 1,5 miljoner kronor för ett nationellt resurscentrum i matematik. Lunds universitet anvisas 5 miljoner kronor för 1999 för att vidmakthålla trafikflygarutbildning i Ljungbyhed.

Regeringens bedömning: Som en planeringsförutsättning bör Lunds universitet erhålla 5 miljoner kronor engångsvis för trafikflygarutbildning för år 2000.

Skälen för regeringens förslag och bedömning:

Bakgrund

Välutbildade personer inom teknik och naturvetenskap är en viktig förutsättning för ett framgångsrikt näringsliv och landets ekonomiska utveckling. Detta gäller såväl för den enskilde som för samhället i stort. Sverige har för få högt utbildade inom naturvetenskap och teknik. Näringslivet kan inom vissa områden inte rekrytera tillräckligt många personer med rätt naturvetenskaplig och teknisk kompetens. Detta gäller särskilt civilingenjörer och forskarutbildade. Inom skolan finns ett stort behov av lärare med naturvetenskaplig och teknisk inriktning. Inom Regeringskansliet förs fortlöpande samtal med företrädare för högskolan, näringslivet, myndigheter samt fackliga och andra organisationer kring dessa frågor. Sedan flera år tillbaka har omfattande satsningar gjorts på de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna.

Dimensionering

I högskolan examinerades läsåret 1996/97 strax över 3 400 civilingenjörer, vilket är en ökning med 30 % jämfört med läsåret 1990/91. Antalet examinerade civilingenjörer och högskoleingenjörer väntas öka mycket snabbt vid sekelskiftet. För treårsperioden 2003–2005 har statsmakterna ställt upp examensmål för civilingenjörsutbildningarna som motsvarar ca 4 300 per år. Detta innebär en ökning med nära 30 % jämfört med dagsläget. Till detta kommer antalet examinerade högskoleingenjörer som beräknas att öka betydligt de kommande åren. Läsåret 1996/97 började

6 000 studenter på något civilingenjörsprogram och 7 300 studenter på något högskoleingenjörsprogram. Enligt prognoser från Statistiska Centralbyrån kommer statsmakternas ambitionshöjning inom området att leda till att Sverige år 2005 har drygt 100 000 civilingenjörer under 65 år och omkring 200 000 övriga ingenjörer inklusive gymnasieingenjörer. Detta ska jämföras med mitten av 1980-talet då det endast fanns 45 000 civilingenjörer och 70 000 övriga ingenjörer inklusive gymnasieingenjörer. Båda dessa grupper kommer således att ha mer än fördubblats under en 20-årsperiod.

Företrädare för arbetslivet har framhållit det stora behovet som föreligger av civilingenjörer med olika inriktning. Därför måste antalet civilingenjörer som examineras under de kommande åren fortsätta att öka. I förslaget till fördelning av platser för åren 1999 och 2000 har tekniska och naturvetenskapliga utbildningar prioriterats, bl.a. civilingenjörsutbildningar. Statsmakterna har redan tidigare fastställt mål för antalet civilingenjörsexamina per lärosäte för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Regeringen har även angivit planeringsförutsättningar för treårsperioden 2003–2005. Mot bakgrund av den fortsatta utbyggnaden och kraftiga satsningen på naturvetenskap och teknik kan dessa mål komma att behöva ändras. Regeringen avser att återkomma med bedömningar och förslag angående examensmål i budgetpropositionen för år 2000 då nya utbildningsuppdrag skall fastställas. Inför arbetet med budgetpropositionen för år 2000 kommer ett mer utförligt underlag att föreligga om utfallet av antalet examina dittills.

Åtgärder för att öka intresset för NT-utbildningar

Intresset för naturvetenskap och teknik ökar. Andelen elever inom gymnasieskolans naturvetenskapliga och tekniska utbildningar har ökat med 10 % läsåret 1996/97 jämfört med läsåret 1995/96. Även andelen kvinnor vid dessa utbildningar ökar. Därigenom blir rekryteringsbasen till motsvarande utbildningar inom högskolan större. Intresset för flertalet naturvetenskapliga och tekniska utbildningar inom högskolan har också ökat. Detta gäller även för antagningen hösten 1998. Även om intresset för dessa utbildningar har ökat under senare år, så är behovet av denna kompetens inte täckt.

Det görs och har gjorts många ansträngningar från statsmakternas och enskilda lärosätens sida för att öka andelen personer som skaffar sig en högre utbildning inom naturvetenskap och tek-

nik. Det rör sig bl.a. om olika rekryteringsinsatser för att öka andelen kvinnliga studenter, introducera nya undervisningsformer och olika kombinationsutbildningar. Regeringen gav våren 1996 i uppdrag till Linköpings universitet att i samverkan med andra universitet och högskolor genomföra ett utvecklingsprojekt med syfte att förnya högskoleingenjör- och civilingenjörsutbildningarna. Genom att förändra innehåll samt undervisnings- och arbetsformer kan utbildningarna bli mer attraktiva för de grupper som traditionellt sett inte söker sig till dessa. Förnyelsen syftar till att stimulera rekryteringen, framför allt bland kvinnor och att höja kvaliteten på utbildningarna. Projektet ska slutredovisas till regeringen i mars 1999.

En annan viktig rekryteringsåtgärd har varit regeringens uppdrag till Högskoleverket och Statens skolverk att vidta åtgärder som syftar till att öka ungdomars intresse och förutsättningar för studier i naturvetenskap och teknik, det s.k. NOT-projektet. Projektet har bedrivits i samarbete med skolor, högskolor och företrädare för olika intressen i samhället. NOT-projektet avslutades i juli 1998. Inom ramen för NOT-projektet har en rad olika åtgärder vidtagits bl.a. flera attitydundersökningar hos ungdomar om naturvetenskap och teknik, konferenser och seminarier med inbjudna från skolor, högskolor, näringsliv, kommuner m.m. Olika insatser för lärarfortbildning och stöd till lärare inom naturvetenskap och teknik har genomförts. Utvecklingsprojekt rörande undervisningsformer inom matematik har initierats och drivits inom ramen för NOT-projektet. Under femårsperioden 1993–1998 har ett trendbrott skett vad gäller rekryteringen till naturvetenskapliga och tekniska utbildningar inom såväl gymnasieskolan som högskolan. Härtill torde NOT-projektets olika åtgärder för att stimulera intresset för naturvetenskap och teknik ha bidragit. Regeringen avser att återkomma senare med ett förslag till ett nytt NOT-projekt (se avsnitt 4.5.1 Tiopunktsprogram för kvalitet och likvärdighet i skolan).

Nationellt resurscentrum i matematik vid Göteborgs universitet

Riksdagen beslutade på regeringens förslag i budgetpropositionen för år 1998 (prop. 1997/98:1, utg.omr. 16, avsnitt 5.2.3) att verksamheten vid de nationella resurscentrumen för ämnena fysik, kemi och teknik som är knutna till Lunds, Stockholms respektive Linköpings universitet skulle permanentas. Dessa centrum ver-

kar för att undervisningen i naturvetenskap och teknik i grundskolan samt i gymnasieskolan skall bedrivas på ett stimulerande, intressant och pedagogiskt sätt. Lärare får hjälp att koppla sin undervisning i dessa ämnen till såväl vardagliga händelser som verkligheten i arbetslivet i dag. Centrumen bedriver fortbildning och konferenser för lärare inom både grundskola och gymnasieskola. Såväl resurscentrum för fysik som för kemi har utvärderats av Högskoleverket och Statens skolverk och befunnits vara mycket uppskattade och efterfrågade av landets grundskole- och gymnasieskol lärare.

Vid Göteborgs universitet pågår ett projekt i samarbete med Chalmers tekniska högskola AB för att etablera ett liknande resurscentrum för matematikämnet. Mot bakgrund av matematikämnets stora betydelse föreslår regeringen att Göteborgs universitet anvisas 1,5 miljoner kronor för ett nationellt resurscentrum för matematik. Arbetet bör ske i fortsatt samarbete med Chalmers tekniska högskola AB. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B5 Göteborgs universitet: Grundutbildning.

Basåret

En viktig rekryteringsväg till tekniska och naturvetenskapliga högskoleutbildningar är det s.k. basåret. Syftet är att öka rekryteringen, särskilt av kvinnor, till tekniska och naturvetenskapliga högskoleutbildningar. Basår ges såväl vid universitet och högskolor som inom Komvux. Drygt 3 100 studenter per år läser basåret inom högskolan och 4 000 inom Komvux. En uppföljning fem år efter det att basåret infördes i stor skala inom högskolan har givit mycket positiva resultat. Mellan 60 % och 70 % av alla som varit registrerade på basåret läser året därpå någon naturvetenskaplig eller teknisk utbildning i högskolan. Bland nybörjarna på grundskolläroprogrammet 4–9 med inriktning mot matematik och naturvetenskap kom drygt 30 % från basåret. Närmare hälften av alla studenter inom basåret är kvinnor. Basåret har en viktig roll i rekryteringen av kvinnor till tekniska och naturvetenskapliga högskoleutbildningar. Regeringen har i regleringsbrevet uppdragit åt universitet och högskolor att erbjuda basår. Med anledning av basårets betydelse för rekryteringen till tekniska och naturvetenskapliga högskoleutbildningar, särskilt lärarutbildningar, bör det ges fortsatt hög prioritet.

S.k. NT-utbildning

Riksdagen beslutade år 1995 på regeringens förslag (prop. 1994/95:139, bet. 1994/95:UbU15, rskr. 1994/95:353) att ge 9 000 studerande i åldrarna mellan 28 och 48 år möjlighet att läsa en teknisk eller naturvetenskaplig högskoleutbildning med en förmånligare studiefinansiering (vuxenstudiestöd) än normalt, s.k. NT-utbildning. Målet med satsningen är att öka antalet personer i samhället med en naturvetenskaplig och teknisk utbildning. Vidare är det en möjlighet för yrkesverksamma att byta bana eller för arbetslösa att förbättra sina chanser på arbetsmarknaden.

Regeringen följer fortlöpande utvecklingen av bl.a. antalet antagna till dessa utbildningar. Högskoleverket har haft regeringens uppdrag att följa NT-utbildningen och lämnade en rapport till regeringen i december 1997 (Högskoleverkets rapportserie 1998:4 R). Av rapporten framgår att 60 % av de sökande var förvärvsarbetande och övriga var studerande inom Komvux eller arbetsökande. Många av de sökande angav möjligheten att förbättra sina förutsättningar på arbetsmarknaden som huvudskäl för sitt intresse för utbildningen. Intresset för NT-utbildning har hela tiden varit stort. Antalet sökande har varje höst uppgått till ca 7 000, varav knappt 3 000 varit behöriga och antagits till utbildningen. Hälften av de antagna har valt en treårig högskoleingenjörsutbildning. Övriga har till största delen valt civilingenjörsutbildningar eller lärarutbildningar. De antagna studenterna har i samma utsträckning som andra studenter klarat av utbildningarna. De äldre studenterna har i större utsträckning än de yngre avbrutit sina studier. Det beror till stor del på att dessa äldre studenter ofta har en annan livssituation än många andra studenter.

En gemensam erfarenhet är att de NT-studenter som stannat kvar i utbildningen är mycket motiverade och högpresterande. Studenterna har tack vare sina tidigare erfarenheter ofta berikat undervisningen för andra studenter. NT-studenternas erfarenheter från arbetslivet och deras livssituation gör dem också ibland mer kritiska än andra studenter till undervisningens uppläggning. Deras synpunkter har ofta lett till organisatoriska förbättringar. Högskoleverkets slutsatser är att erfarenheterna och resultaten av satsningen på NT-utbildning huvudsakligen är positiva. Regeringen delar denna bedömning.

Intresset för NT-utbildningarna var hösten 1998 fortsatt stort. Efter den sista antagningen hösten 1998 har samtliga platser utnyttjats.

Trafikflygarutbildningen

Regeringen gav i juni 1997 Lunds universitet och Försvarmakten i uppdrag att förbereda ändrat huvudmannaskap för den civila trafikflygarutbildningen vid Ljungbyhed fr.o.m. den 1 januari 1998. I uppdraget ingick bl.a. att lämna förslag till dimensionering av utbildningen samt beräkna dess kostnader. Uppdraget redovisades för regeringen i februari 1998. I budgetpropositionen för år 1998 beräknades 17,4 miljoner kronor för den civila trafikflygarutbildningen under anslaget B3 Lunds universitet: Grundutbildning. Av budgetpropositionen framgick att dimensioneringen av trafikflygarutbildningen skulle vara utifrån en basnivå mot bakgrund av svårigheten att förutsäga behovet av trafikflygare. Vidare framgick att verksamheten skulle dimensioneras utifrån de ekonomiska ramar som givits. Slutligen konstaterades att det förändrade huvudmannaskapet skapade bättre förutsättningar för bl.a. uppdragsutbildning åt flygbolag. Därigenom skulle kapacitet och lärarresurser kunna utnyttjas på ett effektivt sätt. Regeringen har erfärut att diskussioner förs mellan Lunds universitet och bl.a. SAS om att erbjuda uppdragsutbildning.

Lunds universitet pekar i sin redovisning på att i samband med överföringen av trafikflygarutbildningen från Försvarmakten till universitetet har en rad olika kostnader uppstått som ännu inte täcks av de ekonomiska ramar som anvisats. Det rör bl.a. kapital- och lokalkostnader. Regeringen beslutade i augusti 1998 att anvisa 5 miljoner kronor för år 1998 till Lunds universitet som en ytterligare förstärkning av resurserna till trafikflygarutbildningen vid Ljungbyhed. Mot bakgrund av de ekonomiska förutsättningarna för verksamheten föreslår regeringen att Lunds universitet anvisas en förstärkning av resurserna för år 1999 med 5 miljoner kronor för att kunna vidmakthålla trafikflygarutbildningen vid Ljungbyhed. Som planeringsförutsättning bör gälla att ytterligare 5 miljoner kronor anvisas engångsvis för år 2000. Därefter bör de ekonomiska förutsättningarna för verksamheten åter prövas. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B3 Lunds universitet: Grundutbildning.

Regeringen gav i september 1998 i uppdrag åt Statens skolverk att i samråd med Högskoleverket och Luftfartsverket göra en översyn av det statliga stödet till olika flygutbildningar. Upp-

draget skall redovisas till regeringen i februari 1999.

5.3.3 Vård- och omsorgsutbildningar

Landsting och högskolor i samverkan för bättre utbildningar inom vård- och omsorgsområdet

Samtliga vårdhögskoleutbildningar bedrevs före budgetåret 1995/96 vid de landstingskommunala vårdhögskolorna. Därefter har dessa utbildningar på flera håll i landet genom avtal överflyttats till statliga universitet och högskolor. Överflyttningen skedde i en första etapp redan år 1995. Därefter har processen fortsatt och enligt regeringens bedömning kommer vårdhögskoleutbildningen i så gott som samtliga landsting vara överflyttad till den statliga högskolan redan i januari 1999.

Intresset för överflyttningen av vårdhögskoleutbildning till den statliga högskolan har varit mycket stort från såväl landsting som statliga högskolor. Samtliga inblandade har sett mycket positivt på de möjligheter som denna överflyttning skapar. Regeringen vill framhålla vilken betydelse som denna process kommer att få för dessa utbildningar och för de utbildningar som bedrivs i den statliga högskolan. Samverkan har etablerats mellan olika utbildningsprogram och möjligheter till gränsöverskridande forskning har underlättats. Den positiva bilden förstärks av de utvärderingar som gjorts av överflyttningen som visar på en givande utveckling för såväl utbildningarna inom vård och omsorg som övriga högskoleutbildningar.

Syftet med samverkansavtalen har överallt varit detsamma, nämligen att skapa goda utbildningsmöjligheter och lika villkor för vårdhögskolornas studenter i den nationella universitets- och högskolemiljön. Tillgång till högre utbildning av hög kvalitet inom alla samhällssektorer är ett statligt ansvar. I denna process har dock frivilligheten och anpassning till den lokala situationen varit av särskilt värde. Verksamheten har genom denna process fått förändras i sin egen takt och med möjlighet till regional anpassning.

Personalbehov inom vård- och omsorgssektorn

Vård- och omsorgsområdet har genomgått stora förändringar under det senaste decenniet. Detta ställer stora krav på vårdpersonalens kompetens. Det kan konstateras att det framgent kommer att finnas ett stort behov av välutbildad personal inom denna sektor. Det är därför av största vikt att

utbildning till yrken inom denna sektor håller fortsatt hög kvalitet och bedrivs i minst samma omfattning som i dag.

Det framtida behovet av olika yrkesgrupper inom vård- och omsorgssektorn är beroende av en mängd faktorer. Det är därför svårt att bedöma behovet. Många signaler tyder på att det kan komma att uppstå brist på bl.a. sjuksköterskor. Stora regionala skillnader i behovet av exempelvis läkare och sjuksköterskor förekommer. Likaså förekommer stora skillnader i behovet av olika specialistkompetenser inom dessa yrkeskårer.

För att närmare kartlägga framtida utbildningsbehov inom vård- och omsorgssektorn samt föreslå åtgärder för att underlätta rekryteringen av personal till denna sektor beslutade regeringen i juni 1998 att inrätta en kommission inom Regeringskansliet. Kommissionens arbete skall vara slutfört den 31 juli 1999. Kommissionen har vidare att överväga en långsiktig lösning av dimensioneringsfrågan för högre utbildning inom vård- och omsorgssektorn. I detta sammanhang skall huvudmannaskapet och dess effekter för såväl dimensioneringen av som rekryteringen till vård- och omsorgsutbildningarna diskuteras. Kommissionens arbete kommer att samordnas med den arbetsgrupp som tillsatts inom Socialdepartementet i samarbete med Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet och arbetsmarknadens parter (S 1998:D) med uppgift att kartlägga personalförsörjning och utbildningsbehov inom äldreomsorgen.

Ersättning för klinisk utbildning och forskning

Staten är huvudman för den grundläggande utbildningen för läkare och tandläkare samt för den forskning och forskarutbildning som bedrivs inom det medicinska och odontologiska området. Landstingen samt vissa kommuner är huvudmän för den offentliga sjukvården och för folktandvården. Den kliniska delen av läkar- och tandläkarutbildningen kan endast bedrivas där sjukvård eller tandvård bedrivs. Därför har staten och berörda landsting respektive kommuner slutit avtal om samverkan som innebär att statlig utbildning och forskning får tillgång till respektive landstings/kommuns sjukvårds- och tandvårdsorganisation. Avtalet som avser läkarutbildningen och den medicinska forskningen slöts år 1989 och godkändes av riksdagen i samband med behandlingen av propositionen Om forskning (prop. 1989/90:90, bet. 1989/90:UbU25, rskr. 1989/90:328). Avtalet om tandläkarutbildningen och den odontologiska forskningen slöts år 1992

och godkändes av regeringen år 1993. Båda avtalen gäller tills vidare och har en uppsägningstid på fem år.

Sedan avtalen ingicks har mål- och resultatstyrning samt ett nytt resurstilldelningssystem införts för den statliga högskolan vilket gör väsentliga delar av avtalen obsoleta. Regeringen tillkallade i juni 1997 en utredare med uppdrag att biträda Utbildningsdepartementet med att genomföra en översyn och omförhandling av ovan nämnda avtal. Överläggningar förs för närvarande med Landstingsförbundet.

Fotterapeututbildning

Behörighetskommittén framhöll i sitt betänkande Ny behörighetsreglering på hälso- och sjukvårdens område m.m. (SOU 1996:138) vikten av tillgång till god fotvård inom dagens hälso- och sjukvård. Kommittén konstaterade att den svenska utbildningen för medicinska fotvårdare är, sedd i ett europeiskt perspektiv, av liten omfattning och bedrivs på låg nivå inom utbildningsväsendet. I många europeiska länder är den medicinska fotvårdsutbildningen en akademisk utbildning. I Sverige finns i dag ingen reguljär utbildning i medicinsk fotvård på högskolenivå. Kommittén ansåg mot denna bakgrund att det finns skäl att överväga om utbildningen inom medicinsk fotvård borde byggas ut.

Hälso- och sjukvårdens utvecklingsinstitut (SPRI) samt Medicinska Forskningsrådet (MFR) gjorde vid en gemensam konferens den 15–17 april 1998 om diabetikers fotproblem ett konsensusuttalande. De påtalar vikten av att fotterapeuter med medicinskt arbetsområde får tillgång till adekvat utbildning.

Fotterapeuternas riksförbund inkom i november 1997 till regeringen med en framställning att utbildning i fothälsovård och fotsjukvård borde finnas inom högskolans reguljära utbildning. Ärendet remitterades. Fotterapeuternas riksförbund får stöd i sin framställning av remissinstanserna. Socialstyrelsen framhåller i sitt remissvar att det är viktigt att regeringen prövar möjligheten att förbättra den reguljära utbildningen inom den medicinska fotvården.

Regeringen avser mot denna bakgrund att uppdraga åt Karolinska institutet och Linköpings universitet att anordna utbildning i medicinsk fotvård. Uppdraget skall utföras inom befintliga ekonomiska ramar.

5.3.4 Lärarutbildningar

Regeringens förslag: För lärarutbildningarnas forskningsanknytning anvisas ytterligare 26,1 miljoner kronor för budgetåret 1999.

För lärarutbildares kompetensutveckling anvisas 5,2 miljoner kronor för budgetåret 1999.

Skälen för regeringens förslag: De resursförstärkningar för utveckling av lärarutbildningarna som påbörjades i och med förslagen i budgetpropositionen 1997 har fortsatt under år 1998 och fortsätter även under år 1999.

Forskningsanknytning av lärarutbildningen

Med anledning av budgetpropositionerna 1997 och 1998 har riksdagen beslutat att anvisa 8 miljoner kronor respektive ytterligare 8 miljoner kronor för forskningsanknytning av lärarutbildningen. Som en planeringsförutsättning angavs att ytterligare 9 miljoner kronor skulle anvisas för år 1999. Medel har beräknats under anslaget B52 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m., anslagsposten 5. Utveckling av lärarutbildning.

Från Lunds universitet och Malmö högskola har inkommit en begäran till Utbildningsdepartementet om stöd för forskarutbildning på distans för yrkesverksamma lärare. Frågan om lärares forskarutbildning och lärarutbildningens forskningsanknytning behandlas fortsättningsvis i Lärarutbildningskommittén.

Kompetensutveckling av lärarutbildare

Med anledning av budgetpropositionerna 1997 och 1998 har riksdagen beslutat att avsätta sammanlagt 25 miljoner kronor för kompetensutveckling av lärarutbildare. Som en planeringsförutsättning angavs att 5 miljoner kronor skulle avsättas för år 1999. Regeringen föreslår att 5,2 miljoner kronor avsätts för år 1999. Medlen har beräknats under anslaget B52 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m., anslagsposten 5. Utveckling av lärarutbildning.

Högskoleverkets fördelning av medel

Regeringen har uppdragit åt Högskoleverket att fördela medlen för forskningsanknytning och kompetensutveckling i enlighet med de kriterier som angavs i budgetpropositionen och regleringsbrevet för år 1997. I september 1998 hade Högskoleverket beviljat medel för forskning och

kompetensutveckling till 13 lärosäten. De forskningsprojekt som har erhållit medel spänner över ett brett område men har som gemensam utgångspunkt relevansen för skolan och lärarutbildningen. Exempel på forskningsområden är det didaktiska området (inom kemi, matematik, litteratur och de samhällsorienterande ämnena), ungdomskultur, specialpedagogik, den mångkulturella skolan, lärarrollen samt etiska frågor och frågor om lärandet bl.a. i relation till naturvetenskap och teknik.

Utbildning av Waldorflärare

Vid behandlingen av budgetpropositionen 1998 tillkännagav riksdagen som sin mening att regeringen skulle ge Högskoleverket ett tilläggsuppdrag att finna en lösning av frågan om utbildning för alla lärarkategorier som finns i en Waldorfskola. Ett uppdrag med denna inriktning har givits till Högskoleverket och rapporteras till regeringen i oktober 1998.

Regeringen har i september 1998 tilldelat Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan 3,4 miljoner kronor för att skolan skall kunna genomföra en påbyggnadsutbildning i Waldorfpedagogik i likhet med de två föregående läsåren. (Se även avsnitt B51 Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m.)

Kommittén om lärarutbildningen

Lärarutbildningskommittén (U 1997:07, Dir 1997:54) begärde i februari 1998 förlängd tid för sitt arbete. Kommittén skulle enligt tidigare beslut redovisa sitt uppdrag i juni 1998. Regeringen har beslutat att ge kommittén ett tilläggsdirektiv (Dir. 1998:47) med innebörden att kommittén också skall lämna förslag till en utbildning av skolledare. Regeringen har på grund av det omfattande uppdraget givit kommittén förlängd utredningstid till maj 1999.

Regionala utvecklingscentrum för lärarutbildning

Ett stort antal högskolor med lärarutbildning har inlett arbetet med att etablera regionala utvecklingscentrum. Verksamheten i centrumen omfattar bl.a. kompetensuppbyggnad för lärare och lärarutbildare, utveckling av skolans pedagogiska arbete och fortbildning för lärare. Högskoleverket och Statens skolverk har genomfört ett antal konferenser med syfte att ge högskolor och kommuner tillfälle till erfarenhetsutbyte och för att få en uppfattning om hur regionala utvecklingscentrum skall kunna utvecklas. Idén med de regionala utvecklingscentrumen har rönt stor

uppmärksamhet på de olika lärosätena. Organisationen av centrumen ser olika ut på högskolorna beroende på bl.a. skilda förutsättningar och inriktningar. Ett för högskola och skola gemensamt mål för verksamheten är en viktig förutsättning för en god utveckling av centrumen.

Kulturinslag i lärarutbildningarna

Några av de regionala utvecklingscentrumen har utvecklat metoder för att förbättra de blivande lärarnas kompetens att arbeta med kultur i skolan. Ett exempel på ett sådant pedagogiskt utvecklingsarbete är inriktat på dans. Det bedrivs i samarbete mellan lärarutbildningarna vid Göteborgs universitet, Luleå tekniska universitet, Högskolan i Karlstad och Högskolan Kristianstad samt Statens kulturråd. Regeringen har anvisat särskilda medel för projektet.

Lärarhögskolan i Stockholm arbetar med dramaturgi som metod för pedagogisk förnyelse. Sedan år 1997 bedrivs ett pedagogiskt utvecklingsarbete med utgångspunkt från Shakespeares dramer. Lärarhögskolan som hittills samarbetat med skolor i Stockholmsregionen kommer att utvidga sitt samarbete till att omfatta universitet och högskolor i hela landet. Regeringen har anvisat särskilda medel för projektet.

Mälardalens högskola har av regeringen tilldelats särskilda medel för ett försök med en kombinationsutbildning med huvudsaklig inriktning mot scen och media. Utbildningen skall bedrivas i samarbete med Dramatiska institutet. Projektet syftar till förnyelse av olika yrkesutbildningar t.ex. lärar- och ingenjörsutbildning. (Se även avsnitt 5.3.5 Konstnärliga utbildningar.)

Översyn av examensbeskrivningar

Högskoleverket redovisade i oktober 1997 sitt uppdrag att kartlägga högskolornas tillämpning av examensbeskrivningarna för lärarexamina. Särskild uppmärksamhet skulle ägnas åt examensbeskrivningen för gymnasielärare. I rapporten framkom bl.a. att tillämpning och konkretisering av examensmålen varierar mellan högskolorna. Högskoleverket menar att det finns skäl för en viss revidering av examensmålen för lärarutbildningarna men avråder från att lägga till alltför många nya mål. Högskoleverket för även fram idén att det i högskoleförordningen också borde föras in att högskolorna i sina utbildningsplaner borde reflektera över hur examensmålen skall konkretiseras. Regeringen har överlämnat förslagen till Lärarutbildningskommittén för ställningstagande.

IT-kunskaper bland de nyexaminerade lärarna

Från den 1 januari 1998 skall alla nyexaminerade lärare ha kunskap om datorer och andra informationstekniska hjälpmedel och deras användning i undervisningen. För att kunna uppnå detta kunskapsmål har särskilda medel genom beslut i december 1996 och juli 1997 genom ett uppdrag till Högskoleverket ställts till förfogande för högskolor med lärarutbildning. Verket skall redovisa huvuddelen av sitt uppdrag i mars 1999.

Jämställdhetsinsatser

Kvinnodominansen i lärarutbildningarna är stor – kvinnorna utgör ca 80 % av studenterna. Lärarhögskolan i Stockholm har tillsammans med Länsstyrelsen i Stockholms län och Länsarbetsnämnden i Stockholms län utvecklat idéer om hur rekryteringen av män till lärarutbildningen skulle kunna förbättras. För att pröva en metod att rekrytera flera män till grundskollärarutbildningen har Lärarhögskolan i Stockholm utgått från att män med erfarenhet av pedagogiskt arbete i högre grad än andra söker sig till lärarutbildning. I ett försök riktar man sig till arbetslösa män i några av Stockholmsregionens kommuner för att ge dessa praktik och förberedelse för en lärarutbildning. Regeringen har medgivit undantag från högskoleförordningens bestämmelser om urval vid tillträde till högskolan för projektet. Undantaget avser bestämmelserna om urval till grundläggande utbildning för att de som deltar i projektet skall garanteras plats i fortsatt utbildning. En underhandsrapport skall lämnas till regeringen i maj 2000.

Skolans kvalitet

Skolministern kallade i början av augusti 1998 representanter för lärarnas och skolläraorganisationer, arbetsgivarna, Statens skolverk samt ett antal högskolor till ett samtal om möjligheterna till utveckling för lärare och en ökad rekrytering till läraryrket. Avsikten var att nå en överenskommelse om behov av åtgärder och hur dessa skall genomföras. Den 31 augusti 1998 undertecknade skolministern och parterna en "Avsiktsförklaring om åtgärder för att främja läraryrkets utveckling och rekrytering". En partsammansatt arbetsgrupp kommer att lämna förslag till åtgärder utifrån avsiktsförklaringen. Detta arbete skall vara avslutat senast den 15 december 1998.

Dimensionering

De examensmål och den planeringsinriktning som angavs i budgetpropositionen 1998 visar på en god överensstämmelse med SCB:s prognoser över lärarbehovet fram till år 2005. Utgångspunkter för SCB:s prognoser är bl.a. barnkullarnas storlek, kommande pensionsavgångar, utbildningarnas nuvarande dimensionering, lärarstudenternas genomströmning och lärarnas kvarvaro i yrket.

Regeringen noterar med tillfredsställelse att högskolornas preciseringar vad avser lärare i vissa ämneskombinationer och inriktningar inom den totala ramen för lärarexaminerade görs efter hörande av Högskoleverket och Statens skolverk.

Högskolorna bör särskilt uppmärksamma att lärarexamina med praktisk estetisk inriktning ligger utanför de angivna examensmålen för grundskollärare och gymnasielärare. Både inom grundskolan och gymnasieskolan förväntas behovet av lärare i praktisk estetiska ämnen bli betydligt större än antalet examinerade under flera år framöver. Högskolorna uppmanas att inom ramen för tillgängliga medel fördela resurser så att en ökning sker i första hand av antalet tvåämnesutbildade lärare. Härvid föreligger störst behov av kombinationerna matematiskt-naturvetenskapligt eller språkligt ämne med ett praktiskt/estetiskt ämne.

Högskolor med uppdraget att ge specialpedagogisk utbildning bör särskilt uppmärksamma behovet av specialpedagogisk kompetens i såväl grund- och gymnasieskola som särskola samt öka utbildningsvolymen. Härvid är det viktigt att rekrytera personer med grundskol- och gymnasielärarexamina.

Tabell 5.10 Examensmål och planeringsinriktning för lärarutbildningarna

ÅR	1997–1999	2000–2002	2003–2005
<i>Examina</i>			
Grundskollärare 4–9	4440	6240	4200
Gymnasielärare	3720	4485	4830
<i>Planeringsinriktning</i>			
Grundskollärare 1–7	7500	5600	3000

Regeringen bedömer att de tidigare beslutade examensmålen för grundskollärare med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 skall ligga fast för treårsperioderna 2000–2002 och 2003–2005. Tendensen från antagningen höstterminen 1998 pekar på att högskolorna måste öka rekry-

teringen av redan ämnesutbildade till de praktisk-pedagogiska utbildningarna för lärarexamen. Annars föreligger risk att högskolorna inte når sina examensmål.

Regeringen bedömer vidare att de tidigare beslutade examensmålen för gymnasielärare skall ligga fast för treårsperioderna 2000–2002 och 2003–2005. Även i detta fall måste högskolorna öka rekryteringen av redan ämnesutbildade till de praktisk-pedagogiska utbildningarna för att nå sina examensmål.

Skolans långsiktiga behov av lärare motiverar att minst hälften av det totala antalet examinerade grundskol- och gymnasielärare bör vara inom områdena matematik, naturvetenskap och teknik.

En fortsatt minskning av antalet examinerade grundskollärare med inriktning mot undervisning i årskurserna 1–7 bör ske under de båda kommande perioderna. Minskningen skall främst ske vad gäller inriktning mot svenska – samhällsorientering.

Behovet av antalet examinerade från det barn- och ungdomspedagogiska programmet är fortfarande svårt att bedöma. Regeringen föreslår därför att högskolorna inte genomför några större förändringar i dimensioneringen för treårsperioden 2000–2002. Med de för närvarande sjunkande födelsetalen är det osäkert vad konsekvenserna blir för treårsperioden 2003–2005 vad gäller barnomsorgens behov av barn- och ungdomspedagoger. Regeringen återkommer i denna fråga.

Särskilda rekryteringsinsatser

Examensmålen för grundskollärare 4–9 och gymnasielärare har sedan 1993 varit på en nivå som är högre än vad högskolorna haft möjlighet att nå. För att undvika brist på lärare krävs att högskolorna anstränger sig för att nå sina examensmål. Högskolorna måste intensifiera sin rekrytering av exempelvis redan ämnesutbildade till praktisk pedagogiska utbildningar om 40 poäng för att kunna examinera tillräckligt antal lärare.

Rekryteringsinsatser för att få fler lärare med annan yrkesbakgrund t.ex. militärer har gjorts av några högskolor. Linköpings universitet har genomfört en stor insats. I en första omgång genomgår en grupp officerare lärarutbildningar med inriktning mot gymnasie-, grundskolläro- och slöjdläroexamen.

Rekryteringsinsatser görs för att få fler lärarstudenter med utländsk bakgrund. Lärarhögskolan i Stockholm har enligt ett regeringsbeslut hösten 1996 infört ett förberedande år för denna

grupp med gott resultat. Lärarhögskolan i Stockholm har fortsatt med en andra omgång studenter. (Se även avsnitt 5.4.3 Högskolestuderande med utländsk bakgrund.) En grundskolläro- utbildning med mångkulturell inriktning vid Södertörns högskola har 30 % studenter med utländsk bakgrund.

Kvinnodominansen i lärarutbildningarna är stor. Det är ytterst angeläget att högskolorna fortsätter sina ansträngningar att öka andelen män i lärarutbildningarna. Endast tre högskolor redovisar för år 1997 att åtgärder har vidtagits i denna riktning.

5.3.5 Konstnärliga utbildningar

Regeringens förslag: För fortsatta satsningar på samarbetsprojekt mellan konstnärliga utbildningar, tekniska utbildningar och näringslivet anvisas 4 miljoner kronor.

För integrering av kammarmusikalisk utbildning som hittills bedrivits vid Stiftelsen Edsbergs Musikinstitut anvisas Kungl. Musikhögskolan i Stockholm 4 208 000 kronor. Anslaget till Stiftelsen Edsbergs Musikinstitut reduceras med motsvarande belopp.

De konstnärliga högskolorna i Stockholm anvisas sammanlagt 875 000 kronor för förstärkning av resurserna med anledning av regeringens fastslagna nivåer för styrelsearvoden.

Konstnärlig utbildning bedrivs huvudsakligen vid sju konstnärliga högskolor i Stockholm; Danshögskolan, Dramatiska institutet, Konstfack, Kungl. Konsthögskolan, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, Operahögskolan i Stockholm och Teaterhögskolan i Stockholm. Konstnärlig utbildning bedrivs också vid Lunds, Göteborgs och Umeå universitet samt vid Luleå tekniska universitet.

Skälen för regeringens förslag:

Konstnärliga utbildningars förnyelse

Ett kulturliv som utgör en vital del i samhället som helhet är mycket betydelsefullt. Det är därför viktigt att de konstnärliga utbildningarna även fortsättningsvis aktivt samarbetar med annan högre utbildning såväl som med det omgivande samhället. Ett led i denna strävan är att studerande vid de konstnärliga utbildningarna

redan under sin utbildningstid får tillfälle att delta i praktiskt konstnärligt arbete. Det är angeläget att samarbetet mellan de konstnärliga utbildningarna och kulturlivet förstärks och att introduktionen på arbetsmarknaden underlättas.

Projekt för designutbildningars och tekniska utbildningars samverkan med näringslivet

I budgetpropositionen för år 1997 (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:UbU1, rskr. 1996/97:100) föreslog regeringen satsningar på ett samarbetsprojekt mellan konstnärliga utbildningar, tekniska utbildningar och näringslivet. Göteborgs och Umeå universitet samt Konstfack tilldelades 4 miljoner kronor för sådana projekt efter beslut av regeringen år 1997. Samma belopp har utgått för år 1998. Som planeringsförutsättning angavs att motsvarande belopp även skulle utgå för budgetåret 1999.

Detta är det tredje och sista året som medel fördelas för dessa projekt. Medlen skall fördelas i enlighet med riktlinjerna för budgetåren 1997 och 1998.

Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B52 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. Projekten skall genomföras så att erfarenheterna långsiktigt tas tillvara i högskolans verksamhet. De skall slutgiltigt redovisas efter budgetåret 1999.

Arkitekt- och designutbildningar, forskning och konstnärligt utvecklingsarbete

Regeringen lämnade i mars 1998 ett förslag till riksdagen om ett handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design (prop. 1997/98:117, bet. 1997/98:KrU14, rskr. 1997/98:225). För första gången tas ett initiativ för en samlad politik på området. I propositionen presenterades bl.a. regeringens planer inom grundutbildning, forskning och konstnärligt utvecklingsarbete inom detta område. Därefter har ett antal uppdrag givits inom utbildnings- och forskningsområdet.

Regeringen gav i november 1997 Högskoleverket i uppdrag att se över arkitektutbildningarna. Genom ett beslut i mars 1998 gav regeringen verket i uppdrag att även utreda designutbildningarna och förlängde samtidigt uppdraget rörande arkitektutbildningarna. Högskoleverket skall bl.a. undersöka möjligheterna för ett utökat samarbete dels mellan design- och arkitektutbildningarna, dels mellan dessa utbildningar och organisationer, myndigheter och näringsliv. I uppdraget ingår även att komma med förslag om förändringar t.ex. vad gäller utbildningarnas in-

nehåll, omfattning och organisation. I uppdraget ingår också att kartlägga forskning och konstnärligt utvecklingsarbete inom dessa områden. Uppdragen skall redovisas till regeringen i februari 1999.

Campus för konst i Stockholm

Regeringen tillsatte i maj 1997 en särskild utredare för att utreda frågan om ett konstnärligt campus i Stockholm. Enligt direktiven skulle utredaren dels analysera lokalbehovet och föreslå en lämplig samlokalisering av de konstnärliga högskolorna i Stockholm, med undantag för Kungl. Konsthögskolan, dels överväga en eventuell verksamhetsmässig integrering av utbildningarna. I januari 1998 överlämnade utredaren betänkandet Campus för konst (SOU 1998:10).

För att ytterligare förbättra beslutsunderlaget för regeringens fortsatta ställningstagande i campusfrågan har Regeringskansliet dels tillsatt en arbetsgrupp som skall analysera kostnader för ett campus för konst förlagt till Konstfackområdet, dels givit en utredare i uppdrag att undersöka förutsättningarna för en verksamhetsmässig integrering. Uppdragen skall avrapporteras i november 1998. Regeringen avser att återkomma i frågan under budgetåret 1999 (se vidare avsnitt 5.7.3 Lokaler).

Dans i skolan

Dansen har en svag ställning i skolan i dag jämfört med andra kulturformer. För att dansens ställning skall kunna stärkas bör kunskapen om dansens roll som uttrycksform höjas bland lärare i för-, grund- och gymnasieskola. Regeringen har tidigare beslutat att tilldela fyra lärosäten med lärarutbildning särskilda medel om 0,8 miljoner kronor för projekt med detta syfte (se även avsnitt 5.3.4 Lärarutbildningar).

Dramatiska institutet

Regeringen har beslutat att tilldela Dramatiska institutet 4,3 miljoner kronor för ett utbildningsprojekt som skall genomföras i samarbete med Kungl. Dramatiska teatern AB och Stockholms Stadsteater AB. Projektet innebär att skådespelare vid de båda teatrarna arbetar tillsammans med studenterna i övningar, produktioner och experiment inom teater, film, radio och television. Projektet syftar bl.a. till att berika studenterna såväl som den konstnärliga verksamheten. Projektet skall genomföras under perioden den 1 januari 1999 till den 31 december 2001.

Konstnärer i utbildningen

Regeringen har budgetåren 1995/96, 1997 samt 1998 avsatt medel för konstnärers engagemang i den högre utbildningen, särskilt inom områdena naturvetenskap, teknik och medicin. Medlen har fördelats av Högskoleverket.

Malmö högskola

Regeringen har i september 1998 beslutat att Malmö högskola skall tilldelas särskilda medel om 5 miljoner kronor för att ge möjlighet för tekniker och konstnärer att samarbeta i studier och projekt inom ramen för högskolans verksamhet. Projektet syftar till att utveckla en ny form av utbildningar, "imagineering", som kombinerar det konstnärliga området med teknik. Projektet skall genomföras i samarbete med kulturinstitutioner i Malmö.

Mälardalens högskola

Regeringen beslutade i september 1998 att som ett engångsbelopp tilldelas Mälardalens högskola 4,5 miljoner kronor för en kombinationsutbildning med inslag av scen- och medieutbildning. Utbildningen förläggs till Eskilstuna och skall bedrivas i samarbete med Dramatiska institutet. Projektet syftar till förnyelse av olika utbildningar, t.ex. lärarutbildning och ingenjörsutbildning (se även avsnitt 5.3.4 Lärarutbildningar).

Operautbildning

Regeringen har i augusti 1998 i ett särskilt beslut beviljat Göteborgs universitet och Operahögskolan i Stockholm 5 miljoner kronor vardera för att fortsätta de kvalitetsprogram som de redan bedriver i samarbete med Göteborgsoperan resp. Operan. Projekten syftar också till att underlätta de studerandes introduktion på arbetsmarknaden.

Stenebyskolan och Carl Malmstens skola

Som en planeringsförutsättning inför budgetåret 2000 gäller att delar av Stenebyskolans verksamhet inom formgivning och design integreras med Göteborgs universitet. På liknande sätt bör som en planeringsförutsättning inför budgetåret 2000 gälla att delar av den utbildning inom hantverk och design som bedrivs vid Carl Malmstens skola förs över till Linköpings universitet. Dessa utbildningar finansieras och bedrivs f.n. som s.k. kompletterande skolor.

Stiftelsen Edsbergs Musikinstitut

Stiftelsen Edsbergs Musikinstitut bedriver kammarmusikalisk utbildning. Frågan om den framtida verksamheten vid institutet har utretts vid flera tillfällen. Enligt stadgarna för Stiftelsen Edsbergs Musikinstitut är stiftelsens ändamål att komplettera den högre musikutbildningen och fortbildningen i landet.

I mars 1997 gav regeringen ett uppdrag till en utredare att lämna förslag bl.a. till samordning mellan Stiftelsen Edsberg Musikinstitut och Kungl. Musikhögskolan i Stockholm. I uppdraget konstaterades att de statliga högskolorna sedan tillkomsten av Stiftelsen Edsbergs Musikinstitut har utvecklat kammarmusikalisk utbildning. I direktiven framhålls att det finns anledning för institutet att ytterligare renodla sin unika kompetens och sin roll inom högre musikutbildning. En samordning med Kungl. Musikhögskolan i Stockholm torde förbättra förutsättningarna för en sådan utveckling och därmed befrämja en långsiktig kvalitetshöjning av den kammarmusikaliska utbildningen.

Fr.o.m. den 1 april 1998 gäller ett avtal mellan Kungl. Musikhögskolan i Stockholm och Stiftelsen Edsbergs Musikinstitut. Avtalet innebär bl.a. att Musikhögskolan svarar för verksamheten vid Edsbergs Musikinstitut, att rektorn vid Musikhögskolan är rektor även för institutet, att institutet är en från Musikhögskolan fristående enhet och att personalen fortsätter sina anställningar enligt befintliga avtal.

Eftersom Musikhögskolan enligt avtalet skall svara för verksamheten vid institutet, föreslår regeringen att institutet inte erhåller medel under anslaget B51 Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m. Regeringen föreslår i stället att medel för den kammarmusikaliska utbildningen vid institutet fr.o.m. budgetåret 1999 anvisas Kungl. Musikhögskolan i Stockholm under anslaget B45 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning.

Arvoden till ledamöterna i styrelserna vid de konstnärliga högskolorna i Stockholm

Ersättning för uppdrag till ledamöter som regeringen utser i styrelserna för universitet och högskolor regleras i förordningen (1992:1299) om ersättning för uppdrag i statliga styrelser, nämnder och råd m.m. Bestämmelserna i förordningen skall även tillämpas för studenternas representanter i universitets- och högskolestyrelserna (1 kap. 7 a § högskoleförordningen 1993:100).

Tidigare bestämde styrelsen för ett universitet eller en högskola vilken ersättning som skulle betalas till ledamöterna i styrelsen och ersättningen fick inte betalas till den som var anställd vid universitet eller högskola. Detta reglerades i förordningen (1993:923) om ersättning till ledamöter i styrelser för universitet och högskolor, vilken fr.o.m. den 1 september 1998 är upphävd (1998:1006).

Regeringen föreslår med anledning av de ökade kostnader som denna förändring innebär en förstärkning av resurserna med 125 000 kronor vardera för de sju konstnärliga högskolorna i Stockholm. Medlen har beräknats under respektive konstnärliga högskolas anslag.

5.4 Särskilda frågor inom högskolan

5.4.1 IT och distansutbildning

Allmänt

Det är viktigt att högskolan utvecklar metoder för att med informationsteknik främja nya satsningar inom utbildningsväsendet. Teknikens möjligheter att ge ökad tillgänglighet underlättar också rekryteringen av nya studenter genom att information och pedagogiskt material kan nå personer som annars inte skulle komma i kontakt med högskolan. För forskningens del öppnar informationstekniken ständigt nya perspektiv genom att den möjliggör informationstillgång och kontakter mellan forskare lokalt, regionalt, nationellt och globalt. Högskoleverket samordnar forskningsinformation från alla forskande institutioner genom en särskild söktjänst på Internet, Safari, vilken allmänheten kommer att ha tillgång till.

Högskolan har en nyckelroll när det gäller att stödja utnyttjandet av informationsteknikens möjligheter i samhället som helhet. En IT-satsning pågår inom högskoleområdet vilken syftar till att förbättra högskolans möjligheter till datakommunikation och därmed förbättra möjligheterna för bl.a. distansutbildning. Det kommer att ställas höga krav på högskolornas förmåga att utnyttja den nya informationstekniken på ett ändamålsenligt sätt inom forskning och utbildning, inte minst inom distansutbildning. Universitetsdatanätet Sunet spelar här en central roll. Statsmakterna har beslutat att högskolor vid utformandet av utbildningsutbudet särskilt skall

beakta behovet av utbildade inom det informationstekniska området.

Distansutbildning

Regeringens ambition är att skapa möjlighet för så många som möjligt att studera i högskolan. Ett viktigt hjälpmedel för att öka tillgängligheten till högskolestudier är distansutbildning. Distansutbildning är ett sätt att sprida kunskap via andra typer av kommunikation och distribution än de metoder som kräver att lärare och student är på samma plats vid samma tidpunkt. Det karaktäristiska är att utbildningen kommer till studenten i dennes normala miljö på hemorten eller på arbetsplatsen. Individanpassning och flexibilitet är exempel på fördelar med distansutbildning. När det gäller att tillgodose kraven på en ständig kunskaps- och kompetensutveckling spelar distansutbildning en viktig roll genom dess möjligheter till anpassning för en alltmer heterogen studentgrupp. Intresset för distansutbildning är stort och redan i dag studerar var tionde student inom högskolan på distans. Störst andel distansregistrerade finns vid lärosäten i norra Sverige. Rätt utnyttjad kan den nya informationstekniken innebära en omvälvning för högskoleutbildningens räckvidd såväl nationellt som internationellt och därmed få stor betydelse för den regionala utvecklingen.

Distansutbildningskommittén (Dukom)

Regeringen tillsatte våren 1995 Distansutbildningskommittén, Dukom (U1995:07). Kommitténs huvuduppgift var att föreslå en strategi som långsiktigt skulle främja utvecklingen i hela landet av de möjligheter till distansutbildning som den moderna informationstekniken erbjuder (Dir. 1995:69). Enligt tilläggsdirektiv (Dir. 1996:17) skall utredningen lägga fram förslag om vilken roll Sveriges Utbildningsradio (UR) skall spela inom utbildnings- och folkbildningsområdet. Förslagen redovisas i Utbildningskanalen (SOU 1997:148). Betänkandet har varit föremål för remissbehandling och finns tillgängligt på Kulturdepartementet. Dukom redovisade sitt slutbetänkande Flexibel utbildning på distans (SOU 1998:84) i juni 1998. Betänkandet är föremål för remissbehandling under hösten 1998.

Kommitténs förslag: Enligt kommittén är den lämpligaste strategin att skapa gynnsamma förutsättningar för en fortsatt utveckling av pedagogik, metodik och organisation av distansutbildning. Till detta behövs nya strukturer och regelsystem. Dukom föreslår att särskild vikt bör

läggas vid läromedlen och utformandet av IT-stödet, både av hänsyn till kostnaderna och med hänsyn till studenters behov att själva kunna styra sina distansstudier.

I anslutning till Dukom arbete har regeringen beviljat sammanlagt 100 miljoner kronor till olika försöksverksamheter inom vitt skilda områden med distansutbildning genom användning av IT. Projektverksamheten delades in i 42 högskoleprojekt, 35 folkbildningsprojekt och 23 projekt inom ”kommuner och övriga”. Med utgångspunkt från projektens slutrapporter kunde Dukom utvärdera verksamheten i Utvärdering av distansutbildningsprojekt med IT stöd (SOU 1998:57). Dukom konstaterar att de pedagogiska idéerna som efterfrågades bl.a. deltagaranpassning och deltagarinitiativ i stort följdes. Individualisering och personligt stöd i studierna lyfts fram som positiva erfarenheter från projekten. Tekniska problem uppfattades ofta som mindre allvarliga och var i de flesta fall övergående. För organisationernas del har projekten resulterat i attitydpåverkan och kunskapspridning med ett ökat intresse och positiv inställning som följd.

Distansutbildningsmyndigheten i Härnösand

Tillgången till utbildning på olika nivåer är viktig för utvecklingen i landets alla delar. En breddning av utbudet bör därför eftersträvas. Detta bör åstadkommas såväl inom ramen för de ordinarie utbildningssystemen som med riktade insatser. Regeringen föreslog i propositionen Regional tillväxt för arbete och välfärd (prop. 1997/98:62) att den decentraliserade utbildningen och distansutbildningen skall byggas ut med minst 1 500 platser senast år 2000. På regeringens förslag har en delegation inrättats för IT-baserad distansutbildning av särskild regionalpolitisk betydelse. Delegationen skall också stödja utvecklingen av distansutbildning baserad på modern informationsteknik genom ett utvecklingscentrum med lokalisering till Härnösand. Regeringen föreslog vidare att en distansutbildningsmyndighet inrättas i Härnösand. Riksdagen har bifallit förslagen (prop. 1997/98:62, bet. 1997/98:AU11, rskr. 1997/98:204). Regeringen förordnade i maj 1998 en organisationskommitté för en distansutbildningsmyndighet i Härnösand (Dir. 1998:44). Kommittén består av företrädare för bl.a. högskolan, kommunerna och folkbildningen. Kommittén har i uppdrag att lämna förslag om den närmare utformningen av myndigheten och dess verksamhet. Kommittén har

begärt att få förlängd tid till den 1 juli 1999 för redovisning av sin slutrapport.

Regeringen avser att återkomma under 1999 med förslag till fördelning av platser och utformning av insatserna.

Utveckling av universitetsdatanätet Sunet

Sunet har under de senaste åren blivit ett nät som används av allt fler. Det innebär bl.a. att humanister och samhällsvetare håller på att bli lika stora användare som tekniker och naturvetare. Universitet och högskolor har möjliggjort anslutning för studenter i stor skala. På sikt skall så gott som samtliga studenter erbjudas Internetanslutning. Sunet utnyttjas för närvarande av ca 37 000 anställda i högskolan och 140 000 studenter. Antalet användare ökar snabbt. Det avtal Sunet slutit om uppringd Internettjänst för alla studenter, till en kostnad för studenten om 21 kronor per månad, kommer sannolikt att leda till att användningen intensifieras ytterligare. Anslutningen av huvudbibliotek, läns museer och de statliga museerna leder till ytterligare användning av Sunet.

De viktigaste användningsområdena är sökande efter forskningsrapporter och litteraturreferenser, sökning i databaser, förmedling av kunskap och kontakt med forskare. Distansundervisning, kontakt med myndigheter och leverantörer och undervisning samt självinläring via Internet är också viktiga användningsområden.

Användningen av Internet och innehållet på Internet har förändrats. Information som tidigare bara fanns i pappersform, finns i dag tillgängligt via Internet. Applikationerna som finns på nätet innehåller alltmer grafiska gränssnitt och både stillbilder och rörliga bilder utnyttjas på ett alltmer sofistikerat sätt. Detta ställer ökade krav på bandbredd.

De nya resurskrävande användningsområdena och den starka ökningen av antalet användare av nätet ökar kraven på utbyggnad av kapaciteten av Sunet. Under innevarande år kommer Sunet att uppgradera sina förbindelser mellan universiteten och högskolorna. Högskoleverket/Sunet räknar med att förbindelser inom Sverige måste byggas ut ytterligare fr. o. m. år 2000. En mycket stor del av Sunets medelsbehov avser kostnader för de internationella förbindelserna som hyrs och administreras gemensamt av de nordiska länderna via det gemensamt ägda bolaget Nordu-net. De största behoven av utbyggnad av kapaciteten under de närmaste tre åren gäller förbindelserna

med USA. Regeringen aviserade i 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150, bet. 1997/98:FiU27, rskr. 1997/98:317) att resurserna för Sunet förstärks genom tillskott på 40 miljoner kronor år 2000 och ytterligare 50 miljoner kronor år 2001. Anslaget till Sunet behandlas i avsnitt 5.8 Anslag, anslaget B54 Sunet.

5.4.2 Högskolans roll för kompetensutveckling

Behovet av kompetensutveckling för yrkesverksamma är ett viktigt område för högskolan att uppmärksamma. Det gäller såväl individens som arbetsgivarens behov. Högskolans utbildning kan på olika sätt göras tillgänglig i tid, rum och innehåll för både dem som är beroende av att få studierna att fungera vid sidan av ett arbete och dem som tar ledigt för studier.

Den s.k. NT-utbildningen är ett exempel. Av avsnitt 5.3.2 Naturvetenskapliga och tekniska utbildningar framgår att ca 60 % av de som sökt den s.k. NT-utbildningen vid någon av landets högskolor är yrkesverksamma. NT-utbildningen har därmed varit framgångsrik ur ett kompetensutvecklingsperspektiv.

Arbetsgivarnas behov av kompetensutveckling kan t.ex. tillgodoses genom uppdragsutbildning. I november 1997 beslutade regeringen (1997:845) att den som genomgått uppdragsutbildning, som har samma kvalitet som annan grundläggande högskoleutbildning, ska få tillgodoräkna sig poäng för detta. Ett universitet eller en högskola som anordnar uppdragsutbildning som omfattar mer än 40 studieveckor skall underrätta Högskoleverket om detta skriftligen.

Regeringens satsning på kunskapslyftet kommer med stor sannolikhet att öka efterfrågan på högskolekurser. Tillsammans med den fortsatta utbyggnaden av distansutbildning bör förutsättningarna för yrkesverksamma att delta i högskolestudier ha ökat och fortsätta att öka framöver.

Fortbildning och vidareutbildning

Högskolan har i decennier erbjudit möjligheter för fortbildning och vidareutbildning för yrkesverksamma personer med behörighet till grundläggande högskoleutbildning. Omfattningen och inriktningen av fortbildning och vidareutbildning varierar mellan olika högskolor, vilket försvårar en rättvisande jämförelse. Ett skäl till olikheterna är att definitionen av vad som är fortbildning och vidareutbildning grundar sig på individens motiv

för studierna och det skulle krävas omfattande uppföljning för att kartlägga motiven.

Riksdagen har med anledning av regeringens förslag i budgetpropositionen för år 1998 (prop. 1997/98:1, utg. omr. 16, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) beslutat om generella utbildningsuppdrag för högskolorna. Detta uppdrag omfattar även fortbildning och vidareutbildning. Av regleringsbrevet framgår att högskolorna i årsredovisningen skall redovisa antalet studenter som under budgetåret deltagit i dessa kurser samt antalet helårsstudenter och helårsprestationer. Redovisningen skall utgå från lärosätets egen definition av kurser för fortbildning och vidareutbildning. Av årsredovisningen skall framgå vilken definition som använts.

Återrapporteringen har generellt sett en varierande kvalitet varför det är svårt att göra jämförelser mellan lärosätena. Högskolorna redovisar i allmänhet kurser som ges på halv- och kvartsfart som fortbildning och vidareutbildning. Några högskolor redovisar även helfartskurser som går på kvällstid. Högskolorna påpekar dock att det inte är ovanligt att även ”vanliga” studenter deltar i dessa kurser. Detta försvårar bedömningen av hur många som läser med fortbildning och vidareutbildning som motiv för sina studier. Det tycks dock som om den sammantagna volymen av deltidskurser och kurser förlagda till kvällstid har ökat.

En indikator på omfattningen av fortbildning och vidareutbildning kan vara andelen äldre studerande vid högskolan. Dessa är eller har sannolikt varit yrkesverksamma i relativt hög grad. Andelen registrerade studenter som är 35 år eller äldre var under läsåret 1996/97 19 %, vilket är detsamma som föregående läsår. Eftersom antalet studenter totalt har ökat innebär det även att antalet äldre studerande har ökat.

Regeringen har erfarit att Högskoleverket, som bl.a. har till uppgift att följa upp utbildningen inom högskolan, har för avsikt att inom ramen för detta arbete närmare belysa olika aspekter av fortbildning och vidareutbildning. Regeringen ser positivt på detta arbete.

Regeringen bedömer det angeläget att universitet och högskolor fortsätter förbättra förutsättningarna för yrkesverksamma att ta del av högskolans utbildning som ett led i en ökad kompetensutveckling. Deltidskurser, kvällsundervisning, distanskurser och uppdragsutbildning är exempel på olika former av utbildningsuppbyggnad som kan bidra till detta. Dessutom bör utbildningsutbudets innehåll utvecklas i nära

kontakt med företag, kommuner och myndigheter och med god kännedom om de behov som finns i omgivande samhälle.

Arbetsgruppen för kompetensutveckling

Regeringen tillsatte i februari 1998 en arbetsgrupp för kompetensutveckling i arbetslivet (A98/265/AL) med företrädare för arbetsmarknadens parter och Regeringskansliet.

Arbetsgruppen, som lämnade sin slutrapport i september 1998, föreslår att arbetsmarknadens parter och regeringen träffar en trepartsöverenskommelse som dels innefattar att arbetsmarknadens parter driver en omfattande kampanj för lokala överenskommelser om kompetensutveckling och dels att staten ger en statlig stimulans till kompetensutveckling. Arbetsgruppen föreslår att när väl förslag till omfattning, finansiering och tidpunkt för ikraftträdande föreligger kan den föreslagna trepartsöverenskommelsen mellan arbetsmarknadens parter och regeringen undertecknas (se utg. omr. 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, kapitel 5).

5.4.3 Högskolestudenter med utländsk bakgrund

Det är viktigt att ta tillvara den kompetens som personer med utländsk bakgrund tillför landet. De representerar olika kulturer och språk som är värdefulla resurser i det svenska samhället. Högskolan skall utnyttja de många kulturer som i dag finns i det svenska samhället och bidra till att motverka rasism och främlingsfientlighet.

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att underlätta för studenter med utländsk bakgrund att framgångsrikt bedriva högskolestudier. Universitet och högskolor skall ta hänsyn till att studenter som har invandrat kan behöva särskilt stöd, t.ex. i det svenska språket. Södertörns högskola och Malmö högskola har givits en mångkulturell profil. Vid Lärarhögskolan i Stockholm startades ett nationellt centrum för svenska som andraspråk och svenskundervisning för invandrare (sfi) år 1997 (1997:381). Särskilda satsningar har gjorts på ett nytt tema vid Linköpings universitet, Tema Etnicitet och vid Göteborgs universitet på forskning om svenska som andraspråk och utveckling av undervisning i sfi. För att underlätta inträdet till arbetsmarknaden ges särskilda praktiska och teoretiska utbildningar, s.k. aspirantutbildning, vid universitet och högskolor.

Särskilda insatser har också gjorts för att öka rekryteringen av invandrare till lärarutbildningarna.

Migration

Under perioden 1991–1994 hade Sverige en stor invandring av personer med högskoleutbildning och forskarutbildning. År 1995 innebar ett trendbrott så till vida att relativt stora grupper som tidigare invandrat nu flyttade ut ur landet igen. Samtidigt minskade invandringen av utlandsfödda personer med högskoleutbildning och utlandsfödda forskare. Åren 1996 och 1997 har in- och utvandringen troligen vägt ganska lika bland högskolestuderande.

Sett på en längre period, 1986–1996, har Sverige fått ett sammanlagt nettotillskott motsvarande drygt 20 000 personer med minst treårig högskoleutbildning och ungefär 2 000 forskarutbildade. Det är av största vikt att dessa personer ges stöd och möjlighet att etableras på arbetsmarknaden.

Aspirantutbildning

Ett sätt att öka möjligheterna för utländska akademiker att etablera sig på arbetsmarknaden är aspirantutbildningen. Riksdagen anvisade på förslag av regeringen medel för vissa särskilda åtgärder inom universitet och högskolor budgetåret 1995/96 med anledning av arbetsmarknadsläget. Dessa avsåg bl.a. en särskild teoretisk och praktisk utbildning för arbetslösa personer med utländsk akademisk utbildning, s.k. aspirantutbildning (prop. 1996/97:1 utg.omr. 16, s. 85, 1996/97:UbU1, rskr. 1996/97:100).

Våren 1995 fick nio lärosäten i uppdrag att anordna aspirantutbildning läsåret 1995/96. Läsåret därpå fanns aspirantutbildningen kvar som ett särskilt åtagande, då för 13 lärosäten. Högskoleverket har haft regeringens uppdrag att följa upp och utvärdera aspirantutbildningen. Högskoleverket har i rapporterna Särskilda utbildnings-satsningar – vad blev det av dem? (Högskoleverkets rapportserie 1998:4 R) och ”Bara jag får chansen att få visa vad jag kan” (Högskoleverkets rapportserie 1998:6 R) redovisat uppdraget. Fr.o.m. läsåret 1997/98 är aspirantutbildningen ett generellt uppdrag till högskolorna, dock utifrån lokala förutsättningar.

Ungefär hälften av lärosätena har beslutat att inte fortsätta med denna utbildning. Anledningar till detta är enligt Högskoleverket bl.a. att rekryteringsunderlaget tycks vara litet och att genomförandet av utbildningen, framför allt praktikansaffningen, har varit svår och arbetskrä-

vande för lärosätena. Enligt Högskoleverket har utbildningen emellertid givit många studenter starkt självförtroende, bättre språkkunskaper och ett utökat kontaktnät, vilka är avgörande faktorer för deras möjligheter att hitta ett kvalificerat arbete.

Regeringen anser att fortsatt aspirantutbildning är av vikt. Utbildningen behöver dock vara mer yrkesanpassad. Särskilt angeläget är att behovet av stödundervisning i svenska för studenter med utländsk bakgrund uppmärksammas.

Akademiskt startår

Det är ett faktum att många personer med utländsk bakgrund har vissa svårigheter att påbörja högskolestudier, vilket ofta beror på bristfälliga kunskaper i det svenska språket och en allmän ovisshet om vad högskolestudier innebär.

Vid ett antal högskolor, bl.a. vid Södertörns och Malmö högskolor, erbjuds ett mer allmänt högskoleförberedande år. Utbildningen innehåller bl.a. svenska i tal och skrift, engelska, studieteknik, universitetskunskap och vetenskapsteori. Syftet med utbildningen är att bl.a. motverka den sociala snedrekryteringen till högskolan och att uppmuntra studiebegåvade ungdomar med bakgrund i icke studiemotiverade miljöer samt personer med bristfälliga kunskaper i svenska språket att söka sig till högskolestudier. Utbildningen har varit eftersökt, särskilt av studenter med utländsk bakgrund. Erfarenheterna av denna typ av utbildning har hittills varit i stort sett positiva. Som redovisats i den storstadspolitiska propositionen – Jämlikhet och utveckling i storstäderna (prop. 1997/98:165) – bedömer regeringen att det bör vara möjligt för fler universitet och högskolor, särskilt i storstadsregionerna, att erbjuda någon form av högskoleförberedande utbildning, ett s.k. akademiskt startår för att i ökad utsträckning rekrytera personer från studieovana miljöer samt personer med behov av stöd i det svenska språket.

Läraryt utbildning

Regeringen beslutade hösten 1996 om särskilda medel till Läraryt högskolan i Stockholm för rekryteringsstöd och insatser för lärarstudenter med invandrarbakgrund. Läraryt högskolan i Stockholm har lämnat en rapport från denna första förberedande utbildning för lärare med annat modersmål än svenska (se även avsnitt 5.3.4 Läraryt utbildningar). Syftet med utbildningen är att tillföra skolan fler lärare med en dubbel

språklig och kulturell kompetens. 20 personer har slutfört utbildningen läsåret 1997/98.

Regeringen ser positivt på högskolornas aktivitet inom detta område.

5.4.4 Studenter med funktionshinder i högskolan

Regeringens förslag: Ett tillskott av resurser om 5 miljoner kronor anvisas för stöd till studenter med funktionshinder.

Skälen för regeringens förslag: Antalet studenter med funktionshinder har ökat vid universitet och högskolor för fjärde året i rad från närmare 500 studerande 1993/94 till drygt 1 100 studerande år 1997. Den grupp som ökat mest är studenter med dyslexi (från 55 budgetåret 1993/94 till 243 budgetåret 1997). Ungefär två tredjedelar av studenterna med funktionshinder erhöll medel för särskilda stödåtgärder såsom assistent, lektor, teckenspråkstolk, anteckningshjälp eller extra undervisning medan en tredjedel av dem inte behövt sådant stöd.

Universitetens och högskolornas kostnader för studenter med funktionshinder uppgick totalt till närmare 25 miljoner kronor under budgetåret 1997. Detta är en ökning med drygt 4 miljoner kronor jämfört med läsåret 1995/96. I första hand täcks dessa kostnader för stöd till studenter med funktionshinder genom att universitet och högskolor enligt bestämmelser i regleringsbrevet avsätter 0,15 % av anslagen för grundläggande högskoleutbildning samt av ersättning från landsting för vårdutbildning. Kostnader som överstiger detta belopp kan efter ansökan delvis täckas av de medel som disponeras av Stockholms universitet som särskilt åtagande. De av Stockholms universitet fördelade medlen täckte 63 % av de överstigande kostnaderna som högskolorna redovisat för budgetåret 1997. Motsvarande andel budgetåret 1995/96 var 71 %. För att kunna vidmakthålla en tillfredsställande nivå för dessa stödåtgärder bör ersättningen höjas. Regeringen föreslår att medlen för ändamålet under anslaget B7 Stockholms universitet: Grundutbildning höjs med 5 miljoner kronor till 14 589 000 kronor.

Antalet studenter med funktionshinder kan förväntas att öka i samband med den kraftiga utbyggnaden av högskolan. Med anledning härav

avser regeringen att tillsätta en utredning för att bl.a. se över systemet med stöd till studenter med funktionshinder.

Statens Institut för Handikappfrågor i skolan (SIH) har i samråd med Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet (TÖI) redovisat uppdrag rörande lärare i teckenspråk m.m. Teckenspråk har införts som valbart ämne i såväl grund- som gymnasieskola. SIH konstaterar att teckenspråket därmed har övergått från att vara en fråga enbart som döva, dövblinda och hörselskadades tillgång till kommunikation och om rätt till undervisning på det egna språket till att bli en generell samhällsfråga. SIH noterar att trots att teckenspråk införts som ämne har frågan om utbildning av lärare i teckenspråk och lärarnas kompetens inte lösts. SIH anser att utbildningar till lärare i teckenspråk bör jämföras med utbildning för övriga språklärare. SIH föreslår bl.a. att Högskoleverket ges i uppdrag att fortsätta utreda frågan. Det redovisade uppdraget bereds för närvarande i Regeringskansliet.

5.4.5 Utbildning i mänskliga rättigheter

Utbildningsministern har givit en särskild utredare i uppdrag att utvärdera de kurser i mänskliga rättigheter och demokrati som gavs vid Teologiska Högskolan under 1997 samt att inventera högskolornas aktuella utbildningsutbud när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter. Vidare hade utredaren i uppdrag att belysa sätt att integrera utbildning i mänskliga rättigheter i befintliga utbildningar samt överväga behovet av en mer systematisk och sammanhållen utbildning inom området demokrati och mänskliga rättigheter än den som för närvarande bedrivs vid högskolorna. Utredningen redovisades i juni 1998 i rapporten Mänskliga rättigheter – mångas skyldigheter (Ds 1998:46). Utredarens bedömning är att utbildningen i mänskliga rättigheter vid Teologiska Högskolan befinner sig i ett utvecklingsstadium och inte kan ses som en lösning på behovet av en mer systematisk och sammanhållen utbildning i området. Utredaren föreslår ändå att det även i fortsättningen anordnas utbildning inom området mänskliga rättigheter vid Teologiska Högskolan.

De inventeringar utredaren har gjort pekar på att högskolornas utbildningsutbud i mänskliga rättigheter har en begränsad volym om avsikten är att kunskaperna på området ska få genomslag i såväl yrkesutövning som politisk verksamhet och

allmänna attityder. Utredaren föreslår en rad insatser.

Rapporten är föremål för remissbehandling under hösten 1998.

5.4.6 Studenters personskadeskydd

Högskolestudenter har ett svagt skydd vad gäller personskador i förhållande till andra grupper i samhället.

Regeringen tillkallade sommaren 1997 en särskild utredare med uppgift att se över arbetsskadeförsäkringen. I uppdraget ingick även att se över arbetsskadeskyddet för studenter. I januari 1998 överlämnade utredaren betänkandet Den framtida arbetsskadeförsäkringen (SOU 1998:37). Betänkandet har remissbehandlats och regeringen avser att återkomma till riksdagen i frågan.

5.5 Internationellt samarbete

Regeringens bedömning: Högskoleverket bör tilldelas uppgiften att bidra till att stimulera lärosätenas internationalisering av utbildning och forskning mot världen utanför Europa och Nordamerika samt att medverka i uppföljningen av denna internationalisering. Regeringen avser att göra detta tillägg i Förordning med instruktion för Högskoleverket. (SFS 1995:945).

Skälen för regeringens bedömning: Den svenska högskolan har ett omfattande internationellt samarbete på olika nivåer inom såväl forskning som grundutbildning. Utbyte och samarbete med forskare och lärare från olika delar av världen är naturliga inslag i dagens svenska högre utbildning och forskning. Genom informations- och kommunikationsteknologins utveckling har det internationella samarbetet delvis förändrat karaktär, men fortfarande finns det behov av utbyte av lärare, forskare och studenter mellan lärosäten i olika länder. Svenska lärare och forskare samarbetar med kollegor runt hela världen. Samarbetet sker dels i formaliserade former genom samarbetsavtal och dels genom informella kontakter som bygger på gemensamma intressen. Det är därför inte möjligt att få en total överblick över det internationella samarbetet och utbytet som svenska läro-

säten deltar i. Detta omfattande samarbete är emellertid i huvudsak koncentrerat till industriländer inom OECD-gruppen samt i viss omfattning till Östeuropa. Utbildning, forskning och internationellt samarbete med inriktning mot Afrika, Asien och Latinamerika förekommer även, men sker i mer begränsad omfattning.

Regeringen uppdrog hösten 1997 till Högskoleverket att i samarbete med Sida inventera den svenska högskolans undervisning och forskning om länder utanför Europa och Nordamerika samt samarbete med högskolor i dessa länder. Vidare skulle Högskoleverket efter samråd med Sida lämna förslag hur högskolans utbildning och forskning kan förstärkas inom dessa områden samt hur studentutbyte och forsknings-samarbete kan utvecklas mellan Sverige och länder utanför Europa och Nordamerika.

Högskoleverket har i rapporten *Utbildning och forskning för strategisk internationalisering* (Högskoleverkets rapportserie 1998:16 R) redovisat uppdraget. Verket föreslår bl.a. att vissa områdesstudier inom grundutbildningen om världen utanför OECD-området bör förstärkas och en särskild Afrika-fond för att förstärka utbildningen om Afrika inrättas. Utbildning och forskning av olika språk bör förstärkas särskilt när det gäller afrikanska och asiatiska språk. Utredningen föreslår ett ökat studentutbyte mellan svenska lärosäten och lärosäten i länder utanför Europa och Nordamerika. Detta bör bl.a. ske genom inrättandet av ett nytt stipendieprogram *Linneausprogrammet*. Verket betonar vidare det angelägna i att ta i anspråk utbildade invandrades kunskaper och erfarenheter inom högskolan.

Utredningen har remissbehandlats. Sammanfattningsvis kan redan nu sägas att remissinstanserna inom Utbildningsdepartementets område anslutit sig till utredningens uppfattning att det finns ett stort behov att förstärka utbildning och forskning om länderna utanför Europa och Nordamerika. Det är framför allt det enskilda lärosätet som har det yttersta ansvaret för internationaliseringen av utbildning och forskning men remissinstanserna framhåller det värdefulla i att särskilda stöd kan ges bl.a. i form av resurser till ett ökat studentutbyte i form av det föreslagna *Linneausprogrammet*. Det framhålls vidare som angeläget att Sida utvidgar *MFS-programmet* (*Minor Field Studies*).

Regeringen anser att det finns ett stort behov av att förstärka högre utbildning och forskning om länder utanför Europa och Nordamerika liksom även studentutbytet med dessa länder. Regering-

en avser nu att närmare bereda rapportens förslag och remissinstansernas synpunkter för att senare återkomma till riksdagen i denna fråga. Regeringen vill dock redan nu anmäla sin avsikt att tilldela Högskoleverket uppgiften att bidra till att stimulera lärosätenas internationalisering av utbildning och forskning mot världen utanför Europa och Nordamerika samt att medverka i uppföljningen av denna internationalisering.

De ekonomiska förutsättningarna för ett internationellt samarbete och utbyte för svenska högskolor får betecknas som goda. Högskolorna skall själva avsätta medel för internationalisering. Inom Nordiska ministerrådets budget finns medel avsatta för utbyte av studenter och lärare inom ramen för det s.k. Nordplusprogrammet. Motsvarande medel för forskarutbyte disponeras av Nordiska Forskarutbildningsakademien (NorFA). De medel som EU ställer till förfogande för studentutbyte och utbyte av lärare inom Erasmusprogrammet är av betydelse för grundutbildningen. Inom det fjärde ramprogrammet för forskning och utveckling finns medel avsatta inom särprogrammet *Training and Mobility for Researchers* för att göra det möjligt för unga forskare att vistas utomlands. Ett liknande särprogram kommer att införas i det femte ramprogrammet. Svenska Institutets stipendier för samarbete inom forskning och utbildning, *Stints* insatser samt medel från andra privata stiftelser och fonder är väsentliga bidrag till internationaliseringen av den svenska högskolan.

Nordiskt samarbete

Styrningsgruppen för nordiskt samarbete inom högre utbildning (*Högut*) har på uppdrag av Nordiska Ministerrådet utarbetat ett förslag till handlingsprogram för den kommande treårsperioden ”*Rullerande dagsorden 1999–2001*”. Handlingsplanen skall föreläggas ministerrådet under hösten. Prioriterade områden är följande:

- åtgärder för att underlätta och stimulera rörlighet – student- och lärarutbyte. Det framgångsrika utbytesprogrammet *Nordplus* föreslås få utökade resurser. De sista tre åren har ca 2 000 studenter och 800 lärare omfattats av programmet. Intresset är mycket stort och endast 27 % av ansökningarna kunde beviljas,
- insatser för att stärka sambandet mellan grundutbildning och forskning,
- olika insatser till stöd för regionalt samarbete inom Norden samt mellan Norden och nä-

rområdena särskilt Baltikum och nordvästra Ryssland,

- stimulera till politisk debatt inom det högre utbildningsområdet samt aktivt följa upp avtal och bidra till att undanröja hinder för det nordiska samarbetet.

Samarbetet kring Östersjön

Samarbetet med länder inom Östersjöområdet är av central betydelse för hela regionens utveckling. Svenska universitet och högskolor har ett omfattande samarbete med grannländerna kring Östersjön. Detta samarbete sker dels inom ramen för Tempusprogrammet och dels med stöd av de medel som regeringen avsatt för Östersjö-samarbetet. Totalt har regeringen avsatt 220 miljoner kronor för utbildnings- och forsknings-samarbete inom Östersjöområdet, som omfattar Estland, Lettland, Litauen, Polen samt nordvästra Ryssland. Av dessa har 120 miljoner kronor avsatts ur den s.k. Östersjömiljarden för att främja kunskapsutbytet inom Östersjöregionen. Medlen avser samarbete mellan svenska lärosäten och lärosäten inom Östersjöområdet vad gäller högre utbildning och forskning, närings- och kulturliv samt informationssektorn. Resterande 100 miljoner kronor har avsatts för att utveckla och stärka de mellanfolkliga förbindelserna kring Östersjön, bl.a. genom att bereda möjligheter för svenska studenter vid högskolan att studera i andra Östersjöländer samt att ge studenter från dessa länder möjligheter att studera i Sverige. Svenska Institutet har regeringens uppdrag att fördela medlen. Svenska Institutet har i september 1998 beviljat drygt 53 miljoner kronor till projekt, nätverk och individuella stipendier. Det största samarbetet vad avser projekt och nätverk sker med Estland, nordvästra Ryssland och Polen. Individuella stipendier har tilldelats framför allt personer från nordvästra Ryssland, Litauen och Polen. Få svenskar har sökt och beviljats stipendier för kontakter i samarbetsländerna.

I syfte att utveckla och förändra utbildningen inom framför allt samhällsvetenskap och ekonomi i de baltiska länderna bedrivs projektet Eurofaculty gemensamt av de baltiska länderna, EU-kommissionen, de nordiska länderna samt Tyskland. Projektet har bidragit till kursutveckling och lärarfortbildning i de baltiska länderna. Kurser i samhällsvetenskap och ekonomi har givits i samarbete med universiteten i dessa länder. Sveriges bidrag till projektet är Stockholm School of Economics, Riga (SSE-Riga), som

syftar till att ge högre utbildning i ekonomi. Sveriges bidrag till SSE-Riga är 100 miljoner kronor under 10 år. Regeringen har vidare beslutat att stödja Riga Graduate School of Law, som skall vara en internationell juristutbildning i Baltikum. Svenska Institutet har erhållit regeringens uppdrag att bereda projektet.

Samarbetet inom EU

EU-samarbetet när det gäller högre utbildning sker huvudsakligen inom den del av Sokratesprogrammet som kallas Erasmus. Även inom EU:s program för yrkesutbildning och kompetensutveckling, Leonardo da Vinci-programmet, bedrivs dock aktiviteter som gäller högre utbildning. Båda programmen täcker perioden 1995–1999.

Fr.o.m. år 1998 har Sokrates utvidgats till att omfatta även Cypern, Polen, Rumänien, Slovakien, Tjeckien och Ungern.

Inom Erasmus finansieras framför allt studentutbyte men även aktiviteter som på annat sätt främjar den europeiska dimensionen inom utbildningen vid de deltagande ländernas lärosäten.

Antalet svenska studenter som med hjälp av Erasmusstipendier studerar vid universitet och högskolor i andra EU-länder har ökat kontinuerligt och uppgick läsåret 1996/97 till knappt 3 000. Antalet utländska Erasmusstipendiater vid svenska lärosäten var samma år drygt 2 500.

Budgeten för hela Sokratesprogrammet, som för femårsperioden uppgår till ca 7 miljarder kronor, fick genom ett beslut år 1997 en välbehövlig förstärkning om nästan 600 miljoner kronor.

Kommissionen lade våren 1998 fram förslag till program som skall avlösa Sokrates och Leonardo da Vinci år 2000. Förslagen präglas av strävan efter kontinuitet och innehåller inga drastiska förändringar jämfört med de nuvarande programmen. Förslagen kommer att slutbehandlas av ministerrådet under 1999.

EU:s utbildningssamarbete med länder i Öst- och Centraleuropa samt med republikerna i det forna Sovjetunionen bedrivs till stor del inom Tempusprogrammet, som ingår i EU:s särskilda biståndsprogram för dessa stater. Sverige prioriterar framför allt Tempus-projekt som har anknytning till länderna i Östersjöområdet, men svenska högskolor deltar även i projekt utanför detta område. Tempus har visat sig vara ett verkligt medel som bidrar till omvandlingen och utvecklingen av den högre utbildningen i dessa

länder. Svenska högskolor har deltagit i drygt 50 olika projekt. Det svenska deltagandet domineras av projekt inom områdena naturvetenskap och teknik samt administrativ utveckling.

Den andra fasen av Tempus förlängdes 1996 t.o.m. den 30 juni 2000. Kommissionen har i juli 1998 lagt fram förslag om en tredje fas av Tempus för de länder som saknar associationsavtal med EU. Tempus III föreslås löpa fr.o.m. den 1 juli 2000 t.o.m. utgången av år 2006. Programmet föreslås inriktas på regional och administrativ utveckling. De associerade länderna förutsätts kunna bidra med erfarenheter av sina tidigare Tempusprojekt och från deltagandet i Sokrates- och Leonardoprogrammen.

5.6 Forskning och forskarutbildning

5.6.1 Den fortsatta utbyggnaden av forskningen

Riksdagen har med anledning av regeringens budgetproposition för år 1998 (prop. 1997/98:1, utg. omr. 16, bet.1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) beslutat om ökade resurser till forskning och forskarutbildning. Beslutet har bl.a. inneburit att de mindre och medelstora högskolorna har tilldelats ökade och permanenta forskningsresurser, att studiefinansieringen inom forskarutbildningen har förstärkts samt att ökade resurser ställts till förfogande för lärarnas kompetensutveckling.

Den grundläggande högskoleutbildningen expanderar kraftigt under perioden 1997–2000. Totalt tillförs högskolan 68 000 nya permanenta platser. Utbyggnaden av forskningsresurserna måste därför fortsätta för att stärka kvaliteten i grundutbildningen.

Av central betydelse för att främja och säkra kvaliteten i utbildningen är att den vilar på vetenskaplig grund. Även för rekryteringen av kvalificerade högskolelärare är denna nära koppling viktig.

Det råder för närvarande en betydande obalans i forskningsresurser mellan universiteten och högskolorna. Trots de senaste årens ökning av forskningsresurserna vid de mindre och medelstora högskolorna disponerar dessa endast ca 7 % av det belopp som riksdagen anvisar till forskning vid universitet och högskolor inom Utbildningsdepartementets område.

Utöver de anslag som regeringen föreslår i denna proposition kommer forskningen vid vissa högskolor att förstärkas med insatser från Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling med 102 miljoner kronor samt från Chalmers tekniska högskola med 30 miljoner kronor (se avsnitt 5.4.1 budgetproposition 1998).

I syfte att belysa frågor om profilering, planering och effektivt resursutnyttjande vid en samordnad utveckling av högre utbildning och forskning har utbildningsministern tillsatt en arbetsgrupp (U98:B), som har till uppgift att ge utbildningsministern ett underlag för hur universitetens och högskolornas samlade resurser skall kunna samordnas och utnyttjas effektivt. Arbetsgruppen skall enligt direktiven samverka med kommittén Forskning 2000 och redovisa sina resultat till utbildningsministern senast den 1 november 1998.

Kommittén Forskning 2000 (dir. 1997:67) har till uppgift att lämna förslag om övergripande och långsiktig inriktning av de statliga forskningsinsatserna samt lämna förslag om forskningsorganisation och ansvarsfördelning mellan berörda organ samt hur samverkan och kunskapsöverföring skall ske mellan universitet och högskolor och samhället i övrigt. Regeringen har i tilläggsdirektiv (dir. 1998:47) uppdragit åt kommittén att följa upp hur de mindre och medelstora högskolorna utnyttjar tilldelade forskningsmedel och givit kommittén i uppdrag att föreslå kriterier för den framtida fördelningen av forskningsmedel. Kommittén skall lämna sitt slutbetänkande till regeringen senast den 1 november 1998.

Förslagen från arbetsgruppen, betänkandet från Forskning 2000 samt Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådets utredning om s.k. småämnena skall remissbehandlas samtidigt.

5.6.2 Nya universitet

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för år 1997 kriterier för benämningen universitet. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (prop. 1996/97:1, utg. omr. 16, bet. 1996/97:UbU1, rskr. 1996/97:100).

Högskolorna i Karlstad, Växjö, Örebro samt Mitthögskolan har hos regeringen ansökt om att erhålla ställning som universitet. På regeringens uppdrag har Högskoleverket prövat ansökning-

arna. Högskoleverket yttrade sig den 2 april 1998 över ansökningarna.

Regeringen beslutade i juli 1998 att högskolorna i Karlstad, Växjö och Örebro skall ges benämningen universitet från och med den 1 januari 1999.

Ett beslut att en högskola skall benämnas universitet innebär inte på något sätt att utbyggnaden av lärosätet är färdig. Det är snarare en viljeyttring från statsmakternas sida om en fortsatt utveckling av det aktuella lärosätet, både vad gäller ny grundutbildning samt forskning och forskarutbildning. Detta var även fallet när Umeå och Linköpings universitet grundades. Dessa lärosäten har genom statsmakternas beslut successivt byggts upp till universitet med forskning och forskarutbildning inom flera vetenskapsområden.

Det är enligt regeringens uppfattning inte önskvärt att alla universitet utvecklas mot lärosäten som bedriver forskning och forskarutbildning inom samtliga vetenskapsområden. De högskolor som blir universitet bör i stället profilera och specialisera sin utbildning och forskning inom områden där de redan har verksamhet av hög kvalitet och mot områden där verksamhet av hög kvalitet kan utvecklas. Samhällets behov liksom forskarsamhällets identifiering av fruktbara nya forskningsfält bör vara styrande.

Avgörande för den vidare utvecklingen är lärosätenas framtida resurser, vilket också framhålls av Högskoleverket. Goda förutsättningar har skapats genom de senaste årens betydande resurstillskott för grundutbildningen och i viss omfattning också för forskning. Regeringens beslut att högskolorna i Karlstad, Växjö och Örebro skall benämnas universitet, liksom det sannolika framtida beslutet om Mitthögskolan, innebär ett åtagande av regeringen för en framtida resurstillväxt som stärker kvaliteten såväl av utbildning som forskning.

Det är viktigt att kvalitetsutvecklingen och kvalitetsarbetet vid de nya universiteten ägnas särskild uppmärksamhet. Regeringen avser därför att uppdra åt Högskoleverket att följa detta.

Mitthögskolans ansökan avser universitetsbenämning först år 2000. Mitthögskolan kan därför i redovisningar till regeringen komplettera sin ansökan inför ett senare beslut av regeringen. Regeringen bedömer det som troligt att Mitthögskolan genom en gynnsam utveckling av utbildning och forskning kommer att kunna benämnas universitet inom de närmaste åren.

5.6.3 Vetenskapsområden

Regeringens förslag: 2 kap. 5 § högskolelagen ändras så att det är regeringen och inte Högskoleverket som skall besluta om en högskola, efter ansökan, skall tilldelas ett vetenskapsområde. Ändringen skall träda i kraft den 1 april 1999.

Ärendet och dess beredning: Utredningen om uppföljningen av 1993 års universitets- och högskolereform (RUT-93) föreslog i sitt slutbetänkande Reform och förändring (SOU 1996:21) att högskolornas forskningsanslag fördelas på fyra vetenskapsområden, nämligen teknik, naturvetenskap, medicin (inklusive odontologi och farmakologi) samt kulturvetenskap (humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi). Utredningen anför att detta skulle innebära att skillnaderna mellan de olika områdena framstår tydligare och prioriteringar mellan områdena klargörs. Högskolorna föreslås få bestämma om den egna fakultetsindelningen och hur uppsättningen av fakultetsnämnder skall se ut. Remissinstanserna tillstyrkte utredningens förslag.

Mot bakgrund av utredningens förslag föreslog regeringen i propositionen Högskolans ledning, lärare och organisation (prop. 1996/97:141, bet. 1997/98:UbU3, rskr. 1997/98:12) att resurser för forskning och forskarutbildning skall ges till fyra vetenskapsområden nämligen humanistisk-samhällsvetenskapligt, medicinskt, naturvetenskapligt och tekniskt vetenskapsområde. Dessa områden kommer att finnas vid universiteten som erhåller anslag till de områden som riksdagen beslutar. Beträffande de mindre och medelstora högskolorna föreslog regeringen att en högskola skall kunna ansöka hos Högskoleverket om rätt till ett eller flera vetenskapsområden. Högskoleverket skall efter prövning besluta att ett eller flera vetenskapsområden skall finnas vid den högskolan. En del av den högskolans permanenta resurser för forskning skall då kunna fördelas till det eller de vetenskapsområden som finns vid högskolan. En högskola som har grundutbildning och forskning av sådan kvalitet och omfattning att forskarutbildning av hög vetenskaplig kvalitet kan bedrivas inom ett vetenskapsområde bör tilldelas detta. Detta innebär att högskolan får rätt att anordna forskarutbildning och utfärda doktorsexamen inom området. Riksdagen beslutade enligt regeringens förslag.

De nya bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 1999.

Högskoleverket har i en skrivelse till regeringen den 11 juni 1998 påtalat problemet med att verket fattar beslut om vetenskapsområden och inte beslutar om resurserna för forskarutbildning vid en högskola. Beslut om resurser ankommer på riksdagen efter förslag av regeringen. Högskoleverket föreslår därför att verket endast skall vara remissinstans i dessa ärenden. Ansökan skall således, enligt verket, ställas till regeringen som i de flesta fall torde remittera ärendet till Högskoleverket för en kvalitativ bedömning. Därvid skapas en beslutsordning där inrättande av en verksamhet och beslut om resurser till denna blir sammanhängande.

Skälen för regeringens förslag: Det är rimligt att det är regeringen, som skall göra en samlad bedömning av behovet av forskning och forskarutbildning, ges rätt att besluta om vetenskapsområden och föreslå riksdagen vilka resurser som skall anvisas till dessa områden. Förutsättningarna för regeringens beslut är att högskolan har grundutbildning och forskning av en sådan kvalitet och omfattning inom vetenskapsområdet att forskarutbildningen kan bedrivas på en hög vetenskaplig nivå. Regeringen föreslår således att 2 kap. 5 § högskolelagen ändras så att det är regeringen som skall besluta om en högskola, efter ansökan, skall tilldelas ett vetenskapsområde. Ändringarna skall träda ikraft den 1 april 1999.

5.6.4 Principer för anslagstilldelning

Riksdagens beslut om att anslagen för forskning och forskarutbildning i fortsättningen skall fördelas till vetenskapsområden innebär att universitetens anslag till forskning och forskarutbildning fortsättningsvis inte fördelas till fakulteter. Det innebär att anslagsposterna till forskning och forskarutbildning inom de humanistiska, samhällsvetenskapliga, teologiska och juridiska fakulteterna sammanförs till det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet, inom de medicinska, farmaceutiska och odontologiska fakulteterna till det medicinska vetenskapsområdet, teknisk fakultet till det tekniska vetenskapsområdet och anslagen till naturvetenskaplig fakultet till det naturvetenskapliga vetenskapsområdet.

Vid Uppsala universitet finns det sedan 1993 en teknisk-naturvetenskaplig fakultet. Verksamheten inom denna fakultet är integrerad, även or-

ganisatoriskt. Uppsala universitet har också utvecklat stora tvärvetenskapliga forskningsfält, som griper över både det tekniska och det naturvetenskapliga vetenskapsområdet. Medel motsvarande den hittillsvarande anslagsposten teknisk-naturvetenskaplig fakultet har därför inte splittrats upp på de två vetenskapsområdena utan lagts in under naturvetenskapligt vetenskapsområde. De resurser som anslås för det naturvetenskapliga vetenskapsområdet vid Uppsala universitet skall således kunna användas även för den tekniska forskningen och forskarutbildningen. Uppsala universitet har hos regeringen anhänggjort frågan om att föra samman de naturvetenskapliga och tekniska vetenskapsområdena. Denna fråga kommer att beredas efter remissbehandling av betänkandet från kommittén Forskning 2000 samt av rapporten från den av utbildningsministern tillsatta arbetsgruppen (avsnitt 5.6.1).

Vid Linköpings universitet finns det tvärvetenskaplig forskning och forskarutbildning benämnd Tema. Anslaget till temaforskningen har inräknats i anslagsposten humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde.

Luleå tekniska universitet har anvisats medel för forskning och forskarutbildning inom humaniora och samhällsvetenskap under anslagsposten filosofisk fakultet. Fr.o.m. 1999 kommer medlen att anvisas under anslagsposten humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde.

Karlstads universitet har anvisats medel för forskning och forskarutbildning inom de humanistisk-samhällsvetenskapliga och tekniska vetenskapsområdena. Växjö och Örebro universitet har anvisats medel för forskning och forskarutbildning inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet. Övriga medel har anvisats till anslagsposten Övriga forskningsmedel (se även avsnitt 5.7.1). Forskningsanslagen för de nya universiteten har utformats för att skapa förutsättningar för planering och initiering av forskning och forskarutbildning under en inledningsperiod. Frågan om tilldelning till andra vetenskapsområden kommer att beredas efter remissbehandling av betänkandet från kommittén Forskning 2000 samt av rapporten från den av utbildningsministern tillsatta arbetsgruppen (se avsnitt 5.6.1).

Högskolan i Karlskrona/Ronneby som av Högskoleverket erhållit rätt till det tekniska vetenskapsområdet erhåller anslag till detta område samt till övrig forskning vid högskolan. Mitthögskolan, som regeringen bedömer kommer att

kunna bli universitet inom en inte alltför avlägsen framtid, får ett samlat anslag för forskning.

Även Malmö högskola erhåller eget anslag för forskning. Malmö högskola har lämnat in en ansökan till Högskoleverket om rätten till det medicinska vetenskapsområdet.

Närmare redovisning för anslagsfrågorna lämnas under avsnitt 5.7.1.

5.6.5 Resurser

I det följande presenteras regeringens förslag beträffande satsningar på forskning och forskarutbildning samt förslag till satsningar på olika forskningsområden. Medlen har beräknats under respektive lärosätes anslag.

Regeringens förslag:

- Uppsala universitet skall erhålla ytterligare medel för Gustavianum,
- Uppsala universitet skall erhålla medel till ett centrum för forskning och utbildning om förintelsen och andra folkmord,
- Lunds universitet skall erhålla ytterligare medel för verksamheten vid Skissernas museum,
- Lunds universitet skall erhålla medel till ökade hyreskostnader för nya och ombyggda lokaler för Biomedicinskt centrum,
- Umeå universitet skall erhålla medel för hyreskostnader för kemiskt-biologiskt centrum,
- Umeå universitet skall erhålla medel för forskning vid Centrum för Molekylär medicin,
- Umeå universitet skall erhålla medel för verksamheten vid Demografiska databasen,
- Linköpings universitet skall erhålla medel för Himmel och hav – ett teknik- och naturvetenskapscentrum,
- Kungl. Tekniska högskolan skall erhålla medel för hyreskostnader för ett nytt bibliotek,
- Luleå tekniska universitet skall erhålla ytterligare medel för uppbyggnad av forskning och forskarutbildning inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet.

Regeringens bedömning: Som planeringsförutsättning för år 2000 bör gälla att Stockholms universitet tillsammans med Kungl. Tekniska högsko-

lan skall erhålla medel för hyreskostnader för Fysikcentrum. Chalmers tekniska högskola AB skall erhålla medel för ökade lokalkostnader för Mikroelektroniskt centrum.

Skälen för regeringens förslag och bedömning:

Uppsala universitet, Gustavianum

En omfattande restaurering av Gustavianum vid Uppsala universitet har genomförts. Ett universitetshistoriskt museum har inrättats. Riksdagen beslutade med anledning av budgetpropositionen 1997 (prop. 1996/97:1, utg. omr. 16, bet. 1996/97:UbU1, rskr. 1996/97:100) att anvisa 0,5 miljoner kronor för universitetets ökade hyreskostnader för Gustavianum. Riksdagen beslutade vidare med anledning av budgetpropositionen 1998 (prop. 1997/98:1, utg. omr. 16, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) att anvisa ytterligare 0,5 miljoner kronor för detta ändamål. Regeringen föreslår att Uppsala universitet för år 1999 anvisas ytterligare 0,5 miljoner kronor för täckande av ökade hyreskostnader. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B2 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning.

Uppsala universitet, forskning och utbildning om förintelsen och andra folkmord

Regeringen beslutade i juni 1998 att anvisa 3 miljoner kronor till Uppsala universitet för inrättande av ett kunskapscentrum om förintelsen och andra folkmord. Centrumet, som bör bli permanent, skall bidra till samarbete mellan universitet och högskolor i hela landet. Det skall bl.a. ägna sig åt forskning och högre utbildning om folkmord och deras förhindrande samt om mänskliga rättigheter. Regeringen föreslår att Uppsala universitet för år 1999 anvisas 3 miljoner kronor för ändamålet. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B2 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning.

Lunds universitet, Skissernas museum

Skissernas museum har en i världen unik samling av skisser och modeller till monumentalkonst och offentlig konst. Samlingen består även av ett betydande bibliotek och ett omfattande bild- och klipparkiv. Lunds universitet har ett särskilt ansvar för dessa samlingar. Riksdagen beslutade med anledning av budgetpropositionen 1997 (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:UbU1, rskr.

1996/97:100) att anvisa 1,5 miljoner kronor för forskning kring offentlig konst och monumentalkonst. Riksdagen beslutade med anledning av budgetpropositionen 1998 (prop. 1997/98:1, utg. omr. 16, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) att anvisa ytterligare 0,5 miljoner kronor för detta ändamål. För år 1999 föreslås att universitetet anvisas ytterligare 2,5 miljoner kronor för ändamålet. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B4 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning.

Lunds universitet, Biomedicinskt centrum m.m.

Lunds universitet bygger om och bygger nya lokaler för bland annat Biomedicinskt centrum. Riksdagen beslutade med anledning av budgetpropositionen 1998 (prop. 1997/98:1, utg. omr. 16, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) att anvisa 4 miljoner kronor för ökade hyreskostnader. För 1999 föreslås att universitetet anvisas ytterligare 13,8 miljoner kronor för bl.a. ökade hyreskostnader. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B4 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning.

Umeå universitet, hyreskostnader för kemiskt-biologiskt centrum

Vid Umeå universitet sker en nära samverkan mellan biologi och kemi. Flera forskargrupper arbetar med projekt inom dessa områden. Samverkan har emellertid inte kunnat ske fullt ut på grund av lokalbrist. För 1999 föreslås att universitetet anvisas 14 miljoner kronor för ökade hyreskostnader för kemiskt-biologiskt centrum. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B10 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning.

Umeå universitet, Centrum för molekylär medicin

Centrum för molekylär medicin vid Umeå universitet är ett tvärvetenskapligt forskningscentrum med inriktning mot gränsområdet mellan grundläggande molekylärbiologi och klinisk medicinsk forskning. Ett viktigt syfte med centrum är att samordna resultat mellan molekylärbiologisk forskning och klinisk medicinsk forskning så att nya kliniska tillämpningar skapas. Verksamheten vid centrum är av stort intresse för såväl läkemedelsindustrin som andra industrigrenar inom hälso- och sjukvårdsområdet. Verksamheten bör därför kunna komma att utvecklas till en viktig motor för näringsutvecklingen i Norrland. För 1999 föreslås att Umeå universitet anvisas 4 miljoner kronor för verksamheten vid Centrum

för molekylär medicin. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B10 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning.

Umeå universitet, Demografiska databasen

Demografiska databasen har till uppgift att registrera och bearbeta huvudsakligen demografiska data för forsknings-, utbildnings- och arkivändamål samt att göra dessa data tillgängliga för forskare. Informationen i Demografiska databasen är unik. Den öppnar möjligheter till nya forskningsområden som annars skulle vara svåra eller omöjliga att genomföra. Även traditionella forskningsproblem kan belysas med nya utgångspunkter och med hjälp av förfinade analysmetoder. Den forskning som bedrivs med data från den Demografiska databasen kännetecknas av en stor ämnesbredd. För att trygga verksamheten vid Demografiska databasen föreslås att Umeå universitet anvisas 3 miljoner kronor för ändamålet. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B10 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning.

Linköpings universitet, för Himmel och hav, ett teknik- och naturvetenskapscentrum

Regeringen föreslår att Linköpings universitet skall erhålla 10 miljoner kronor för projektet Himmel och Hav, ett teknik och naturvetenskapscentrum som universitetet tillsammans med Norrköpings kommun planerar att etablera i Norrköping. Centrumet skall öka intresset för naturvetenskap och teknik både hos skolungdomar och allmänheten. Linköpings universitetets utbildningar kommer att samverka med Himmel och Hav och en forskarutbildning inriktad mot forskningsinformation kommer att inrättas. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B12 Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning.

Kungl. Tekniska högskolan, ökade hyreskostnader för ett nytt bibliotek

Kungl. Tekniska högskolan skall erhålla 10 miljoner kronor för ökade hyreskostnader för ett nytt bibliotek. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B16 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning.

Luleå tekniska universitet, forskning och forskarutbildning inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet

Riksdagen beslutade med anledning av budgetpropositionen för år 1998 (prop. 1997/98:1, utg. omr. 16, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) att Luleå tekniska universitet skulle anvisas 3 miljoner kronor år 1998 för uppbyggnad av forskning och forskarutbildning inom filosofisk fakultet. Regeringen föreslår att Luleå tekniska universitet anvisas ytterligare 3 miljoner kronor år 1999 för fortsatt uppbyggnad av forskning och forskarutbildning inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga området. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B18 Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning.

Planeringsförutsättning för 2000

Som planeringsförutsättning för år 2000 bör gälla att Stockholms universitet tillsammans med Kungl. Tekniska högskolan skall erhålla ersättning för ökade hyreskostnader med totalt 16 miljoner kronor i samband med inflyttning i Fysikcentrum. Chalmers tekniska högskola AB skall erhålla ersättning med 37 miljoner kronor för ökade lokalkostnader för Mikroelektroniskt centrum.

5.7 Anslagsfrågor

5.7.1 Anslagsordning och vetenskapsområden

Anslag till universitet och högskolor redovisas per lärosäte i det följande. Riksdagen har godkänt regeringens förslag i propositionen Högskolans ledning, lärare och organisation (prop. 1996/97:141, bet. 1997/98:UbU3, rskr. 1997/98:12) om förändrade former för anslagstilldelning till forskning och forskarutbildning. Anslagen till forskning och forskarutbildning skall fr.o.m. budgetåret 1999 beräknas utifrån de vetenskapsområden som riksdagen har beslutat om.

Högskolor som blir universitet eller erhållit vetenskapsområden kommer i framtiden att få egna anslag för forskning och forskarutbildning.

För budgetåret 1999 föreslås ett antal nya anslag, nämligen Grundutbildning vid Malmö hög-

skola samt Forskning och forskarutbildning vid de nya universiteten och Högskolan i Karlskrona/Ronneby. Mitthögskolan och Malmö högskola föreslås erhålla egna anslag för forskning.

Med anledning av bl.a. tillkomsten av nya forskningsanslag har en ändring av ordningen på anslagen företagits. För budgetåret 1999 föreslås att de högskolor som blir universitet eller som erhåller vetenskapsområden samt Mitthögskolan och Malmö högskola placeras direkt efter universitetsanslagen. För de nya forskningsanslagen finns en anslagspost *Övriga forskningsmedel*. Denna anslagspost får disponeras för uppbyggnad av forskning och forskarutbildning inom samtliga vetenskapsområden. De nya forskningsanslagen har utformats för att skapa rimliga förutsättningar för lärosätena att planera och initiera forskning och forskarutbildning under en inledningsperiod. Därefter avser regeringen bl.a. att fastställa examensmål för forskarutbildning.

För att garantera en viss miniminivå för forskningens studiefinansiering vid lärosätena har statsmakterna hittills angivit den minsta andel av anslagsposten för varje fakultet som skall avsättas för studiefinansieringen. Denna princip redovisades bl.a. i budgetpropositionen för år 1998. För år 1999 kommer motsvarande att gälla för vetenskapsområden. Detta gäller inte för de lärosäten som tilldelas nya forskningsanslag för år 1999. Regeringen anser dock att på sikt bör varje lärosäte hitta de alternativ och metoder som leder till att de mål för forskarexamina som sätts upp för respektive lärosäte kan uppnås. Studiefinansieringen blir därvid en angelägenhet för det enskilda lärosätet.

Resurser för forskning vid högskolor som inte har vetenskapsområden, samt för konstnärligt utvecklingsarbete vid de konstnärliga högskolorna beräknas under ett gemensamt anslag B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor, där respektive högskola disponerar en egen anslagspost.

Utbildningsuppdrag

I budgetpropositionen för år 1997 angav regeringen utbildningsuppdrag avseende dels grundutbildning, dels forskning och forskarutbildning för samtliga universitet och högskolor för treårsperioden 1997–1999. Vidare angavs ett generellt utbildningsuppdrag vad gäller distansutbildning, fortbildning, vidareutbildning och för studenter med invandrarbakgrund. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag vad gäller såväl omfattning som inriktning av

utbildningsuppdragen. Mot bakgrund härav har regeringen i regleringsbrev för budgetåren 1997 och 1998 fastställt utbildningsuppdrag för samtliga universitet och högskolor för treårsperioden 1997–1999. I utbildningsuppdragen fastställdes examensmål för treårsperioden 1997–1999 och för treårsperioden 2000–2002 omfattande följande examina: grundskolläroretaxamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9, gymnasialäroretaxamen, civilingenjörsexamen samt apotekarexamen. Vad gäller generella examina fastställdes examensmål för magisterexamen. Utbildningsuppdragen innehåller vidare fastställda mål för lägsta antal helårsstudenter samt därav mål för lägsta antal helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Målen för antalet examinerade i forskarutbildningen bör fortsätta att gälla för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. För perioden 2003–2005 kan målen behöva ändras, men utfall och erfarenheter från den pågående perioden måste först erhållas. Regeringen avser att om så krävs korrigera tidigare föreslagna examensmål inom grundutbildningen tidigast inför budgetåret 2000 (se även avsnitt 5.3.2 Naturvetenskapliga och tekniska utbildningar och avsnitt 5.3.4 Lärarutbildningar).

Anslagsberäkningar

Anslagen för grundutbildning till respektive universitet och högskola består av takbelopp, dvs. den högsta möjliga ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer som kan erhållas och i vissa fall dessutom ersättning för särskilda åtaganden. Medel för s.k. NT-utbildning har beräknats inom ersättningen för särskilda åtaganden för berörda högskolor.

Resurser för de nya platserna från hösten 1999 samt ”halvårseffekten” av de 15 000 nya platserna från hösten 1998 har beräknats under respektive universitets och högskolas anslag och ingår i takbeloppen. Detsamma gäller för de platser som tillkommer hösten 2000.

Grundutbildnings- och forskningsanslagen har pris- och löneomräknats med 2,12 %. Anslagsförändringar utöver pris- och löneomräkningen och den nedan angivna generella besparingen framgår under respektive anslag.

Regeringen har sedan år 1997 redovisat att en besparing om 1 000 miljoner kronor (i 1997 års priser) skall tas ut budgetåret 1999. Denna besparing, som nu uppgår till 1 060 miljoner kronor, har av beräkningstekniska skäl redovisats under

avsnitt 5.8 Anslag, anslaget B55 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning. För budgetåret 1999 läggs besparingen anslagstekniskt på detta anslag. Ersättning till respektive universitet och högskola för klinisk utbildning och forskning kommer att ligga kvar på samma nivå som tidigare år eftersom detta anslag tillförs medel dels i form av anslagssparande, dels anslagsmedel från andra anslag enligt vad som aviserats i 1998 års vårproposition (prop. 1997/98:150, bet. 1997/98:FiU27, rskr. 1997/98:317).

Besparingarna enligt 1998 års vårproposition uppgår totalt till 145,4 miljoner kronor för år 1999 inklusive tidigare beslutad lokalbesparing. Vidare har 124,5 miljoner kronor använts för att finansiera vissa reformer som framgått av det föregående. Besparingarna på grundutbildnings- och forskningsanslagen har beräknats i deras helhet, inklusive angivna resursökningar, vilket innebär att samtliga anslag efter pris- och löneomräkning reduceras med 1,52 %.

För samtliga universitet och högskolor anges under respektive anslag ett beräknat anslagsbelopp i löpande priser (i not även angivet i fasta priser) för åren 2000 och 2001. Dessa anslagsbelopp är beräknade exklusive de av riksdagen tidigare beslutade besparingarna för år 2000 som uppgår till 104 miljoner kronor i 1999 års prisläge. Denna besparing har för år 2000 beräknats under avsnitt 5.8 Anslag, anslaget B52 Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m.

Tabell 5.11 Beräkningen av högskoleanslagen under utg. omr. 16 B

Tusental kronor	
Anslag 1998 ¹	16 130 744
Pris- och löneomräkning	358 700
Besparing	-145 400
Nya platser m.m.	461 714
Omföring till forskning	104 532
Omföring till grundutbildning	15 500
Omföring till EU-programkontoret	-500
Omföring till Centrala studiestödsnämnden	-5 500
Förslag 1999 ¹	16 919 790

¹ I Anslag 1998 och Förslag 1999 ingår ej anslagen; B51 Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m., B54 Sunet samt B55 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning.

Besparingen avser tidigare aviserad hyresbesparing med 18,9 miljoner kronor samt kompensation för minskning av utlandsstudiemedel med 46 miljoner kronor, permanent besparing om 43 miljoner kronor och en överföring av medel till Centrala studiestödsnämnden om 37,5 miljoner

kronor (prop. 1997/98:150, bet. 1997/98:FiU27, rskr. 1997/98:317).

Av de 15,5 miljoner kronor som avsätts för omföring till grundutbildningen föreslås 3 miljoner kronor till lokaler vid Södertörns högskola, 5 miljoner kronor till Stockholms universitet för vidare fördelning till hela högskolesektorn för studenter med funktionshinder, 1 miljon kronor för att anpassa styrelsearvodet vid de konstnärliga högskolorna och Idrottshögskolan i Stockholm till övriga högskolor, 1,5 miljoner kronor för Nationellt resurscentrum i matematik vid Göteborgs universitet, 2 miljoner kronor till medicinsk teknik vid Luleå tekniska universitet samt 3 miljoner kronor till Idélab vid Mälardalens högskola.

Vidare genomförs en omföring till forskning för att finansiera reformer vid universitet och högskolor om 94,5 miljoner kronor, 3 miljoner kronor till Uppsala universitet avseende ett kunskapscentrum om förintelsen och andra folk-mord, 3 miljoner kronor till Umeå universitet för den Demografiska databasen samt 4 miljoner kronor till Centrum för Molekylär medicin vid samma lärosäte (se avsnitt 5.6.5 Resurser).

Utöver de anslag som regeringen föreslår i denna proposition kommer forskningen vid vissa högskolor att förstärkas med insatser från Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling med 102 miljoner kronor samt från Chalmers tekniska högskola med 30 miljoner kronor (se avsnitt 5.4.1 budgetpropositionen 1998).

Resurser har tidigare anvisats för 32 professorer för underrepresenterat kön. Av professorerna har 26 tillsatts och medel för dessa har förts till respektive lärosätes forskningsanslag.

Enligt lag (1998:676) om statlig pensionsavgift har för utbildningsbidrag för doktorander beräknats statliga ålderspensionsavgifter under respektive forskningsanslags vetenskapsområde. Detta redovisas närmare i bilaga 5, volym 1.

System för styrning och resurstilldelning

Regeringens bedömning är att systemet för styrning och resurstilldelning för grundutbildningen i grunden är ändamålsenligt och att någon genomgripande omprövning för närvarande inte är

befogad. Resurstilldelningen för forskning och forskarutbildning kommer från år 1999 att ske per vetenskapsområde.

Regeringen har dock konstaterat att vid uppbyggnaden av nya högskolor uppstår stora svårigheter att finansiera planerings- och utbildningskostnader samt lånekostnader inom de ordinarie ersättningsbeloppen för olika utbildningsområden.

I syfte att belysa frågor om profilering, planering och effektivt resursutnyttjande vid en samordnad utveckling av högre utbildning och forskning har utbildningsministern tillsatt en arbetsgrupp, som har till uppgift att ge utbildningsministern ett underlag för hur universitetens och högskolornas samlade resurser skall kunna samordnas och utnyttjas effektivt (se avsnitt 5.6.1 Den fortsatta utbyggnaden av forskningen).

Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) granskar varje år myndigheternas årsredovisningar och delårsrapporter. Inom verksamhetsområdet har invändning i revisionsberättelsen avseende räkenskapsåret 1997 avlämnats för Centrala studie-stödsnämnden, Högskolan i Örebro, Högskolan i Skövde samt Södertörns högskola. RRV:s synpunkter framgår under respektive anslag.

Regeringen ser allvarigt på det inträffade och kommer att noggrant följa utvecklingen och avser att senare fatta beslut med anledning av RRV:s invändningar i revisionsberättelserna samt påpekanden gjorda i revisionsrapporter.

5.7.2 Justering av per capita-ersättningar

Regeringens förslag: Ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer skall för budgetåret 1999 vara:

Tabell 5.12

Utbildningsområde	Ersättning för en helårsstudent (kr)	Ersättning för en helårsprestation (kr)
Humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt	13 419	14 048
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt, vård	36 243	33 142
Odontologiskt	32 911	41 155
Medicinskt	44 277	58 071
Undervisning	25 929	32 845
Övrigt	30 447	26 216
Design	107 969	69 384
Konst	153 964	69 406
Musik	92 971	62 116
Opera	221 953	140 046
Teater	215 107	112 757
Media	217 563	185 075
Dans	150 871	87 971
Idrott	79 013	38 397

Skälen för regeringens förslag: De ovan redovisade förändringarna avseende grundutbildningsanslagen innebär att ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer har räknats upp med samma procentsats. Samtliga ersättningsbelopp har således räknats upp med 2,12 % (pris- och löneomräkning) och reducerats med 1,52 %, inklusive hyresjusteringen till följd av ovan redovisade besparingar.

5.7.3 Lokaler

Campus för konst

I betänkandet Campus för konst (SOU 1998:10) presenteras alternativ för ett sammanhållet campus för de konstnärliga högskolorna i Stockholm, Kungl. Konsthögskolan undantagen. Konstfackområdet framhålls som en lämplig lokalisering framför allt på grund av det centrala läget och de goda kommunikationerna. Vidare är två konstnärliga högskolor redan etablerade där,

varför området redan har en identitet som konst- och kulturcentrum. Närheten till Filmhuset, Sveriges Radio/Sveriges Television, Kungl. Tekniska högskolan, Dramatiska institutet m.fl. talar också för det alternativet. Den främsta nackdelen med Konstfackalternativet är enligt utredaren de begränsade expansionsmöjligheterna.

En uppskattning och precisering av kostnaderna kan enligt utredaren ske först efter att statsmakterna tagit beslut i campusfrågan. För vidare hantering av projektet efter ett eventuellt ställningstagande för ett campus, föreslår utredaren att en organisationskommitté tillsätts.

Betänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig på Utbildningsdepartementet (dnr U98/118/UH). En majoritet av de berörda högskolorna har en positiv syn på campusidén. Remissinstanserna i övrigt har delade meningar. De vanligaste argumenten för ett samlat campus är att det ämnesöverskridande perspektivet förstärks och att det skulle lösa flera högskolors lokalbehov. Samordningsvinsterna framhålls också av flera instanser. Det vanligaste argumentet mot ett campus är kostnadsfrågan. Det gäller kostnaderna för de berörda högskolorna, såväl som medelstilldelning sett ur ett nationellt perspektiv.

En majoritet av remissvaren framhåller Konstfackområdet som en lämplig lokalisering.

Med anledning av betänkandet har utbildningsministern dels tillsatt en arbetsgrupp som fått i uppdrag att vidare överlägga möjligheterna för verksamhetsmässig integrering mellan de berörda högskolorna eller ett fördjupat samarbete sinsemellan och med andra högskolor. Bägge uppdragen skall avrapporteras till Utbildningsdepartementet under november 1998.

Högskolornas lokalförsörjning

Bidrag till lokaler vid universitet och högskolor ingår sedan 1994 i ersättningen för helårsstudenter vad avser grundutbildningen. Inom forskning och forskarutbildning ges bidrag till lokaler på olika sätt till universitet och till högskolor utan egna forskningsanslag. Universiteten erhåller särskilt bidrag till lokalhyror m.m., medan högskolorna erhåller samlade medel för forskning där ersättning för lokaler är inkluderade (se även avsnitt 5.7.1 Anslagsordning och vetenskapsområden).

Inom uppdragsutbildning, uppdragsforskning samt sektorsforskning som finansieras med forskningsbidrag från myndigheter gäller principen om full kostnadstäckning. Kostnader för lo-

Tabell 5.13

Miljoner kronor

År	Lärosäten med fakulteter	Mindre och medelstora högskolor	Konstnärliga högskolor	Vårdhögskolor	Totalt
Lokalkostn. 1996 ¹	3 493	584	91	163	4 331
Lokalkostn. 1997	3 344	633	92	161	4 230
Hyreskostn. Relativ andel 1996	14,2 %	15,2 %	22 %	14,4 %	14,4 %
Hyreskostn. Relativ andel 1997	13,6 %	15,1 %	21,9 %	14,5 %	13,9 %

¹ Prisläge 1997. Beräknad med index för total statlig konsumtion basår 1997 (1,0352).

kaler skall således ingå i ersättningen från uppdrags- respektive bidragsgivaren.

Högskoleverket redovisade i en uppföljning av resurstilldelningssystemet i juni 1997 att inga högskolor ännu har ökat lokalkostnadernas andel av de totala kostnaderna genom egna beslut. Däremot förutser några högskolor en viss, ibland temporär, ökning av andelen om några år till följd av att lokalsituationen behöver förbättras som en följd av expansionen av grundutbildningen.

Detta bekräftas av Högskoleverkets årsrapport där det framgår att de totala lokalkostnaderna har minskat under 1997 jämfört med 1996. Lokalkostnadernas relativa andel av de totala kostnaderna har minskat från 14,4% till 13,9% under samma period. Som framgår av tabellen nedan är det framför allt lärosäten med fakulteter som haft en minskning av lokalkostnaderna medan mindre och medelstora högskolor har haft en ökning.

Uppföljningen av universitets och högskolors lokalkostnader och planerade ny- och ombyggnationer har grundats framför allt på myndigheternas lokalförsörjningsplaner och budgetunderlag. Kravet på myndigheterna att upprätta lokalförsörjningsplaner försvann i och med att Lokalförsörjningsverket upphörde den 1 januari 1998. Lokalförsörjningsverket hade fram till dess fungerat som en stödfunktion för högskolornas lokalplanering. Budgetunderlaget skall inkomma till regeringen senast den 1 mars varje år. Däri specificeras bl.a. beräknade lån och räntekostnader under de kommande tre åren.

Statens fastighetsförvaltning och myndigheternas lokalförsörjning har utvärderats och utretts i betänkandena Statens ändamålsfastigheter (SOU 1996:187) samt Lokalförsörjning och fastighetsägande (SOU 1997:96). Där lämnas förslag om reformering av statens fastighetsförvaltning och fastigheternas hyressättning.

Riksdagen fattade i slutet av maj 1998 beslut om att godta propositionen Förvaltning av sta-

tens fastigheter och statliga myndigheters lokalförsörjning, m.m. (prop. 1997/98:137, 1997/98:FiU25, rskr. 1997/98:252). I propositionen gör regeringen bedömningen att nuvarande riktlinjer för den statliga fastighetsförvaltningen och lokalförsörjningen skall ligga fast. Propositionen berör lokalförsörjningen inom högskoleområdet. Nuvarande begränsningar för statliga högskolors rätt att teckna nya hyresavtal som sträcker sig längre än tio år skall ersättas med en modell som bygger på krav på flexibilitet i statliga myndigheters lokalbindning. Skälen för detta är att nuvarande reglering av kontraktstider inte är ett ändamålsenligt medel för regeringens styrning och kontroll över de ekonomiska bindningar som lokalanskaffning medger. Regeringen avser att införa en modell som innebär att myndigheter åläggs att ha en flexibilitet i sin totala lokalbindning. Till dess en sådan modell föreligger gäller fortfarande att regeringen skall godkänna hyreskontrakt med längre löptid än tio år.

Regeringen har, med anledning av att begränsningen av myndigheters rätt att teckna hyresavtal på längre tid än tio år kommer att avskaffas, givit Statskontoret i uppdrag att utarbeta ett förslag till en modell för regeringens styrning av myndigheters lokalbindning. Syftet med modellen är att möjliggöra en ur statsfinansiell synvinkel optimal sammansättning av låga hyreskostnader och flexibilitet i lokalbindningar.

Vidare skall principerna för budgetering och prisomräkning av lokalkostnaderna ses över, samt en modell för myndigheternas redovisning av effektiviteten i lokalförsörjningen utarbetas. Redovisningen skall vara anpassad till budgetprocessens dokument, dvs. årsredovisningen och budgetunderlaget. Uppdraget skall bedrivas i samråd med Utbildningsdepartementet och andra berörda departement. Uppdraget skall redovisas den 31 oktober 1998.

5.7.4 Sveriges lantbruksuniversitet

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) har som ett övergripande mål att utveckla kunskapen om de biologiska naturresurserna och människans hållbara utnyttjande av dessa. SLU:s verksamhet bedrivs i enlighet med bestämmelser i högskolelagen (1992:1434), förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet samt andra författningar.

Anslagen till högre utbildning och universitetsforskning beräknas och fördelas i statsbudgeten under utg. omr. 16 Utbildning och universitetsforskning vilket hör till Utbildningsdepartementets verksamhetsområde. Detta gäller med undantag för bl.a. anslagen till högre utbildning och forskning vid Sveriges lantbruksuniversitet och Skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR), som beräknas och fördelas under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar, vilket hör till Jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

SLU har utöver de tre verksamhetsområdena utbildning, forskning och information ytterligare

en verksamhetsgren, nämligen fortlöpande miljöanalys. SLU har dessutom vissa specifika uppgifter som normalt sett inte återfinns hos andra universitet och högskolor. Genom dessa olika verksamheter har SLU således ett ansvarsområde och arbetsuppgifter som i vissa avseenden är bredare än vad som normalt ingår i ett universitet. SLU:s särskilda roll och konstruktion har varit en anledning till att SLU hittills har inordnats under Jordbruksdepartementet.

Frågan om vilket departement som bör ha ansvaret för SLU har diskuterats länge. Det finns starka skäl för att SLU borde tillhöra Utbildningsdepartementet och att samtliga universitet och högskolor bör ligga samlat under ett departement. Det återstår dock några viktiga frågor att lösa inför ett ställningstagande till frågan om SLU:s departementstillhörighet. Därför har inom Regeringskansliet beslutats att tillsätta en utredning för att bl.a. kartlägga vad SLU:s sektorsansvar innebär och analysera vilka konsekvenser en överföring av SLU från Jordbruksdepartementet till Utbildningsdepartementet skulle få. Uppdraget skall redovisas senast den 15 november 1998. Regeringen avser att återkomma senare med en bedömning i frågan.

5.8 Anslag

B1 Uppsala universitet: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	763 015
1998	Anslag	766 767
1999	Förslag	767 778
2000	Beräknat	813 744 ¹
2001	Beräknat	851 638 ²

¹ Motsvarar 799 416 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 824 026 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet. Uppsala universitet har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 68 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	1 001	680	1 900	2 200	2 200
Civilingen- jörsexamen	319	137	550	550	700
Grundskol- lärare 4–9	343	94	530	560	380
Gymnasie- lärare	364	97	470	540	580
Apotekare	226	52	280	350	370

Resultatinformation

För treårsperioden gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 1 900, att antalet civilingenjörsexamina skall uppgå till minst 550, att antalet grundskollärarexamina med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 skall uppgå till minst 530, att antalet gymnasielärarexamina skall uppgå till minst 470 och att antalet apotekarexamina skall uppgå till minst 280. När det gäller lärare och apotekare måste en kraftig ökning av examinationen ske för att målen skall kunna uppnås. Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var ca 26 400, vilket var en ökning med drygt 200 jämfört med föregående år.

Universitetets utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts, såväl vad avser det totala målet som vad avser målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts med undantag av den s.k. NT-utbildningen. Åtagandet att anordna sådan utbildning har fullgjorts till 30 %.

Fr.o.m. den 1 januari 1998 bedriver Uppsala universitetet vårdhögskoleutbildning på uppdrag av Uppsala läns landsting.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 746 182 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 21 596 000 kronor. Av ersättningen för särskilda

åtaganden avser 15 137 000 kronor s.k. NT-utbildning och 6 459 000 kronor internationell lärarutbildning, språkassistentverksamhet och fortbildning för vissa modersmållärare.

B2 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	906 412
1998	Anslag	952 889
1999	Förslag	971 152
2000	Beräknat	989 071 ¹
2001	Beräknat	1 004 319 ²

¹ Motsvarar 971 537 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 971 905 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Universitetet har hos regeringen anhänggjort frågan om att föra samman de naturvetenskapliga och tekniska vetenskapsområdena. Denna fråga kommer att beredas efter remissbehandling av betänkandet från kommittén Forskning 2000 samt av rapporten från den av utbildningsministern tillsatta arbetsgruppen (se avsnitt 5.6.1).

För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.1.2.4.)

Examensmål			
VETENSKAPSOMRÅDE	1997 -1999	2000 -2002	2003 -2005
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	274	329	335
Medicinskt	283	304	314
Naturvetenskapligt ¹	367	447	456
Tekniskt ¹			

¹ Examensmålet för Naturvetenskapligt vetenskapsområde inkluderar även målen för Tekniskt vetenskapsområde (se avsnitt 5.6.4).

Enligt regeringens bedömning bör examensmålen för treårsperioden 1997–1999 kunna uppnås.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 22 % vara kvinnor.

Resurser för 1999

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Inom posterna för de olika vetenskapsområdena bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen.

Resursfördelning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	1999 ANSLAG	1999 STUDIEFINANSIERING
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	280 495	76 736
Medicinskt	174 859	33 042
Naturvetenskapligt ¹	296 212	85 833
Tekniskt ¹		
Kollegiet för samhällsforskning	9 246	
Ersättning för lokalhyror m.m.	210 340	
Summa	971 152	195 611

¹ I anslagsposten Naturvetenskapligt vetenskapsområde ingår medel för teknisk forskning och forskarutbildning (se avsnitt 5.6.4).

I anslagsposten *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* vetenskapsområde ingår 3 000 000 kronor för ett kunskapscentrum om förintelsen och andra folkmord. I anslagsposten *Ersättning för lokalhyror m.m.* ingår 500 000 kronor för lokalkostnader för Gustavianum.

Resurser för professorer för underrepresenterat kön har beräknats under anslagsposterna enligt följande: *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* 1 309 000 kronor, *Medicinskt* 655 000 kronor och *Naturvetenskapligt* 1 676 000 kronor.

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen har beräknats enligt följande: *Humanistisk-samhällsvetenskapligt*

2 220 000 kronor, *Medicinskt* 959 000 kronor och *Naturvetenskapligt* 2 483 000 kronor.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Uppsala universitet redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning				
	ANTAL 1996/97	ANTAL 1995/96	ANDEL KVINNOR	
			1996/97	1995/96
Nyantagna forskarstuderande	493	455	49 %	38 %
Aktiva (ht) ¹	2 430	2 407	42 %	41 %
Doktorsexamina	260	266	36 %	33 %
Licentiatexamina	79	87	42 %	34 %
Professorer ²	286	280	8 %	6 %

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter, budgetåret 1997 resp läsåret 1995/96.

Ett nytt stort materialvetenskapligt centrum, Ångströmlaboratoriet, invigdes 1997.

Under året öppnades även Museum Gustavianum, vilket var en betydelsefull vetenskapshistorisk manifestation.

B3 Lunds universitet: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	1 228 535
1998	Anslag	1 165 260
1999	Förslag	1 021 779
2000	Beräknat	1 068 599 ¹
2001	Beräknat	1 102 214 ²

¹ Motsvarar 1 049 693 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 1 066 484 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Lunds universitet har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 82 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magisterexamen	919	702	1 800	2 100	2 100
Civilingenjörsexamen	1 501	530	1 700	1 940	2 140

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 1 800 och att antalet civilingenjörsexamina skall uppgå till minst 1 700. Prognosen för perioden är att målen för antalet examina kommer att fullgöras.

Antalet registrerade studenter under läsåret 1996/97 var ca 35 300. Det är en ökning med nära 1 300 jämfört med föregående läsår. Universitetet erbjuder sedan flera år olika utbildningar i Helsingborg, främst högskoleingenjörsutbildningar. Av universitetets strategiska plan framgår att ökningen av utbildningsvolymen vid universitetet främst skall lokaliseras till Helsingborg. Universitetets utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Samtliga särskilda åtaganden har i stort fullgjorts med undantag av den s.k. NT-utbildningen. Åtagandet att anordna sådan utbildning har fullgjorts till ca 70 %.

Lunds universitet övertog den 1 januari 1998 huvudmannskapet för den civila trafikflygarutbildningen vid Ljungbyhed. Fr.o.m. den 1 april

1998 bedriver universitetet vårdhögskoleutbildning på uppdrag av Malmöhus läns landsting.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 981 485 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1 samt överförandet av verksamheten vid den odontologiska fakulteten den 1 januari 1999 till Malmö högskola. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 40 294 000 kronor. Av ersättningen för särskilda åtaganden avser 21 901 000 kronor s.k. NT-utbildning och 18 393 000 kronor avser ersättning för nationellt resurscentrum i fysik och för trafikflygarutbildning.

B4 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Anslag	Belopp
1997	Anslag	941 950
1998	Anslag	977 689
1999	Förslag	977 719
2000	Beräknat	995 843 ¹
2001	Beräknat	1 011 182 ²

¹ Motsvarar 978 134 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 978 538 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Med anledning av överflyttningen av verksamheten vid den odontologiska verksamheten till Malmö högskola den 1 januari 1999 kommer examensmålet för det medicinska vetenskapsområdet att revideras vid fastställandet av nya utbildningsuppdrag i budgetpropositionen för år 2000. För treårsperioderna 1997–

1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.1.2.4.)

Examensmål			
VETENSKAPSOMRÅDE	1997 -1999	2000 -2002	2003 -2005
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	247	294	312
Medicinskt	278	313	323
Naturvetenskapligt	209	269	285
Tekniskt	282	330	346

Enligt regeringens bedömning bör examensmålet för treårsperioden 1997–1999 kunna uppnås.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 19 % vara kvinnor.

Resurser för 1999

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Inom posterna för de olika vetenskapsområdena bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering:

Resursfördelning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	1999 ANSLAG	1999 STUDIEFINANSIERING
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	234 676	68 975
Medicinskt	155 336	26 995
Naturvetenskapligt	195 201	59 207
Tekniskt	174 638	53 908
Konstnärligt utvecklingsarbete	4 267	
Ersättning för lokalhyror m.m.	213 601	
Summa	977 719	209 085

I anslagsposten *Ersättning för lokalhyror m.m.* ingår medel för Skissernas museum med 2 500 000 kronor samt 13 760 000 kronor för ökade hyreskostnader för nya och ombyggda lokaler för Biomedicinskt centrum m.m.

Resurser för professorer för underrepresenterat kön har beräknats under anslagsposterna enligt följande: *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* 655 000 kronor och *Tekniskt* 1 021 000 kronor.

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen har beräknats enligt följande: *Humanistisk-samhällsvetenskapligt*

1 994 000 kronor, *Medicinskt* 780 000 kronor, *Naturvetenskapligt* 1 712 000 kronor och *Tekniskt* 1 561 000 kronor.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Lunds universitet redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning				
	ANTAL 1996/97	ANTAL 1995/96	ANDEL KVINNOR	
			1996/97	1995/96
Nyantagna forskarstuderande	566	598	43 %	43 %
Aktiva (ht) ¹	3 242	3 038	40 %	39 %
Doktorsexamina	324	267	31 %	26 %
Licentiatexamen	128	104	34 %	37 %
Professorer ²	336	344	10 %	9 %

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter.

Den externa forskningsfinansieringen har fortsatt att öka under 1997 och utgjorde 47 %. Den utländska finansieringen har särskilt ökat, bl.a. anslagen från EU.

B5 Göteborgs universitet: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	926 538
1998	Anslag	926 126
1999	Förslag	934 914
2000	Beräknat	992 510 ¹
2001	Beräknat	1 043 102 ²

¹ Motsvarar 975 399 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 1 008 951 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Göteborgs universitet har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande drygt 90 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magisterexamen	953	721	2 000	2 400	2 400
Grundskollärare 4–9	433	223	840	500	330
Gymnasielärare	680	148	670	720	770

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamen skall uppgå till minst 2 000, att antalet grundskollärareexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 skall uppgå till minst 840 och att antalet gymnasielärareexamen skall uppgå till minst 670. Prognosen för perioden är att målen för antalet examina kommer att fullgöras.

Antalet registrerade studerande under läsåret 1996/97 var ca 30 000 vilket är en ökning med drygt 300 jämfört med föregående läsår. Universitetets utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts förutom vad gäller s.k. NT-utbildning som fullgjorts till drygt 70 %. Fr.o.m. den 1 juli 1998 bedriver universitetet vårdhögskoleutbildning på uppdrag av Göteborgs kommun och Bohusläns landsting.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 905 716 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 29 198 000 kronor. Av ersättningen för särskilda åtaganden avser 27 698 000 kronor s.k. NT-utbildning och 1 500 000 kronor avser ersättning för nationellt resurscentrum i matematik.

B6 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Slags	Belopp
1997	Anslag	723 664
1998	Anslag	784 320
1999	Förslag	795 590
2000	Beräknat	809 820 ¹
2001	Beräknat	823 000 ²

¹ Motsvarar 795 845 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 796 098 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall gälla för verksamheten. För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.1.2.4.)

Examensmål

VETENSKAPSOMRÅDE	1997 -1999	2000 -2002	2003 -2005
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	207	262	276
Medicinskt	282	334	350
Naturvetenskapligt	184	219	234

Enligt regeringens bedömning bör examensmålen för treårsperioden 1997–1999 kunna uppnås. Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 22 % vara kvinnor.

Resurser för 1999

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Inom posterna för de olika vetenskapsområdena bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen:

Resursfördelning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	1999 ANSLAG	1999 STUDIEFINANSIERING
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	238 469	65 905
Medicinskt	175 904	26 047
Naturvetenskapligt	131 770	39 877
Sekr. för genusforskning	5 357	
Konstnärligt utvecklingsarbete	6 943	
Botaniska trädgården	4 882	
Ersättning för lokalhyror m.m.	232 265	
Summa	795 590	131 829

I anslagsposten *Sekretariatet för genusforskning* ingår 262 000 kronor avseende *Kvinnovetenskaplig tidskrift*.

Resurser för professorer för underrepresenterat kön har beräknats under anslagsposterna enligt följande: *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* 1 021 000 kronor, *Medicinskt* 1 021 000 kronor och *Naturvetenskapligt* 655 000 kronor.

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen har beräknats enligt följande: *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* 1 909 000 kronor, *Medicinskt* 752 000 kronor och *Naturvetenskapligt* 1 157 000 kronor.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Göteborgs universitet redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning				
	ANTAL 1996/97	ANTAL 1995/96	ANDEL KVINNOR 1996/97 1995/96	
Nyantagna forskar- studerande	352	439	53 %	51 %
Aktiva (ht) ¹	2 102	2 049	46 %	41 %
Doktorsexamina	217	218	40 %	36 %
Licentiatexamina	68	78	38 %	28 %
Professorer ²	250	231	14 %	9 %

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter.

Den externa forskningsfinansieringen har fortsatt att öka under 1997 och är nu något större än den del som finansieras av fakultetsanslagen.

B7 Stockholms universitet: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen		
<i>Tusental kronor</i>		
1997	Anslag	631 848
1998	Anslag	647 173
1999	Förslag	664 487
2000	Beräknat	699 429 ¹
2001	Beräknat	725 403 ²

¹ Motsvarar 687 066 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 701 594 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Stockholms universitet har för budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 17 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96

samt 1997 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	787	603	2 200	2 600	2 600

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 2 200. Prognosen för perioden är att examensmålet kommer att fullgöras.

Antalet registrerade studenter i grundutbildningen var ca 29 900 läsåret 1996/1997. Det är en minskning med 900 jämfört med läsåret dessförinnan. Universitetets utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för det totala målet och i det närmaste för målet för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts med undantag av den s.k. NT-utbildningen. Åtagandet att anordna sådan utbildning har fullgjorts till nästan 85 %.

Högskoleverket har under 1997 granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid universitetet (Högskoleverkets rapportserie 1997:43 R). Enligt rapporten bedrivs det ett omfattande och förtjänstfullt arbete med att utveckla kvaliteten i verksamheten. Kvalitetsarbetet vid institutionerna framhålls särskilt. Viss kritik riktas mot universitetsledningen vad gäller målformuleringen för kvalitetsarbetet och uppföljningen av detta arbete. Enligt rapporten har dock ledningen lyckats väl med att ge den organisatoriska ramen för processen samt mobiliserat organisationen.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 617 576 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 46 911 000 kronor. Av ersättningen för särskilda åtaganden

avser 19 324 000 kronor s.k. NT-utbildning och 12 998 000 kronor avser nationellt resurscentrum för kemi, kompletteringsutbildning för socialarbetare med utländsk examen, Tolk- och översättarinstitutet samt teckentolkning. Av ersättningen avser 14 589 000 kronor stöd till studenter med funktionshinder.

B8 Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp
1997	Anslag	743 788
1998	Anslag	776 182
1999	Förslag	787 066
2000	Beräknat	801 505 ¹
2001	Beräknat	814 318 ²

¹ Motsvarar 787 347 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 787 620 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.1.2.4.)

Examensmål

VETENSKAPSOMRÅDE	1997 -1999	2000 -2002	2003 -2005
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	267	331	340
Naturvetenskapligt	289	374	383

Enligt regeringens bedömning bör examensmålen för treårsperioden 1997–1999 kunna uppnås.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 21 % vara kvinnor.

Resurser för 1999

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Av de beräknade anslagsposterna per vetenskapsområde bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen:

Resursfördelning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	1999 ANSLAG	1999 STUDIEFINANSIERING
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	283 345	75 514
Naturvetenskapligt	300 463	67 981
Internationella meteorologiska institutet	1 677	
Ersättning för lokalhyror m.m.	201 581	
Summa	787 066	143 495

I anslagsposten *Naturvetenskapligt* vetenskapsområde ingår medel avseende en professor i analytisk kemi som tidigare finansierats av Arbetslivsinstitutet.

Resurser för professorer för underrepresenterat kön har beräknats under anslagsposterna enligt följande: *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* 1 309 000 kronor och *Naturvetenskapligt* 1 309 000 kronor.

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen har beräknats enligt följande: *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* 2 182 000 kronor och *Naturvetenskapligt* 1 966 000 kronor.

Planeringsförutsättning för 2000

Som planeringsförutsättning bör gälla att universitetet erhåller ersättning tillsammans med Kungl. Tekniska högskolan för ökade hyreskostnader med totalt 16,3 miljoner kronor vardera i samband med inflyttning i det med Kungl. Tekniska högskolan gemensamma Fysikcentrum.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Stockholms universitet redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning				
	ANTAL 1996/97	ANTAL 1995/96	ANDEL KVINNOR 1996/97 1995/96	
Nyantagna forskar- studenter	332	296	46 %	46 %
Aktiva (ht) ¹	1 939	1 935	46 %	46 %
Doktorsexamina	140	140	39 %	40 %
Licentiatsexamina	82	76	44 %	38 %
Professorer ²	194	198	15 %	13 %

¹ Som aktiva räknas de forskarstudenter som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	571	459	2 000	2 300	2 300
Civilingen- jörsexamen	45	51	150	180	370
Grundskol- lärare 4–9	302	215	500	630	420
Gymnasie- lärare	322	86	350	400	430

B9 Umeå universitet: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	634 097
1998	Anslag	677 386
1999	Förslag	696 244
2000	Beräknat	741 526 ¹
2001	Beräknat	770 499 ²

¹ Motsvarar 728 448 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 745 397 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Umeå universitet har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 52 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 2 000 och att antalet civilingenjörsexamina skall uppgå till minst 150. Vidare skall avlagda examina för grundskollärare med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 uppgå till minst 500 och gymnasielärarexamina till minst 350. Prognosen för perioden är att målen för antalet examina kommer att fullgöras.

Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var ca 18 900, vilket är en mindre ökning jämfört med föregående år. Universitetets utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Fr.o.m. den 1 januari 1998 bedriver Umeå universitet vårdhögskoleutbildning på uppdrag av Västerbottens läns landsting.

Samtliga särskilda åtaganden har i stort fullgjorts med undantag för s.k. NT-utbildningen. Detta åtagande har fullgjorts till nära 60 %.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 681 230 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till ca 15 014 000 kronor. Av ersättningen för särskilda åtaganden avser ca 13 205 000 kronor s.k. NT-utbildning, och 1 809 000 kronor avser ersättning för lektorat i samiska och Bildmuseet.

B10 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor		
1997	Anslag	500 155
1998	Anslag	522 150
1999	Förslag	551 157
2000	Beräknat	561 206 ¹
2001	Beräknat	570 058 ²

¹ Motsvarar 551 308 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 551 486 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.1.2.4.)

Examensmål

VETENSKAPSOMRÅDE	1997 -1999	2000 -2002	2003 -2005
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	84	116	127
Medicinskt	142	164	171
Naturvetenskapligt	123	168	172

Enligt regeringens bedömning bör examensmålen för treårsperioden 1997–1999 kunna uppnås.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 22 % vara kvinnor.

Resurser för 1999

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Av de beräknade anslagsposterna per vetenskapsområde bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen.

Resursfördelning

Tusental kronor		
VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	1999 ANSLAG	1999 STUDIEFINANSIERING
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	149 946	36 551
Medicinskt	158 197	18 048
Naturvetenskapligt	148 201	31 461
Konstnärligt utvecklingsarbete	825	
Ersättning för lokalhyror m.m.	93 988	
Summa	551 157	86 060

I anslagsposten *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* vetenskapsområde ingår 3 000 000 kronor för verksamheten vid Demografiska databasen. Anslagsposten har minskats med 262 000 kronor avseende *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. Medel för denna har beräknats under anslaget B6 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning. I anslagsposten *Medicinskt* vetenskapsområde ingår 4 000 000 kronor för forskning m.m. vid Centrum för molekylär medicin. I anslagsposten *Ersättning för lokalhyror m.m.* ingår 14 000 000 kronor för ökade hyreskostnader för kemiskt-biologiskt centrum.

Resurser för professorer för underrepresentat kön har beräknats under anslagsposterna enligt följande: *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* 655 000 kronor och *Medicinskt* 2 042 000 kronor.

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen har beräknats enligt följande: *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* 1 063 000 kronor, *Medicinskt* 527 000 kronor och *Naturvetenskapligt* 912 000 kronor.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Umeå universitet redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning				
	ANTAL 1996/97	ANTAL 1995/96	ANDEL KVINNOR 1996/97 1995/96	
Nyantagna forskar- studerande	212	248	47 %	44 %
Aktiva (ht) ¹	1 136	963	41 %	40 %
Doktorsexamina	92	83	27 %	35 %
Licentiatexamen	22	27	36 %	41 %
Professorer ²	175	153	12 %	8 %

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	586	352	900	1 100	1 100
Civilingen- jörsexamen	1 414	455	1 500	1 700	1 900
Grundskol- lärare 4–9	197	84	315	440	290
Gymnasie- lärare	139	61	250	270	290

B11 Linköpings universitet: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	577 673
1998	Anslag	638 344
1999	Förslag	673 278
2000	Beräknat	738 156 ¹
2001	Beräknat	771 280 ²

¹ Motsvarar 725 637 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 745 584 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för universitetet.

Linköpings universitet har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande nära 53 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamen skall uppgå till minst 900 och att antalet civilingenjörsexamina skall uppgå till minst 1 500. Vidare skall antalet avlagda grundskollärarexamina med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 uppgå till minst 315 och antalet avlagda gymnasielärarexamina uppgå till minst 250. Prognosen för perioden är att antalet examina kommer att uppnås. Antalet registrerade studenter under läsåret 1996/97 var ca 17 100. Det är en ökning med nära 2 900 jämfört med föregående läsår. Under 1997 invigdes Campus Norrköping med bl.a. tre nya civilingenjörsutbildningar: Medieteknik, Kommunikations- och transportsystem och Industriell elektronik. Vidare har två tvärvetenskapliga utbildningsprogram Samhälls- och kulturanalys respektive Kultur, samhälle och mediegestaltning samt en ny grundskolläraryrkesutbildning utvecklats och påbörjat sin verksamhet under höstterminen 1997.

Universitetets utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Det särskilda åtagandet avseende den s.k. NT-utbildningen har fullgjorts till drygt 75 %.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 653 310 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 1999 i enlighet med vad som redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för

det särskilda åtagandet har beräknats till 19 968 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

B12 Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Anslag	Belopp
1997	Anslag	323 203
1998	Anslag	343 420
1999	Förslag	359 011
2000	Beräknat	365 328 ¹
2001	Beräknat	371 637 ²

¹ Motsvarar 359 132 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 359 255 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:109) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.1.2.4.)

Examensmål

VETENSKAPSOMRÅDE	1997 -1999	2000 -2002	2003 -2005
Humanistisk-samhällsvetenskapligt ¹	71	93	102
Medicinskt	112	126	130
Tekniskt	218	267	284

¹ Inklusive Tema.

Enligt regeringens bedömning bör examensmålen för treårsperioden 1997–1999 kunna uppnås.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 17 % vara kvinnor.

Resurser för 1999

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp:

Resursfördelning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	1999 ANSLAG	1999 STUDIEFINANSIERING
Humanistisk-samhällsvetenskapligt ¹	70 795	19 854
Medicinskt	76 061	7 677
Tekniskt	118 745	37 690
Ersättning för lokalhyror m.m.	93 410	
Summa	359 011	65 221

¹ Inklusive Tema.

I anslagsposten *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* vetenskapsområde ingår medel för temaorienterad forskning. I anslagsposten *Ersättning för lokalhyror m.m.* ingår 10 000 000 kronor för kostnader förknippade med Himmel och hav, som är ett teknik- och naturvetenskapscentrum.

Resurser för professorer för underrepresenterat kön har beräknats under anslagsposterna enligt följande: *Medicinskt* 1 021 000 kronor och *Tekniskt* 655 000 kronor.

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen har beräknats enligt följande: *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* 574 000 kronor, *Medicinskt* 226 000 kronor och *Tekniskt* 1 091 000 kronor.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Linköpings universitet redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning

	ANTAL 1996/97	ANTAL 1995/96	ANDEL KVINNOR	
			1996/97	1995/96
Nyantagna forskarstuderande	244	202	38 %	34 %
Aktiva (ht) ¹	1 107	1 008	34 %	32 %
Doktorsexamina	95	114	40 %	28 %
Licentiatexamina	73	83	25 %	22 %
Professorer ²	154	137	9 %	6 %

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter.

B13 Karolinska institutet: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	307 388
1998	Anslag	295 824
1999	Förslag	284 051
2000	Beräknat	286 596 ¹
2001	Beräknat	292 640 ²

¹ Motsvarar 281 480 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 283 215 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för Karolinska institutet.

Karolinska institutet har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade institutet helårsprestationer motsvarande 21 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Resultatinformation

Antalet registrerade studenter under läsåret 1996/97 var nära 4 200, vilket i stort är oförändrat jämfört med föregående år.

Högskoleverket har nyligen granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid Karolinska institutet (Högskoleverkets rapportserie 1998:7 R). Den övergripande ansatsen för kvalitetsarbetet vid institutet är enligt rapporten positiv. Institutet rekommenderas att fortsätta arbetet med att tydliggöra och utveckla målen för kvalitetsarbetet i syfte att dels skapa och befästa en kvalitetskultur inom institutet som skapar motivation för kontinuerligt kvalitetsarbete i den egna verksamheten, dels utveckla kvalitetsarbetet till att omfatta alla verksamhetsområden inom alla delar av institutet med tonvikt på grundutbildning, forskarutbildning och forskning.

Karolinska institutet har fullgjort samtliga särskilda åtaganden.

Fr.o.m. den 1 januari 1998 bedriver Karolinska institutet vårdhögskoleutbildning på uppdrag av Stockholms läns landsting.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 230 445 000 kronor. Ersättning för särskilda åtaganden har beräknats till 53 606 000 kronor. Av ersättningen för särskilda åtaganden avser 51 855 000 kronor ersättning för tandvårdscentralen och 1 751 000 kronor för prov efter läkares allmäntjänstgöring.

B14 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	558 025
1998	Anslag	603 168
1999	Förslag	612 081
2000	Beräknat	623 247 ¹
2001	Beräknat	632 874 ²

¹ Motsvarar 612 175 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 612 269 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.1.2.4.)

Examensmål

VETENSKAPSOMRÅDE	1997 -1999	2000 -2002	2003 -2005
Medicinskt	595	739	787

Enligt regeringens bedömning bör examensmålen för treårsperioden 1997–1999 kunna uppnås.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 23 % vara kvinnor.

Resurser för 1999

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Inom posten för vetenskapsområdet bör minst det belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen:

Resursfördelning		
Tusental kronor		
VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	1999 ANSLAG	1999 STUDIEFINANSIERING
Medicinskt	377 562	49 094
Ersättning för lokalhyror m.m.	234 519	
Summa	612 081	49 094

I anslagsposten *Medicinskt* vetenskapsområde ingår medel för studiefinansiering i forskarutbildningen för doktorander som undervisar och handleder vid Södertörns högskola med 9 051 000 kronor samt medel för Centrum för idrottsforskning med 5 457 000 kronor.

Resurser för professorer för underrepresenterat kön har beräknats under anslagsposten enligt följande: *Medicinskt* 1 021 000 kronor.

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstudier med anledning av ålderspensionsreformen har beräknats enligt följande: *Medicinskt* 1 420 000 kronor.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Karolinska institutet redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning				
	ANTAL 1996/97	ANTAL 1995/96	ANDEL KVINNOR 1996/97 1995/96	
Nyantagna forskarstudier	400	324	58 %	51 %
Aktiva (ht) ¹	1 102	947	50 %	45 %
Doktorsexamina	197	184	40 %	41 %
Licentiatsexamina	52	34	63 %	56 %
Professorer ²	164	154	8 %	7 %

¹ Som aktiva räknas de forskarstudier som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter.

Forskningen och forskarutbildningen vid institutet bidragsfinansierades till 44 % under 1997.

B15 Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen		
Tusental kronor		
1997	Anslag	622 837
1998	Anslag	676 183
1999	Förslag	692 578
2000	Beräknat	746 184 ¹
2001	Beräknat	787 230 ²

¹ Motsvarar 733 212 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 760 966 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för högskolan.

Kungl. Tekniska högskolan har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 32 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Civilingenjörsexamen	2 789	1 010	3 300	3 600	3 750

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda civilingenjörsexamina skall uppgå till minst 3 300.

Grundutbildningen har expanderat kraftigt under året genom uppbyggnad och öknings inom vissa ingenjörutbildningar samt genom tekniskt basår. Antalet registrerade studenter under läsåret 1996/97 var ca 13 000. Det är en ökning med ca 1 000 jämfört med föregående läsår.

Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts. Åtagandet att anordna s.k. NT-utbildning har fullgjorts till 85 %.

Högskoleverket har nyligen granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid högskolan (Högskoleverkets rapportserie 1997:42 R). Enligt rapporten är högskolans modell för kvalitetsarbete genomtänkt och heltäckande, men man har kommit olika långt med genomförandet inom olika sakområden. Vidare konstateras att det systematiska arbetet med ledningsfrågor lett till påtagliga effekter också ur kvalitetssynpunkt.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 648 132 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för det särskilda åtagandet har beräknats till 44 446 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

B16 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp
1997	Anslag	500 155
1998	Anslag	506 043
1999	Förslag	524 621
2000	Beräknat	533 956 ¹
2001	Beräknat	543 310 ²

¹ Motsvarar 524 762 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 524 903 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.1.2.4.)

Examensmål			
VETENSKAPSORMÅDE	1997 -1999	2000 -2002	2003 -2005
Tekniskt	578	731	761

Enligt regeringens bedömning bör examensmålen för treårsperioden 1997–1999 kunna uppnås.

Av de antal professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 6 % vara kvinnor.

Resurser för 1999

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Av de beräknade anslagsposterna per vetenskapsområde bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen:

Resursfördelning

Tusental kronor

VETENSKAPSORMÅDE M.M.	1999 ANSLAG	1999 STUDIEFINANSIERING
Tekniskt	334 181	72 413
Ersättning för lokalhyror m.m.	190 440	
Summa	524 621	72 413

Resurser för professorer för underrepresenterat kön har beräknats under anslagsposten enligt följande: *Tekniskt* 3 064 000 kronor.

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen har beräknats enligt följande: *Tekniskt* 2 097 000 kronor.

I anslagsposten *Tekniskt* vetenskapsområde ingår medel för professor Åke E. Anderssons forskningsverksamhet inom infrastrukturens ekonomi med 458 000 kronor (halvår) samt sär-

skild ersättning om 10 000 000 kronor för ökade hyreskostnader för det nya biblioteket.

Planeringsförutsättning för 2000

Som planeringsförutsättning bör gälla att högskolan tillsammans med Stockholms universitet erhåller ersättning för ökade hyreskostnader med totalt 16,3 miljoner kronor vardera i samband med inflyttning i det med Stockholms universitet gemensamma Fysikcentrum.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Kungl. Tekniska högskolan redovisas i nedanstående tabell.

	ANTAL		ANDEL KVINNOR	
	1996/97	1995/96	1996/97	1995/96
Nyantagna forskarstudenter	348	308	25 %	21 %
Aktiva (ht) ¹	1 435	1 222	22 %	20 %
Doktorsexamina	148	120	17 %	15 %
Licentiatsexamina	139	120	24 %	20 %
Professorer ²	154	154	3 %	2 %

¹ Som aktiva räknas de forskarstudenter som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter.

B17 Luleå tekniska universitet: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	322 002
1998	Anslag	351 662
1999	Förslag	365 143
2000	Beräknat	394 043 ¹
2001	Beräknat	411 611 ²

¹ Motsvarar 387 169 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 397 982 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Luleå tekniska universitet har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade univer-

sitetet helårsprestationer motsvarande 24 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

EXAMEN	UTFALL		MÅL		
	1993/94-1995/96	1997	1997-1999	2000-2002	2003-2005
Magisterexamen	50	37	325	335	335
Civilingenjörsexamen	789	373	1 100	1 100	1 260
Grundskollärare 4–9	12	9	40	190	120

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 325, att antalet civilingenjörsexamina skall uppgå till minst 1 100 och att antalet grundskollärarexamina med inriktning mot årskurserna 4–9 skall vara 40. Prognosen för perioden är att målen för antalet examina sannolikt kommer att fullgöras.

Antalet registrerade studenter under läsåret 1996/97 var ca 8 400. Det är en ökning med 1 200 studenter jämfört med föregående år. Universitetets utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts med undantag av den s.k. NT-utbildningen. Åtagandet att anordna sådan utbildning har fullgjorts till nästan 75 %.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 349 938 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för särskilda åtaganden beträffande skådespelarutbildning och grundskollärautbildning med inriktning på samiska, tornedalsfinska och finska, ingår i takbeloppet. Ersättning för särskilda åtaganden har beräknats till 15 205 000 kronor. Av ersättningen avser 13 205 000 kronor s.k. NT-utbildning och 2 000 000 kronor medicinsk teknik.

B18 Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp
1997	Anslag	166 997
1998	Anslag	178 285
1999	Förslag	182 953
2000	Beräknat	186 213 ¹
2001	Beräknat	189 304 ²

¹ Motsvarar 182 991 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 183 038 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.1.2.4.)

Examensmål

VETENSKAPSOMRÅDE	1997 -1999	2000 -2002	2003 -2005
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	0	2	2
Tekniskt	144	185	190

Enligt regeringens bedömning bör examensmålen för treårsperioden 1997–1999 kunna uppnås. Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 8 % vara kvinnor.

Resurser för 1999

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Av de beräknade anslagsposterna per vetenskapsområde bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen.

Resursfördelning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	1999 ANSLAG	1999 STUDIEFINANSIERING
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	11 639	2 443
Tekniskt	127 994	19 176
Konstnärligt utvecklingsarbete	849	
Ersättning för lokalhyror m.m.	42 471	
Summa	182 953	21 619

I anslagsposten *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* vetenskapsområde ingår 3 000 000 kronor för uppbyggnad av forskning och forskarutbildning inom vetenskapsområdet.

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstudier med anledning av ålderspensionsreformen har beräknats enligt följande: *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* 75 000 kronor och *Tekniskt* 555 000 kronor

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Luleå tekniska högskola redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning

	ANTAL	ANTAL	ANDEL KVINNOR	
	1996/97	1995/96	1996/97	1995/96
Nyantagna forskarstudier	74	72	24 %	33 %
Aktiva (ht) ¹	376	321	27 %	26 %
Doktorsexamina	28	26	18 %	19 %
Licentiatexamen	43	36	30 %	19 %
Professorer ²	55	56	2 %	2 %

¹ Som aktiva räknas de forskarstudier som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekivalenter.

Antagning till forskarutbildningen vid den nyinrättade filosofiska fakulteten har påbörjats under år 1997 och 8 forskarstuderande har antagits, varav 4 är kvinnor.

Av intäkterna för forskning och forskarutbildning var 51 % externfinansierad.

B19 Karlstads universitet: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	247 545
1998	Anslag	274 584
1999	Förslag	287 585
2000	Beräknat	320 145 ¹
2001	Beräknat	337 433 ²

¹ Motsvarar 314 440 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 326 546 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för universitetet.

Högskolan i Karlstad har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 16 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Regeringens beslut att låta Högskolan i Karlstad benämnas universitet innebär ett åtagande för en framtida resurstillväxt som stärker såväl grundutbildning som forskning.

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovi-

sas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	111	143	200	260	260
Grundskol- lärare 4–9	211	41	370	500	330
Gymnasie- lärare	77	47	250	310	340

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 200, att antalet grundskolläroresexamina med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 skall uppgå till minst 370 samt att antalet gymnasieläroresexamina skall uppgå till minst 250.

Antalet registrerade studenter under läsåret 1996/97 var ca 8 300 vilket är en ökning med över 200 studenter jämfört med föregående läsår. Målet för antalet helårsstudenter totalt varav ett visst antal helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts. Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts. Åtagandet att anordna s.k. NT-utbildning har fullgjorts till drygt 75 %.

Fr.o.m. den 1 juli 1998 anordnar Högskolan i Karlstad vårdhögskoleutbildning på uppdrag av Värmlands läns landsting.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 269 796 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 17 070 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning. Utöver takbelopp och särskilda åtaganden har 719 000 kronor beräknats för tillfälliga extraordinära lånekostnader för investeringar i anläggningstillgångar.

B20 Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	30 304
1998	Anslag	42 612
1999	Förslag	52 913
2000	Beräknat	53 873 ¹
2001	Beräknat	54 677 ¹

¹ Motsvarar 52 913 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för forskning och forskarutbildning som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall gälla för universitetet.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 18 % vara kvinnor.

Resurser för 1999

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp:

Resursfördelning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	1999 ANSLAG
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	21 165
Tekniskt	13 228
Övriga forskningsmedel	18 520
Summa	52 913

Fördelning av resurser till andra vetenskapsområden och profilering av verksamheten kommer att beredas efter remissbehandling av betänkandet från kommittén Forskning 2000 samt av rapporten från den av utbildningsministern tillsatta arbetsgruppen (se avsnitt 5.6.1).

Anslagsposten *Övriga forskningsmedel* får disponeras för uppbyggnad av forskning och forskarutbildning inom samtliga vetenskapsområden (avsnitt 5.7.1).

Resultatinformation

Omfattningen av forskning uppgick 1997 till drygt 73 miljoner kronor, varav 58 % var externfinansiering. Läsåret 1996/97 uppgick antalet forskarstuderande till ca 170, varav ca 40 % är kvinnor. Sedan läsåret 1991/92 har totalt 25 doktorsexamina avlagts vid högskolan, varav 5 doktorsexamina under 1997. Antalet lärarårsverken vid Högskolan i Karlstad var 336 år 1997 varav 30 % var kvinnor och 30 % var disputerade lärare. Antalet professorer uppgick 1997 till nio. Av dessa var en kvinna. Ytterligare drygt tio professurer har beslutats av högskolestyrelsen och kan komma att tillsättas under 1999.

B21 Växjö universitet: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	197 693
1998	Anslag	225 300
1999	Förslag	239 841
2000	Beräknat	272 791 ¹
2001	Beräknat	289 570 ²

¹ Motsvarar 267 988 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 280 094 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för universitetet.

Högskolan i Växjö har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 13 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Regeringens beslut att låta Högskolan i Växjö benämnas universitet innebär ett åtagande för en framtida resurstillväxt som stärker såväl grundutbildning som forskning

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	135	124	300	450	450
Grundskol- lärare 4–9	50	12	290	310	210
Gymnasie- lärare	68	27	120	195	190

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 300, att antalet grundskollärarexamina med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 skall uppgå till minst 290 samt att antalet gymnasielärarexamina skall uppgå till minst 120.

Antalet registrerade studenter under läsåret 1996/97 var drygt 7 100 vilket är en ökning med 260 studenter jämfört med föregående läsår. Målet för antalet helårsstudenter totalt varav ett visst antal helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts. Åtagandet att anordna s.k. NT-utbildning har fullgjorts till 50 %.

Fr.o.m. den 1 oktober 1998 anordnar Högskolan i Växjö vårdhögskoleutbildning på uppdrag av Kronobergs läns landsting.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 226 636 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för det särskilda åtagandet har beräknats till 13 205 000 och avser s.k. NT-utbildning.

B22 Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	30 414
1998	Anslag	52 723
1999	Förslag	53 025
2000	Beräknat	53 976 ¹
2001	Beräknat	54 819 ¹

¹ Motsvarar 53 025 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för forskning och forskarutbildning som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall gälla för verksamheten.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 21 % vara kvinnor.

Resurser för 1999

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp:

Resursfördelning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	1999 ANSLAG
Humanistisk- sällskapsvetenskapligt	31 815
Övriga forskningsmedel	21 210
Summa	53 025

Fördelning av resurser till andra vetenskapsområden och profilering av verksamheten kommer att beredas efter remissbehandling av betänkandet från kommittén Forskning 2000 samt av rapporten från den av utbildningsministern tillsatta arbetsgruppen (se avsnitt 5.6.1).

Anslagsposten *Övriga forskningsmedel* får disponeras för uppbyggnad av forskning och forskarutbildning inom samtliga vetenskapsområden (avsnitt 5.7.1).

Resultatinformation

Omfattningen av forskning uppgick 1997 till drygt 36 miljoner kronor, varav 15 % var externfinansiering. Antalet lärarårsverken vid universitetet i Växjö var 211 år 1997 varav 25 % var kvinnor och 30 % var disputerade lärare. Det allmänna professorsprogrammet omfattar sju professurer. Av dessa har sex tillsatts under 1997 och den sjunde tillsatts under 1998. I det industriella professorsprogrammet som finansieras i samarbete med regionens näringsliv har två av fem professurer tillsatts. En av de tillsatta professorerna är kvinna. Under 1997 har två doktors-examina avlagts.

B23 Örebro universitet: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	232 609
1998	Anslag	273 355
1999	Förslag	292 056
2000	Beräknat	330 677 ¹
2001	Beräknat	348 583 ²

¹ Motsvarar 324 896 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 337 002 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Högskolan i Örebro har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande nära 29 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Regeringens beslut att låta Högskolan i Örebro benämnas universitet innebär ett åtagande för en framtida resurstillväxt som stärker såväl grundutbildning som forskning.

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96, utfall för 1997 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–

2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	97	47	300	540	540
Grundskol- lärare 4–9	37	18	130	190	130
Gymnasie- lärare	58	27	50	85	100

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 300, att antalet grundskollärarexamina med inriktning mot årskurserna 4–9 skall uppgå till minst 130 samt att antalet gymnasielärarexamina skall uppgå till minst 50. Prognosen för perioden är att målen för antalet gymnasielärarexamina kommer att fullgöras. För magister- och grundskollärarexamen är prognosen för att nå målen något osäker räknat på årsbasis.

Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var 9 300, vilket är en ökning med närmare 600 studenter. Målet för antalet helårsstudenter totalt varav ett visst antal helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts med undantag av den s.k. NT-utbildningen. Åtagandet att anordna sådan utbildning har fullgjorts till drygt 70 %.

Det ekonomiska utfallet för verksamheten vid Högskolan i Örebro har för 1997 visat på ett underskott. Högskolan har under 1998 redovisat en plan för att uppnå balans i ekonomin senast till budgetåret 1999.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 273 764 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 18 292 000 kronor. Av ersättningen för särskilda åtaganden avser 15 137 000 kronor s.k. NT-utbildning och

2 900 000 kronor särskild ersättning för lokalisering av verksamhet till Grythyttan. Vidare har 255 000 kronor beräknats för nätverksadministration och utveckling av skolledarutbildning.

Revisionens iakttagelser

Högskolan fick invändning mot ledningens förvaltning p.g.a. att högskolan saknade budget och hade bristfälliga rutiner för uppföljning och styrning av verksamheten, vilket återspeglas i resultatet och resultatutvecklingen för 1997. Den negativa resultatutvecklingen uppmärksammades först i samband med delårsrapporten. Detta innebär att beslut om åtgärder fattades för sent för att dessa skulle få effekt under året. Regeringen ser allvarligt på situationen och kommer noggrant att följa utvecklingen.

B24 Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	30 523
1998	Anslag	52 833
1999	Förslag	53 136
2000	Beräknat	54 081 ¹
2001	Beräknat	54 962 ¹

¹ Motsvarar 53 136 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för forskning och forskarutbildning som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall gälla för verksamheten.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 21 % vara kvinnor.

Resurser för 1999

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp:

Resursfördelning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	1999 ANSLAG
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	31 882
Övriga forskningsmedel	21 254
Summa	53 136

Fördelning av resurser till andra vetenskapsområden och profilering av verksamheten kommer att beredas efter remissbehandling av betänkandet från kommittén Forskning 2000 samt av rapporten från den av utbildningsministern tillsatta arbetsgruppen (se avsnitt 5.6.1).

Anslagsposten *Övriga forskningsmedel* får disponeras för uppbyggnad av forskning och forskarutbildning inom samtliga vetenskapsområden (avsnitt 5.7.1).

Resultatinformation

Omfattningen av forskning uppgick 1997 till 69,5 miljoner kronor, varav 56 % var externt finansierade. Under 1997 fanns 112 inskrivna i forskarutbildning. Antalet lärarårsverken vid Högskolan i Örebro var 326 år 1997 varav 44 % var kvinnor och 26 % var disputerade lärare. Antalet professorer, omräknat till heltid, uppgick 1997 till 8. Av dessa var 32 % kvinnor.

B25 Mitthögskolan: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	304 044
1998	Anslag	351 669
1999	Förslag	408 299
2000	Beräknat	480 744 ¹
2001	Beräknat	501 046 ²

¹ Motsvarar 472 186 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 484 292 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för högskolan. Mitthögskolan har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårs-

prestationer motsvarande 38 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister-examen	141	125	600	1 100	1 100
Grundskollärare 4–9	0	0	10	120	80

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 600 och att antalet grundskollärarexamina med inriktning mot årskurserna 4–9 till minst 10. Prognosen för perioden är att målen för antalet examina kommer att fullgöras.

Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var ca 12 400. Det är en ökning med nära 2 000 studenter jämfört med föregående läsår. Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Åtagandet att anordna s.k. NT-utbildning har fullgjorts till 90 %.

Högskoleverket har nyligen granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid högskolan (Högskoleverkets rapportserie 1997:31 R). Enligt rapporten har utvecklingstempot under de senare åren varit högt och expansionen stor. Förutsättningarna för ett mycket bra kvalitetsar-

bete finns, men sambandet mellan målen och den operativa nivån är ibland otydlig. För fortsatt framgång rekommenderas att kvalitetsarbetet drivs vidare inom vissa områden.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 381 889 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för det särskilda åtagandet har beräknats till 26 410 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

B26 Mitthögskolan: Forskning

Anslagsutvecklingen		
Tusental kronor		
1997	Anslag	30 025
1998	Anslag	52 329
1999	Förslag	52 628
2000	Beräknat	53 582 ¹
2001	Beräknat	54 449 ¹

¹ Motsvarar 52 628 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten för forskning och forskarutbildning som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall gälla för verksamheten.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 18 % vara kvinnor.

Resurser för 1999

Mitthögskolan har ansökt om att erhålla status som universitet år 2000. Regeringen har uppmanat Mitthögskolan att redovisa vilka ytterligare åtgärder som vidtagits för att högskolan inom de närmaste åren skall kunna benämnas universitet.

I avvaktan på detta erhåller Mitthögskolan ett samlat anslag för forskning.

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp:

Resursfördelning	
Tusental kronor	
VETENSKAPSRÅDE M.M.	1999 ANSLAG
Forskning	52 628
Summa	52 628

Resultatinformation

Omfattningen av resurserna till forskning uppgick 1997 till 101 miljoner kronor varav ca 62 % var externfinansiering. Antalet lärarårsverken vid Mitthögskolan var 476 varav 37 % var kvinnor och 24 % var disputerade lärare. 131 av högskolans anställda bedrev forskarutbildning. Vid högskolan finns 2 professorer, varav en kvinna, samt 12 kontraktsprofessorer. Utöver dessa fanns under året 11 biträdande professorer.

B27 Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen		
Tusental kronor		
1997	Anslag	96 554
1998	Anslag	127 406
1999	Förslag	136 079
2000	Beräknat	165 568 ¹
2001	Beräknat	180 787 ²

¹ Motsvarar 162 685 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 174 791 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Karlskrona/Ronneby har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande ca 8 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	9	49	100	150	150

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 100. Prognosen för perioden är att målen för antalet examina kommer att fullgöras.

Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var ca 2 500. Det är en ökning med nära 280 jämfört med föregående läsår. Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Högskolan fortsätter att bedriva distansutbildning i samma omfattning som tidigare.

Åtagandet att anordna s.k. NT-utbildning har fullgjorts till drygt 80 %.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 118 365 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för det särskilda åtagandet har beräknats till 17 714 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning.

B28 Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	18 043
1998	Anslag	21 259
1999	Förslag	21 381
2000	Beräknat	21 760 ¹
2001	Beräknat	22 115 ¹

¹ Motsvarar 21 381 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för forskning och forskarutbildning som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall gälla för verksamheten.

Resurser för 1999

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp:

Resursfördelning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	1999 ANSLAG
Tekniskt	13 898
Övriga forskningsmedel	7 483
Summa	21 381

Resultatinformation

Omfattningen av forskning har ökat vid högskolan från 9 miljoner kronor 1993/94 till 56 miljoner kronor 1997. Externfinansieringen uppgick under 1997 till 55 %. Antalet lärarårsverken vid Högskolan i Karlskrona/Ronneby var 108 år 1997 varav 25 % var kvinnor och 39 % disputerade lärare. Totalt fanns vid högskolan 59 doktorander. Vid högskolan finns 10 professorer.

B29 Malmö högskola: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1999	Förslag	374 126 Nytt anslag
2000	Beräknat	436 903 ¹
2001	Beräknat	466 255 ²

¹ Motsvarar 429 156 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 450 947 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdragets inriktning

Malmö högskola får anordna utbildning inom de humanistiska, samhällsvetenskapliga, juridiska, naturvetenskapliga, tekniska och odontologiska utbildningsområdena. Dessutom får högskolan anordna utbildning inom utbildningsområdena vård, undervisning, design och media.

Högskolan bör vidta åtgärder för att öka antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna.

Högskolan bör vidta åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna samt andelen män i lärarutbildningarna.

Utöver detta gäller det generella utbildningsuppdraget enligt regleringsbrevet 1998.

Resultatinformation

Den 1 juli 1998 inrättades Malmö högskola. Organisationskommittén för Malmö högskola har drivit verksamheten och fungerat som uppdragsgivare fram till den 30 juni 1998. Antalet studenter har under 1997 uppgått till nära 1 000.

Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har i stort fullgjorts, såväl vad avser det totala målet som vad avser målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Fr.o.m. den 1 juli 1998 bedriver Malmö högskola vårdutbildning på uppdrag av Malmö kommun.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 327 075 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 47 051 000 kronor. Av ersättningen för särskilda åtaganden avser 9 984 000 kronor s.k. NT-utbildning och 37 067 000 kronor ersättning för tandvårdscentralen.

B30 Malmö högskola: Forskning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1999	Förslag	50 915 Nytt anslag ¹
2000	Beräknat	51 838 ²
2001	Beräknat	52 676 ²

¹ Medel för forskning vid Malmö högskola beräknades budgetåret 1998 under anslaget B46 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor till 21 225 000 kronor.

² Motsvarar 50 915 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för forskning och forskarutbildning som riksdagen beslöt om med anledning av budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet.

1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:109) för treårsperioden 1997–1999 skall gälla för verksamheten.

Fr.o.m. den 1 januari 1999 överförs verksamheten vid den odontologiska fakulteten vid Lunds universitet. I samband med fastställande av ett utbildningsuppdrag för nästkommande treårsperiod i budgetpropositionen för år 2000 kommer Malmö högskola att erhålla examensmål för forskarutbildningen.

Resursfördelning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	1999 ANSLAG
Forskning	50 915
Summa	50 915

Resultatinformation

En forskningsnämnd har fått till uppgift att arbeta med uppbyggnaden av forskningsverksamheten vid högskolan. Inom samtliga områden har förberedelser skett för att kunna påbörja forskningsverksamhet under 1998.

B31 Danshögskolan: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	21 995
1998	Anslag	22 248
1999	Förslag	22 730
2000	Beräknat	23 138 ¹
2001	Beräknat	23 510 ¹

¹ Motsvarar 22 730 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Danshögskolan har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande nära 4 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Resultatinformation

Antalet sökande till högskolans utbildningar till hösten 1997 var 393 varav 86 blev antagna. Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var 134, vilket är en liten minskning jämfört med föregående år.

Högskolans särskilda åtagande har fullgjorts.

Omfattningen av det konstnärliga utvecklingsarbetet har ökat vid högskolan från 2,3 miljoner kronor 1996 till 2,6 miljoner kronor 1997. Antalet lärarårsverken vid Danshögskolan var 22 år 1997 varav 71 % var kvinnor. Omräknat till personår finns vid högskolan två professorer.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 22 605 000 kronor. I anslaget har utöver takbeloppet medel beräknats för styrelsearvoden till ett belopp om 125 000 kronor. Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 647 000 kronor.

B32 Dramatiska institutet: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	52 273
1998	Anslag	53 284
1999	Förslag	54 675
2000	Beräknat	56 669 ¹
2001	Beräknat	58 640 ²

¹ Motsvarar 55 681 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 56 688 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för Dramatiska institutet.

Dramatiska institutet har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade institutet helårsprestationer motsvarande 0,2 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Resultatinformation

Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var 346. Det är en ökning med 20 jämfört med föregående läsår. Sökandetrycket var fortsatt stort. Av 338 sökande till den nya TV-producentutbildningen antogs 16 studenter, 12 kvinnor och 4 män. Antalet lärarårsverken vid Dramatiska institutet var 19 år 1997 varav 40 % var kvinnor.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 54 550 000 kronor. I anslaget har utöver takbeloppet medel beräknats för styrelsearvoden till ett belopp om 125 000 kronor. Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 241 000 kronor.

B33 Högskolan i Borås: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	125 528
1998	Anslag	177 718
1999	Förslag	167 702
2000	Beräknat	194 447 ¹
2001	Beräknat	215 099 ²

¹ Motsvarar 191 038 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 207 986 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Borås har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 25 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	58	146	200	275	275

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 200. Prognosen för perioden är att målet kommer att fullgöras. Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var nära 4 000, vilket är i stort oförändrat jämfört med föregående läsår. Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Högskolans särskilda åtagande att erbjuda s.k. NT-utbildning har till nära 90 % fullgjorts.

Resurser till forskning vid högskolan uppgick till nästan 8 miljoner kronor 1997, varav 20 % var externfinansiering. Huvuddelen av medlen har använts för kostnader för forskarutbildning av

befintliga lärare och är att betrakta som kompetensutveckling för grundutbildningens behov. Antalet lärarårsverken vid Högskolan i Borås var 140 år 1997 varav 34 % var kvinnor och 21 % var disputerade lärare. 26 av högskolans anställda bedrev forskarutbildning under 1997. Vid högskolan finns 3 professorer.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 147 734 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för det särskilda åtagandet har beräknats till 19 968 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 9 264 000 kronor.

B34 Högskolan Dalarna: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	166 828
1998	Anslag	186 586
1999	Förslag	201 985
2000	Beräknat	231 432 ¹
2001	Beräknat	247 675 ²

¹ Motsvarar 227 385 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 239 491 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för högskolan.

Högskolan Dalarna har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 14 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	0	0	60	150	150
Grundskol- lärare 4–9	0	0	90	440	290

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 60. Prognosen för perioden är att målen för antalet magisterexamina kommer att fullgöras.

Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var ca 5 000, vilket är en ökning med 400 studenter jämfört med föregående läsår. Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Högskolans särskilda åtagande att erbjuda s.k. NT-utbildning har fullgjorts till drygt hälften.

Omfattningen av forskning uppgick till knappt 60 miljoner kronor 1997, varav närmare 60 % var externfinansiering. Högskolans forskning är till allra största delen av tillämpad karaktär. Det totala antalet forskarstuderande vid högskolan uppgick till ca 90 personer. Av dessa är de flesta verksamma lärare. 5 doktorsexamina avlades jämfört med 2 föregående år. Antalet lärarårsverken vid högskolan var 181 år 1997 varav 31 % var kvinnor och 17 % var disputerade lärare. Vid högskolan fanns 7 professorer, samtliga män.

Verksamheten under 1997 har präglats av ett försämrat ekonomiskt läge. Detta har lett till krav på omprövningar och besparingar. Situationen har lett till en åtstramning av utbildningsutbudet och en minskning av personalstyrkan. Mot denna bakgrund har högskolans styrelse beslutat om en ny organisation och profilering av verksamheten. Detta innebär bl.a. en ökad integrering av undervisning och forskning. Styrelsen har vidare ställt upp finansiella mål för att få ekonomin i balans. Uppföljningar av högskolans ekonomi visar att utvecklingen har vänt och är på väg att nå balans.

Fr.o.m. den 1 januari 1999 kommer Högskolan Dalarna att bedriva vårdhögskoleutbildning på uppdrag av Dalarnas läns landsting.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 187 492 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för det särskilda åtagandet har beräknats till 14 493 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 25 313 000 kronor.

B35 Högskolan på Gotland: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	31 918
1998	Anslag	40 725
1999	Förslag	57 697
2000	Beräknat	76 631 ¹
2001	Beräknat	85 586 ²

¹ Motsvarar 75 333 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 82 597 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Högskoleutbildning på Gotland har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer

än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade Högskoleutbildning på Gotland helårsprestationer motsvarande 2 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Resultatinformation

Organisationskommittén för en ny högskola på Gotland har drivit verksamheten och fungerat som uppdragsgivare till den 30 juni 1998. Den 1 juli 1998 inrättades Högskolan på Gotland.

Examina har utfärdats vid andra lärosäten eftersom högskolan inte tidigare haft examensrätt. Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var nära 1 000. Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

De särskilda åtagandena har fullgjorts.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 45 596 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringssökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 12 101 000 kronor. Av ersättningen för särskilda åtaganden avser 10 628 000 kronor s.k. NT-utbildning och 1 473 000 kronor avser kompensation för merkostnader med anledning av att verksamheten är inrättad som en beställarorganisation. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 003 000 kronor.

B36 Högskolan i Gävle: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	166 145
1998	Anslag	186 991
1999	Förslag	197 973
2000	Beräknat	222 188 ¹
2001	Beräknat	238 091 ²

¹ Motsvarar 218 325 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 230 222 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Gävle har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 0,2 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	18	13	120	180	180
Grundskol- lärare 4–9	0	0	15	120	80

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 120. Prognosen för perioden är att målen för antalet examina kommer att fullgöras.

Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var drygt 4 400, vilket är någon minskning jämfört med föregående läsår. Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för det totala målet och i stort fullgjorts för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Högskolans särskilda åtagande att erbjuda s.k. NT-utbildning har fullgjorts till nära 60 %.

Omfattningen av forskning har ökat vid högskolan med 7 % jämfört med 1996 och uppgår nu till 17,3 miljoner kronor för 1997. Andelen externfinansiering uppgår till 18 %. Antalet lärarårsverken vid Högskolan i Gävle var 164 år 1997 varav 40 % var kvinnor och 29 % var disputerade lärare. 22 av högskolans anställda bedrev forskarutbildning.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 175 106 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för det särskilda åtagandet har beräknats till 22 867 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 14 962 000 kronor.

B37 Högskolan i Halmstad: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	100 710
1998	Anslag	127 659
1999	Förslag	137 379
2000	Beräknat	159 936 ¹
2001	Beräknat	174 950 ²

¹ Motsvarar 157 100 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 169 206 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Halmstad har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 7 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–999 och 2000–002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–005.

Examensmål

EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	73	57	200	300	300
Grundskol- lärare 4–9	0	0	0	60	40
Gymnasie- lärare	0	0	0	50	50

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 200. Prognosen för perioden är att målen för antalet magisterexamina kommer att fullgöras.

Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var nära 3 900, vilket är en minskning med drygt 300 jämfört med föregående läsår. Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Det särskilda åtagandet att erbjuda s.k. NT-utbildning har fullgjorts till drygt 65 %. Omfattningen av forskning har ökat vid högskolan från 16 miljoner kronor 1993/94 till 38 miljoner kronor 1997, varav 53 % var externfinansiering. Antalet lärarårsverken vid högskolan var 177 år 1997 varav 39 % var kvinnor och 29 % var disputerade lärare. 40 av högskolans anställda bedrev forskarutbildning. Under 1997 har 6 professurer inrättats.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 125 140 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för det särskilda åtagandet har beräknats till 12 239 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 21 312 000 kronor.

B38 Högskolan i Kalmar: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	172 385
1998	Anslag	201 819
1999	Förslag	218 695
2000	Beräknat	251 189 ¹
2001	Beräknat	267 780 ²

¹ Motsvarar 246 807 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 258 913 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Kalmar har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 4,5 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magisterexamen	9	33	100	150	150
Grundskollärare 4–9	1	0	30	190	120
Gymnasielärare	0	0	10	80	100

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 100, att antalet grundskolläroreexamina med inriktning mot årskurserna 4–9 skall uppgå till minst 30 samt att antalet gymnasieläroreexamina skall uppgå till minst 10. Prognosen för perioden är att målen för antalet examina kommer att fullgöras.

Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var drygt 4 500. Det är en ökning med nära 600 studenter jämfört med föregående läsår. Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts med undantag för åtagandet att anordna s.k. NT-utbildning, som fullgjorts till nära 60 %.

Fr.o.m. den 1 januari 1998 bedriver Högskolan i Kalmar vårdhögskoleutbildning på uppdrag av Kalmar läns landsting.

Omfattningen av forskning har ökat vid högskolan från knappt 7,4 miljoner kronor 1993/94 till 23,6 miljoner kronor 1997, varav 24 % var externfinansiering. Antalet lärarårsverken vid högskolan var 187 år 1997 varav 26 % var kvinnor och 29 % var disputerade lärare. Under 1997 bedrev 25 adjunkter vid högskolan forskarutbildning. Vid högskolan finns 5 professorer.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 202 182 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 16 513 000 kronor. Av ersättningen för särskilda åtaganden avser 9 340 000 kronor s.k. NT-utbildning och 7 173 000 kronor avser fortbildning av journalister. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 21 311 000 kronor.

B39 Högskolan Kristianstad: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	126 461
1998	Anslag	150 031
1999	Förslag	155 421
2000	Beräknat	178 150 ¹
2001	Beräknat	195 662 ²

¹ Motsvarar 175 069 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 189 178 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för högskolan.

Högskolan Kristianstad har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande ca 1 miljon kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål

EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	0	6	50	100	100
Grundskol- lärare 4–9	0	0	0	380	250

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 50. Prognosen för perioden är att målet för antalet magisterexamina kommer att fullgöras.

Antalet registrerade studenter under läsåret 1996/97 var nära 3 900, vilket är en ökning med drygt 300 studenter jämfört med föregående läsår. Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Det särskilda åtagandet att erbjuda s.k. NT-utbildning har fullgjorts till drygt 60 %.

Fr.o.m. den 1 januari 1998 bedriver Högskolan Kristianstad vårdhögskoleutbildning på uppdrag av Kristianstads läns landsting.

Omfattningen av forskning var 5,6 miljoner kronor 1997. Antalet lärarårsverken vid högskolan var 149 år 1997 varav 40 % var kvinnor och 19 % var disputerade lärare. Ett fyrtiotal av högskolans anställda bedrev forskarutbildning.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 142 216 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för det särskilda åtagandet har beräknats till 13 205 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 13 767 000 kronor.

B40 Högskolan i Skövde: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen		
Tusental kronor		
1997	Anslag	95 901
1998	Anslag	126 990
1999	Förslag	138 131
2000	Beräknat	162 972 ¹
2001	Beräknat	178 032 ²

¹ Motsvarar 160 101 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 172 207 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Skövde har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 14 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	19	10	50	80	80

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst

50. Prognosen för perioden är att målet för antalet magisterexamina kommer att fullgöras.

Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var ca 3 100. Det är en ökning med nära 400 jämfört med föregående läsår. Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Högskolans särskilda åtagande har i stort fullgjorts. Högskoleverket har nyligen granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid högskolan (Högskoleverkets rapportserie 1997:46 R). Högskoleverket har i sin bedömning av kvalitetsarbetet bl.a. framhållit att högskolan kommit långt i arbetet med att göra kvalitet till en kultur som genomsyrar hela verksamheten. Expansionen och utvecklingen vid högskolan går i samma riktning som kvalitetsutvecklingsarbetet. Högskolan utnyttjar den lilla högskolans fördelar. För att garantera att kvalitetsutvecklingsarbetet fortsätter måste det systematiska inslaget i återföringen skärpas. Ett kvalitetsutvecklingsarbete som bygger på närhet och korta kommunikationsvägar är bra i medgång och i liten skala men otillräckligt i motgång och för system som växer.

Omfattningen av forskning har ökat vid högskolan från 4 miljoner kronor 1993/94 till 14 miljoner kronor 1997, av dessa utgör ca 30 % bidragsforskning. Antalet lärarårsverken vid högskolan var 116 år 1997 varav 26 % var kvinnor och 30 % var disputerade lärare. 39 av högskolans anställda bedrev forskarutbildning. Vid högskolan finns 4 professorer.

Revisionens iakttagelser

Högskolan fick revisionsberättelse med invändning för att det redovisade underskottet inte var rättvisande p.g.a. felaktigheter i redovisningen. Regeringen förutsätter att uppgifterna i årsredovisningen i framtiden är tillförlitliga och att bristande rutiner åtgärdas för att undvika liknande fel i framtiden.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 120 963 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensione-

ringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 17 070 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning. Högskolan erhåller en tillfällig ökning av anslagsbeloppet med 98 000 000 kronor p.g.a. tillfälliga extraordinära lånekostnader för investeringar i anläggningstillgångar. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 13 071 000 kronor.

B41 Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	80 533
1998	Anslag	94 030
1999	Förslag	115 526
2000	Beräknat	143 242 ¹
2001	Beräknat	157 793 ²

¹ Motsvarar 140 719 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 152 616 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för högskolan.

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla har under budgetåret 1997 redovisat färre helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 1,5 miljoner kronor under takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Resultatinformation

Antalet examina budgetåret 1997 uppgick till 167 varav 130 var 120 poäng eller lägre. Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var drygt 2 600. Det är en ökning med drygt 300 jämfört med föregående läsår. Högskolans utbildnings-

uppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för det totala målet och i stort fullgjorts för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Det särskilda åtagandet att erbjuda s.k. NT-utbildning har fullgjorts till 75 %.

Högskolan fortsätter att utveckla och utvidga COOP-verksamheten (teoretiska studier varvade med arbetsperioder, där studenterna får lön). Under 1997 anordnades sex utbildningsprogram i COOP-form. Inom högskolan är ett utvecklingscentrum för COOP-utbildningarna på väg att etableras.

Högskoleverket har nyligen granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid högskolan (Högskoleverkets rapportserie 1998:8 R). Högskolan har god kontakt med det lokala näringslivet och det finns ett gott kvalitetsarbete i den vardagsnära situationen. Enligt rapporten finns det brister bl.a. saknas övergripande målsättning som tjänar till en helhetssyn av högskolan.

Omfattningen av forskning har ökat vid högskolan från 5,6 miljoner kronor 1996 till 9,1 miljoner kronor 1997 varav 40 % var externfinansiering. Antalet lärarårsverken vid högskolan var 88 år 1997 varav 33 % var kvinnor och 16 % var disputerade lärare. 23 av högskolans anställda bedrev forskarutbildning. Vid högskolan finns en adjungerad professor.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 104 254 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för det särskilda åtagandet har beräknats till 11 272 000 kronor och avser s.k. NT-utbildning. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 8 515 000 kronor.

B42 Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	33 396
1998	Anslag	33 997
1999	Förslag	34 884
2000	Beräknat	35 507 ¹
2001	Beräknat	36 086 ¹

¹ Motsvarar 34 884 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för Idrottshögskolan i Stockholm.

Idrottshögskolan har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade Idrottshögskolan helårsprestationer motsvarande drygt 4 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Resultatinformation

Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var 420. Det är en minskning med 31 jämfört med föregående läsår. Efterfrågan på Idrottshögskolans utbildningar var mycket stor. 1997 fanns det 4 189 behöriga sökande till 137 platser på högskolans program. Totalt antal examina under 1997 var 90. Motsvarande siffra för 1996 var 96 examina.

Idrottshögskolans medel för forskningsstödjande åtgärder övergick fr.o.m. 1997 till fasta forskningsresurser. Detta innebar också en utökning av anslaget med 500 000 kronor till drygt 3,3 miljoner kronor.

Under 1997 disputerade en av Idrottshögskolans kvinnliga högskoleadjunkter samt en av doktoranderna, en man, vid medicinsk fakultet. Antalet lärarårsverken vid Idrottshögskolan i Stockholm var 39 år 1997 varav 33 % var kvinnor och 26 % var disputerade lärare.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 34 759 000 kronor. I anslaget har utöver takbeloppet medel beräknats för styrelsearvoden till ett belopp om 125 000 kronor. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 5 394 000 kronor.

B43 Konstfack: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	95 437
1998	Anslag	96 727
1999	Förslag	98 599
2000	Beräknat	100 344 ¹
2001	Beräknat	101 974 ¹

¹ Motsvarar 98 599 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för Konstfack.

Konstfack har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande nära 4 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Resultatinformation

Hösten 1997 fanns det 1 700 behöriga sökande till högskolans utbildningar, varav 166 blev antagna. Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 uppgick till 507. Det är en marginell minskning jämfört med föregående läsår. Högskolans särskilda åtagande att anordna utbildning i textil design har fullgjorts.

Högskoleverket har nyligen granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid Konstfack (Högskoleverkets rapportserie 1998:10 R). Enligt rapporten bör vissa åtgärder vidtas för att förbättra kvalitetsarbetet vid högskolan. Exempel på sådana åtgärder är att utarbeta styrda utvecklingsprocesser, att uppdatera och utarbeta kursplaner för samtliga utbildningsmoment samt att utveckla system för uppföljning och utvärdering på olika nivåer.

T.o.m. år 1998 har Konstfack erhållit rätt att utfärda magisterexamen i nio ämnen.

Antalet lärarårsverken vid Konstfack var 88 år 1997 varav 29 % var kvinnor. Omräknat till årsarbetare fanns det vid högskolan 9 professorer. En tredjedel av dessa är kvinnor.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 98 474 000 kronor. I anslaget har utöver takbeloppet medel beräknats för styrelsearvoden till ett belopp om 125 000 kronor. Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 656 000 kronor.

B44 Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	45 377
1998	Anslag	45 749
1999	Förslag	46 461
2000	Beräknat	47 272 ¹
2001	Beräknat	48 115 ¹

¹ Motsvarar 46 461 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagande som skall gälla för högskolan.

Kungl. Konsthögskolan har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 1,8 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Resultatinformation

Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var 235, vilket är en minskning med 14 jämfört med föregående läsår. Kungl. Konsthögskolan anordnande under sommaren 1997 en stenhuggarkurs för yrkesverksamma konstnärer på Gotland i samverkan med högskoleutbildningen på Gotland. Det särskilda åtagandet att utdela tre stipendier till studenter vid arkitekturskolan har fullgjorts.

Antalet lärarårsverken vid Kungl. Konsthögskolan var 27 år 1997 varav 38 % var kvinnor.

Under våren 1997 granskades och bedömdes kvalitetsarbetet vid högskolan av Högskoleverket (Högskoleverkets rapportserie 1997:35 R). Högskolan rekommenderas bl.a. att försöka öka engagemanget hos högskolans styrelse och utarbeta en gemensam strategi för det framtida kvalitetsarbetet.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 46 302 000 kronor. Ersättningen för det särskilda åtagandet har beräknats till 34 000 kronor. I anslaget har utöver takbeloppet medel beräknats för styrelsearvoden till ett belopp om 125 000 kronor. Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 1 261 000 kronor.

B45 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	80 450
1998	Anslag	81 574
1999	Förslag	87 506
2000	Beräknat	89 080 ¹
2001	Beräknat	90 410 ¹

¹ Motsvarar 87 506 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 4,6 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Resultatinformation

Högskolan genomför ett stort antal musiklärar- och musikerutbildningar, inklusive olika påbyggnadsprogram. Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var 745. Det är en ökning med 156 jämfört med föregående läsår. Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts. Omfattningen av det konstnärliga utvecklingsarbetet inkluderar bl.a. Centrum för musikpedagogisk forskning. Antalet lärarårsverken vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm var 95 år 1997 varav 34 % var kvinnor. Vid högskolan finns, omräknat till årsarbetskrafter, drygt 8 professorer.

Resurser för 1999

Regeringen föreslår att Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, anvisas medel för den kammarmusikaliska utbildningen vid Stiftelsen Edsbergs Musikinstitut under detta anslag (se avsnitt 5.4.6).

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 83 766 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till regeringens förslag att samorganisera verksamheten vid Stiftelsen Edsbergs Musikinstitut som har redovisats under avsnitt 5.3.5 Konstnärliga utbildningar.

Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 2 918 000 kronor för dirigentutbildning, utbildning i elektronmusikkomposition samt medel för utbetalning av bidrag till Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation (SAMI).

Parterna på det statliga kollektivavtalsområdet har i ramavtal om löner m.m. för perioden 1995–1998 avsatt ett verksamhetsutrymme att fördelas fr.o.m. januari 1997. Vid fördelningen av detta verksamhetsutrymme har 697 000 kronor, inklusive lönekostnadspålägg, fördelats till Kungl. Musikhögskolan i Stockholm. I anslaget har utöver takbeloppet även medel beräknats för styrelsearvoden till ett belopp om 125 000 kronor. Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 713 000 kronor.

B46 Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	275 532
1998	Anslag	280 765
1999	Förslag	284 727
2000	Beräknat	309 809 ¹
2001	Beräknat	334 915 ²

¹ Motsvarar 304 098 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 323 468 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Lärarhögskolan i Stockholm har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 39 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	10	44	200	300	300
Grundskol- lärare 4–9	488	181	810	1 000	710
Gymnasie- lärare	720	190	780	940	1 010

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 200, att antalet grundskollärarexamina med undervisning i årskurserna 4–9 skall uppgå till 810 samt att antalet gymnasielärarexamina skall uppgå till 780. Prognosen för perioden är att målen för antalet magisterexamina kommer att fullgöras. För grundskollärarexamina med undervisning i årskurserna 4–9 och gymnasielärarexamen är prognosen för att nå målen något osäker räknat på årsbasis.

Antalet registrerade studenter under läsåret 1996/97 var nära 9 000, vilket är en ökning med nära 800 jämfört med föregående läsår. Målet för antalet helårsstudenter totalt varav ett visst antal helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts.

Samtliga särskilda åtaganden har i stort fullgjorts. Högskolan har ett åtagande att anordna flyglärover utbildning vid behov. Någon flyglärover utbildning har inte anordnats under 1997.

Det ekonomiska underskottet för 1997 har minskat främst beroende på ett förbättrat verksamhetsresultat.

Antalet lärarårsverken vid Lärarhögskolan i Stockholm var 274 år 1997 varav 65 % var kvinnor och 16 % var disputerade lärare.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 261 236 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 11 059 000 kronor. Av ersättningen för särskilda åtaganden avser 8 696 000 kronor s.k. NT-utbildning och 1 760 000 kronor utveckling av lärarutbildning för döva och hörselskadade m.m. samt 603 000 kronor rekryteringsinsatser för lärarstudenter med invandrarbakgrund. Lärarhögskolan erhåller för innevarande treårsperiod en tillfällig ökning av anslagsbeloppet med 12 432 000 kronor på grund av att det nya campusområdet ännu inte är färdigt att tas i anspråk för en samlad lokalisering av högskolan. Resurser för forskning har beräknats under anslag B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 14 471 000 kronor.

B47 Mälardalens högskola: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	203 776
1998	Anslag	267 925
1999	Förslag	295 865
2000	Beräknat	318 383 ¹
2001	Beräknat	337 689 ²

¹ Motsvarar 312 814 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 326 560 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Mälardalens högskola har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1997 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 17 miljoner kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Planeringsförutsättning för 2000 och 2001

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	1	17	150	300	300

Resultatinformation

För treårsperioden 1997–1999 gäller att antalet avlagda magisterexamina skall uppgå till minst 150. Prognosen för perioden är att målen för antalet magisterexamina kommer att fullgöras.

Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var ca 8 300. Det är en ökning med drygt 1 100 jämfört med föregående läsår. Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. De särskilda åtagandena har fullgjorts med undantag av den s.k. NT-utbildningen. Åtagandet att anordna sådan utbildning har fullgjorts till 80 %.

Omfattningen av forskning har ökat vid högskolan från knappt 20 miljoner kronor 1996 till 32 miljoner kronor 1997 varav drygt 44 % var externfinansiering. Antalet lärarårsverken vid högskolan var 351 år 1997 varav 33 % var kvinnor och 26 % var disputerade lärare. 48 av högskolans anställda bedrev forskarutbildning. Vid högskolan finns en professor.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 270 964 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Ersättningen för särskilda åtaganden beträffande kammarmusikutbildning i samarbete med Kungl. Musikhögskolan ingår i takbeloppet. Ersättningen för särskilda åtaganden har beräknats till 24 901 000 kronor. Av ersättningen för särskilda åtaganden avser 21 901 000 kronor s.k. NT-utbildning och 3 000 000 kronor avser verksamheten vid Idélab. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 21 333 000 kronor.

B48 Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	13 165
1998	Anslag	13 352
1999	Förslag	13 728
2000	Beräknat	13 977 ¹
2001	Beräknat	14 188 ¹

¹ Motsvarar 13 728 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan. Operahögskolan har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av året redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 89 000 kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Resultatinformation

Intresset för Operahögskolans utbildningar fortsätter att vara stort. Antalet sökande till högskolans musikdramatiska utbildning hösten 1997 var 148 varav 10 blev antagna. Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var 85, vilket är i stort sett lika många som föregående läsår. Högskolan anordnar vidare utbildning för operarepetitörer och operaregissörer. Antalet lärarårsverken vid Operahögskolan i Stockholm var 15 år 1997 varav 36 % var kvinnor. Vid högskolan finns 2 professorer.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 13 603 000 kronor. I anslaget har utöver takbeloppet medel beräknats för styrelsearvoden till ett belopp om 125 000 kronor. Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 138 000 kronor.

B49 Södertörns högskola: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	75 975
1998	Anslag	99 006
1999	Förslag	148 737
2000	Beräknat	173 564 ¹
2001	Beräknat	198 873 ²

¹ Motsvarar 170 528 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 192 319 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Resultatinformation

Södertörns högskola har i och med utgången av 1997 avslutat sitt första år som högskola. Högskolan erbjuder utbildning inom utbildningsområdena samhällsvetenskap, humaniora och naturvetenskap.

Läsåret 1996/97 var drygt 2 800 studenter registrerade vid högskolan. Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har i stort fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska områdena.

Södertörns högskola har etablerat forskningsverksamhet fr.o.m. hösten 1997. Därvid är satsningen på forskning med Östersjön som gemensam nämnare en intressant mångvetenskaplig ansats. Etableringen av det samtidshistoriska institutet utgör en lovande modernisering inom humaniora. Fr.o.m. år 1998 erhåller högskolan anslag för forskning. Antalet lärarårsverken vid Södertörns högskola var 32 år 1997 varav 38 % var kvinnor och 84 % var disputerade lärare.

Revisionens iakttagelser

Högskolan fick revisionsberättelse med invändning för att grundutbildningsanslaget avräknats med för högt belopp till följd av att studenter dubbelräknats, och för att delar av grundutbildningsanslaget, i strid med gällande regler, använts till forskningsverksamhet samt för att tre styrelseledamöter inte har undertecknat årsredovisningen. Av revisionsrapport som avlämnats framgår vidare att högskolan brister i efterlevnad och kunskaper om gällande regelverk, att efterfrågade uppgifter inte löpande har återrapporterats till regeringen och att högskolan behöver förstärka den interna kontrollen och ekonomiadministrationen. Regeringen ser allvarligt på situationen och kommer noggrant att följa utvecklingen.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 145 737 000 kronor. Ersättningen har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen 1999 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitt 5.3.1. Av ersättningen avser 3 000 000 kronor ersättning för lokaler. Re-

surser för doktorander som skall handleda och undervisa vid Södertörns högskola har beräknats under anslaget B14 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 12 208 000 kronor.

B50 Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	21 743
1998	Anslag	21 924
1999	Förslag	22 332
2000	Beräknat	22 733 ¹
2001	Beräknat	23 096 ¹

¹ Motsvarar 22 332 tkr i 1999 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för Teaterhögskolan i Stockholm.

Teaterhögskolan har under budgetåret 1997 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutade takbelopp. Vid utgången av året redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande nära en miljon kronor över takbeloppet.

Regeringens överväganden

Utbildningsuppdraget för treårsperioden 1997–1999 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) skall fortsatt gälla.

Resultatinformation

Antalet sökande till Teaterhögskolans skådespelarutbildning minskade något 1997 men är fortsatt mycket högt. Endast 1 % av de sökande antogs. Läsåret 1996/97 fanns det 50 registrerade studenter i grundutbildningen samt 20 helårsstudenter (174 registrerade) i fortbildning. 10 studenter examinerades från högskolans grundutbildning. Nästan hälften av resurserna för konstnärligt utvecklingsarbete för 1997 användes liksom föregående år för att finansiera en professur i konstnärlig gestaltning.

Antalet lärarårsverken vid Teaterhögskolan i Stockholm var 19 år 1997 varav 43 % var kvinnor. Vid högskolan finns en professur.

Högskoleverket har under år 1998 granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid Teaterhögskolan (Högskoleverkets rapportserie 1998:22 R). Enligt rapporten har ett stort utvecklingsarbete skett de senaste åren när det gäller såväl skådespelarutbildningen som mimutbildningen. Detta arbete bedöms positivt. Vissa förslag till ytterligare utveckling på dessa områden framförs. Förslag ges också bl.a. beträffande kontakterna med omvärlden, administrativa och tekniska funktioner samt ledning och ansvarsfördelning.

Resurser för 1999

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 22 207 000 kronor. I anslaget har utöver takbeloppet medel beräknats för styrelsearvoden till ett belopp om 125 000 kronor. Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 258 000 kronor.

B51 Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m.

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Utgift	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
1997	1 366 000	14 250	
1998	1 462 630		1 468 880
1999	Förslag	1 488 850	
2000	Beräknat	1 571 040 ¹	
2001	Beräknat	1 639 523 ²	

¹ Motsvarar 1 538 995 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 1 571 917 tkr i 1999 års prisnivå.

Under detta anslag beräknas medel bl.a. med anledning av avtal som staten ingått med enskilda utbildningsanordnare samt statsbidrag till kommuner och landsting.

Regeringens överväganden

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp.

Fördelning på anslagsposter

Tusental kronor

ANSLAGSPOST	BELOPP
1. Chalmers tekniska högskola AB	
- Grundutbildning	503 187
- Forskning och forskarutbildning	346 849
2. Handelshögskolan i Stockholm	50 551
3. Stiftelsen Högskolan i Jönköping	
- Grundutbildning	192 362
- Forskning och forskarutbildning	21 522
4. Teologiska Högskolan i Stockholm	1 806
5. Nybygget – kristen samverkan för Örebro Missionskola	1 129
6. Evangeliska Fosterlands Stiftelsen för Johannelunds Teologiska institut	904
7. Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut	7 462
8. Ericastiftelsen	5 299
9. Stiftelsen Stora Sköndal	4 022
10. Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan	2 717
11. Momsmerkostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping	77 962
12. Kommunala högskoleutbildningar	
- Utbildning för vårddyrken	243 734
- Ingesunds Musikhögskola	21 461
13. För regeringens fördelning	7 884
Summa	1 488 850

Anslagsposterna beräknas i de flesta fall som det högsta belopp som kan betalas ut motsvarande takbeloppet för statliga universitet och högskolor. Ersättning utgår för helårsstudenter och helårsprestationer samt i vissa fall för forskning och forskarutbildning.

Enskilda utbildningsanordnare

1. Chalmers tekniska högskola AB

Ersättningen till Chalmers tekniska högskola AB, regleras i ett särskilt avtal, ramavtalet, som bolaget och Stiftelsen Chalmers tekniska högskola har träffat med staten från den 1 juli 1994. Närmare uppgifter om ersättning har reglerats i ett avtal mellan staten och bolaget för 1997–1999 om utbildnings- och forskningsuppdrag.

De examina som Stiftelsen Chalmers tekniska högskola har rätt att utfärda för bolaget anges i förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Enligt högskolans prognos kommer det utbildningsuppdrag som fastställts för Chalmers tekniska högskola AB för treårsperioden 1997–1999 att fullgöras. Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var drygt 8 600, vilket var en ökning med över 400 studenter jämfört med föregående läsår. Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende det totala antalet helårsstudenter har fullgjorts. Högskolans särskilda åtagande att erbjuda s.k. NT-utbildning har fullgjorts till drygt hälften. Enligt regeringens bedömning bör examensmålen för forskarutbildningen för treårsperioden 1997–1999 kunna uppnås.

Högskoleverket har nyligen granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid högskolan (Högskoleverkets rapportserie 1998:20 R). Enligt rapporten finns det på högskolan ett omfattande och konstruktivt kvalitetsarbete i vissa delar av organisationen. Förutsättningar anses finnas för ett systematiskt, kontinuerligt och processinriktat kvalitetsarbete omfattande högskolans alla verksamheter. Högskolan rekommenderas att sprida erfarenheterna av pågående kvalitetsprojekt och utveckla och genomföra program för kvalitetsarbete.

Det högsta belopp som bör kunna utgå för budgetåret 1999 beräknas för

- grundutbildning till 503 187 000 kronor
- forskning och forskarutbildning till 346 849 000 kronor.

Som planeringsförutsättning för 2000 bör gälla att Chalmers tekniska högskola erhåller ersättning med 38 miljoner kronor för ökade lokal-kostnader för mikroelektroniskt centrum.

2. Handelshögskolan i Stockholm

De examina som Handelshögskolan i Stockholm har rätt att utfärda regleras i förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Det avtal mellan staten och Handelshögskolan i Stockholm som godkändes av regeringen i juni 1993 och som gäller fr.o.m. den 1 juli 1994 t.o.m. den 30 juni 2009 innebär att det högsta belopp som kan utgå är 50 000 000 kronor per år (inkl. bibliotek, studiestöd i forskarutbildningen samt ersättning per avlagd doktorsexamen).

Enligt avtalet skall årlig korrigerings av bidraget ske med hänsyn till förändringar i basbeloppet sedan föregående år.

Med hänsyn till förändringarna i basbeloppet beräknar regeringen det maximala bidrag som kan utgå till Handelshögskolan i Stockholm budgetåret 1999 till 50 551 000 kronor.

3. Stiftelsen Högskolan i Jönköping

Statsbidraget till Stiftelsen Högskolan i Jönköping regleras i ett särskilt avtal, ramavtalet, med staten från den 1 juli 1994. Närmare uppgifter om ersättning har reglerats i ett avtal mellan staten och stiftelsen för 1997–1999 om utbildnings- och forskningsuppdrag.

De examina som Stiftelsen Högskolan i Jönköping har rätt att utfärda för Internationella Handelshögskolan i Jönköping AB, Högskolan för lärarutbildning och kommunikation i Jönköping AB och Ingenjörshögskolan i Jönköping AB anges i förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Enligt högskolans prognos kommer det utbildningsuppdrag som fastställts för Stiftelsen Högskolan i Jönköping för treårsperioden 1997–1999 att fullgöras. Antalet registrerade studenter läsåret 1996/97 var drygt 4 600, vilket är en ökning med nära 500 studenter jämfört med föregående läsår. Högskolans utbildningsuppdrag för 1997 avseende helårsstudenter har fullgjorts för såväl det totala målet som för målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Högskolans särskilda åtagande att erbjuda s.k. NT-utbildning har fullgjorts.

Enligt regeringens bedömning bör examensmålen för forskarutbildningen för treårsperioden 1997–1999 kunna uppnås.

Det högsta belopp som bör kunna utgå för budgetåret 1999 beräknas för

- grundutbildning till 192 362 000 kronor.
- forskning och forskarutbildning till 21 522 000 kronor.

4. Teologiska Högskolan i Stockholm

Teologiska Högskolan i Stockholm har enligt förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina rätt att utfärda högskoleexamen med inriktning på teologisk utbildning och teologie kandidatexamen, 140 poäng.

Det avtal mellan staten och Teologiska Högskolan i Stockholm som godkändes av regeringen i oktober 1993 och som gäller fr.o.m. den 1 juli 1993 innebär att det högsta belopp som kan utgå per år till Teologiska Högskolan i Stockholm är 1 720 000 kronor i 1993 års prisnivå.

Enligt avtalet skall omräkning av bidraget ske enligt samma principer som gäller för statliga lärosäten.

Det högsta belopp som kan utgå till Teologiska Högskolan i Stockholm budgetåret 1999 beräknas till 1 806 000 kronor.

5. Nybygget – kristen samverkan för Örebro missionskola

Nybygget – kristen samverkan, tidigare Örebromissionen, har för Örebro Missionsskola enligt förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina rätt att utfärda högskoleexamen, teologisk utbildning.

Det avtal mellan staten och Örebromissionen som godkändes av regeringen i oktober 1993 och som gäller fr.o.m. den 1 juli 1993 innebär att det högsta belopp som kan utgå till Nybygget – kristen samverkan för Örebro Missionsskola är 1 075 000 kronor per år i 1993 års prisnivå.

Enligt avtalet skall omräkning av bidraget ske enligt samma principer som gäller för statliga lärosäten.

Det högsta belopp som kan utgå till Nybygget – kristen samverkan för Örebro Missionsskola 1999 beräknas till 1 129 000 kronor.

6. Evangeliska Fosterlands Stiftelsen för Johannelunds Teologiska Institut

Evangeliska Fosterlands Stiftelsen har för Johannelunds Teologiska Institut enligt förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina rätt att utfärda högskoleexamen, teologisk utbildning.

Det avtal mellan staten och Evangeliska Fosterlands Stiftelsen som godkändes av regeringen i oktober 1993 och som gäller fr.o.m. den 1 juli 1993 innebär att det högsta belopp som kan utgå per år till Evangeliska Fosterlands Stiftelsen för Johannelunds Teologiska Institut är 860 000 kronor i 1993 års prisnivå.

Enligt avtalet skall omräkning av bidraget ske enligt samma principer som gäller för statliga lärosäten.

Det högsta belopp som kan utgå till Evangeliska Fosterlands Stiftelsen för Johannelunds Teologiska Institut beräknas budgetåret 1999 till 904 000 kronor.

7. Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut

Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut har enligt förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina rätt att utfärda högskoleexamen, musikpedagogisk utbildning 80 och 120 poäng.

Det högsta belopp som kan utgå till Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut beräknas budgetåret 1999 till 7 462 000 kronor.

8. Ericastiftelsen

Ericastiftelsen har enligt förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina rätt att utfärda psykoterapeutexamen.

Det högsta belopp som kan utgå till Ericastiftelsen beräknas budgetåret 1999 till 5 299 000 kronor.

9. Stiftelsen Stora Sköndal

Stiftelsen Stora Sköndal och Ersta Diakonisällskap för Ersta högskola har fr.o.m. den 1 januari 1998 sammanfört sina utbildningsanstalter Sköndalsinstitutet och Ersta högskola till en läroanstalt benämnd Ersta-Sköndal Högskola och samarbetar i en gemensam organisation. Huvudmannskapet är emellertid oförändrat. Stiftelsen Stora Sköndal och Ersta Diakonisällskap för Ersta högskola är sålunda fortfarande huvudmän för sina respektive utbildningar.

Stiftelsen Stora Sköndal har enligt förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina rätt att utfärda socionomexamen och högskoleexamen, kyrkomusikalisk utbildning.

Ersta Diakonisällskap för Ersta högskola har enligt samma förordning rätt att utfärda sjuksköterskeexamen.

Ersta Diakonisällskap för Ersta högskola erhåller statsbidrag för utbildning till sjuksköterskeexamen via statsbidrag till Stockholms läns landsting under anslagsposten 12. Kommunala högskoleutbildningar, se nedan.

Det högsta belopp som kan utgå till Stiftelsen Stora Sköndal beräknas budgetåret 1999 till 4 022 000 kronor.

10. Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan

Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan har inte rätt att utfärda någon av de examina som finns upptagna i högskoleförordningen.

Regeringen anser att de fristående grund- och gymnasieskolorna utgör ett viktigt komplement till det kommunala skolväsendet. Det finns bl.a. fristående skolor med waldorfpedagogisk inriktning. Lärare vid alla typer av grund- och gymnasieskolor bör dock uppfylla de krav som ställs för de lärarexamina som regleras i högskoleförordningen. Det är därför viktigt att det finns lärare med lärarexamen enligt högskoleförordningen som har kvalificerad kunskap om Waldorfpedagogik.

Regeringen har genom ett särskilt beslut i april 1996 tilldelat Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan statsbidrag för en påbyggnadsutbildning om 40 poäng i Waldorfpedagogik för maximalt 100 helårsstudenter. Påbyggnadsutbildningen startade hösten 1996.

I avvaktan på Lärarutbildningskommitténs (U1997:07) slutbetänkande och förslag om bl.a. lärarutbildning för olika pedagogiska profileringar har anslagsposten beräknats till 2 717 000 kronor.

11. Momsmerkostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping

Under anslaget har beräknats momsmerkostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping i enlighet med de ramavtal som ingåtts mellan staten och respektive högskola.

Enligt avtalen skall staten ersätta högskolorna för de momsmerkostnader, som uppkommer i den grundläggande högskoleutbildningen och forskningen vid Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping. Syftet är att garantera konkurrensneutralitet gentemot statliga högskolor och universitet.

Budgetåret 1997 anvisade staten 74,7 miljoner kronor avseende ersättning för momsmerkostnader. Det sammanlagda belopp som skall utbetalas för budgetåret 1997 uppgår till ca 170 miljoner kronor. Budgetåret 1998 anvisades 76,3 miljoner kronor. Enligt prognoser kommer de

samlade utgifterna för momsmerkostnader för 1998 att uppgå till ca 225 miljoner kronor. För att finansiera kostnaderna avseende budgetåret 1998 har regeringen lagt fram förslag i en tilläggsbudget.

Anledningen till att utfallet blir så mycket större än de anvisade beloppen är dels att verksamhetens omfattning har ökat vid både Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping, dels att fastighetsbeståndet vid respektive högskola ägs av särskilda bolag som sedermera har momsbelagt hyrorna. Detta har inneburit ökade momsmerkostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping.

För budgetåret 1999 prognostiseras sammanlagt minst 225 miljoner kronor som ersättning för momsmerkostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping. Med anledning av utvecklingen av momsmerkostnaderna kommer regeringen att återkomma om finansieringen av momsmerkostnaderna för budgetåret 1999.

12. Kommunala högskoleutbildningar

12.1. Utbildning för vårdyrken

Anslagsposten avser statsbidrag för grundläggande vårdhögskoleutbildning för vilka landsting eller kommuner är huvudmän. Examensrätten framgår av högskoleförordningens (1993:100) bilaga 3.

För denna utbildning fastställs i det nuvarande systemet för statsbidrag inte ett takbelopp per kommun eller landsting. I stället fastställs ett maximalt antal statsbidragsberättigade årsstudieplatser för varje kommun eller landsting.

För budgetåret 1999 bör fastställas följande högsta antal bidragsberättigade årsstudieplatser för kommunal högskoleutbildning:

Bidragsberättigade årsstudieplatser budgetåret 1999	
LANDSTING/KOMMUN	ÅRSSTUDIEPLATSER
Stockholms läns landsting	3 123
Uppsala läns landsting	1 011
Sörmlands läns landsting	401
Östergötlands läns landsting	966
Jönköpings läns landsting	1 034
Kronobergs läns landsting	453
Kalmar läns landsting	348
Blekinge läns landsting	334
Skåne läns landsting	
- varav tidigare Kristianstads läns landsting	509
- varav tidigare Malmöhus läns landsting	1 148
- varav tidigare Malmö kommun	800
Hallands läns landsting	305
Västra Götalands läns landsting	
- varav tidigare Bohus läns landsting	226
- varav tidigare Älvsborgs läns landsting	698
- varav tidigare Skaraborgs läns landsting	494
- varav tidigare Göteborgs kommun	1 588
Värmlands läns landsting	432
Örebro läns landsting	935
Västmanlands läns landsting	335
Dalarnas läns landsting	455
Gävleborgs läns landsting	496
Västernorrlands läns landsting	591
Jämtlands läns landsting	284
Västerbottens läns landsting	1 256
Norrbottnens läns landsting	665
Gottlands kommun	54

12.2. Ingesunds Musikhögskola

Enligt Höskoleverkets författningssamling, HSVFS 1997:2, har Landstinget i Värmland för Ingesunds Musikhögskola rätt att utfärda musikhögskoleexamen.

Det högsta belopp som kan utgå till Ingesunds musikhögskola beräknas budgetåret 1999 till 21 461 000 kronor.

B52 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utgift	337 000	Anslags-sparande	549 850
1998	Anslag	350 984	Utgifts-prognos	419 181
1999	Förslag	336 612		
2000	Beräknat	299 624 ¹		
2001	Beräknat	380 233 ²		

¹ Motsvarar 294 340 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 367 072 tkr i 1999 års prisnivå.

Detta anslag avser verksamhet inom högskoleområdet för vilket medel inte har ställts till förfogande under annat anslag. Anslaget avser även bidrag till Svenska studenthemmet i Paris samt bidrag till Sveriges Förenade Studentkårer.

Regeringens överväganden

Regeringen har vid beräkning av anslaget utgått från följande belopp.

Fördelning på anslagsposter

Tusental kronor

ANSLAGSPOST	BELOPP
1. Svenska studenthemmet i Paris	1 259
2. Finansiering av lånekostnader m.m. ¹	
3. Bidrag till Sveriges Förenade Studentkårer	189
4. Distansutbildning	7 688
5. Utveckling av lärarutbildning	31 292
6. Insatser inom naturvetenskap och teknik m.m.	106 565
7. Jämställdhet	58 749
8. Gästforskare/gästlärare i utlandet	6 780
9. Designsatsning	4 172
10. Övrig forskning	10 270
11. För regeringens fördelning	109 648
Summa	336 612

¹ Anslagssparande 163 000 tkr vid ingången av budgetåret 1998.

Svenska studenthemmet i Paris
Bidraget har pris- och löneomräknats.

Finansiering av lånekostnader m.m.

Riksdagen har tidigare beslutat om investeringar i inredning och utrustning för universitet och högskolor enligt regeringens förslag i propositionerna Högre utbildning för ökad kompetens (prop. 1992/93:169, bet. 1992/93:UbU14, rskr. 1992/93:363) och Forskning för kunskap och framsteg (prop. 1992/93:170, bet. 1992/93:UbU22, rskr. 1992/93:390) samt i vissa fall enligt förslag i äldre propositioner vilka riksdagen beslutat om. Fr.o.m. budgetåret 1994/95 finansieras sådana investeringar genom att universitet och högskolor tar upp lån i Riksgäldskontoret. De tidigare avsatta medlen för investeringar finansieras i stället lånekostnaderna. Under denna anslagspost har beräknats medel för sådana tidigare beslutade ändamål som kommer att realiseras under kommande budgetår. Anslagsposten innehåller endast anslagssparande från föregående år. Medlen kommer att fördelas till universitet och högskolor genom särskilda regeringsbeslut.

Utveckling av lärarutbildning

För kompetensutveckling av lärarutbildare har beräknats 5,2 miljoner kronor och för forskningsanknytning av lärarutbildningen har beräknats 26,1 miljoner kronor (avsnitt 5.3.4).

Insatser inom naturvetenskap och teknik m.m.

Under anslagsposten 6. Insatser inom naturvetenskap och teknik m.m. har 12,5 miljoner kronor beräknats till natur- och teknikvetenskapscentrum (prop. 1997/98:1, utg. omr. 16, avsnitt 5.2.3).

Vidare föreslås i tilläggsbudget att anslagsposten tillförs anslagssparande fr.o.m. budgetåret 1997 samt ej fördelade medel avseende s.k. NT-utbildningar. Denna åtgärd möjliggör en omfördelning av medel avseende NT-området mellan högskolor och över tiden.

Jämställdhet

För insatser som följer av propositionen (prop. 1995/96:164, bet. 1995/96:UbU18, rskr. 1995/96:405) Jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet ingår medel i anslagsposten 7 för postdoktorala stipendier, för gästprofessorer, för nya professorer och för doktorandtjänster (avsnitt 5.2.2).

Från anslagsposten har medel för 26 professorer, ca 12,3 miljoner kronor förts till respektive universitets forsknings- och forskarutbildningsanslag (avsnitt 5.2.2 Jämställdhet).

Gästforskare/gästlärare i utlandet

Regeringen beräknar fortsatt finansiering för att främja undervisningen om Sverige och svenska förhållanden i utlandet. Medlen avser främst att stödja yngre disputerade forskares vistelse vid ett utländskt lärosäte under minst ett år. Medlen disponeras av Svenska Institutet.

Designsatsning

Projekt för designutbildningars och tekniska utbildningars samverkan med näringslivet se vidare under avsnitt 5.3.5 Konstnärliga utbildningar.

Övrig forskning

Medel för forskning inom IT-området m.m. har förts till denna anslagspost (prop. 1997/98:1, utg. omr. 16, avsnitt 5.2.7) liksom vissa medel avsedda för det tekniska forskningsinstitutet i Göteborg (prop. 1997/98:1, utg. omr. 16, avsnitt 7.1).

B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utgift	295 196	Anslags-sparande	0
1998	Anslag	438 686	Utgifts-prognos	438 686
1999	Förslag	198 838		
2000	Beräknat	202 491 ¹		
2001	Beräknat	205 762 ¹		

¹ Motsvarar 198 838 tkr i 1999 års prisnivå.

Under detta anslag beräknas all ersättning – inklusive ersättning för lokalhyror och kostnader för inredning och utrustning – som är förenad med forskning vid högskolor som inte har vetenskapsområden samt konstnärligt utvecklingsarbete vid de konstnärliga högskolorna i Stockholm. Fr.o.m. budgetåret 1999 föreslås att de högskolor som blir universitet eller som erhåller egna vetenskapsområden samt Malmö högskola och Mitthögskolan får egna forskningsanslag.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) samt budgetpropositionen (prop. 1996/97:1 bet. 1996/97:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall fortsatt gälla.

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp.

Fördelning på anslagposter

Tusental kronor

ANSLAGSPOST	BELÖPP
1. Danshögskolan	2 647
2. Dramatiska institutet	2 241
3. Högskolan i Borås	9 264
4. Högskolan Dalarna	25 313
5. Högskolan på Gotland	2 003
6. Högskolan i Gävle	14 962
7. Högskolan i Halmstad	21 312
8. Högskolan i Kalmar	21 311
9. Högskolan Kristianstad	13 767
10. Högskolan i Skövde	13 071
11. Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	8 515
12. Idrottshögskolan i Stockholm	5 394
13. Konstfack	2 656
14. Kungl. Konsthögskolan	1 261
15. Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	2 713
16. Lärarhögskolan i Stockholm	14 471
17. Mälardalens högskola	21 333
18. Operahögskolan i Stockholm	2 138
19. Södertörns högskola	12 208
20. Teaterhögskolan i Stockholm	2 258
Summa	198 838

Medel för konstnärligt utvecklingsarbete beräknas även under anslagen till Lunds universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet och Luleå tekniska universitet.

Resultatbedömning

Högskolorna har för budgetåret 1998 anvisats permanenta forskningsresurser. Utöver dessa har högskolorna lyckats erhålla betydande externa forskningsresurser. Detta vittnar om en hög kva-

litet i forskningen, som är i ett skede av stark utveckling. Högskolorna har betydelse för utvecklingen av det regionala näringslivet och offentlig verksamhet, för tekniköverföring och forskningsinformation, men också för den regionala rekryteringen till högre utbildning och tillgång till kvalificerad arbetskraft i regionen. Forskningsresurserna har också betydelse för kvaliteten inom den högre utbildningen (avsnitt 5.2).

Det konstnärliga utvecklingsarbetet är en mycket väsentlig del av de konstnärliga högskolornas verksamhet och höjer grundutbildningens kvalitet.

Resurser för 1999

Resurserna för forskning vid högskolorna uppgår budgetåret 1999 till 198,8 miljoner kronor.

B54 Sunet

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Utgift	Utgift	Anslags-sparande	Totalt
1997	73 295			102 638
1998	37 292			68 000
1999	Förslag	34 995		
2000	Beräknat	76 270 ¹		
2001	Beräknat	129 662 ²		

¹ Motsvarar 74 995 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 124 995 tkr i 1999 års prisnivå.

Högskoleverket svarar för administrationen av universitetsdatornätet Swedish University Computer Network (Sunet). Högskoleverket svarar även för in- och utbetalningar som rör Sunet samt att budgetunderlag och årsredovisningar för Sunet bifogas Högskoleverkets budgetunderlag och årsredovisning. Verket har utsett en särskild styrelse för Sunet och till den överlämnat att besluta om inriktning och genomförande av verksamheten.

Sunets huvuduppgift är att svenska universitet och högskolor skall få tillgång till nationell och internationell datakommunikation. Målet är att vid varje tidpunkt erbjuda universitet och högskolor de tjänster som de efterfrågar inom datakommunikationsområdet. Genom statsmakternas beslut under 1997 har Sunet även tilldelats ett ansvar för att de statliga museerna, läns museerna

och de kommunala huvudbiblioteken ges möjlighet att på lämpligt sätt ansluta sig till Internetuppkoppling via Sunet. Mot denna bakgrund har statsmakterna erbjudit de kommunala organen en anslutning till Sunet under minst fem år varav staten svarar för kostnaden för de två första åren.

För budgetåret 1997 beräknades 100 miljoner kronor under anslaget varav 38 miljoner kronor avsåg medel för den löpande driften av Sunet som hänförs till universiteten och högskolorna och de statliga museerna. Resterande medel, 62 miljoner kronor, som anvisades engångsvis avsåg statens åtagande att finansiera kostnaderna för anslutning av länsbiblioteken, länsbiblioteken och de kommunala huvudbiblioteken till Sunet under en inledande period av två år. Vidare anvisades ett engångsbelopp om 66 miljoner kronor under budgetåret 1995/96 att användas under minst en treårsperiod för den statliga delen av utbyggnaden och uppgraderingen av Sunet. Det uppkomna anslagssparandet hänförs dels till att den planerade uppgraderingen av nätet förskjutits framåt i tiden, dels till att avtalet med teleoperatören för anslutning av de kommunala biblioteken blev klart först i slutet av år 1997.

Översikt

Tusental kronor

BUDGETÅR	ANSLAGSMEDEL/ÅNDAMÅL
1995/96	30 000 medlen var anvisade under anslaget C51 Högskoleverket
	15 810 Särskilt beslut om medel för Sveriges andel av kostnaden för NORDU-net
	66 000 Engångsanvisning på tilläggsbudget. Avser driftmedel i samband med uppgraderingen av nätet.
1997	100 000 Av beloppet utgör 62 miljoner kronor engångsanvisning för anslutning av kommunala bibliotek och länsbibliotek.
1998	37 292 Avser medel för driften av Sunet för högskolesektorn.

Regeringens överväganden

Sunet har i en särskild skrivelse till regeringen redovisat en utvecklingsplan avseende treårsperioden 1999–2001. I planen framhålls att Sunet under de senaste åren blivit ett nät som i dag används av alla kategorier inom högskolesektorn. Inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga områdena har användningen av datornät ökat betydligt och den fortsätter att öka. Alltfler universitet och högskolor har börjat ansluta stu-

denter i stor skala och räknar med att på sikt kunna erbjuda samtliga studenter Internetanslutning. Sunet har dessutom efter uppdrag av regeringen slutit ett avtal om uppringd Internetjänst för alla studenter till en kostnad om 21 kronor per månad. Detta kommer sannolikt att medföra att användningen intensifieras. Sunet utnyttjas för närvarande av ca 37 000 anställda och 140 000 studenter. En mer utförlig beskrivning om Sunet har lämnats i regeringens skrivelse (1998/99:2) Informationssamhället inför 2000-talet.

Den ökande användningen av nätet i kombination med att nätet kommer att utnyttjas för nya typer av tillämpningar, exempelvis bildöverföring, distansutbildning m.m. kommer att medföra att kapaciteten på nätet måste byggas ut. Utbyggnadsbehoven gäller både inom Sverige och de internationella förbindelserna till framför allt USA. De internationella förbindelserna hanteras inom ramen för NORDU-netsamarbetet. Sunet redovisar ett anslagsbehov om 149,2 miljoner kronor för 1999 varav ca 70 miljoner kronor avser de internationella förbindelserna. Anslaget för budgetåret 1999 är beräknat till ca 35 miljoner kronor. För budgetåret 2000 beräknas anslaget att förstärkas med 40 miljoner kronor och för budgetåret 2001 med ytterligare 50 miljoner kronor.

Regeringen anser att den utveckling som Högskoleverket har redovisat för Sunet de närmaste åren bör genomföras om de beräknade trafikvolymerna håller. Det innebär att universiteten och högskolorna själva måste finansiera merparten av kostnaden för Sunet under nästa år. Regeringen föreslår därför att Högskoleverket/Sunet ges rätt att ta ut en avgift för att klara finansieringen. Den avgiftsfinansierade delen kan för 1999 beräknas till omkring 100 miljoner kronor vilket utgör ca 0,5 % i förhållande till de statliga högskolornas totala intäkter under ett budgetår. Den avgiftsfinansierade kostnaden skall enligt regeringen fördelas mellan universiteten och högskolorna i proportion till högskolesektorns totala intäkter. Avgiften skall baseras på uppgifter avseende budgetåret 1998. Betalningen till Sunet skall ske förskottsvis en gång per kvartal.

För budgetåren 2000 och 2001 kommer avgiften att minska i och med att anslaget till Sunet ökar.

B55 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Anslag	1 549 946	Anslags- sparande	0
1998	Anslag	1 568 174	Utgifts- prognos	1 568 174
1999	Förslag	1 056 161¹		
2000	Beräknat	542 840 ^{1,2}		
2001	Beräknat	557 280 ^{1,2}		

¹ Av beräkningstekniska skäl redovisas här en besparing enligt texten i det följande.

² Motsvarar 526 161 tkr i 1999 års prisnivå.

Från anslaget utgår ersättning till vissa landsting enligt avtal om samarbete om läkarutbildning och forskning m.m. samt om samarbete om tandläkarutbildning och forskning m.m.

Regeringen har i budgetpropositionen för budgetåret 1997 redovisat att en besparing om 1 miljard kronor skall tas ut fr.o.m. år 1999. Av beräkningstekniska skäl har besparingen redovisats på anslaget. Besparingsbeloppet är 1 060 miljoner kronor i 1999 års kostnadsläge. Den nämnda besparingen har redovisats i vårpropositionen 1998. Anslaget har utökats med 530 miljoner kronor genom att motsvarande besparing i stället tas ut dels inom utgiftsområde 15 Studiestöd, dels genom neddragning av andra anslag inom utg. omr. 16.

Resterande besparing på 530 miljoner kronor ligger kvar på anslaget B55. För att tillgodose utgiftsbehovet föreslås att 530 miljoner kronor förs till anslaget från reservationer och anslagsparande på nedan angivna anslag. Orsaken till att medel kan dras från de aktuella anslagen är främst att antalet studenter i s.k. NT-utbildning, basår och aspirantutbildning blev lägre än vad som planerades från början.

Anslagen som kommer att beröras av indragning är för budgetåret 1995/96: C43 Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m., anslagsposten 2. Handelshögskolan i Stockholm, 2 miljoner kronor, C46 Övriga utgifter inom grundutbildning, anslagsposten 2. Basår, 16 miljoner kronor, anslagsposten 5. Aspirantutbildning, 30 miljoner kronor samt anslagsposten 7. NT-utbildning 329 miljoner kronor, C47 Övriga utgifter inom forskning och forskarutbildning, anslagsposterna 1:18, 2:10 samt 3 motsvarande totalt 10 miljoner kronor samt för budgetåret 1997 anslagen B1–B42 avseende an-

slagssparande för det särskilda åtagandet för s.k. NT-utbildning motsvarande totalt 143 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Regeringen har vid beräkning av anslaget utgått från följande belopp.

Medicinsk utbildning och forskning

Tusental kronor

	ANSLAGS- SPARANDE ¹	ANSLAG 1999 ²	TOTALT
Uppsala universitet			186 859
Lunds universitet			300 558
Göteborgs universitet			311 246
Umeå universitet			152 126
Linköpings universitet			117 393
Karolinska institutet			433 757

Odontologisk utbildning och forskning

Tusental kronor

	ANSLAGS- SPARANDE ¹	ANSLAG 1999 ²	TOTALT
Göteborgs universitet			47 870
Umeå universitet			36 353

¹ Totalt anslagssparande 530 000 tkr.

² Totalt anslag 1999 1 056 161 tkr.

Regeringen tillkallade i juni 1997 en utredare med uppdrag att biträda Utbildningsdepartementet med att genomföra en översyn och omförhandling av avtal om samarbete om läkarutbildning och forskning m.m. samt om samarbete om tandläkarutbildning och forskning m.m. (Se vidare under avsnitt 5.3.3).

6 Högskolemyndigheter

C1 Högskoleverket

Anslagsutvecklingen				
Tusental kronor				
1997	Utgift	194 404	Anslags- sparande	38 912
1998	Anslag	127 667	Utgifts- prognos	146 765
1999	Förslag	129 113		
2000	Beräknat	131 371 ¹		
2001	Beräknat	133 666 ¹		

¹ Motsvarar 129 113 tkr i 1999 års prisnivå.

Högskoleverket är central myndighet för frågor som rör universitet och högskolor med offentlig huvudman samt enskilda anordnare av utbildning på högskolenivå vilka har tillstånd att utfärda examina.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Målet för Högskoleverkets verksamhet är att genom uppföljning, utvärdering och tillsyn bidra till att förbättra och förnya den högre utbildningen och forskningen vid universitet och högskolor.

Av årsredovisningen framgår att Högskoleverket inom verksamhetsgrenen *nationella kvalitetsbedömningar* har behandlat ett stort antal ansökningar om examensrätt samt drygt 40 ansökningar som rör professurer. Vidare pågår ett arbete med att granska och bedöma kvalitetsarbetet vid samtliga statliga universitet och högskolor, vilket skall slutföras under en treårsperiod. Verket har också genomfört fyra stora na-

tionella utvärderingar och ytterligare fyra har påbörjats.

Huvuduppgiften inom verksamhetsgrenen *beskrivning och analys* är att, med utgångspunkt i verkets ansvar för högskolestatistiken, ta fram en årsrapport för hela högskolesektorn. En viktig del i denna uppgift är att följa universitetets och högskolors arbete med jämställdhet.

I sin uppgift som *tillsynsmyndighet* bidrar verket till att öka rättssäkerheten för den enskilde genom att påpeka och diskutera brister och problem med berört lärosäte. En betydande del av verkets tillsynsärenden har initierats efter anmälningar från enskilda. Vidare har verket följt upp tidigare tillsynsärenden för att öka kvaliteten i arbetet.

När det gäller verksamheten *stöd och utvecklingsinsatser för universitet och högskolor* har verket genom Grundutbildningsrådet bidragit till förnyelsen av undervisningen. En viktig uppgift har varit att fördela särskilda medel för prioriterade ändamål, t.ex. medel för forskningsanknytning av lärarutbildningen och medel för att ge utrymme för konstnärliga perspektiv i de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna.

I verksamhetsgrenen *rekrytering till högre utbildning* ingår att övergripande informera om lärosätenas kursutbud och om möjligheter att läsa vid utländska lärosäten. Högskoleverket har också ansvar för att fastställa vissa regler för tillträde till högre utbildning och ansvar för högskoleprovet.

Bland verkets uppgifter inom verksamhetsgrenen *internationell rörlighet* ingår att svara för bedömningar av utländska högskoleutbildningar i enlighet med de internationella konventioner som Sverige har skrivit under. Antalet ansökningar om sådana bedömningar har minskat nå-

got, men ligger fortfarande högt med drygt 1 800 ärenden under år 1997.

Högskoleverket är också administrativt ansvarig för universitetsdatornätet Sunet. Högskoleverket svarar även för kanslistödet till och samtliga kostnader för Överklagandenämnden för högskolan och Högskolans avskiljandenämnd.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tusental kronor

UPPDRAGS- VERKSAMHET	INTÄKTER	KOSTNADER	RESULTAT
Utfall 1997	19 165	19 864	-699
Prognos 1998	17 575	19 000	-1 425
Budget 1999	17 575	19 000	-1 425

Högskoleverket inrättades den 1 juli 1995 och har successivt fått ett större ansvarsområde. Arbetet med att utvärdera och säkra högskoleutbildningarnas kvalitet har tillsammans med tillsynsuppgiften varit de centrala uppgifterna. Högskoleverket har också på regeringens uppdrag fullföljt ett flertal utredningar.

Högskoleverket har fått regeringens uppdrag att analysera riskerna i samband med 2000-årsskiftet och ge stöd åt universitet och högskolor vid genomförande av anpassningsåtgärder. Rapport skall lämnas den 1 juni 1999.

Slutsatser

De mål som har lagts fast för Högskoleverket bör gälla även för år 1999.

C2 Verket för högskoleservice

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utgift	4 949	Anslags- sparande	5 051
1998	Anslag	9 892	Utgifts- prognos	12 000
1999	Förslag	10 177		
2000	Beräknat	10 354 ¹		
2001	Beräknat	10 532 ¹		

¹ Motsvarar 10 177 tkr i 1999 års prisnivå.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Den samordnade antagningen till grundläggande högskoleutbildning som Verket för högskoleservice (VHS) ansvarar för har ökat kraftigt i omfattning. Antalet sökande till de utbildningar som VHS ansvarade för ökade från 130 000 år 1996 till närmare 174 000 år 1997. En förklaring till den kraftiga ökningen är att VHS tagit över antagningen till de medellånga vårdutbildningarna från Landstingsförbundets antagningsnämnd. Om denna grupp räknas bort var ökningen omkring 10 %.

Tyngdpunkten i VHS arbete ligger i antagningen till höstterminen. Inför höstterminen 1997 antog VHS studenter till 1 433 utbildningsprogram som kan jämföras med antagningen till vårterminen 1998, som omfattade 162 program.

Upphandlingsverksamheten fortsätter också att öka. Antalet uppdrag, som överstiger de tröskelvärden som fastställts av EU, var 70 och den totala omsättningen av dessa 572 miljoner kronor.

Den produktivitetsökning som har åstadkommit bl.a. genom VHS utvecklingsprojekt "nytt antagningssystem" medför att VHS kan sänka kostnaden per sökande med 5 % för år 1999.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tusental kronor

UPPDRAGS- VERKSAMHET	INTÄKTER	KOSTNADER	RESULTAT
Utfall 1997	48 588	57 487	-8 899
Prognos 1998	52 000	50 000	2 000
Budget 1999	53 800	51 800	2 000

C3 Centrala studiestödsnämnden

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1997	Utgift	298 114	Anslags- sparande	1 200
1998	Anslag	313 924	Utgifts- prognos	315 000
1999	Förslag	313 566		
2000	Beräknat	319 132 ¹		
2001	Beräknat	324 480 ¹		

¹ Motsvarar 313 566 tkr i 1999 års prisnivå.

Under år 1998 har regeringen utökat Centrala studiestödsnämndens (CSN) förvaltningsanslag med anledning av de ökade ärendevolymer som uppkommit till följd av regeringens satsning på vuxenutbildning i samband med kunskapslyftet och högre utbildning. Resurserna avser också utveckling av datasystemen inför omläggningen till ett nytt studiestödssystem år 2000. Anslagsmedlen för budgetåret 1998 är sammantaget 314 miljoner kronor. Utöver detta har räntekontokredit och låneram utökats med sammanlagt 50 miljoner kronor. I tilläggsbudget för år 1998 föreslås en ytterligare anslagsökning om 22,5 miljoner kronor med anledning av förändrade aviseringsdatum och ökade kostnader inom återbetalningsverksamheten.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

CSN:s årsredovisning för år 1997 visar att myndigheten har haft vissa svårigheter att uppfylla de för myndigheten fastställda målen. Genom regeringens satsning på utbyggnad inom högskolan och vuxenutbildning inom kunskapslyftet ökade pressen kraftigt på CSN under hösten 1997. Det stora antalet studerande som sökte det särskilda utbildningsbidraget krävde betydande arbetsinsatser. Det totala antalet ansökningar om studiestöd har ökat med 15 % under föregående år.

För år 1998 har CSN fått ökade resurser och har därmed kunnat förbättra sin service till de studerande och låntagarna. Vid höstterminens början 1998 har myndigheten med marginal klarat de uppställda målen om tre veckors handläggningstid och att besvara 80 % av telefonsamtalen.

Antalet personer som får studiestöd under år 1998 beräknas uppgå till nästan en miljon och antalet låntagare till sammanlagt 1,2 miljoner personer. Den ökande andelen vuxenstuderande bedöms, under hela femårsperioden som kunskapslyftet pågår, uppvisa fortsatt hög efterfrågan på vuxenstudiestöd. Kraven på studiestödsadministrationen har ökat och förväntas öka ytterligare.

Regeringen tillkallade i december 1997 en särskild utredare som fick uppdraget att göra en översyn av CSN:s nuvarande organisation och resursbehov för administrationen av myndighetens samtliga verksamheter (Dir. 1997:143).

Uppdraget skall slutredovisas senast den 31 oktober 1998.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tusental kronor

OFFENTLIG- RÄTTSLIG VERKSAMHET	INTÄKTER TILL INKOMSTTITEL (SOM INTE FÅR DISPO- NERAS)	INTÄKTER SOM FÅR DISPONERAS	KOSTNADER	RESULTAT
Utfall 1997	82 000	146 000	168 000	-23 000 ¹
Prognos 1998	85 000	147 000	163 000	-16 000 ²
Budget 1999	88 000	171 500	193 000	-21 500

¹ 1997 täcktes underskottet med anslagsmedel.

² Anslagsmedel har tillförts för det beräknade underskottet för år 1998.

Avsikten är att återbetalningsverksamhetens administrationskostnader skall täckas av intäkter från avgifter. För att uppnå de ekonomiska målen för verksamheten höjs expeditionsavgiften inom återbetalningsverksamheten från den 1 januari 1999 vilket ger en resursförstärkning på 20 miljoner kronor. Kostnaderna för budgetåret 1999 beräknas till 193 miljoner kronor men endast 171,5 miljoner kronor förväntas inflyta. Detta beror på att en andel av låntagarna inte betalar sina avgifter. Dessa avgifter ligger som en utestående fordran. Kostnadsökningen 1999 beror i huvudsak på kostnader för systemanpassning. Regeringen planerar att skapa en mer långsiktig lösning av finansieringen av återbetalningsverksamheten i samband med den aviserade reformen inom studiestödssystemet år 2000.

Inkomster till CSN avseende uppläggningsavgifter, som redovisas på statsbudgetens inkomstsida under inkomsttitel 2552 Övriga offentligrättsliga avgifter beräknas till 88 miljoner kronor år 1999.

Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket har påpekat att myndigheten år 1997 överskred anslagsposten 2 (svux) under anslaget A3 Vuxenstudiestöd, utg. omr. 15. Regeringen har uppmärksammat frågan och beslutat att medel från 1997 års anslagssparande skall föras till anslagspost 2 (svux) för att täcka kreditutnyttjandet. Regeringen avser att noga följa utvecklingen.

Slutsatser

Regeringens satsning på utbildning har ökat arbetsbelastningen avsevärt för CSN. Under hösten år 1998 har handläggningssituationen trots detta varit god och de satsningar som gjorts under första halvåret 1998 har givit snabba resultat. Anslagsnivån för åren 1999, 2000 och 2001 är dock lägre och myndighetens resurser kan komma att behöva ses över återigen. Detta kommer i sådana fall att ske i samband med vårpropositionen 1999 efter det att den av regeringen tillsatta utredaren redovisat sina slutsatser och i samband med den aviserade reformen inom studiestödssystemet år 2000.

7 Nationella och internationella forskningsresurser

7.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar anslag till nationell och internationell forskning avseende medel för bl.a. forskningsråd, vissa forskningsinstitut, nationella forskningsbibliotek och europeiskt forskningssamarbete.

Utveckling och spridning av kunskap liksom en höjning av den allmänna kunskapsnivån i samhället prioriteras av regeringen. Utbyggnaden av den högre utbildningen är en förutsättning för att utnyttja den kunskap som genereras genom forskning och utvecklingsarbete. Grundforskning har en avgörande roll för att skapa den kunskapsbas av hög kvalitet och relevans som på olika sätt kan utnyttjas i samhället och förbättra människors livsvillkor.

De av riksdagen beslutade forskningspolitiska målen för forskningen och riktlinjerna för forskningspolitiken (prop. 1996/97:5, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 99) följs upp på en rad skilda sätt. Regeringen har givit myndigheterna i uppdrag att arbeta vidare med vissa centrala frågor såsom tvärvetenskap, jämställdhet, forskningens samhällsrelevans och nytta, forskningsinformation och att stimulera yngre forskare att i större utsträckning bidra till forskningens utveckling. Regeringen har också tillsatt parlamentariska utredningar för att belysa vissa särskilt viktiga frågor.

Pågående utredningar

Forskning 2000

Samtidigt som forskningsbehoven och möjligheterna ökar, skärps kraven på prioriteringar, profilering och samarbete. Samspelet mellan forskningen och samhället i övrigt blir en alltmer central fråga. Ett ökande internationellt forskningssamarbete och den snabba utvecklingen av informationstekniken är också förändringar som får stor betydelse för forskningen. Regeringen har mot denna bakgrund tillsatt en parlamentarisk kommitté med uppgift att göra en samlad översyn av den svenska forskningspolitiken (U 1997:09, dir. 1997:67). Kommittén har antagit benämningen *Forskning 2000*.

Uppdraget till *Forskning 2000* sammanfattas i direktiven i fem punkter. Utredningen skall

- analysera de svenska statliga forskningsinsatserna med utgångspunkt från samhällets behov och forskningens möjligheter,
- analysera ansvarsfördelningen mellan statsmakterna och myndigheterna, mellan myndigheterna och andra finansörer liksom mellan myndigheterna inbördes,
- lämna förslag till övergripande och långsiktig inriktning av de statliga forskningsinsatserna inför den planeringsperiod som inleds år 2000,
- lämna övergripande förslag rörande utformning av forskningsorganisation och ansvarsfördelning mellan berörda organ samt
- lämna förslag som främjar nära samverkan och ömsesidigt kunskapsutbyte mellan uni-

versitet och högskolor och samhällslivet i övrigt.

Forskning 2000 har genom tilläggsdirektiv i december 1997 (dir. 1997:1454) fått i uppdrag att följa upp hur de små och medelstora högskolorna utnyttjar tilldelade anslagsmedel samt föreslå kriterier för den framtida fördelningen av forskningsmedel.

Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 1 november 1998.

Forskningsetik

Med hänsyn till de forskningsetiska frågornas stora betydelse för forskning och samhälle och till den senaste tidens debatt i Sverige och i andra länder om konsekvenserna av utvecklingen inom cell- och molekylärbiologin har regeringen tillsatt en parlamentarisk kommitté för att utreda etiska frågor i forskningen (U 1997:11, dir. 1997:68). Kommittén skall analysera vilka etiska frågor som uppstår i forskningsprocessen och med denna utgångspunkt granska utbildningen i forskningsetik men också överväga andra åtgärder som kan öka medvetenheten om etiska frågor i forskningen. Kommittén skall analysera problematiken kring forskningsfusk och vetenskaplig oredlighet. Vidare skall kommittén se över det nuvarande systemet för forskningsetisk granskning och föreslå utformning av forskningsetisk granskning av sådana projekt som innefattar användning av personnummer. Utvecklingen i andra länder skall belysas och konsekvenser för Sverige av internationella konventioner skall beaktas. Uppdraget skall redovisas till regeringen den 1 februari 1999.

Bioteknik

Biotekniken utnyttjas redan i många olika sammanhang. Den väcker stora förväntningar för framtiden men också farhågor. En fortsatt snabb utveckling kan förutses och bioteknikens ekonomiska betydelse förväntas öka. Regeringen har tillsatt en parlamentarisk kommitté som skall lämna förslag till en övergripande svensk politik för tillämpningen av den moderna biotekniken (U 1998:01, dir. 1997:120). Kommittén skall studera bioteknikens möjligheter och risker i ett framtidsperspektiv. Kommittén skall bedöma Sveriges möjligheter när det gäller industriell utveckling inom bioteknikområdet och granska den nuvarande myndighetsorganisationen för tillsyn, tillståndsgivning och information. En viktig fråga är hur behovet av kunskap och dis-

kussion om etiska aspekter av biotekniken bättre skall kunna tillgodoses i framtiden. Utredningen skall arbeta öppet och bl.a. anordna debatter och "hearings". Uppdraget skall redovisas till regeringen den 1 juni år 2000.

Anslagsfrågor

Redan i budgetpropositionen för 1995/96 aviserades en besparing om 76 miljoner kronor för år 1998 avseende verksamhetsområdet Nationella och internationella forskningsresurser. Det angavs inte i propositionen hur besparingen skulle genomföras. I budgetpropositionen för 1997 aviserades en besparing om 150 miljoner kronor för år 1998 på resurserna för forskning. Av budgetpropositionen för 1997 framgår att besparingen främst avser deltagande i internationella forskningsorganisationer. Regeringen aviserade även en översyn av Sveriges deltagande i storskaligt internationellt forskningssamarbete. Direktiven för en kommitté med uppdrag att genomföra denna översyn beslutades i november 1996 (dir. 1996:91). Kommitténs betänkande presenterades i april 1997 (SOU 1997:69).

Riksdagen har, efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för 1998, beslutat om vissa besparingar på bl.a. resurserna för medlemskapen i internationella forskningsorganisationer samt för dyrbar vetenskaplig utrustning uppgående till ca 150 miljoner kronor. Av budgetpropositionen för 1998 framgår att av besparingen om 150 miljoner kronor bör 77 miljoner kronor avse resurserna för medlemskapen i de internationella organisationerna. Besparingen på de internationella forskningsresurserna (ca 45 miljoner kronor på Naturvetenskapliga forskningsrådets forskningsanslag och ca 17 miljoner kronor på anslaget för rymdforskning) har under budgetåret 1998 kompenserats och kommer likaså under budgetåret 1999 att kompenseras genom att ansvarig myndighet ges dispositionsrätt till anslags-sparande från det tidigare anslaget D 18. Europeisk forskningssamverkan. Vidare beslutades om en permanent minskning med 25 miljoner kronor av medlen för dyrbar vetenskaplig utrustning och högpresterande datorsystem. En omläggning av finansieringssystemet för denna utrustning innebär en temporär besparing.

Dessa åtgärder har gjort det möjligt att senarelägga effekterna av besparingarna till år 2000. Regeringen beräknar vidare att år 2001 återföra 21 miljoner kronor till anslaget för dyrbar veten-

skaplig utrustning. Återföringen finansieras inom utgiftsområdets ram. Regeringen avser att återkomma till riksdagen när det gäller hur besparingarna skall fördelas. Vid denna fördelning kommer förslagen från utredningen Forskning 2000 och från den särskilda arbetsgrupp inom departementet som utreder vissa frågor om hur universitetens och högskolornas resurser skall samordnas och utnyttjas effektivt, att beaktas.

Internationellt forskningssamarbete

Stora delar av den svenska forskningen bedrivs i internationellt samarbete. Merparten av detta sker genom att forskare på ad hoc-basis deltar i samarbetsprojekt med forskare i andra länder. Sverige deltar även i formaliserat samarbete inom en rad internationella forskningsorganisationer. Dessa organisationers verksamhet avser till största delen naturvetenskaplig och teknisk forskning och motiveras av forskningens komplexitet och av behovet av utrustning som är så dyrbar att ett enskilt land inte kan bära kostnaderna. Genom deltagandet i dessa organisationer ges svenska forskare möjlighet att delta i avancerad forskning inom främst fysik, men även biologi, kemi och teknik.

Bland dessa organisationer kan nämnas den europeiska kärnforskningsorganisationen CERN, som bedriver grundforskning inom högenergifysik. Sverige är även medlem i det europeiska sydobservatoriet ESO, som driver ett astronomiskt observatorium i Chile samt i den europeiska synkrotronljuskällan ESRF som ger fysiker, kemister och biologer möjlighet till grundläggande materialforskning. Medlemskapet i EMBL ger bl.a. möjlighet till deltagande i molekylärbiologiska utvecklingsprojekt. Sverige deltar även i rymdforskningssamarbetet inom den europeiska rymdforskningsorganisationen ESA.

Betydande resurser avsätts för deltagandet i dessa organisationer och det är angeläget att kontinuerligt pröva balansen mellan nationella forskningsresurser och medel för formaliserat internationellt samarbete. I syfte att öka möjligheterna till sådan prövning har de myndigheter som utgör nationella kontaktorgan fått i uppdrag att till regeringen lämna en bedömning av avvägningen mellan resurserna för deltagande i sådant forskningssamarbete och nationella åtaganden. Naturvetenskapliga forskningsrådet kommer under hösten att konsultera en bred krets av forskare för att få ett bättre underlag för sådana

avvägningar. Resultatet av dessa konsultationer kommer att rapporteras till regeringen.

Forskningssamarbete inom EU

Redan tidigt under 1950- och 1960-talen startade EU olika verksamheter på forskningsområdet, bl.a. genom inrättandet av unionens gemensamma forskningscentra. Forskningsbudgeten har sedan dess vuxit kontinuerligt. Metoden att samla olika forskningsaktiviteter i fleråriga ramprogram har dock endast funnits sedan mitten av 1980-talet och den tillämpades första gången konsekvent i det nu snart avslutade fjärde ramprogrammet. I och med Maastrichtfördraget vidgades också inriktningen av forskningssamarbetet utöver det ursprungliga syftet att stärka den vetenskapliga och tekniska grunden för den europeiska industrins konkurrenskraft.

Det svenska deltagandet har ökat kraftigt under det fjärde ramprogrammet jämfört med tidigare ramprogram. Sverige deltar i cirka 1500 projekt enbart inom de tematiskt inriktade programmen. I ungefär två tredjedelar av dessa deltar universitet och högskolor. Det svenska deltagandet, räknat i antalet projekt, är högst inom bioteknik och biomedicin, socio-ekonomisk forskning och inom området standard, mätning och provning. Budgetmässigt ligger för svensk del tyngdpunkten på informationsteknik, bioteknik samt jordbruk och fiske. En positiv trend är att de små och medelstora företagens deltagande ökar. Sveriges andel av budgeten till ramprogrammet uppgår till ca 2,5 procent av den totala budgeten för ramprogrammet om 13,215 miljarder ECU för fyra år, vilket motsvarar ca 700 miljoner kronor per år. Sverige beräknas få tillbaka ca 900-1000 miljoner kronor eller närmare 4 procent. Av detta går ca 400 miljoner kronor till universitet och högskolor, 200 miljoner kronor till institut, 170 miljoner kronor till stora företag och 130 miljoner kronor till små och medelstora företag.

Det fjärde ramprogrammet upphör med utgången av år 1998. Sedan år 1997 pågår förhandlingar om ett femte ramprogram för perioden 1999-2002. Vid rådsötet våren 1998 enades rådet om en gemensam ståndpunkt. Denna har beretts med parlamentet och förlikningsförhandlingar pågår. Målet är att rådet skall kunna fatta beslut om ramprogrammet under hösten 1998. Arbetet med delprogrammen pågår samtidigt. Också för dessa förhandlingar är målet att rådet skall kunna fatta beslut under hösten 1998 så att ramprogrammet skall kunna träda i kraft år 1999.

Parallellt pågår även förhandlingar om det femte ramprogrammet inom Euratom-samarbetet för samma period.

Det nya ramprogrammet avses bli mer probleminriktat jämfört med föregående program som var disciplin- eller sektorsinriktade. Det skiljer sig också från de tidigare ramprogrammen genom att antalet delprogram är avsevärt färre. De tematiska delprogrammen är indelade i nyckel-områden, generiska teknologier och infrastrukturåtgärder. Dessa är:

- Livskvalitet och bevarande av biologiska resurser,
- ett användarvänligt informationssamhälle,
- konkurrenskraftig och hållbar tillväxt samt
- energi, miljö och hållbar utveckling (i praktiken två program, ett för energi- och ett för miljöfrågor).

I arbetet med det femte ramprogrammet har vikten av förenklingar av de administrativa processerna samt kravet på ökad öppenhet betonats.

En särskild del av ramprogrammet ligger under Euratomavtalet och omfattar forskning dels kring termonukleär fusion, dels kring energisystem relaterade till nukleär fission. Verksamheten inom fusionsprogrammet utgör också EU:s bidrag till det stora projekt som påbörjats av EU, USA, Japan och Ryssland gemensamt med sikte på att undersöka möjligheterna att projektera och bygga en internationell försöksreaktor för fusion (ITER). Enligt det avtal som tidigare ingåtts mellan parterna skulle projekteringsfasen vara avslutad under år 1998 och ett beslut därefter kunna tas om att eventuellt gå vidare. Främst på grund av de mycket höga kostnader som är förknippade med projektet – storleksordningen 10 miljarder dollar har beräknats för att bygga anläggningen och driva den under en försöksperiod – har parterna under år 1998 kommit överens om att förlänga det nuvarande avtalet om projekteringsarbete med ytterligare tre år. Det blir alltså inte aktuellt att ta ställning till ITER-projektet förrän om ytterligare några år.

Inför förhandlingarna om femte ramprogrammet fastställde Sverige ett antal prioriterade områden. Bl.a. framhölls miljöområdet, särskilt frågor om global förändring, klimat och biologisk mångfald, men också energi, skogsforskning, landtransporter samt humaniora och samhällsvetenskap. Dessutom prioriterades särskilda

åtgärder för att förenkla de små och medelstora företagens deltagande i ramprogrammet.

I ministerrådets gemensamma ståndpunkt återfinns samtliga punkter som Sverige har framfört. Bl.a. bildas ett tematiskt program för miljö och energi, ett särskilt nyckelområde för global förändring, klimat och biologisk mångfald samt ett särskilt nyckelområde för humaniora och samhällsvetenskap. Skogsfrågorna och landtransportfrågorna synliggörs genom att kombineras med redan befintliga nyckelområden. Önskemålet att förenkla för de små och medelstora företagen är högt prioriterat av de flesta medlemsländerna.

Den nationella organisationen för EU-forskningssamarbetet bör förändras med anledning av den förändrade strukturen för det femte ramprogrammet. Programkommittéernas arbete kommer att handla mer om strategiska frågor och mindre om projektbedömningar. Därför bör regeringskansliet i högre grad än tidigare delta i programkommittéarbetet. Programkommittéledamöterna kommer att representera departement och myndigheter.

Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT) skall enligt sina stadgar bl.a. ge kompletteringsfinansiering för deltagande i EU:s fjärde ramprogram. Stiftelsen har fattat principbeslut om att endast inledningsvis ge kompletteringsfinansiering under det femte ramprogrammet och då endast till universitet och högskolor. Detta beslut får omedelbara konsekvenser för forskningsinstitutet och senare även för forskare vid universitet och högskolor. Beslutet har väckt starka negativa reaktioner från forskare, myndigheter och institut. Regeringen kommer att noga följa utvecklingen i denna fråga.

OECD

I mars 1998 anordnade OECD med svenskt värdskap en konferens som behandlade samspelet mellan forskningen/forskarsamhället och beslutsfattarna. Diskussion och redovisning byggdes upp kring tre teman av global betydelse. Dessa var biologisk mångfald, markanvändning och livsmedelsproduktion samt utnyttjandet av havsresurserna. Denna konferens kan utgöra början på en positiv utveckling där OECD i ökad utsträckning verkar för att främja internationellt forskningssamarbete kring globala frågor som har stor social betydelse. Regeringen kommer att aktivt arbeta för en sådan inriktning av det kommande arbetet.

Nordiskt forskningssamarbete

Inom ramen för det Nordiska ministerrådet pågår ett arbete som syftar till att medlemsländerna skall besluta om en långsiktig forskningspolitisk strategi. Strategin kommer att innefatta former för initiering, prioritering och beslut om nya tidsbegränsade program med tyngdpunkt på tvärvetenskapligt och sektors-övergripande forskningssamarbete. Vidare kommer strategin sannolikt att innehålla utvecklade och nya modeller för kvalitetssäkring och evaluering samt finansiering av forskningsprojekten, liksom en reglering av ansvarsförhållandena mellan de olika aktörerna inom den nordiska forskningssektorn. Beslut om den nordiska forskningspolitiska strategin kommer att fattas under år 1998.

Forskningsstiftelserna

Under åren 1993 och 1994 bildades sammanlagt elva stiftelser med de tidigare löntagarfondsmedlen som kapital. I samband därmed donerades också medel till Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond för att främja kulturvetenskaplig forskning. Av stiftelserna har sju till ändamål att främja forskning och därtill anknytande verksamhet. Två s.k. stiftelsehögskolor inrättades, nämligen Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping. Vidare inrättades Stiftelsen framtidens kultur och Stiftelsen Innovationscentrum.

Vid utformningen av stiftelseförordnandena eftersträvades en ordning som skulle säkerställa att riksdag och regering inte fick någon kontroll över stiftelsekapitalet. Den dåvarande socialdemokratiska oppositionen motsatte sig stiftelsebildningen och anförde bl.a. att medlen borde hanteras i sådana former att offentlig insyn i verksamheten och påverkan från statsmakternas sida var möjlig.

På grundval av propositionen Statliga stiftelser (prop. 1996/97:22, bet. 1996/97:LU2, rskr. 1996/97:62) antog riksdagen en ändring av stiftelselagen (1994:1220). Denna ändring av lagen ger regeringen möjlighet att ändra stadgar - dock ej vad gäller ändamålet - för av staten inrättade stiftelser (6 kap. 4 a§). Med stöd av denna bestämmelse i stiftelselagen beslutade regeringen att ändra stadgarna för forskningsstiftelserna så att styrelserna i fortsättningen utses av regeringen. Ändringarna syftade till att möjliggöra ett demokratiskt inflytande över forskningsstiftel-

serna. Detta skulle i sin tur öka förutsättningarna för ett närmare samarbete mellan stiftelser, forskningsråd och sektorsorgan samt universitet och högskolor.

De samlade tillgångarna för Stiftelsen för strategisk forskning, Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling, Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning, Stiftelsen för vård- och allergiforskning samt Riksbankens Jubileumsfond (kulturvetenskapliga donationen) uppgår i dag till ca 25 miljarder kronor.

Tillkomsten av forskningsstiftelserna och deras ändamål och verksamhet har bidragit till att finansieringen av forskningen i Sverige i alltför hög grad är uppdelad på olika aktörer. Detta resulterar i överlapp i finansieringen, oklar ansvarsfördelning och svåröverskådlighet. Möjligheterna att driva en forskningspolitik med ett rationellt utnyttjande av nationens samlade resurser tas ej tillvara.

Tekniskt forskningsinstitut i Göteborg

I den forskningspolitiska propositionen Forskning och samhälle (prop. 1996/97:5) har regeringen redovisat skälen för att inrätta ett tekniskt forskningsinstitut i Göteborg. Den modell som med framgång prövats i Tyskland vid Fraunhoferinstitut och liknande institut i andra länder kan tjäna som förebild för institutet. Modellen innebär bl.a. att institutet huvudsakligen skall ägna sig åt uppdragsforskning men även ta emot uppdrag att utveckla nya produkter och processer, från idé till färdig prototyp. Verksamheten skall i ett rikstäckande perspektiv komplettera andra existerande satsningar vid industriforskningsinstitut och vid universitet och högskolor.

I budgetpropositionen för år 1997 (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:FiU11, rskr. 1996/97:49) med förslag till tilläggsbudget för budgetåret 1995/96 anmälde regeringen sin avsikt att utreda möjligheterna att inrätta ett tekniskt forskningsinstitut i Göteborg. Riksdagen beslutade att en engångssumma på 100 miljoner kronor skulle ställas till förfogande, varav 50 miljoner kronor anvisades på tilläggsbudget och 50 miljoner kronor skulle användas av redan anvisade medel budgetåret 1995/96 under anslaget C 45. Vissa särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. Utredningen antog namnet Utredningen om ett tekniskt forskningsinstitut i Göteborg och överlämnade i mars 1997 sitt be-

tänkande Ett tekniskt forskningsinstitut i Göteborg (SOU 1997:37) till regeringen.

Riksdagen beslutade med anledning av budgetpropositionen för 1998 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) att inrätta ett tekniskt forskningsinstitut i Göteborg med inriktning mot mikroelektronikbaserade system. Regeringen anförde i propositionen att principen bör vara att institutet erhåller statlig basfinansiering, men att den huvudsakliga finansieringen efter ett inledande uppbyggnadsskede, bör utgöras av uppdragsforskning och utvecklingsarbete med medel från näringslivet. En utgångspunkt är att de 100 miljoner kronor som staten engångsvis ställt till förfogande skall användas under hela uppbyggnadsskedet för investeringar och initiala driftkostnader. En organisationskommitté tillsattes för att förbereda institutet och dess verksamhet.

Organisationskommittén lämnade den 1 februari 1998 sitt förslag till regeringen angående associationsform, budget för verksamheten fram till dess att forskningsinstitutet etableras samt en investeringsplan för budgetåren 1998–2000. Kommittén föreslog att verksamheten skall organiseras i ett av staten inledningsvis helägt aktiebolag. Enligt kommittén är de starkaste skälen för denna bedömning nödvändigheten att skapa förutsättningar för ett nära och förtroendefullt samarbete med främst de mindre och medelstora företagen samt att på sikt få till stånd ett djupare engagemang från näringslivets sida genom ett direkt delägarskap i institutet. Regeringen delar organisationskommitténs bedömning. Denna kommer till uttryck i propositionen Nya högskolor m.m. (prop. 1997/98:114). Med anledning av propositionen beslutade riksdagen att godkänna att regeringen använder medel som har anslagits för ett tekniskt forskningsinstitut i Göteborg till att bilda ett aktiebolag inom vilket institutets verksamhet skall bedrivas (bet. 1997/98:UbU17, rskr. 1997/98:271). Aktiebolaget är nu under bildande. Av propositionen framgår att regeringen anser att staten bör bära huvuddelen av kostnaderna i uppbyggnadsskedet av verksamheten och att näringslivet på sikt bör vara majoritetsägare i bolaget. Verksamheten kommer att utvärderas efter uppbyggnadsskedet.

7.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1997	Anslag 1998 ¹	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
1 713	2 220	2 374	2 218	2 340	2 337

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

Sammanfattande kommentarer till verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Verksamheten inom forskningsområdet utvecklas enligt de målsättningar och riktlinjer som har fastställts.

Besparingarna inom forskningsrådets verksamhet under innevarande budgetår har i huvudsak kunnat kompenseras genom en förbättrad samverkan mellan råd och forskningsstiftelser. Forskningssystemet har tillförts ytterligare resurser genom forskningsstiftelsernas verksamhet.

Större förändringar

De av riksdagen beslutade målen för forskningen och riktlinjerna för forskningspolitiken följs upp på olika sätt. Regeringen har bl.a. tillsatt parlamentariska utredningar för att belysa vissa särskilt viktiga frågor samt givit myndigheterna i uppdrag att arbeta med olika centrala forskningspolitiska frågor.

Prioriteringar för år 1999

Satsningen på forskning och utveckling fortsätter för att bidra till en hög kunskaps- och kompetensnivå i samhället. De offentliga forskningsresurserna skall utnyttjas effektivt, bl.a. genom en ökad samverkan mellan forskningsfinansiärer samt en kontinuerlig avvägning mellan internationella och nationella forskningsresurser.

7.3 Resultatinformation

Forskningsrådets, Forskningsrådsnämndens (FRN) och Rymdstyrelsens del av de effektmål som tidigare redovisats är att forskningen skall

- vara av högsta vetenskapliga kvalitet,
- utgöra bas för kompetensuppbyggnad, kunskapsöverföring och tillämpningar i samhället och därigenom främja kulturell, social och ekonomisk utveckling,
- bidra till samhällets omställning mot en hållbar utveckling,
- bidra till en hög utbildningsnivå och kritiskt tänkande samt
- stödja det internationella samarbetet och bidra till lösningar av globala problem.

Råden skall även främja jämställdhet mellan kvinnor och män samt verka för att information om forskning och forskningsresultat sprids. Råden skall utvärdera den forskning till vilken de har fördelat medel och därvid särskilt bedöma forskningens kvalitet och dess relevans för samhället och forskningens utveckling. Råden skall också undersöka vilka forskningsbehov som är angelägna inom olika samhällsområden, redovisa resultaten av dessa undersökningar samt ta initiativ till och främja forskning som behövs för att tillgodose sådana behov.

FRN har till uppgift att ta initiativ till och stödja forskning främst inom områden som är angelägna från samhällets synpunkt, vilket ofta innebär ett tvärvetenskapligt angreppssätt, samt främja information om forskning och forskningens roll i samhället. FRN skall även främja jämställdhets, kvinno- och genusforskning.

Rymdstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för frågor som gäller den svenska rymd- och fjärranalysverksamheten, särskilt för forskning och utveckling. Rymdstyrelsens övergripande mål är att bidra till utvecklingen av svensk rymdforskning och näringsverksamhet på högsta internationella nivå.

Resultatbedömning och slutsatser

För budgetåret 1997 infördes vissa nya verksamhetsmål för forskningsråden, FRN och Rymdstyrelsen inom verksamhetsområdet Nationella och internationella forskningsresurser. Myndigheterna skall t.ex. ägna ökad uppmärksamhet åt forskningens samhällsrelevans samt stödja forskning som är strategisk för såväl forskningens utveckling som samhällets behov. Myndigheterna skall även stödja tvärvetenskaplig forskning, både över ämnes- och sektorsgränser. Myndigheterna

skall sedan tidigare prioritera förnyelsen inom forskningen, rikta särskild uppmärksamhet mot den internationella anknytningen, öka antalet internationella utvärderingar av svensk forskning, förstärka informationen om forskning och forskningsresultat samt verka för jämställdhet vid granskning av ansökningar om och fördelning av forskningsmedel.

Regeringen gjorde i budgetpropositionen för 1998 bedömningen att myndigheternas resultatredovisningar kan vidareutvecklas. I regleringsbrevet för år 1998 uppdrog regeringen åt myndigheterna att eftersträva att de kvantitativa delarna av resultatredovisningen utformas utifrån en, mellan myndigheterna överenskommen, enhetlig redovisningsmodell. Myndigheterna har i april 1998 redovisat vilka åtgärder som har vidtagits för att åstadkomma en sådan redovisningsmodell. Resultatet av arbetet skall tillämpas i myndigheternas årsredovisningar för år 1998. Av myndigheternas redovisning av vidtagna åtgärder framgår att de har tagit fram en enhetlig modell för några av rådets kärnområden, nämligen bidrag till forskningsprojekt och tjänster. De områden som har valts ut täcker, enligt myndigheterna, in en betydande del av rådets anslagsmedel. Regeringen ser positivt på resultatet av myndigheternas arbete och kommer att följa upp hur den framtagna modellen kommer att användas i årsredovisningarna avseende år 1998. Med den modell för resultatredovisning som myndigheterna beskriver ökar förutsättningarna för överblick och jämförelser mellan dem.

Nedan följer en sammanfattande redovisning av forskningsrådets, FRN:s och Rymdstyrelsens redovisningar utifrån verksamhetsmålen för budgetåret 1997.

Vetenskaplig kvalitet och utvärderingar av forskning

En viktig kontroll av den svenska forskningens vetenskapliga kvalitet sker genom rådets kontinuerliga utvärderingar av forskning. Under år 1997 har t.ex. FRN gjort en utvärdering av försöksverksamheten med stöd till forskarskolor. Vidare har en utvärdering inletts av FRN:s stöd och initiering av kvinno- och jämställdhetsforskning/genusforskning. HSFR har för perioden 1993–1997 följt ett fastställt utvärderingsprogram för pedagogik, litteraturvetenskap, kulturgeografi och nordiska språk. MFR har i samverkan med andra forskningsfinansiärer genomfört en internationell utvärdering av epidemiologi,

vilken slutfördes under år 1997. En internationell utvärdering av området hjärt- och kärlsjukdomar pågår.

Under år 1997 genomförde NFR sex internationella utvärderingar, varav två behandlade nationella forskningsanläggningar. Verksamheten vid dessa anläggningar ansågs vara av hög internationell kvalitet men några aspekter av organisatorisk karaktär bör enligt utvärderingen förbättras. De fyra övriga utvärderingarna behandlade ämnesområdena mineralogi, fusionsforskning, analytisk kemi samt plasma- och rymdfysik (tillsammans med Rymdstyrelsen). Under år 1997 utvärderade TFR sina arbets- och anslagsformer med hjälp av internationella experter. En utvärdering av datavetenskap har initierats och kommer att utföras under år 1998. Rymdstyrelsen gör dessutom en årlig granskning av det nationella rymdforskningsprogrammet i samband med granskningen av ansökningarna.

Samtliga myndigheter har under senare år intensifierat arbetet med utvärderingar av olika forskningsområden. Utvärderingarna, där internationell expertis ofta anlitas, utgör en god grund för att bedöma kvalitén i den svenska forskningen, dess styrka och svagheter, samtidigt som strukturella problem ofta uppmärksammas. Det har bl.a. gällt vissa brister i forskarrörlighet och förnyelse av forskningen. Statistik som rör publicering och citering av vetenskapliga artiklar är ett annat mått som kan användas för att bedöma den svenska forskningen i ett internationellt jämförande perspektiv. Publiceringen i internationellt erkända tidskrifter och andelen artiklar som publiceras tillsammans med forskare vid andra högskolor i landet och i utlandet, inte minst EU, har ökat starkt inom många områden. Sammantaget visar utvärderingar och publiceringsstatistik att den svenska forskningen ligger vid forskningsfronten inom många ämnesområden.

Förnyelse inom forskningen

Myndigheterna skall prioritera förnyelsen inom forskningen samt bidra till ökat samarbete mellan forskare, ökad rörlighet av forskare mellan institutioner och lärosäten samt prioritera stödet till yngre forskare. Myndigheterna redovisar olika exempel på förnyelsearbete. FRN och råden har enats om att successivt öka andelen eget projektstöd till unga forskare och stimulera uppbyggnaden av nationella och internationella nätverk. Myndigheterna främjar också ökad internationell rörlighet för forskare genom ut-

bytesavtal med andra länder, bidrag för forskning i utlandet, resebidrag, postdoktorstipendier och bidrag till metodikstudier för doktorander. Myndigheternas insatser för förnyelse av forskningen sker även genom stöd till forskarrekruteringen och genom bidrag till nya forskare eller nya projektinriktningar.

I syfte att stärka forskningens förnyelse uppdrog regeringen åt forskningsråden inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde och Rymdstyrelsen att, i samråd med Socialvetenskapliga forskningsrådet och Skogs- och Jordbrukets forskningsråd, utarbeta ett samlat program för ökat stöd till yngre forskare. Uppdraget har redovisats till regeringen.

I sin rapport konstaterar forskningsråden att en betydande del av forskningen vid universitet och högskolor i sin praktiska del utförs av yngre forskare. Enligt forskningsråden är de yngre forskarna ofta medsökande vid ansökningar till råden om projektstöd, men de ansöker inte själva i lika hög grad. Den forskningspolitiska målsättningen är att yngre forskare i högre utsträckning bör ges en egen ställning och ett eget ansvar i forskningsprocessen.

Forskningsråden har ett flertal olika sätt att stödja yngre forskare, t.ex. anställningar och projektstöd. Råden föreslår att andelen bidrag till yngre forskare skall öka, liksom olika åtgärder för att främja rörlighet och internationell anknytning. Anställningar som forskare och forskarasistent har blivit mer attraktiva som rekrytering till en fortsatt forskarkarriär. Forskningsråden föreslår en ändring av regelverket för anställningar som forskare och forskarasistent vid forskningsråden så att dessa i ökad utsträckning kan tillfalla yngre forskare.

Regeringens bedömning är att svensk forskning generellt har god kvalitet men uppvisar vissa brister i vetenskaplig förnyelse. Etablerade forskningsinriktningar tenderar att dominera, eftersom yngre forskare har svårt att erhålla finansiering för egna projekt med nyskapande inriktning. En relativt låg geografisk rörlighet hos de akademiska forskarna minskar även förutsättningarna för kreativa möten mellan olika projekt och forskningsfält. För att stärka den nyskapande forskningen och underlätta etableringen av nya forskningsinriktningar är det angeläget att forskningsråden ökar andelen bidrag som yngre forskare självständigt ansvarar för. Enligt regeringens mening bör detta kombineras med åtgärder som främjar såväl den internationella som den nationella rörligheten.

En viktig förutsättning för att yngre forskare skall kunna etablera självständig forskning är möjligheten att erhålla en anställning. Anställning som forskarassistent utgör en viktig komponent i forskarkarriären genom att den ger just yngre forskare en möjlighet till självständig verksamhet. Enligt högskoleförordningen (1993:100) bör den som har avlagt doktorsexamen eller motsvarande utländsk examen högst fem år före ansökningstidens utgång i första hand komma i fråga för anställning som forskarassistent. Anställning som forskarassistent vid forskningsråden regleras enligt förordningen (1986:364) om tjänster vid forskningsråd. Denna förordning hänvisar till vad som föreskrivs i högskoleförordningen om anställning av forskarassistenter. Med beaktande av forskningsrådets särskilda ansvar för att identifiera och bygga upp forskning inom nya områden torde det vara möjligt för forskningsråden att medverka till att forskare som nyligen disputerat i högre utsträckning än för närvarande får dessa anställningar.

Forskningens samhällsrelevans och nyttiggörande

Under senare år har begreppet relevans i forskningen fått ökad tyngd i de forskningpolitiska bedömningarna. Resultaten av forskningen, oavsett dess ursprungliga syfte, bör i större utsträckning kunna nyttiggöras. I forskningspropositionen *Forskning och samhälle* (prop. 1996/97:5), redovisade regeringen de allmänna riktlinjer som skall gälla för bl.a. forskningens samhällsrelevans och nytta.

FRN, forskningsråden inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde och Rymdstyrelsen fick i uppdrag att redovisa vilka kriterier för samhällsrelevans som de tillämpar och hur dessa beaktas, samt redovisa vilka åtgärder som vidtagits med anledning av de riktlinjer som riksdagen beslutat när det gäller att forskningspolitikens inriktning skall svara mot behoven i samhället och att forskningen skall komma till nytta. Uppdraget redovisades i april 1998.

De forskningsfinansierande myndigheterna inom verksamhetsområdet har olika förutsättningar och perspektiv på frågan om samhällsrelevans. Inslaget av forskning som kommer till direkt nytta varierar liksom på vilken sikt detta sker. Inslaget av prövning ur avnämarsynvinkel vid tillkomsten av nya forskningsprojekt varierar också.

Forskning finansierad av HSFR skapar kulturella värden och sociala kunskapsvärden men är i mindre grad "externt efterfrågad". FRN å

andra sidan arbetar enligt sina instruktioner med samhällsfrågor och ny forskning tillkommer ofta i samspel med samhällsrepresentanter. NFR hävdar starkt ett ansvar för obundet kunskapsökande, men har samtidigt fört en dialog med företrädare för olika industrisektorer om kunskapsbehov på en övergripande nivå och har t. ex. som programansvarig myndighet för EU:s bioteknikprogram en inblick i industriell forskning på området. Det anslag som Rymdstyrelsen har under utgiftsområde 16, används också för grundforskning men i och med myndighetens vidare roll och rymdforskningens högteknologiska innehåll finns möjligheter till kunskapsutnyttjande på kortare sikt. MFR och TFR utvecklar och utnyttjar en bred bas av kunskap genererad genom grundforskning för att svara på frågor inom vissa bestämda samhällsområden. Den kliniska delen av medicinsk forskning ligger mycket nära ett direkt nyttiggörande av forskningsresultat. TFR prövar den industriella relevansen hos forskning som finansieras och har ambitionen att i viss mån omfördela forskningsmedel för en bättre anpassning till samhällets behov.

Forskningen är samhällsrelevant genom att den tillför ett värde av betydelse för samhället i stort. Detta värde är beroende av forskningens kvalitet men också av forskarnas förmåga att informera om sin forskning. Överföring av kunskap genom forskningsinformation är ett viktigt sätt att nyttiggöra forskning. Kunskapsöverföring sker också när doktorander och forskare deltar i forskningsprojekt som är gemensamma för högskola och näringsliv. Denna form av kunskapsöverföring är väl så viktig för nyttiggörandet av forskning.

Tvårvetenskaplig forskning

Samhällsfrågornas komplexitet kräver ofta ett tvärvetenskapligt och flerdisciplinärt angreppssätt. FRN som enligt sin instruktion skall beakta behovet av tvär- och mångvetenskaplig forskning, arbetar med temaområden som t.ex. "individ – samhälle – hälsa" och "teknik – informationskultur – samhälle". HSFR har initierat gränsöverskridande program som *Forskning om Europa och Kultur och samhälle i Väst- och Centralasien*. MFR stödjer en rad områden av tvärvetenskaplig karaktär och har tillsammans med Socialvetenskapliga forskningsrådet och Folkhälsoinstitutet utarbetat ett nationellt forskningsprogram kring ojämlikhet i hälsa. NFR har, i samarbete med TFR och Knut och

Alice Wallenbergs stiftelse, ett program för interaktion mellan matematik, naturvetenskap och teknik. Rådet har också inrättat särskilda insatsområden för att stimulera samarbete i gränsområden. TFR har en särskild beredningsgrupp för gränsöverskridande forskning. Även materialforskning, medicinsk teknik och mekatronik (mekanik plus elektronik) nämns som tvärvetenskapliga områden. Rymdstyrelsen redovisar som exempel på tvärvetenskapliga projekt forskning under mikrogravitation. Medicinska mätningar på ryska kosmonauter före och efter lång vistelse i tyngdlöst tillstånd har även andra tillämpningar inom sjukvården.

Forskningsmyndigheterna har en samverkansgrupp (SFS 1996:1579) där, förutom myndigheterna inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde, även Skogs- och jordbrukets forskningsråd och Socialvetenskapliga forskningsrådet ingår. Myndigheterna skall genom samverkansgruppen främja och samordna sin forskningsstödande verksamhet bl. a. när det gäller tvärvetenskaplig forskning. Samverkansgruppens arbete kommer att utvärderas efter tre år.

Jämställdhet

FRN fick ett regeringsuppdrag år 1990 att stödja kvinno- och jämställdhetsforskning och har genom ett systematiskt arbete under de efterföljande åren lagt en viktig grund för att utveckla forskning utifrån ett genusperspektiv. Detta har resulterat i bl.a. att den vetenskapliga kompetensen inom området successivt byggs upp vid universitet och högskolor. HSFR försöker medvetet öka andelen kvinnor som får projektstöd. Genusperspektivet har stor relevans inom många av HSFR:s discipliner.

MFR gör stora ansträngningar att finna kvinnliga sakkunniga vid bedömning av ansökningar till rådets forskartjänster. Rådet har inhämtat uppgifter från berörda fakulteter om kvinnliga forskare med docentkompetens som bildar en kunskapsbank vid nytillsättning i prioriteringskommittéer och vid sakkunniguppdrag. En förbättrad uppföljning av granskningsarbetet i kommittéerna och en översyn av värderingskriterierna för bl.a. kompetensbegreppet har ingått i jämställdhetsarbetet. Av NFR:s redovisning framgår att de flesta tjänsterna inom ett riktat jämställdhetsprogram med professorer och forskarassistenttjänster för underrepresenterat kön nu är tillsatta. Det finns även ett riktat postdoktorprogram för kvinnor. NFR bedömer att

förhållandet att en låg andel kvinnor forskar inom naturvetenskap och matematik måste ägnas ökad uppmärksamhet. Under perioden 1993–1997 har andelen kvinnor som sökt projektbidrag hos TFR ökat från fyra procent till tio procent och beviljandegraden är nu något större för kvinnor än för män. Rymdstyrelsen är uppmärksam på att det kvinnliga deltagandet i verksamheten är relativt litet och bör öka. Ca tio procent av anställningarna som helt eller delvis finansieras av Rymdstyrelsen innehas av kvinnor.

Regeringen kan konstatera att det fortfarande finns brister när det gäller jämställdhet i forskningen. Genom den i föregående avsnitt nämnda samverkansgruppen skall forskningsmyndigheterna även verka för ett ökat medvetande om genusperspektiv i forskningen och insatser för jämställdhet. Samverkansgruppen har under år 1997 utarbetat handlingsplaner med aktiviteter och mål för de tre områdena tvärvetenskap, genusforskning och jämställdhet.

Under den tid som samverkansgruppen har funnits har den varit pådrivande för myndigheternas arbete med tvärvetenskap, genusforskning och jämställdhet. Att identifiera och synliggöra dessa verksamhetsområden är ett långsiktigt arbete som kräver uthållighet, övertygelse och särskilda initiativ. När det gäller genusforskning saknas enhetliga och tydliga kriterier. Det är därför viktigt att diskutera begreppet genusforskning och dess tillämpningar inom olika discipliner och forskningsområden. Samverkansgruppen har en central roll i detta arbete.

Internationell anknytning

Flera av myndigheternas arbete är starkt kopplat till internationella samarbetsprojekt, internationella organisationer och EU:s ramprogram för forskning och utveckling. Bland övrig internationell verksamhet märks bl.a. utbytesavtal med andra länder samt anslag för gästprofessorer.

Regeringen kan utifrån myndigheternas redovisningar konstatera att den svenska forskningen överlag är starkt internationell till sin karaktär och kvalitetsbedömningen sker i internationell belysning. Därmed har den nationella forskningen en god internationell anknytning. Genom deltagandet i internationella forskningsorganisationer ges svenska forskare dessutom möjlighet att delta i forskning som är alltför komplex eller kostsam för ett enskilt land.

Forskningsinformation

Myndigheterna skall förstärka informationen om forskning och forskningsresultat. FRN har en i det svenska forskningssystemet särskild uppgift att genom forskningsinformationsinsatser på nationell nivå främja kontakterna mellan forskarna och allmänheten, bl.a. genom att stimulera forskares medverkan i samhällsdebatten. HSFR har sedan år 1996 inrättat ett särskilt utskott för att planera den löpande informationsverksamheten. Utskottet ska konkret svara för information riktad till allmänhet och särskilda grupper utanför vetenskapssamhället.

MFR ägnar för närvarande särskild uppmärksamhet åt kommunikation och information via Internet samt åt att förstärka kommunikationen med forskarna. NFR redovisar att en verksamhet, med forskningsattachéer inom olika ämnesområden påbörjats med syfte att öka forskningens kontaktyta mot samhället. NFR, TFR och NUTEK har tillsammans utvecklat en projekt-databas (CRIS) på Internet. TFR:s informationsinsatser riktar sig både till forskarsamhället i form av ansökningsinformation och en hemsida med för forskarna relevant information men också information i mer populärvetenskaplig form till allmänheten.

Rymdstyrelsen planerar ett ökat deltagande i vetenskapsfestivaler och liknande arrangemang som når en bred publik. Rymdstyrelsens hemsidor på Internet ger en allmän överblick över verksamheten och skall kompletteras med lättförståeliga beskrivningar av de forskningsprojekt som Rymdstyrelsen stöder.

Regeringen har i olika sammanhang betonat vikten av att forskningsinformationen förbättras. Regeringen uppdrog i regleringsbrevet för år 1997 till forskningsråden och Rymdstyrelsen att i samråd med FRN utarbeta en strategi för hur forskningsinformationsfrågorna skall bedrivas. Uppdraget redovisades i mars 1998.

Regeringen anser att flera av myndigheterna har tagit initiativ som bör utvärderas och lyftas fram som goda exempel om satsningarna visar sig framgångsrika. Det finns emellertid fortfarande behov av att vidareutveckla insatserna för forskningsinformation mot bredare målgrupper, t.ex. inom delar av det tekniska området.

Nationella forskningsbibliotek

Utbildningsdepartementet ansvarar för de två huvudmyndigheter, Kungl. biblioteket (KB) och

Arkivet för ljud och bild (ALB), som ombesörjer tillvaratagandet av de pliktexemplar, som enligt lagen (1993:1392) om pliktexemplar av dokument, måste lämnas för bevarande. Materialet skall sedan kunna tillhandahållas för forskning och studier.

I bibliotekslagen (1996:1596) anges de mål som finns för biblioteksverksamheten. Lagen syftar främst till att garantera avgiftsfria boklån och ett väl fungerande nationellt nätverk som binder ihop högskolebibliotek, forskningsbibliotek, länsbibliotek, länecentraler samt folk- och skolbibliotek.

KB är Sveriges nationalbibliotek och har en viktig roll i svensk bibliotekspolitik. KB stödjer svenskt biblioteksväsende med centrala insatser inte minst genom satsningar på ansvarsbibliotek och utvecklandet av det nationella biblioteksdatassystemet LIBRIS.

LIBRIS är från början de svenska forskningsbibliotekens gemensamma datasystem. Under en treårsperiod har regeringen tilldelat KB ca 27 miljoner kronor för att utveckla LIBRIS till en bred nationell informationsresurs i modern teknisk miljö. Numera innehåller LIBRIS inte bara uppgifter om forskningsbibliotekens bok- och tidskriftsbestånd, utan också beståndsuppgifter från folkbibliotek. KB kommer att fortsätta registrera beståndsuppgifter från länecentraler, länsbibliotek och folkbibliotek i LIBRIS. LIBRIS är också gratis tillgängligt för alla över Internet.

Utvecklingen av LIBRIS är ett moment i regeringens strävan att tillgängliggöra, underlätta och effektivisera lokalisering och förmedling av litteratur, inte bara tryckt sådan, till alla intresserade låntagare. Regeringens satsningar på kunskapslyft och utbildning på alla nivåer har medfört ett ökat behov av ett väl fungerande nationellt bibliotekssamarbete men också ökade krav på resurser till framför allt forskningsbiblioteken

Antalet användare av och antalet sökningar i LIBRIS har ökat, inte bara genom att nya bibliotek anslutit sitt bokbestånd till databasen utan också att antalet användare har ökat. Regeringens satsning på utbyggnaden av den högre utbildningen, på ökad distansutbildning och på forskning vid de mindre och medelstora högskolorna har medfört att trycket på forskningsbiblioteken, men också på folkbiblioteken ökat.

Enligt regeringens bedömning behöver forskningsbibliotekens resurser ytterligare förstärkas. Ett led i detta är KB:s just inledda arbete med central upphandling av databaser. En annan åt-

gärd är att synliggöra forskningsbibliotekens kostnader i ett lärosätes infrastruktur. Frågan om forskningsbibliotekens resurser bereds för närvarande inom Utbildningsdepartementet.

EU/FoU-rådet

EU/FoU-rådets övergripande mål är att svara för samordning inom landet av det samarbete mellan Sverige och EU som avser forskning och teknisk utveckling. Rådet skall vara ett nationellt kontaktorgan för samarbetet. Måluppfyllelsen har varit god då rådets verksamhet, särskilt inom informations-, rådgivnings- och samordningsområdet, har bidragit till att förbättra förutsättningarna för ett starkt svenskt deltagande i EU:s ramprogram för FoU. Den sammanställning rådet har genomfört under året visar att det svenska deltagandet har ökat jämfört med föregående år, vilket tidigare redovisats (se avsnitt 7.1).

En av rådets väsentligaste prestationer är att informationsverksamheten har ökat i omfattning. Antalet prenumerationer på nyhetstidningen EU/FoU Inside har ökat från 900 till drygt 3 000, bl.a. tack vare att nyhetstidningen nu erhålls gratis till skillnad mot föregående år. Från hösten 1997 har ett elektroniskt nyhetsbrev skickats ut även till forskare vid företag och organisationer. Behovet av att få information om det pågående arbetet med femte ramprogrammet har ökat kraftigt under år 1997. Rådet har i samverkan med Utbildningsdepartementet på olika sätt informerat svenska intressenter om det kommande ramprogrammet.

Institutet för Rymdfysik (IRF)

Institutets för rymdfysik (IRF) uppgift är att bedriva och främja forskning, utbildning och utvecklingsarbete samt bedriva mät- och registreringsverksamhet, främst inom området rymdfysik. Vidare skall IRF inom sitt verksamhetsområde medverka vid forskarutbildning som anordnas bl.a. vid universiteten i Uppsala och Umeå. En internationell utvärdering av svensk plasma- och rymdfysik genomfördes på uppdrag av NFR och Rymdstyrelsen under våren 1997. Utvärderingen gav en mycket positiv bild av IRF:s forskningsverksamhet. Atmosfärfysikprogrammet är den mest expansiva verksamheten vid IRF och omfattar ett tiotal, mestadels yngre,

forskare som stöds med medel från Miljö- och rymdforskningsinstitutet (MRI) i Kiruna.

Polarforskningssekretariatet

Polarforskningssekretariatets främsta uppgift är att främja och samordna svensk polarforskning på hög internationell nivå. Polarforskningssekretariatet planerar och genomför expeditioner till polarområdena och bevakar den internationella utvecklingen på området. Polarforskningssekretariatet är även tillståndsmyndighet för svenskers vistelse och verksamhet i Antarktis.

Expeditioner till polartrakterna kräver flera år av planering och efterarbete. Polarforskningssekretariatet har under budgetåret arbetat med ett flertal expeditioner i olika faser. Ett antal expeditioner har genomförts till både Arktis och Antarktis. För första gången genomfördes år 1997 en kulturvetenskaplig expedition till Arktis med projekt inom bl.a. arkeologi, antropologi och vetenskapshistoria. I nordiskt samarbete genomfördes åren 1996/97 och 1997/98 svenska expeditioner till Antarktis med norsk och svensk logistik.

Under den kommande femårsperioden planeras bl.a. expeditioner till Arktis med inriktning mot tundrans ekologi, geologi och kulturvetenskap. I Antarktis planeras bl.a. deltagande i ett europeiskt djupborrningssamarbete som syftar till ökad kunskap om klimatutvecklingen. Regeringen anser att Polarforskningssekretariatets verksamhet fungerat väl då forskningsplanering och logistik givit svenska forskare möjlighet att på ett kostnadseffektivt sätt bedriva forskning i polartrakterna.

Särskilda avrapporteringar

Inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningsområdena finns relativt många ämnen där utbildning, forskning och forskarutbildning är av förhållandevis liten omfattning. Dessa ämnen finns oftast representerade vid endast ett eller två lärosäten. Regeringen gav i december 1997 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) i uppdrag att kartlägga och lämna förslag till åtgärder avseende de s.k. småämnena inom rådets ansvarsområde. Rådet skulle också analysera frågan om nationellt ansvar för småämnena, belysa möjligheter till nordisk samverkan, lämna förslag till småämnenas framtida

bestånd och utvecklingsmöjligheter, se över olika finansieringsalternativ samt analysera frågan om eventuella fördelar med spridning eller koncentration av enskilda småämnena. Uppdraget redovisades i maj 1998.

HSFR har identifierat ett 60-tal småämnena varav merparten återfinns inom de humanistiska fakulteternas språkvetenskapliga sektioner.

HSFR föreslår att

- regeringen uppdrar åt HSFR att ordna särskilda konferenser på flera vetenskapsområden där åtgärder för att åstadkomma en rationellare arbetsfördelning mellan universitetet skall diskuteras,
- HSFR får ett nationellt ansvar för småämnenas utveckling samt 30 miljoner kronor att fördela som stöd till angelägna satsningar inom småämnedområdet,
- grundutbildningsanslagen räknas upp vid berörda fakulteter som riktat stöd till småämnena och slutligen,
- att frågan om särskilda språkcentra vid universitetet utreds närmare.

Regeringen avser att remittera HSFR:s rapport tillsammans med de förslag som kommer från Forskning 2000 och från den särskilda arbetsgrupp inom departementet som utreder vissa frå-

gor om hur universitetens och högskolans resurser skall samordnas och utnyttjas effektivt.

Sverige arbetar också för att småämnensfrågan skall diskuteras även i Nordiska ministerrådets särskilda arbetsgrupper för utbildning och forskning NOS-H och NOS-F.

Regeringens bedömningar med anledning av RRV:s iakttagelser

Riksrevisionsverket har i en rapport påtalat vissa brister vad gäller HSFR:s resultaträkning i årsredovisningen. Regeringen anser att utvecklingsarbetet med myndighetens årsredovisning bör fortsätta och överväger därför att ge RRV i uppdrag att närmare följa detta utvecklingsarbete.

7.4 Bemyndiganden

Forskningsråden och Forskningsrådsnämnden bör ges fortsatt möjlighet att åta sig mer långsiktigt projektstöd. Regeringen föreslår därför att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 1999 låta staten ta på sig ekonomiska förpliktelser i samband med stöd till forskning som finansieras under verksamhetsområdet Nationella och internationella forskningsresurser som innebär åtaganden enligt följande uppställning.

Bemyndiganden

Tusental kronor

	1997 utfall	1998 prognos	1999 beräknat	2000 beräknat	2001 – beräknat
D1 Forskningsrådsnämnden: Forskning och forskningsinformation					
Utestående förpliktelser vid årets början	14 433	59 246	61 000	45 000	
Nya förpliktelser	59 246	53 000	45 000		
Infriade förpliktelser*	-14 433	-51 246	-61 000		
Utestående förpliktelser vid årets slut	59 246	61 000	45 000	45 000	
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	271 000	165 000	165 000		
D3 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Forskning					
Utestående förpliktelser vid årets början	282 708	289 967	1		
Nya förpliktelser	144 949	1	1		
Infriade förpliktelser*	-137 082	1	1		
Utestående förpliktelser vid årets slut	289 967	1	1		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	468 000	381 000	381 000		
D5 Medicinska forskningsrådet: Forskning					
Utestående förpliktelser vid årets början	204 000	185 000	190 000	195 000	163 000
Nya förpliktelser	304 000	340 000	345 000	370 000	370 000
Infriade förpliktelser*	-323 000	-335 000	-340 000	-338 000	-365 000
Utestående förpliktelser vid årets slut	185 000	190 000	195 000	227 000	168 000
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	533 000	614 000	614 000		
D7 Naturvetenskapliga forskningsrådet: Forskning					
Utestående förpliktelser vid årets början	328 708	444 645	675 043		
Nya förpliktelser	336 772	547 928	710 000		
Infriade förpliktelser*	-220 835	-317 530	-530 000	-130 000	-130 000
Utestående förpliktelser vid årets slut	444 645	675 043	855 043		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	722 000	1 313 000	1 313 000		
D9 Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Forskning					
Utestående förpliktelser vid årets början	214 685	177 455	144 062		
Nya förpliktelser	116 311	98 490	288 700		
Infriade förpliktelser*	-153 541	-131 883	-98 444	-142 284	-377 342
Utestående förpliktelser vid årets slut	177 455	144 062	334 318		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	565 000	440 000	440 000		
D18 Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning					
Utestående förpliktelser vid årets början	139 000	178 000	77 500		
Nya förpliktelser	103 500		103 500		
Infriade förpliktelser*	-64 500	-100 500	-63 800		
Utestående förpliktelser vid årets slut	178 000	77 500	117 200		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	192 000	133 000	162 000		

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser.

¹ Det är, p.g.a. begränsade fasta åtaganden inom HSFR:s område, svårt att prognosticera utfallet för år 1998 resp. år 1999.

7.5 Anslag

D1 Forskningsrådsnämnden: Forskning och forsknings- information

Tabell 7.1

Tusental kronor

1997	Utfall	76 971	Anslags- sparande	11 337
1998	Anslag	88 858	Utgifts- prognos	88 000
1999	Förslag	90 585		
2000	Beräknat	84 102 ¹		
2001	Beräknat	85 461 ¹		

¹Motsvarar 82 585 tkr i 1999 års prisnivå.

Forskningsrådsnämndens (FRN) huvuduppgifter är att initiera och stödja forskning som är angelägen från samhällets synpunkt, främja information om forskningen, dess resultat och roll i samhället samt fördela särskilda medel för dyrbar vetenskaplig utrustning. Sedan år 1996 har FRN ansvar för Miljö- och rymdforskningsinstitutet i Kiruna.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1997 visar ett anslagssparande om 11 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 12 miljoner kronor. Anslagssparandet består i huvudsak av in-tecknade medel för forskningsprojekt som är beslutade men ännu ej utbetalda. Detta är en konsekvens av att forskningsprojekt är långsiktiga och sträcker sig över flera budgetår.

Regeringens överväganden

Som framgår av inledningen till verksamhetsområdet har FRN genomfört och avrapporterat ett antal utredningsuppdrag medan arbetet på andra regeringsuppdrag fortfarande pågår. Ett av dessa uppdrag avser hållbar utveckling, vilket kommer att avrapporteras under innevarande höst. I budgetunderlaget för perioden 1998–2001 har FRN redovisat att en betydande del av FRN:s forskningsinsatser under de närmaste åren kommer att avse området hållbar utveckling.

FRN har en särskild uppgift att genom informationsinsatser av olika slag förbättra kontakterna mellan forskarna och det omgivande samhället. FRN:s årsredovisning visar att nämnden

förstärker och breddar arbetet inom forskningsinformationsområdet. Ett aktuellt exempel är utgivningen av Nya Vetskap - ett nyhetsbrev om forskning som startade under år 1997 och som numera också kan nås på Internet.

FRN har sedan år 1996 ansvar för Miljö- och rymdforskningsinstitutet i Kiruna (MRI), vars verksamhet finansieras dels av EU:s struktur-fonder för mål 6-området, dels av nationella medel från bl.a. Länsstyrelsen i Norrbottens län, Utbildnings- och Miljödepartementen samt Kiruna kommun. MRI består av fyra forskningsprogram som inbegriper klimatforskning, miljödata-centrum, atmosfärsforskning och samhällsgeografisk miljöforskning. Verksamheten har utvecklats positivt och uppnått full uppbyggnad med ett femtiotal anställda. MRI:s första avtalsperiod avslutas år 2000.

Regeringen har beräknat en minskning av förevarande anslag med anledning av ändrad finansiering av forskningsmyndigheternas kontor i Bryssel. Motsvarande ökning beräknas under anslaget D 16. Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete mellan Sverige och EU.

D2 Forskningsrådsnämnden: Förvaltning

Tabell 7.2

Tusental kronor

1997	Utfall	17 594	Anslags- sparande	1 314
1998	Anslag	21 205	Utgifts- prognos	21 000
1999	Förslag	22 200		
2000	Beräknat	22 594 ¹		
2001	Beräknat	22 973 ¹		

¹Motsvarar 22 200 tkr i 1999 års prisnivå.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1997 visar ett anslagssparande om 1,3 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 1,5 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Regeringen finner ej anledning att föreslå några förändringar av anslaget.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 4.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. En justering av beräkningen har gjorts för år 1999.

D3 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Forskning

Tabell 7.3

Tusental kronor

1997	Utfall	144 342	Anslags-sparande	66 102
1998	Anslag	205 750	Utgifts-prognos	220 000
1999	Förslag	206 546		
2000	Beräknat	210 341 ¹		
2001	Beräknat	213 739 ¹		

¹ Motsvarar 206 546 tkr i 1999 års prisnivå

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) har till uppgift att främja och stödja forskning inom humanistiska, religionsvetenskapliga, rättsvetenskapliga och samhällsvetenskapliga discipliner och forskningsområden. Vidare skall HSFR informera om forskning samt samverka med övriga forskningsfinansiärer. HSFR fördelar bidrag till projekt och vetenskaplig publicering, inrättar tjänster och anslår medel till utrustning.

HSFR är svensk huvudman för samverkan med Europeiska universitetsinstitutet i Florens (European University Institute, EUI). Institutet inrättades av medlemsstaterna i EU för forskning och forskarutbildning inom humaniora, rättsvetenskap och vissa samhällsvetenskaper. HSFR är det svenska kontaktorganet för flera nordiska och internationella forskningsorganisationer.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1997 visar ett anslagssparande om 66 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 52 miljoner kronor. Anslagssparandet består i huvudsak av in-tecknade medel för forskningsprojekt som är beslutade men ännu ej utbetalda. Detta är en konsekvens av att

forskningsprojekt är långsiktiga och sträcker sig över flera budgetår.

Regeringens överväganden

HSFR har arbetat aktivt med frågor som rör bl.a. forskarrörlighet, jämställdhet, yngre forskare, nyttiggörande av forskning, publicering samt deltagande i EU:s fjärde ramprogram.

Rådet stöder ett flertal forskningsprogram, bl.a. om militär underrättelse- och säkerhetstjänst från 1920- till 1980-talet. Under innevarande år låter rådet göra utvärderingar av programmen om byggforskning, arbetsmarknadsforskning och forskning om Europa.

Rådet fördelar stipendier till svenska studenter vid EUI i Florens. Det finns enligt regeringens mening bristfälliga kunskaper i Sverige om EUI. Regeringen anser därför att HSFR, i samarbete med EUI, bör genomföra en särskild informationsatsning om de svenska forskarstuderandeplatser som finns vid EUI och de stipendier som HSFR fördelar vid sådana studier.

I enlighet med riksdagens beslut med anledning av prop. 1994/95:164, Jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet anvisades särskilda medel för inrättande av nya professorer i syfte att åstadkomma en jämnare könsfördelning inom professorskåren samt förbättra kvinnors möjligheter att göra forskarkarriär. Professorerna finansieras genom särskilda medel som riksdagen beslutat om samt med medel från berörda forskningsråd och lärosäten. Fr.o.m. budgetåret efter det att placeringen är klar skall forskningsrådets medel av kostnaderna anvisas direkt till berörda lärosäten. Med anledning härav skall HSFR:s forskningsanslag minskas med 215 000 kronor.

Regeringen har beräknat en minskning av förevarande anslag med anledning av ändrad finansiering av forskningsmyndigheternas kontor i Bryssel. Motsvarande ökning beräknas under anslaget D 16. Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete mellan Sverige och EU.

Slutligen föreslår regeringen en minskning av anslaget med 1 250 000 kronor med anledning av omprioriteringar inom verksamhetsområdet.

D4 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning

Tabell 7.4

Tusental kronor

1997	Utfall	7 819	Anslags-sparande	2 305
1998	Anslag	10 239	Utgifts-prognos	11 000
1999	Förslag	10 777		
2000	Beräknat	10 972 ¹		
2001	Beräknat	11 140 ¹		

¹Motsvarar 10 777 tkr i 1999 års prisnivå.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1997 visar ett anslagssparande om 2,3 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 1,5 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Regeringen finner ej anledning att föreslå några förändringar av anslaget.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 4.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. En justering av beräkningen har gjorts för år 1999.

D5 Medicinska forskningsrådet: Forskning

Tabell 7.5

Tusental kronor

1997	Utfall	292 256	Anslags-sparande	34 277
1998	Anslag	332 272	Utgifts-prognos	340 000
1999	Förslag	336 658		
2000	Beräknat	342 843 ¹		
2001	Beräknat	348 382 ¹		

¹Motsvarar 336 658 tkr i 1999 års prisnivå.

Medicinska forskningsrådets (MFR) uppgift är att främja och stödja vetenskapligt betydelsefull forskning, främja jämställdhet mellan kvinnor och män, verka för att information om forskning sprids samt samverka med andra myndigheter inom forskningens område. Rådet skall undersö-

ka forskningsbehov inom olika forsknings- och samhällsområden och utifrån resultatet av undersökningarna initiera angelägen forskning.

MFR fördelar resurser för medicinsk forskning, inklusive de farmaceutiska, odontologiska och veterinärmedicinska områdena. De tre största målområdena är nervsystemet och dess sjukdomar, grundläggande cell- och molekylärbiologi samt mikrobiologi och infektionssjukdomar.

MFR stödjer forskning huvudsakligen genom bidrag till projekt och anställningar som forskare. MFR ger också ekonomiskt stöd till vetenskaplig utrustning samt stöd och rådgivning inom försöksdjursområdet.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1997 visar ett anslagssparande om 34 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om ca 26 miljoner kronor. Anslagssparandet består i huvudsak av in-tecknade medel för forskningsprojekt som är beslutade men ännu ej utbetalda. Detta är en konsekvens av att forskningsprojekt är långsiktiga och sträcker sig över flera budgetår.

Regeringens överväganden

MFR har under året, i en fortsatt satsning på yngre forskare och förnyelse av forskningen, ökat antalet bidrag till nya forskningsprojekt med 10 procent och antalet projektbidrag till forskare under 40 år med 25 procent jämfört med föregående år. Flera forskartjänster har tillsatts inom angelägna områden som diabetes, allergi och inflammation samt epidemiologi. Rådet har gjort en översyn av kriterierna för granskningen av projektansökningar och av indelningen och sammansättningen av prioriteringskommittéerna.

MFR har, med anledning av budgetpropositionen för 1998, fått i uppdrag att i samverkan med andra berörda forskningsstödjande organ, stödja forskning om reumatiska sjukdomar. Verksamheten skall översiktligt redovisas i årsredovisningen för år 1998.

I enlighet med riksdagens beslut med anledning av prop. 1994/95:164, Jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet anvisades särskilda medel för inrättande av nya professurer i syfte att åstadkomma en jämnare könsfördelning inom professorskåren samt förbättra kvinnors möjligheter att göra forskarkarri-

är. Professurerna finansieras genom särskilda medel som riksdagen beslutat om samt med medel från berörda forskningsråd och lärosäten. Fr.o.m. budgetåret efter det att placeringen är klar skall forskningsrådets andel av kostnaderna anvisas direkt till berörda lärosäten. Med anledning härav skall MFR:s forskningsanslag minskas med 2 501 000 kronor.

Regeringen har beräknat en minskning av förevarande anslag med anledning av ändrad finansiering av forskningsmyndigheternas kontor i Bryssel. Motsvarande ökning beräknas under anslaget D 16. Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete mellan Sverige och EU.

D6 Medicinska forskningsrådet: Förvaltning

Tabell 7.6

Tusental kronor

1997	Utfall	11 027	Anslags- sparande	3 826
1998	Anslag	9 806	Utgifts- prognos	10 884
1999	Förslag	10 336		
2000	Beräknat	10 522 ¹		
2001	Beräknat	10 688 ¹		

¹Motsvarar 10 336 tkr i 1999 års prisnivå.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett anslagssparande om 3,8 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 2,7 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Regeringen finner ej anledning att föreslå några förändringar av anslaget.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 4.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. En justering av beräkningen har gjorts för år 1999.

D7 Naturvetenskapliga forskningsrådet: Forskning

Tabell 7.7

Tusental kronor

1997	Utfall	448 465	Anslags- sparande	76 961
1998	Anslag	709 769	Utgifts- prognos	747 809
1999	Förslag	722 029		
2000	Beräknat	735 295 ¹		
2001	Beräknat	747 174 ¹		

¹Motsvarar 722 029 tkr i 1999 års prisnivå.

Naturvetenskapliga forskningsrådets (NFR) uppgift är att främja och stödja vetenskapligt betydelsefull forskning, verka för att information om forskning sprids och samverka med andra myndigheter inom forskningens område. NFR fördelar medel till forskning inom områdena biologi, fysik, geovetenskaper, kemi och matematik. Genom olika finansieringsformer som projektanslag, tjänster och medel till utrustning stöder rådet dels etablerad forskning av hög kvalitet, dels forskning inom nya betydelsefulla områden. Det statliga bidraget till driften för den s.k. R2-reaktorn i Studsvik beräknas fr.o.m. budgetåret 1998 under anslaget.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett anslagssparande om 77 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 39 miljoner kronor. Anslagssparandet består i huvudsak av in-tecknade medel för forskningsprojekt som är beslutade men ännu ej utbetalda. Detta är en konsekvens av att forskningsprojekt är långsiktiga och sträcker sig över flera budgetår.

Regeringens överväganden

Naturvetenskaplig forskning är mycket internationell till sin karaktär och rådets verksamhet präglas i hög grad av den internationella förankringen.

NFR företräder Sverige i styrelserna för flertalet europeiska naturvetenskapliga samsamarbetsorganisationer. Fr.o.m. budgetåret 1998 beräknas även medel för kostnader avseende medlemskapet i dessa organisationer under NFR:s anslag. Detta har skärpt kraven på prioriteringar inom NFR:s område. NFR disponerade under budgetåret 1997 medel för åtgärder som främjar det industriella och teknologiska utbytet av svensk

medverkan i de internationella forskningsorganisationerna. Industristödet har i detta inledande skede gett goda resultat.

I enlighet med riksdagens beslut med anledning av prop. 1994/95:164, Jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet anvisades särskilda medel för inrättande av nya professorer i syfte att åstadkomma en jämnare könsfördelning inom professorskåren samt förbättra kvinnors möjligheter att göra forskarkarriär. Professurerna finansieras genom särskilda medel som riksdagen beslutat om samt med medel från berörda forskningsråd och lärosäten. Fr.o.m. budgetåret efter det att placeringen är klar skall forskningsrådets andel av kostnaderna anvisas direkt till berörda lärosäten. Med anledning härav skall NFR:s forskningsanslag minskas med 2 630 000 kronor.

Regeringen har beräknat en minskning av förevarande anslag med anledning av ändrad finansiering av forskningsmyndigheternas kontor i Bryssel. Motsvarande ökning beräknas under anslaget D 16. Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete mellan Sverige och EU.

D8 Naturvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning

Tabell 7.8

Tusental kronor

1997	Utfall	18 634	Anslags-sparande	-117
1998	Anslag	19 714	Utgifts-prognos	19 200
1999	Förslag	20 656		
2000	Beräknat	21 030 ¹		
2001	Beräknat	21 351 ¹		

¹Motsvarar 20 656 tkr i 1999 års prisnivå.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett utnyttjande av anslagskrediten om 117 000 kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 397 000 kronor.

Regeringens överväganden

Regeringen finner ej anledning att föreslå några förändringar av anslaget.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se

volym 1, avsnitt 4.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. En justering av beräkningen har gjorts för år 1999.

D9 Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Forskning

Tabell 7.9

Tusental kronor

1997	Utfall	237 839	Anslags-sparande	34 398
1998	Anslag	237 692	Utgifts-prognos	238 000
1999	Förslag	241 402		
2000	Beräknat	245 837 ¹		
2001	Beräknat	249 808 ¹		

¹Motsvarar 241 402 tkr i 1999 års prisnivå.

Teknikvetenskapliga forskningsrådets (TFR) uppgift är att stärka och bygga upp svensk teknisk grundforskning samt främja jämställdhet mellan kvinnor och män, verka för att information om forskning sprids och samverka med andra myndigheter inom forskningens område. TFR skall göra långsiktiga insatser för kunskapsuppbyggande forskning inom teknik- och vetenskapsområden som har relevans för svenskt näringsliv och andra samhällssektorer. TFR fördelar medel till forskning inom sex teknikområden: kemiteknik, bioteknik, informationsteknik, teknisk fysik/teknisk materialvetenskap, teknisk mekanik och tvärvetenskap inklusive medicinsk teknik och instrumentutveckling. Medel för högrepresterande datorresurser beräknas sedan den 1 januari 1998 under anslaget D18. Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett anslagssparande om ca 34 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 34 miljoner kronor. Anslagssparandet består i huvudsak av in-tecknade medel för forskningsprojekt som är beslutade men ännu ej utbetalda. Detta är en konsekvens av att forskningsprojekt är långsiktiga och sträcker sig över flera budgetår.

Regeringens överväganden

Under året har TFR utvärderat sina arbets- och anslagsformer med hjälp av en referensgrupp bestående av utländska experter. Utvärderingen omfattade även en enkätundersökning och analys av de forskargrupper som erhållit stöd från rådet. Sammanfattningsvis kan konstateras att rådets arbete erhöll ett starkt stöd från såväl forskarsamhället som den internationella referensgruppen.

I enlighet med riksdagens beslut med anledning av prop. 1994/95:164, Jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet anvisades särskilda medel för inrättande av nya professurer i syfte att åstadkomma en jämnare könsfördelning inom professorskåren samt förbättra kvinnors möjligheter att göra forskarkarriär. Professurerna finansieras genom särskilda medel som riksdagen beslutat om samt med medel från berörda forskningsråd och lärosäten. Fr.o.m. budgetåret efter det att placeringen är klar skall forskningsrådets andel av kostnaderna anvisas direkt till berörda lärosäten. Med anledning härav skall TFR:s forskningsanslag minskas med 1 172 000 kronor.

Regeringen har beräknat en minskning av förevarande anslag med anledning av ändrad finansiering av forskningsmyndigheternas kontor i Bryssel. Motsvarande ökning beräknas under anslaget D 16. Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete mellan Sverige och EU.

D10 Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning

Tabell 7.10

Tusental kronor

1997	Utfall	8 504	Anslags-sparande	10 758
1998	Anslag	8 048	Utgifts-prognos	5 776
1999	Förslag	8 415		
2000	Beräknat	8 567 ¹		
2001	Beräknat	8 699 ¹		

¹Motsvarar 8 415 tkr i 1999 års prisnivå.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett anslagssparande om 11 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 13 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Regeringen finner ej anledning att föreslå några förändringar av anslaget.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 4.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. En justering av beräkningen har gjorts för år 1999.

D11 Rymdforskning

Tabell 7.11

Tusental kronor

1997	Utfall	38 632	Anslags-sparande	205
1998	Anslag	118 925	Utgifts-prognos	112 308
1999	Förslag	121 446		
2000	Beräknat	123 677 ¹		
2001	Beräknat	125 675 ¹		

¹Motsvarar 121 446 tkr i 1999 års prisnivå.

Från anslaget betalas kostnader för grundforskning inom Rymdstyrelsens verksamhetsområde. Rymdstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för frågor som gäller den svenska rymd- och fjärranalysverksamheten, särskilt för forskning och utveckling. Rymdstyrelsens övergripande mål är att bidra till utvecklingen av svensk rymdforskning och näringsverksamhet till högsta internationella nivå.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett anslagssparande om 205 000 kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 6,8 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Svensk rymdforskning bedrivs i internationell samverkan och Rymdstyrelsen företräder Sverige i den europeiska rymdorganisationen ESA. Fr.o.m. budgetåret 1998 beräknas även medel för kostnader avseende medlemskapet i ESA under anslaget och detta har skärpt kraven på prioriteringar inom Rymdstyrelsens verksamhetsområde. Under året har Rymdstyrelsen tillsammans med Naturvetenskapliga forskningsrådet genomfört en internationell utvärdering av den

svenska rymd- och plasmafysiken. Utvärderingsgruppen var mycket positiv i sitt omdöme om verksamheten. De forskargrupper som erhåller medel från Rymdstyrelsen deltar i ett flertal internationella forskningsprogram och ett stort antal vetenskapliga och tekniska artiklar har publicerats. Rymdstyrelsens forskningsprogram ger också svensk industri möjligheter att leverera konkurrenskraftiga produkter och tjänster inom rymdområdet.

Regeringen finner ej anledning att föreslå några förändringar av anslaget.

D12 Kungl. biblioteket

Tabell 7.12

Tusental kronor

1997	Utfall	212 374	Anslags-sparande	61 817
1998	Anslag	193 061	Utgifts-prognos	228 848
1999	Förslag	196 145		
2000	Beräknat	199 639 ¹		
2001	Beräknat	202 947 ¹		

¹ Motsvarar 196 145 tkr i 1999 års prisnivå.

Kungl. biblioteket (KB) är Sveriges nationalbibliotek. KB skall främja svensk informationsförsörjning genom att samla, bevara och tillhandahålla det svenska trycket och förvärva utländsk litteratur, framställa nationalbibliografiska produkter samt stödja svenskt biblioteksväsende med centrala insatser. Inom KB:s område finns Stiftelsen Svenska Barnboksinstitutet.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett anslagssparande om 62 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen för innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 26 miljoner kronor.

Anslagssparandet har uppstått genom att utgifter för vissa tidigare beslutade projekt uppkommit under år 1998. Under och efter KB:s stora byggnads- och reparationsarbete blev vissa hyreskostnader lägre än beräknat. Myndigheten har i en skrivelse till regeringen angivit hur anslagssparandet skall disponeras. Av den framgår att det till största delen skall användas till åtgärder för att främja en nationell bibliotekspolitik. Ett sådant projekt av särskilt kulturhistoriskt värde rör en nationell bevarandeplan för svenska biblioteks äldre samlingar på papper. Digitalisering av särskilt ömtåligt material och insamlande

och lagring av elektroniska dokument är andra viktiga projekt.

Regeringens överväganden

Kungl. biblioteket har en viktig nationell roll i svenskt biblioteksväsende och i den nationella bibliotekspolitiken.

KB har under åren utvecklat det nationella biblioteksdataskytsystemet LIBRIS till en bred nationell informationsresurs i modern teknisk miljö. För detta ändamål ökades KB:s anslag med 11 miljoner kronor budgetåret 1997. Målsättningen med LIBRIS är att främja forskning, utbildning och kultur genom att avgiftsfritt tillhandahålla en nationell samkatalog för universitet, högskolor, offentlig förvaltning och näringsliv samt för allmänheten genom folkbiblioteken. Under budgetåret 1997 ökade LIBRIS beståndet i samkatalogen med sexton nya bibliotek. För närvarande innehåller LIBRIS beståndsuppgifter från ett hundratal forskningsbibliotek och ett tiotal folkbibliotek. KB har genom LIBRIS tagit ett stort steg i att effektivisera arbetet med förvärv, katalogisering och framförallt lokalisering och förmedling av litteratur inom det svenska biblioteksväsendet.

KB har av regeringen tilldelats särskilda medel om 10 miljoner kronor avsedda att fördelas som kompensation till de statliga forskningsbibliotek som lånar ut fler originaldokument än de lånar in i bibliotekens fjärrlånesamverkan. Enligt KB är det de stora universitetsbiblioteken och en del specialbibliotek som fått störst del av kompensationen. Under 1990-talet har en kontinuerlig ökning av forskningsbibliotekens fjärrlån ägt rum.

KB har under budgetåret 1997 beslutat att utse ytterligare ansvarsbibliotek för ämnena biologi, samhällsvetenskap och kvinno-, mans- och genusforskning. Under år 1998 har också ett ansvarsbibliotek för juridik utsetts. Efter denna utbyggnad återstår endast ämnesområdet geovetenskaper innan systemet med ansvarsbibliotek är heltäckande.

Under år 1997 inledde KB också en central upphandling av referens- och fulltextdatabaser för högskolornas räkning.

Den 1 september 1998 överlämnade E-pliktutredningen sitt betänkade E-plikt, Att säkra det elektroniska kulturarvet (SOU 1998:111) till regeringen. Betänkandet är föremål för remissbehandling.

Regeringen finner ej anledning att föreslå några förändringar av anslaget.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 4.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringsspremien. En justering av beräkningen har gjorts för år 1999.

D13 Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek

Tabell 7.13

Tusental kronor

1997	Utfall	7 651	Anslags-sparande	391
1998	Anslag	8 183	Utgifts-prognos	8 183
1999	Förslag	8 360		
2000	Beräknat	8 510 ¹		
2001	Beräknat	8 645 ¹		

¹Motsvarar 8 360 tkr i 1999 års prisnivå.

Statens Psykologisk-pedagogiska bibliotek, SPPB, är ett nationellt forskningsbibliotek och ansvarsbibliotek inom ämnesområdena psykologi, pedagogik och folkbildningsforskning. SPPB skall samla, beskriva, bevara och tillhandahålla svensk och utländsk litteratur, skrifter och annat väsentligt informationsmaterial inom sina ämnesområden.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett anslagssparande om 391 000 kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 391 000 kronor.

Regeringens överväganden

Biblioteket har arbetat med en översättning av European Education Thesaurus. Tesaurusarbete, dvs. arbete med synonymordböcker och utveckling av bibliotekets ämnesordlista är viktiga delar i bibliotekets verksamhet, eftersom forskares och låntagares tillgång till information underlättas genom auktoriserade ämnesord. SPPB har också avslutat den svenska folkbildningsbibliografin fram till år 1938.

Regeringen finner ej anledning att föreslå några förändringar av anslaget.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 6.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringsspremien. En justering av beräkningen har gjorts för år 1999.

D14 Institutet för rymdfysik

Tabell 7.14

Tusental kronor

1997	Utfall	34 980	Anslags-sparande	8 914
1998	Anslag	37 296	Utgifts-prognos	39 200
1999	Förslag	38 056		
2000	Beräknat	38 744 ¹		
2001	Beräknat	39 342 ¹		

¹Motsvarar 38 056 tkr i 1999 års prisnivå.

Institutets för rymdfysik (IRF) uppgift är att bedriva och främja forskning, utbildning och utvecklingsarbete samt mät- och registreringsverksamhet inom främst området rymdfysik och inom sitt verksamhetsområde medverka i forskarutbildning som anordnas bl.a. vid universiteten i Uppsala och Umeå. IRF är även värd för ett av de fyra forskningsprogram inom Miljö- och rymdforskningsinstitutet (MRI) i Kiruna som delvis finansieras från EU:s strukturfonder.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett anslagssparande om 9 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 7 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Regeringens bedömning av verksamhetens resultat framgår av inledningen till verksamhetsområdet.

Regeringen finner ej anledning att föreslå några förändringar av anslaget.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 4.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringsspremien. En justering av beräkningen har gjorts för år 1999.

D15 Polarforskningssekretariatet**Tabell 7.15**

Tusental kronor

1997	Utfall	17 643	Anslags- sparande	13 423
1998	Anslag	22 237	Utgifts- prognos	22 921
1999	Förslag	22 670		
2000	Beräknat	23 063 ¹		
2001	Beräknat	23 487 ¹		

¹Motsvarar 22 670 tkr i 1999 års prisnivå.

Polarforskningssekretariatets uppgift är att främja och samordna svensk polarforskning på hög internationell nivå. Sekretariatet planerar och genomför expeditioner till polarområdena. Polarforskningssekretariatet är även tillståndsmyndighet för svenskars vistelse och verksamhet i Antarktis.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1997 visar ett anslagssparande om ca 13 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om ca 13 miljoner kronor. Verksamheten präglas av en mycket ojämn kostnadsfördelning över tiden till följd av stor belastning vid genomförande av expeditioner.

Regeringens överväganden

Regeringens bedömning av verksamhetens resultat framgår av inledningen till verksamhetsområdet.

Regeringen finner ej anledning att föreslå några förändringar av anslaget.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 4.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. En justering av beräkningen har gjorts för år 1999.

D16 Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete mellan Sverige och EU**Tabell 7.16**

Tusental kronor

1997	Utfall	10 116	Anslags- sparande	3 147
1998	Anslag	9 654	Utgifts- prognos	11 254
1999	Förslag	11 556		
2000	Beräknat	11 762 ¹		
2001	Beräknat	11 954 ¹		

¹Motsvarar 11 556 tkr i 1999 års prisnivå.

Rådets övergripande mål är att svara för samordning inom landet av det samarbete mellan Sverige och EU som avser forskning och teknisk utveckling. Rådet skall vara ett nationellt kontaktorgan för samarbetet.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett anslagssparande om 3 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 1,5 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Regeringens bedömning av verksamhetens resultat framgår av inledningen till verksamhetsområdet.

Vissa forskningsfinansierande myndigheter, universitet och högskolor samt EU/FoU-rådet samfinansierar ett forskningskontor i Bryssel. Kontorets verksamhet omfattar bl.a. inhämtning av information om forskningsprogrammets utveckling och bidrar därmed till ett högt svenskt deltagande i programmen. I juni 1997 initierade Brysselkontorets styrelse, som består av företrädare för finansiärerna, en översyn av kontorets verksamhet. Denna resulterade bl.a. i ett förslag att EU/FoU-rådet blir ny ansvarig myndighet för kontoret och övertar finansieringen av kontorets verksamhet. EU/FoU-rådet har i budgetunderlaget för år 1999 ställt sig positivt till förslaget. Eftersom EU/FoU-rådet övertar ansvaret för kontoret fr.o.m. hösten 1998 anser regeringen att en överföring från vissa av de myndigheter som i dag delfinansierar verksamheten (FRN, forskningsråd samt universitet och högskolor) bör genomföras. Totalt 1,7 miljoner kronor bör föras till EU/FoU-rådets anslag, varav 916 000 kronor från universitet och högskolor och totalt 785 000 kronor från forskningsråd

och FRN. För att bedriva verksamheten under hösten 1998 bör rådet kunna använda delar av det befintliga anslagssparandet.

Finansieringen av avtalsförsäkringar på det statliga området förändrades fr.o.m. år 1998 (se volym 1, avsnitt 4.1). Med anledning av detta gjordes en preliminär beräkning av försäkringspremien. En justering av beräkningen har gjorts för år 1999.

D17 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Tabell 7.17

Tusental kronor

1997	Utfall	74 708	Anslags- sparande	198 484
1998	Anslag	124 095	Utgifts- prognos	170 000
1999	Förslag	86 516		
2000	Beräknat	177 573 ¹		
2001	Beräknat	117 072 ²		

¹Motsvarar 175 076 tkr i 1999 års prisnivå.

²Motsvarar 114 076 tkr i 1999 års prisnivå.

Anslaget avser bidrag till forskningsverksamhet och vissa särskilda utgifter för forskningsändamål. Anslaget avser att finansiera följande verksamheter:

1. Bidrag till Kungl. Vetenskapsakademien
2. Bidrag till Svenska institutet i Rom
3. Bidrag till Svenska institutet i Athen
4. Bidrag till Svenska forskningsinstitutet i Istanbul
5. Bidrag till Nämnden för svensk-amerikanskt forskarutbyte, Fulbright-kommissionen
6. Bidrag till Institutet för framtidsstudier
7. Bidrag till Svenska Institutet
8. Bidrag till EISCAT
9. Till regeringens förfogande

Kungl. Vetenskapsakademien som stiftades år 1789 har till uppgift att främja vetenskaperna, företrädesvis i matematik och naturvetenskap.

Medelhavsinstituterna i Rom, Athen och Istanbul är enligt sina stadgar primärt vetenskapliga institutioner med forskning och undervisning som huvuduppgifter. De skall främja svensk forskning, främst inom de klassiska vetenskaperna, men också andra vetenskapsområden kan inrymmas. Det Svenska institutet i Athen äger och finansierar tillsammans med motsvarande institut

i Danmark, Finland och Norge det Nordiska biblioteket i Athen.

Nämnden för svensk-amerikanskt forskarutbyte, Fulbright-kommissionen, etablerades år 1952. Dess verksamhet innebär huvudsakligen utdelande av stipendier.

Institutet för framtidsstudier är en stiftelse med uppgift att bedriva framtidsstudier, långsiktig analys och därmed sammanhängande verksamhet.

Svenska Institutet, som sedan den 1 januari 1998 är en myndighet, har till uppgift att sprida kunskap om Sverige i utlandet och svara för utbyte med andra länder inom kultur, utbildning, forskning och samhällsliv i övrigt. En viktig uppgift för institutet är att utdela stipendier för svenska forskares vistelse utomlands och utländska forskares vistelse i Sverige.

Utgifter för tull och mervärdesskatt på varor och tjänster för European Incoherent Scatter Facility (EISCAT) beräknas under förevarande anslag.

Anslaget avser dessutom utgifter för särskilda undersökningar och insatser inom FoU-området samt vissa utgifter för europeisk forskningssamverkan. Anslaget avser även vissa extraordinära utgifter för verksamhet inom forskningsområdet.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett anslagssparande om 198 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om ca 153 miljoner kronor. Anslagssparandet avses i huvudsak användas för att finansiera åtaganden i samband med bidragen till internationella forskningsorganisationer samt vissa insatser inom FoU-området.

Regeringens överväganden

De svenska instituten i Rom, Athen och Istanbul fyller en viktig funktion inom framför allt humanistisk forskning. I samarbete med de svenska universiteten främjar instituten högre utbildning och forskning bl.a. genom att delar av utbildningar förläggs till instituten och genom att möjliggöra för forskare att under en begränsad tid vistas vid instituten. På grund av ökade kostnader för instituten i respektive land bör bidragen till instituten öka. Regeringen föreslår en ökning om 1,1 miljoner kronor, 100 000 kronor respektive 50 000 kronor till instituten i Rom, Athen och Istanbul.

Under anslaget beräknas medel för tjänster för forskning med ett genusperspektiv. När tjänsterna är tillsatta kommer medlen att ställas till berörda högskolors disposition.

Regeringen beslutade i januari 1997 att etablera en forskarskola i teleinformatik genom ett samarbete mellan Högskolan i Karlskrona/Ronneby, Kungl. Tekniska högskolan och Mitthögskolan. Regeringen har anvisat 30 miljoner kronor till högskolorna för ändamålet. De sammanlagda resurser som regeringen beräknar för ändamålet utgör 15 miljoner kronor per år under en period av tre år fr.o.m. budgetåret 1997, dvs. totalt 45 miljoner kronor. Regeringen har för år 1999 beräknat medel för forskarskolan under förevarande anslag.

Från anslaget har tidigare finansierats lokalkostnader för Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN). NORDPLAN:s verksamhet ingår sedan den 1 juli 1997 i det nybildade institutet Nordic Centre for Spatial Development (NORDREGIO). NORDREGIO:s verksamhet är främst inriktad på att bedriva forskning, forskningsförmedling, utredning och vidareutveckling inom ämnet "spatial development", rumslig utveckling. I ämnet ingår arbetsområdena regional utveckling och fysisk planering. Under år 1998 har lokalkostnader för NORDREGIO tillfälligt finansierats från förevarande anslag. Fr.o.m. år 1999 föreslås lokalkostnaderna istället finansieras från utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling anslaget A 1. Allmänna regionalpolitiska åtgärder, genom en överföring av 900 000 kronor från förevarande anslag.

Regeringen kommer att medverka i finansieringen av en framtidsstudie kallad "Teknisk Framsyn" i samarbete med Ingenjörsvetenskapsakademien, Närings- och teknikutvecklingsverket, Industriförbundet och Stiftelsen för strategisk forskning. För delfinansiering av projektet har 560 000 kronor förts engångsvis till utgiftsområde 24 Näringsliv, anslaget D1. Teknisk forskning och utveckling från förevarande anslag.

Regeringens prognoser för utgiftsutvecklingen för budgetåret 1999 har föranlett en minskning av anslaget om 40 miljoner kronor. Motsvarande medel återförs anslaget budgetåret 2000. Planerade insatser inom FoU-området kommer att finansieras genom utnyttjande av anslagssparande.

Regeringen planerar att fördela anslaget enligt följande:

Tusental kronor

1. Bidrag till Kungl. Vetenskapsakademien	30 468
2. Bidrag till Svenska institutet i Rom	7 884
3. Bidrag till Svenska institutet i Athen	2 654
4. Bidrag till Svenska forskningsinstitutet i Istanbul	1 869
5. Bidrag till Nämnden för svensk-amerikanskt forskar-utbyte Fullbrightkommissionen	2 751
6. Bidrag till Institutet för framtidsstudier	12 375
7. Bidrag till Svenska institutet	25 270
8. EISCAT	1 470
9. Till regeringens förfogande	1 775

D18 Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning

Tabell 7.18

Tusental kronor

År	Utfall	Medel	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
1997	Utfall	53 026	37 952	
1998	Anslag	62 799		80 000
1999	Förslag	64 130		
2000	Beräknat	65 308 ¹		
2001	Beräknat	88 094 ²		

¹ Motsvarar 64 130 tkr i 1999 års prisnivå.

² Motsvarar 85 130 tkr i 1999 års prisnivå.

Resurser för dyrbar vetenskaplig utrustning fördelas av Forskningsrådsnämnden (FRN). Medel som tidigare disponerats av Rådet för högpresterande datorsystem (HPD-rådet) har fr.o.m. budgetåret 1998 förts till anslaget.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett anslagssparande om 38 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om ca 21 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

FRN:s anslag för dyrbar vetenskaplig utrustning är ett värdefullt instrument för att upprätthålla en god utrustningsstandard inom svensk forskning. Huvuddelen av ansökningarna och bidragen avser utrustning och anläggningar för teknisk och naturvetenskaplig forskning. Ansökningarna bereds genom ett omfattande remissförfarande

med forskningsråden och samråd sker även med fonder och stiftelser som finansierar utrustning. FRN ansvarar - i de fall så erfordras - för fullföljandet av de insatser som beslutats av HPD-rådet. FRN bör också, vid behov, svara för fortsatta insatser för att utveckla kompetensen inom området högpresterande datorsystem.

8 Gemensamma ändamål

8.1 Omfattning

Under verksamhetsområdet finns två anslag till gemensamma ändamål för utbildning och forskning. Det är medel för dels Sveriges medlemskap i Unesco, dels utvecklingsarbete m.m. inom Utbildningsdepartementets område.

8.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsutvecklingen					
Miljoner kronor (löpande priser)					
Utfall 1997	Anslag 1998	Utgifts- prognos 1998	Förslag anslag 1999	Beräknat anslag 2000	Beräknat anslag 2001
38,6	58,9	58,0	57,1	61,0 ¹	61,8 ¹

¹ I 1999 års prisläge 60,1 miljoner kronor

8.3 Resultatbedömning

Svenska Unescorådet har under budgetåret 1997 tillsammans med andra organisationer och myndigheter arbetat med en rad projekt i linje med Unescos program och informerat om Unescos verksamhet.

Medlen under anslaget Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m. har under budgetåret 1997 använts i första hand till försöksverksamheter med distansutbildning, till bidrag för information mot främlingsfientlighet och rasism, till förstudie gällande vidareutveckling av det gemensamma nordiska universitetsdatanätet, till en undersökning om invandrades

läskunnighet och till framtagning av statistik inom utbildningsområdet.

8.4 Anslag

E1 Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.

Anslagsutvecklingen				
Tusental kronor				
1997	Utfall	35 396	Anslags- sparande	10 432
1998	Anslag	36 365	Utgifts- prognos	44 297
1999	Förslag	37 162		
2000	Beräknat	37 629 ¹		
2001	Beräknat	38 017 ¹		

¹ Motsvarar 37 162 tkr i 1999 års prisnivå.

Den stora delen av anslaget avser medlemsavgiften till Unesco. En mindre del avser medlemsavgifter till konventionen om världens natur- och kulturarv och det internationella centret för konservering i Rom (ICCROM). Avgiften till Unesco betalas dels i franska franc dels i dollar. Det innebär att anslaget till mycket stor del påverkas av valutaförändringarna. Förutom avgifterna till Unesco och konventionerna ingår även medel för de administrativa kostnaderna för Svenska Unescorådet. För innevarande budgetår är dessa kostnader beräknade till 2 587 000 kronor.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett anslagssparande om 10,4 miljoner kronor. I tilläggsbudget för hösten 1997 fördes ett belopp om 10 miljoner kronor på anslaget för att disponeras av Svenska Unescorådet för ge-

nomförande av Unescos kulturkonferens i Stockholm våren 1998. Huvuddelen av dessa medel kommer att förbrukas under innevarande budgetår. Återstående belopp kommer att finansiera den kommitté som förbereder Sveriges deltagande i Unescos vetenskapskonferens i Budapest sommaren 1999.

Resultatinformation

Regeringen bedömer att medlen använts på ett effektivt sätt och i enlighet med Svenska Unescorådets uppgifter.

Under våren 1998 anordnades Unescos kulturpolitiska konferens, *The Power of Culture*, i Stockholm. Svenska Unescorådet ansvarade för planering och genomförande av konferensen vilken samlade mer än 2 000 deltagare. Delegationer ledda av ministrar eller statssekreterare från mer än 100 länder deltog och nästan 40 olika seminarier anordnades. Konferensen antog en handlingsplan som utgör grund för Unescos vidare arbete.

Slutsatser

För budgetåret 1999 beräknas anslaget till 37 162 000 kronor. Ökningen av anslaget är relaterad till prisutvecklingen. Årsavgiften till Unesco för år 1999 fastställdes vid Unescos generalkonferens hösten 1997. Årsavgiften för år 2000 och 2001 beslutas vid generalkonferensen hösten 1999.

E2 Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1997	Utfall	3 205	Anslags-sparande	15 742
1998	Anslag	22 524	Utgifts-prognos	13 662
1999	Förslag	19 959		
2000	Beräknat	23 349 ¹		
2001	Beräknat	23 816 ¹		

¹ Motsvarar 22 959 tkr i 1999 års prisnivå.

De utgifter som belastar anslaget avser utvecklingen av system som skall leda till effektiviseringar och kostnadsminskningar i myndigheternas verksamhet eller av system som ger ökad tillgång till information nationellt och internationellt samt viss övergripande statistik. Anslaget kan även tas i anspråk för vissa andra myndighetsövergripande verksamheter av tillfällig art. I nu gällande ansvarsfördelning för officiell statistik inom Utbildningsdepartementets område finansieras den officiella skolstatistiken via anslag till Skolverket och högskolestatistiken via anslag till Högskoleverket. Den statistik som gäller utbildningsväsendet som helhet finansieras via anslag till Statistiska Centralbyrån (SCB). Från detta anslag finansieras särskilda översiktspublikationer och gemensam utbildningsstatistik samt annan internationell jämförande statistik. Under år 1998 har dessutom medel engångsvis tagits i anspråk för anpassning av svensk utbildningsnomenklatur till Unescos internationella utbildningsklassificering. Vidare finns under anslaget särskilda medel avsatta för barnomsorgsundersökningar.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1997 visar ett anslagssparande om 16,4 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 13,7 miljoner kronor. Huvuddelen av anslaget är anvisat till verksamheter av tillfällig art eller projekt och där behoven uppstår löpande under året. Det innebär att anslagsbelastningen varierar kraftigt från ett budgetår till ett annat.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Medlen under anslaget har under budgetåret 1997 samt början av år 1998 använts till olika projekt av myndighetsövergripande art inom utbildningsområdet samt utveckling av informationssystem. Vidare har anslaget finansierat vissa gemensamma utbildningsstatistiska ändamål som t.ex. produktionen av översiktspublikationer och delar av verksamheten vid SCB's prognosinstitut. Under innevarande budgetåret planeras att ytterligare medel avsätts till det IT-baserade forskningsinformationssystemet Safari som Högskoleverket ansvarar för.

Slutsatser

För att höja utbildningsregistrets kvalitet kommer under år 1999 särskilda medel till ett belopp av 1,5 miljoner kronor att avsättas till SCB för att genomföra en undersökning avseende uppgifter om invandrades utbildning. Under kommande budgetår planeras ytterligare satsningar på ett projekt som gäller det nordiska universitetsdatanät och på insatser för att främja distansutbildning m.m. Vidare kommer 10 miljoner kronor att avsättas för vidareutveckling av antagningsystemet som Verket för högskoleservice ansvarar för.

Till följd av anslagssparandet minskas anslaget tillfälligt med 3 miljoner för budgetåret 1999. För budgetåret 2000 beräknas anslaget till 23 349 000 kronor och budgetåret 2001 till 23 816 000 kronor.